

**YILDIZ TEKNİK ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM BAĞLAMINDA YÖRE
İMGESİ: ANTALYA –BELEK TURİZM MERKEZİ
ÖRNEĞİ**

Y.Mimar Ersin ACAR İNAM

**F.B.E. Mimarlık Anabilim Dalında Bina Araştırma ve Planlama Programında
Hazırlanan**

DOKTORA TEZİ

Tez Savunma Tarihi : 16 Kasım 2009
Tez Danışmanı : Doç. Dr. Deniz ERİNSEL ÖNDER (YTÜ)
Jüri Üyeleri : Prof. Dr. Orhan HACIHASANOĞLU (İTÜ)
: Prof. Dr. Zekiye ABALI (YTÜ)
: Prof. Dr. Nur ESİN (İTÜ)
: Prof. Dr. Deniz İNCEDAYI (MSGSÜ)

İSTANBUL, 2009

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ŞEKİL LİSTESİ	i
ÇİZELGE LİSTESİ	ii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Kullanılan Yöntem.....	5
1.2. Önceki Çalışmalar	6
1.3. Çalışmada Kullanılan Kavramlar	8
2. AKDENİZ HAVZASINDA YER ALAN ÜLKELERDE VE TÜRKİYE'DE TURİZM GELİŞİMİ	10
2.1 Akdeniz Havzasında Yer Alan Ülkelerde Turizm Gelişimi	10
2.2 Türkiye'de Turizm Gelişimi	16
2.3 Değerlendirme	22
3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI	24
3.1 Sürdürülebilir Kalkınma	24
3.2 Sürdürülebilir Turizm Kavramı ve İçeriği	27
3.2.1 Turizm Taşıma Kapasitesi Kavramı	32
3.2.1.1 Turizm Taşıma Kapasitesi Bileşenleri	34
3.2.1.2 Turizm Taşıma Kapasitesi Ölçümü	38
3.2.1.3 Turizm Taşıma Kapasitesi Uygulama Araçları	57
3.2.1.4 Destinasyon Yaşam Süresi ve Taşıma Kapasitesi İlişkisi	58
3.3 Yurtdışından Seçilen Örneklerin Analizi	64
3.3.1 Mısır Fuka-Marsa Matrouh Bölgesi	64
3.3.2 Portekiz Caminho-Espinho ve Sines Bölgesi	69
3.3.3 Brezilya-Porto de Galinhas Bölgesi	72
3.4 Değerlendirme	74
4. YÖRE İMGESİ (DESTİNASYON İMAJI)	75
4.1 Destinasyon İmajı Kavramı	75
4.2 Destinasyon İmajı Oluşumu ve Ölçümü	77
4.3 Değerlendirme	81
5. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM- YÖRE İMGESİ (DESTİNASYON İMAJI) MODELİNİN ANTALYA -BELEK TURİZM MERKEZİ ÖRNEĞİNDE ARAŞTIRILMASI	82
5.1 Çalışma Alanının Tanımlanması	82
5.1.1 Bölgenin Topografik ve Jeomorfolojik Özellikleri	83
5.1.2 Bölgede Turizm Gelişimi	84
5.1.3 Belek Turizm Merkezi Sınırları İçerisinde Kalan Belek ve Kadriye Yerel Yerleşimleri	88

5.1.3.1	Yerleşimlerin Demografik, Sosyal ve Ekonomik Yapısı	89
5.1.3.2	Belek ve Kadriye Yerleşimlerinde Turizm Gelişimi	91
5.1.4	Belek Turizm Merkezi'nde Turist Profili ve Turistik Tesisler	95
5.1.4.1	Turist Profili	95
5.1.4.2	Bölgede Turistik Tesisler	98
5.2	Alan Araştırmasının Kapsamı ve Yöntemi	104
5.3	Alan Araştırması	107
5.3.1	Araştırma Modeli	107
5.3.2	Evren ve Örneklem	108
5.3.3	Veri Toplama Araçları	109
5.3.3.1	Yerel Halk Anket Formu	109
5.3.3.2	Yerli ve Yabancı Turist Anket Formu	110
5.3.3.3	Turizm İşletmeci Anket Formu	110
5.3.4	Sınırlılıklar	110
6.	BULGULAR ve YORUMLAR	111
6.1	Bölgede Turizm Taşıma Kapasitesinin Araştırılması	111
6.1.1	Belek Turizm Merkezi ve Çevresi İçin Düzenlenen Planlamalar Kapsamında Bölgedeki Turizm Taşıma Kapasitesinin Analizi	111
6.1.1.1	19.07.1986 tarihli 'Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı' planlama kararları	112
6.1.1.2	29.05.1990 Tarihli '1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı (Serik- Manavgat-Alanya Çevre Düzeni Revizyon Planı)' Planlama Kararları	118
6.1.1.3	25.11.2002 Tarihli 'Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu' Planlama Kararları	120
6.1.1.4	1996 Tarihli 'Belek Yönetim Planı' Planlama Kararları	127
6.1.2	Belek Turizm Merkezi'nde Flora ve Fauna Çeşitliliği, Elektrik-Su Tüketimi, Atık Yönetimi Kapsamında Bölgedeki Turizm Taşıma Kapasitesinin Analizi	128
6.1.2.1	Bölgede Flora ve Fauna Çeşitliliğindeki Değişim	128
6.1.2.2	Bölgede Altyapı Faaliyetleri	133
6.1.2.3	Bölgede Tarım Alanları ve Ormanlar	141
6.2	Bölgedeki Aktörlerin Turizm Gelişimine-Destinasyon İmajına-Mimari İmaja Bakışlarının Araştırılması	143
6.2.1	Belek Turizm Merkezi'nde Yer Alan 5 Yıldızlı Tesislerde Kalan Yerli ve Yabancı Turistlerden Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar	145
6.2.1.1	Araştırmaya Katılan Turistlerin Demografik Bilgileri	145
6.2.1.2	Araştırmaya Katılan Turistlerin Bölgeyi Tercih Nedenleri-Yöreyi ve Toplumunu Değerlendirmeleri	147
6.2.1.3	Araştırmaya Katılan Turistlerin Destinasyon İmajını Değerlendirmeleri	149
6.2.1.4	Araştırmaya Katılan Turistlerin Kaldıkları Tesisin Mimari İmajını Değerlendirmeleri	153
6.2.2	Belek ve Kadriye Köylerinde Yaşayan Yerli Halktan Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar	155
6.2.2.1	Halk İle İlgili Demografik Bilgiler	155
6.2.2.2	Halkın Bölgede Turizmin Etkilerini Değerlendirmesi	157
6.2.2.3	Halkın Bölgede Destinasyon İmajını Değerlendirmesi	161
6.2.3	Belek Turizm Merkezi'nde Yer Alan 5 Yıldızlı Otel İşletmecilerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar	163
6.2.4	Belek Turizm Merkezi'nde Tasarım Yapan Mimarlardan Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar	167
6.3	Mülakat Yöntemi İle Turistik Tesis Yetkililerinden Mimari İmajın Tespitine Yönelik Bulgu ve Yorumlar	176

7.	SONUÇLAR ve ÖNERİLER.....	179
	KAYNAKLAR.....	191
	EKLER	198
Ek 1	1/2000 Ölçekli Kadriye Belediyesi Yerleşim Planı.....	199
Ek 2	Turistik Tesis Tasarımcıları Anket Formu	200
Ek 3	Yerel Halk Anket Formu	201
Ek 4	Yerli ve Yabancı Turist Anket Formu.....	205
Ek 5	Turizm İşletmeci Anket Formu	210
Ek 6	19.07.1986 Tarihli ‘Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı’.....	212
Ek 7	29.05.1990 Tarihli ‘1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı’.....	213
Ek 8	25.11.2002 Tarihli ‘Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu’	214
Ek 9	28.01.2004 Tarihli ‘Doğu Antalya (Belek) Çevre Düzeni Planı Değişikliği’	215
Ek 10	28.10.2005 Tarihli ‘Doğu Antalya (Belek) Çevre Düzeni Planı Değişikliği’	216
Ek 11	1996 Tarihli ‘Belek Yönetim Planı’ Bitki Örtüsü Haritası.....	217
Ek 12	1996 Tarihli ‘Belek Yönetim Planı’ Arazi Kullanım Haritası	218
Ek 13	1996 Tarihli Belek Turizm Yatırım Alanı.....	219
Ek 14	1996 Tarihli ‘Belek Yönetim Planı’ Bölgeleme Haritası	220
	ÖZGEÇMİŞ.....	221

ŞEKİL LİSTESİ

	Sayfa
Şekil 3.1 PAP metodolojisine göre turizm taşıma kapasitesi değerlendirmesi.....	56
Şekil 3.2 Fuka-Marsa Matrouh bölgesi arazi kullanım planı.....	66
Şekil 3.3 Fuka-Marsa Matrouh bölgesi arazi kullanım kararları.....	67
Şekil 3.4 Porto de Galinhas bölgesi.....	72
Şekil 3.5 ...Porto de Galinhas bölgesinde mütevazı tesis örneği.....	73
Şekil 4.1 İmaj öğeleri ve oluşumu.....	78
Şekil 4.2 Destinasyon imajını oluşturan veriler.....	80
Şekil 5.1 Belek Turizm Merkezi yerleşimi.....	82
Şekil 5.2 Belek Turizm Merkezi'nde turizm yatırım alanları ve yerleşimler.....	85
Şekil 5.3 21.11.1984 tarih ve 18582 sayılı Resmi Gazete'de Belek Turizm Merkezi Sınırı.....	85
Şekil 5.4 05.03.1990 tarih ve 20452 sayılı Resmi Gazete'de Belek Turizm Merkezi sınır değişimi.....	86
Şekil 5.5 07.10.1997 tarih ve 23133 sayılı Resmi Gazete'de Belek Turizm Merkezi sınır değişimi.....	86
Şekil 5.6 08.12.2006 tarih ve 2006/11264 sayılı Resmi Gazete'de Belek Turizm Merkezi sınır değişimi.....	87
Şekil 5.7 Selçuk Üniversitesi'nin hazırladığı ve Serik Belediyesinin onayladığı 1/5000 ölçekli Belek Nazım İmar planı.....	92
Şekil 5.8 06.10.2003 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nın onayladığı 1/5000 ölçekli Belek Nazım İmar planı.....	94
Şekil 5.9 Belek Turizm Merkezi'nde yer alan turistik tesisler.....	100
Şekil 5.10 Araştırma Modeli.....	108
Şekil 6.1 19.07.1986 Tarihli 'Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'nın Değerlendirmesi.....	118
Şekil 6.2 29.05.1990 Tarihli '1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı (Serik-Manavgat-Alanya Çevre Düzeni Revizyon Planı)'nın değerlendirmesi..	119
Şekil 6.3 25.11.2002 Tarihli 'Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu' planının değerlendirilmesi.....	123
Şekil 6.4 2004 ve 2005 tarihinde yapılan plan değişiklikleri sonucu eklenen golf sahaları.....	124
Şekil 6.5 2002-2004-2005 yıllarında yapılan planlamaların değerlendirilmesi.....	126
Şekil 6.6 Alan çalışması anahtar planı.....	144

ÇİZELGE LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 2.1 Akdeniz Havzasına yönelik uluslararası turizm hareketlerinin bölgesel dağılımı.....	12
Çizelge 2.2 Akdeniz Havzası uluslararası turizm gelirlerinin bölgesel dağılımı.....	12
Çizelge 2.3 Akdeniz Havzasındaki Bölgelerin, bölge içerisindeki payı.....	13
Çizelge 2.4 Kuzeybatı Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı.....	13
Çizelge 2.5 Kuzeydoğu Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı.....	14
Çizelge 2.6 Güneybatı Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı.....	14
Çizelge 2.7 Güneydoğu Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı.....	15
Çizelge 3.1 Turizm çeşidine göre göstergelerin önem derecesi.....	35
Çizelge 3.2 Avrupa turizm destinasyonlarında turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümleri.....	42
Çizelge 3.3 Turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümleri.....	54
Çizelge 3.4 Doxey'in destinasyon yaşam süresi modeli.....	60
Çizelge 3.5 Butler'in destinasyon yaşam süresi modeli.....	62
Çizelge 3.6 Fuka-Marsa Matrouh bölgesi alan kullanımına göre yatak sayısı ve konaklama tipi.....	67
Çizelge 3.7 Caminha-Espinho bölgesi kıyı taşıma kapasitesi parametreleri.....	70
Çizelge 3.8 Sines bölgesi kıyı karakteristikleri.....	71
Çizelge 3.9 Sines bölgesi kıyı alanları.....	71
Çizelge 5.1 1965-1997 yılları arasında Belek, Serik, Antalya ve Türkiye'de demografik değişim.....	89
Çizelge 5.2 Belek yerleşiminde çalışan nüfus/toplam nüfus oranı.....	90
Çizelge 5.3 Sektörlere göre çalışan nüfusun dağılımı.....	91
Çizelge 5.4 Türkiye ve Antalya'yı ziyaret eden turistlerin sayıları.....	95
Çizelge 5.5 2004-2005-2006-2007 yılları arasında Belek bölgesinde ziyaretçi değişimi..	96
Çizelge 5.6 Belek bölgesi yıllara göre bölge doluluk oranları.....	97
Çizelge 6.1 Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre arazi kullanım kararları.....	113
Çizelge 6.2 Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre arazi kullanımları ve yatak kapasiteleri.....	114
Çizelge 6.3 Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre yatak kapasiteleri ve arazi kullanım alanları.....	114
Çizelge 6.4 Antalya kıyı bandı turizm yatırım alanları yatak kapasiteleri.....	117
Çizelge 6.5 Antalya kıyı bandı turizm yatırım alanları harita, plan, altyapı durumu.....	118
Çizelge 6.6 Bölgedeki golf sahalarının sulanması için belirlenen alanlar.....	135
Çizelge 6.7 Golf sahalarında kullanılan su miktarı.....	136
Çizelge 6.8 Belek Turizm Merkezi'nde atık su arıtma tesisleri ve kapasiteleri.....	138
Çizelge 6.9 Belek Turizm Merkezi'nde 2006 yılı elektrik enerjisi kullanımı.....	139
Çizelge 6.10 Belek Turizm Merkezi'nde 2008 yılı elektrik enerjisi kullanımı.....	140
Çizelge 6.11 Belek'te turizm gelişimine bağlı ormanlık alanların kaybı.....	142
Çizelge 6.12 Golf sahalarının kapladıkları alan ve golf sahası yapılmadan önceki ağaç adetleri.....	143
Çizelge 6.13 Araştırmaya katılan turistlerin yaş, eğitim ve meslek durumları.....	145
Çizelge 6.14 Araştırmaya katılan turistlerin aylık ortalama gelirleri ve geldikleri Ülkeler.....	146
Çizelge 6.15 Tatil için bu bölgeyi tercih etme nedenleri.....	147
Çizelge 6.16 Bölgenin daha önce ziyaret edilmesi.....	147

Çizelge 6.17	Kaldığınız süre içerisinde Belek ve Kadriye yerleşimlerine gitme sıklıkları ve gidiş amaçları.....	148
Çizelge 6.18	Toplumu değerlendirmeleri.....	148
Çizelge 6.19	Turizmin yörede yarattığı çevresel problemlerin değerlendirilmesi.....	149
Çizelge 6.20	Belek Turizm Merkezi'ni bir tatil destinasyonu olarak düşündüğünüzde aklınıza bölgenin hangi özellikleri gelmektedir?.....	150
Çizelge 6.21	Belek Turizm Merkezi ile ilgili olarak hangi kaynaktan elde ettiğiniz bilgiler sizi bu seyahate yönlendirdi?.....	150
Çizelge 6.22	Ankete katılan yerli ve yabancı turistlerin destinasyonun imajını değerlendirmesi.....	151
Çizelge 6.23	Destinasyon imajının turistler tarafından algılanan boyutları.....	152
Çizelge 6.24	Bölgedeki turistik tesislerin mimarisinde önem verilen kriterler.....	153
Çizelge 6.25	Kaldığınız tesisin hangi mimari özellikleri zihninizde kalıcı bir etki yarattı?.....	153
Çizelge 6.26	Kaldığınız tesiste mimarın vurgulamak istediği özellikler.....	154
Çizelge 6.27	Kaldığınız tesisi tercih ediş nedenleriniz.....	154
Çizelge 6.28	Araştırmaya katılan yerli halkın demografik bilgileri.....	156
Çizelge 6.29	Bölgede turizm etkilerinin bölge halkı tarafından algılanan boyutları.....	158
Çizelge 6.30	Destinasyon imajının turistler tarafından algılanan boyutları.....	161
Çizelge 6.31	Araştırmaya katılan tesis yetkililerinin demografik bilgileri.....	163
Çizelge 6.32	İşletme ile ilgili veriler.....	164
Çizelge 6.33	İşletmede çalışanların beldelere dağılımları.....	164
Çizelge 6.34	Konaklama tesisinin türü, niteliği, oda sayısı ve yatak sayısı.....	165
Çizelge 6.35	İşletmelerin günlük ve haftalık ihtiyaçları.....	165
Çizelge 6.36	İşletmede çevre dostu uygulamalar ve ÇED.....	166
Çizelge 6.37	Tesisin mimari imajına etki ve bölge imajına katkısı.....	167
Çizelge 6.38	Belek Turizm Merkezi'nde yer alan turistik tesisler.....	168
Çizelge 6.39	Cafer Bozkurt'un tasarladığı Antalya Golf Kulübü'nü Değerlendirmesi.....	169
Çizelge 6.40	İbrahim Hasan Erkan'ın bölgede tasarladığı tesisleri değerlendirilmesi.....	170
Çizelge 6.41	İlhan Bakışlı'nın bölgede tasarladığı tesisleri değerlendirilmesi.....	171
Çizelge 6.42	Birol Gültekin'in bölgede tasarladığı tesisleri değerlendirilmesi.....	172
Çizelge 6.43	Hasan Sökmen'in bölgede tasarladığı tesisleri değerlendirilmesi.....	173
Çizelge 6.44	Tesis yetkililerinin bölgedeki tesisleri değerlendirilmesi.....	177

ÖNSÖZ

Belek Turizm Merkezi'nin benim için özel bir bölge olması, sanırım annemlerin bana anlattıkları hatıralardan kaynaklanıyor. Çünkü bu hatıralarda efsane ormanlar, muhteşem deniz, kum ve ilginç hayvanlar yer alıyordu. Yıllar sonra bölgede turizmin gelişimi ile bu efsane ormanlık alanlara binaların inşa edilmesi ve sınırlarla çevrilmesi, artık o alanları kullanamayacağımız anlamına geliyordu. Bu çalışma belki de bu değişimin nedenlerini merak ettiğim için ortaya çıkmıştır.

Merak ettiğim bu konuda bana yardımlarını esirgemeyen Prof. Dr. Zekiye Abalı, Prof. Dr. Orhan Hacıhasanoğlu, Doç. Dr. Deniz Erinsel Önder hocama ve manevi desteğini esirgemeyen Yard. Doç. Dr. Mücahit Yıldırım hocama;

Çalışmalarımda beni dinleyen ve çözümler üretmeye çalışan annem, eşim ve ablam nezdinde bütün aileme;

Ayrıca alan ilgili kaynakların temininde yardımlarını esirgemeyen Kadriye Belediyesi çalışanlarına teşekkür ediyorum.

Ağustos 2009

Ersin Acar İnam

SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM BAĞLAMINDA YÖRE İMGESİ: ANTALYA-BELEK TURİZM MERKEZİ ÖRNEĞİ

ÖZET

Belek Turizm Merkezi, Turizm Teşvik Yasası'nın bir ürünü olarak 1984 yılında turizm merkezi ve 1986 yılında da turizm yatırım alanı olarak ilan edilmiştir. Turizm yatırım planı aynı yıl Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan 1/25000 ölçekli Doğu Antalya Master Planı ile onaylanmıştır. Bu çerçevede geliştirilen proje, Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından uluslar arası düzeyde sürdürülebilir turizm uygulama alanı olarak tanıtılmıştır.

Bu çalışmanın amacı, ilk planlama kararlarıyla sürdürülebilir turizme örnek gösterilen bölgenin, sürdürülebilirlik verileri ile destinasyon imajı arasındaki ilişkinin araştırılmasıdır. Bu ilişkiler kapsamında, sürdürülebilir turizmin gerçekleştirilmesinde ilk adım olan taşıma kapasitesi ve destinasyonun rekabet edebilmesinde etkili bir araç olan yöre imgesi (destinasyon imajı) kavramı çalışmanın üçüncü ve dördüncü bölümlerinde ayrıntılı olarak incelenmiştir. Bölgede bu iki kavram arasındaki ilişki ve turistik tesislerin mimari imajının araştırılması; literatür tarama, anket, görüşme ve fotoğraflama yöntemleri ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, Belek Turizm Merkezi'nde ekonomik ve politik nedenlerden dolayı taşıma kapasitelerinin aşıldığını ve bölgenin sürdürülebilir turizm gelişiminden uzaklaştığını göstermektedir.

Ayrıca bu çalışma, geçmiş yıllardan günümüze kadar bölge hakkındaki dağınık verilerin toparlanması ve düzenli bir hale getirilmesi açısından da önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Bu ve benzer çalışmalardan elde edilecek veriler, ülkemizde turizm gelişim planlarının hazırlanmasında faydalı olacaktır.

Anahtar sözcükler: Sürdürülebilir Turizm, Yöre İmgesi, Taşıma Kapasitesi, Belek Turizm Merkezi

REGION IMAGE IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE TOURISM: ANTALYA-BELEK TOURISM CENTER MODEL

ABSTRACT

As a product of Tourism Incentive Act, Belek Tourism Center was proclaimed as tourism center in 1984 and tourism investment area in 1986. The tourism investment plan was prepared the same year by the Ministry of Culture and Tourism and was approved by The Ministry of Public Work and Settlement under the name 1/25000 scale East Antalya Master Plan. The project, developed in this frame was introduced by United Nations Environment Program (UNEP) as sustainable tourism area on international level.

The aim of this work is to investigate the relations between sustainability data and destination image of the region which has been presented as an example for sustainable tourism as an outcome of the first planning decisions. In the context of these relations, the concepts of carrying capacity, the first step in the realisation process of sustainable tourism, and regional image (destination image) which is an influential means for the competition ability of the destination have been examined in details in chapter three and four of this work. The investigation of the relationship between these two concepts and the architectural image of the tourism facilities in the region has been carried out by studying the existing literature on the subject, conducting questionnaire surveys. The findings of this work reveal that due to economic and political reasons, the carrying capacity has been exceeded and the region has drifted away from sustainable tourism.

This work also constitute a significant source by bringing together and organising dispersed and random data about the region from past years to the date. Such data obtained through this and similar work will contribute to the tourism development planning of the country.

Keywords: Sustainable Tourism, Regional Image, Carrying Capacity, Belek Tourism Centre

1. GİRİŞ

Turizm, bugün otomobil, çelik, elektronik ya da tarım endüstrilerinden daha büyük bir endüstri dalıdır (Ceballos-Lascurain, 1993). Bu endüstrinin sürekliliği, büyük ölçüde temelini oluşturan kaynakların korunmasına ve geliştirilmesine bağlıdır. Ancak sadece ekonomik bir kazanç olarak görülen sektör, doğal ve fiziksel kaynaklar üzerinde negatif etkilerini göstermeye başlayınca, dünyada ve ülkemizde turizm sektörüne yönelik yeni kavramlar ortaya çıkmıştır. Özellikle sektörün çevre üzerindeki olumsuz etkilerine dikkat çeken Carson'un (1962) Silent Spring (Sessiz Pınar) isimli kitabı, konuya kamuoyunun ilgisinin çekilmesini sağlayan önemli bir kaynaktır (Carson, 1962). Bünyesinde ekonomik kazanç ile beraber ekolojik, sosyal ve kültürel bileşenleri de barındıran turizm etkinliği bugün sürdürülebilir turizm, eko-turizm, doğa turizmi, yumuşak turizm gibi benzer kavramlar çerçevesinde sıkça tartışılmaktadır. Ülkemizde ise, bu kavramlar uzun yıllar Beş Yıllık Kalkınma Planlarına dahil edilememiştir. Sürdürülebilir turizm kavramı ekonomik ve kültürel yapılarla örtüşmesi, doğal çevrenin korunması, yerel halkın turizm etkinliğine katılımının sağlanması açısından anahtar bir kavram olarak karşımıza çıkar.

Dünyada turizm hareketinin hız kazandığı yıllar II. Dünya Savaşı'nın hemen sonrasında, 1950'li ve 1960'lı yıllara rastlar. Bu yıllarda turizme katılanların nerede ise tümüne yakın bir bölümü, yakın bir geçmişte tarım sektöründen transfer olmak zorunda kalmış sanayi sektörü çalışanlarından oluşmaktaydı. Bu insanlar kırsal alanda bulamadıkları sosyal, kültürel ve eğlence olanaklarından yararlanmak için kentlere göçmüş, ancak geldikleri kırsal alan ile ilişkilerini tümüyle koparamamış kırsal kökenli kentlilerdi. Kentler henüz gürültü, kalabalık, vb. gibi sorunlarla tanışmadığından ve sosyal yaşamı, kültürel etkinlikleri ve eğlence dünyası ile çekici olduğundan, bu tip turistler tarafından aranan ve tercih edilen mekanlar olmuştur. Dolayısıyla sanayi devrimini tamamlamış kuzeyin güneşi az, yağışı bol gelişmiş ülkelerinin sanayi sektörü çalışanları, güneyin gelişmekte olan ülkelerinin güneşli kıyılarını istila etmeye başlamışlardır. Sanayi sektöründe çalıştığından, ağırlıklı olarak bedensel yorgunluğunu gidermek ve kentin nimetlerinden yararlanmak isteyen bu turist grubunun talebi, güneşin ve kumun bol olduğu deniz kıyılarında inşa edilmiş, kent görünümlü ve kentsel öğeler içeren turistik tesisler tarafından başarıyla karşılanmıştır (Neyişçi, 1998). İspanya, Fransa, İtalya, Yunanistan bu taleple birebir örtüşen bu arzdan önemli paylar almışlar ve yatırımlarını kısa sürede amorti etmişlerdir. Bu ülkelerin bu dönemde elde etmiş oldukları doluluk oranları ve ekonomik girdiler, arzın taleple uyumunun kanıtıdır. Ancak bir süre sonra bu ülkelerin

Akdeniz kıyıları taşıma kapasitelerinin çok üzerinde turistik tesisler ve insanlarca istila edilmiş ve insan merkezli değişime uğramışlardır.

1970 sonrasında turizm faaliyeti, 1970 öncesine göre, turizme katılanların çalışma ve yaşama alanlarındaki köklü değişimlerden dolayı çok farklı özellikler sergiler. 1970’li yıllarla birlikte, turizme aktif olarak katılanların giderek artan bir bölümü, sanayi sektörü çalışanlarından hizmet sektörü çalışanlarına doğru değişmeye başlamıştır. Sanayi sektörü çalışanı ağırlıklı olarak bedensel yorgunluğunu giderme gereksinimi içindeyken, hizmet sektörü çalışanı için ise zihinsel yorgunluk ön plandadır. Artık kırsalla ilişkisini tümüyle koparamamış ve kentin sunduğu nimetlerle mutlu turistlerin yerini, kentte doğup büyümüş ve kentlerin kalabalık, gürültülü ve kirli ortamından kaçmak isteyen turistler almıştır. Bu farklılaşma otel yapısının merkezi konumunu ortadan kaldırmış ve turizm bir “hat”tan “sath”a doğru yayılmaya başlamıştır. Yayılma kıyıdan açık denizlere olduğu gibi, kıyıdan içerilere doğru da gelişmiştir. Bu noktada Doğu Asya/Pasifik gibi, doğal dokuları bozulmamış, tenha ve egzotik ülkelerin yıldızları parlamaya başlar. Bu dönemde turistlerin talepleri artan oranlarda doğal ortamlara, milli parklar gibi korunmuş alanlara ve insan eliyle daha az değişime uğratılmış bölgelere yönelmiştir (Ceballos-Lascurain, 1996). 1970’li yıllarda değişime uğrayan bir başka konuda kıyı kavramıdır. Deniz, plaj ve güneş tabanlı turizm popülerliğini ve önemini korurken, bedensel dinlenmeye yönelik yeni alternatifler düşünölmeye başlanmıştır. Dalma ve deniz altı fotoğrafçılığı, deniz paraşütü, balık avcılığı vb. aktivitelerin yanında dağcılık, doğa yürüyüşleri, kuş ve bitki gözlemciliği, yerel kültürlerle tanışma vb. aktiviteler önem kazanmıştır (Ceballos-Lascurain, 1993).

Dünya turizm karşısında bu denli köklü değişimler yaşarken, Türkiye turizmi henüz turizm patlamasını yaşamamış ve kıyılarını turizmin hizmetine sokarken bu değişimleri değerlendirme şansına sahip bir ülke konumundaydı. Turizm Teşvik Yasası’nın yürürlüğe girdiği ve turizm yatırımlarının hız kazanmaya başladığı 1982 yılında, Batı Akdeniz kıyıları da dahil olmak üzere Türkiye kıyıları henüz yıldız zengini turistik tesisler ve ikinci konutlarla tanışmamıştı. Yoğun turist gönderen ülkelere yakın bu ıssız kıyıları, henüz insanlar, kumullar, ormanlar, kaplumbağalar, ören yerleri, kum zambakları vb.nin ortaklaşa kullandığı bakir alanlar durumundaydılar. Bu özellikler, 1970 sonrasında çevresel konulara duyarlı, ekonomik ve kültürel tüketimi yüksek turistlerin talebini karşıladığı gibi, 1980’li yıllarda gelişmeye başlayan eko turizm beklentilerini de tümüyle karşılayabilecek durumdaydı (Neyişçi, 1998). Ancak değişimin yön ve niteliği iyi irdelenmeden, çok dar bir şerit üzerinde gerçekleştirilen

yatırımlar, alternatifi bulunmayan doğal kıyı ekosistemlerinin bozulmasına neden olmuştur. Bu nedenle kıyı şeridinde taşıma kapasitesi hızlı bir şekilde aşılmıştır. Kapasite aşımı kaynak aşımını hızlandırmanın yanında, yarattığı kalabalık, gürültü ve betonlaşmış kentsel çevre nedeniyle, ekonomik ve kültürel tüketimi yüksek turistlerin bölgeden uzaklaşmalarına yol açmıştır. Sonuçta bölge ucuz kitle turizmine mahkum olmak durumuyla karşı karşıya kalmıştır.

1990'lı yılların başlarında başlayan körfez savaşı, 1980'li yıllardaki turizm yükselişini geriletmiştir. Bu yıllar, Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da yükselen terör olaylarından dolayı, kültür turizminin büyük ölçüde ihmal edildiği yıllardır. Ayrıca yanlış ya da abartılı fizibilitelere göre yapılan yatırımların eksiklikleri de aynı yıllarda ortaya çıkmıştır. Doğu Akdeniz çanağında, müşteri talebi genelde üç yıldız standardına göre iken, Güney Anadolu'da yapılan yatırım arzının hemen tamamı beş yıldızlıdır. Bundan dolayı, beş yıldızlı tesisler üç yıldız fiyatına pazarlanır. Kültür turizminin parladığı dönemlerin yıldızları yavaş yavaş sönmeye başlar. Kuşadası, Çeşme, Didim, Pamukkale, Kapadokya gibi yöreler artık 2. sınıf tatil beldeleri haline gelir. Bunların yerini Antalya bölgesinin Belek, Kemer, Beldibi gibi beldeleri alır.

1982 yılında çıkarılan "Turizmi Teşvik Yasası" ile birlikte turizm yatırımları, özellikle Batı Akdeniz Bölgesi'nde hızlı bir artış trendine girmiştir. Bu teşvikler sonucunda bölgede 1980'li yıllarda 60 bin civarında olan belgeli yatak sayısı 1998 yılında 355 bini aşmıştır. Bu 18 yılda 6 misli bir büyüme demektir. Benzer bir patlama turist sayısı ve turizm gelirinde yaşanmıştır. 1990 yılında 5,3 milyon olan yabancı turist sayısı 1997 yılında nerede ise iki kat artarak 9,7 milyona, 2007 yılında 2,5 kat artarak 27 milyona, turizm geliri de sırasıyla 3 milyar dolardan 7 milyar dolara ve 18 milyar dolara ulaşmıştır (www.tuik.gov.tr). Bu rakamlar ülkemizdeki turizm yatırımları ve buna bağlı olarak turizm gelişim hızı ile çevre etkinliklerinin başlama tarihlerini belgelemektedir.

Turizm teşvik yasasının çıkartılma amacı; kıyılarımızdaki çarpık yapılaşma ve doğal -kültürel zenginlikleri hızla yok etmeye yönelik yatırımlara karşı turizm sektörünü düzenleyecek, geliştirecek ve dinamik bir yapıya kavuşturacak tedbirlerin alınmasıydı. Bu amaca ulaşmak için yatırımların teşvik edileceği turizm bölgeleri, turizm alanları ve turizm merkezlerinin tespitinde; ülkenin doğal, tarihi, arkeolojik ve sosyo-kültürel turizm değerleri dikkate alınacaktı. Aynı zamanda turizm tesislerinin inşasında kamu yararının gözetilmesi

beklenmekteydi (Ekinci, 1989). Ancak tüm bu ilkeler göz ardı edilerek kamunun (halkın) malı olan koylar bir yandan kamuya kapatılırken, diğer taraftan bölgenin doğal ve kültürel özelliklerini bozan tesisler yapılmıştır. Bu yasa ile beraber kıyılarımız beton yığınlarına dönüşmüştür. Tesislerin inşası ve işletmeleri sırasında topografik duyarlılık, enerjinin etkin kullanımı ve atık kontrolü gibi düzenlemeler getirilememiştir.

Akdeniz Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi tarafından 1998 yılında yapılan bir araştırmaya göre, Akdeniz Bölgesi'nde her yıl 171 milyon kwh elektrik enerjisinin tasarruf edilebilir olduğu ortaya konulmuştur. Bu miktar enerji 13 milyon ABD dolarına yakın maddi kaynak kaybına neden olmakta, atmosfere 11900 ton CO₂, 119 ton SO₂ ve 55 ton NO₂ emisyonuna yol açmakta ve soluduğumuz havanın kalitesini olumsuz yönde etkilemektedir. Aynı yıl Akdeniz Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi'nin yaptığı başka bir araştırmada ise, oda sayısı 200'ün üzerinde olan 100 konaklama tesisinde, toplam enerji tüketiminin %65'nin elektrik enerjisi, %15'inin su, %7'sinin fuel-oil ve %13'ünün gaz (doğal ya da LPG) tüketiminden oluştuğu belirlenmiştir (Neyişçi, 1998). 2007 yılında Acar tarafından, Antalya TEDAŞ Bölge Müdürlüğü'nde yapılan araştırmada ise, Belek Turizm Merkezi'nde 9 milyon kwh elektrik enerjisinin kullanıldığı ortaya konulmuştur (Acar, 2007). Görüldüğü gibi elektrik enerjisi konaklama tesislerinde tüketilen enerji türlerinin başında gelmektedir.

Turizm Teşvik Yasası kapsamında oluşan turizm gelişiminin, dünyada yaşanan yeni turizm eğilimleri doğrultusunda ivmelendirilmesi ve yenilikçi bir turizm gelişiminin sağlanması amacıyla, 2634 sayılı Turizm Teşvik Kanunu 01.08.2003 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 4957 sayılı kanun ile değiştirilmiştir. Bu yeni turizm anlayışı ile; deniz-kum-güneş üçlemesine dayalı kitle turizminin yanı sıra alternatif turizm türlerinin geliştirilmesi, iç kesimlerde yeni yatırım alanlarının oluşturulması ve parçacı planlama yaklaşımı yerine bütüncül-bölgesel planlama yaklaşımı benimsenmiştir (Öztaş, 2007).

Sonuç olarak ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan birçok yararı olan turizm sektörünün iyi kontrol edilememesi halinde, aşırı doğal kaynak kullanımı ve yanlış yer seçimleri nedeniyle doğal alanların, tarihsel değerlerin ve kıyı alanlarının tahrip edilmesi gibi olumsuz çevresel etkiler ortaya çıkabilmektedir. Nitekim ülkemizde de giderek büyüyen turizm sektöründe doğal yaşam alanları modern tatil sitelerine, nesli tehlike altındaki deniz kaplumbağalarının üreme kumsalları da turistik tesislere dönüştürülmüş/dönüştürülmektedir. Son 30 yılda

sahildeki insan baskısı üç katına çıkmış, kıyıların büyük bölümü insan müdahalesi ile değişime uğramıştır. Ülke ekonomisine katkısı düşünüldüğünde kitle turizminden tamamen vazgeçerek sürdürülebilir turizm uygulamalarına geçmek mümkün değilse de, turizmin çevreye etkilerinin minimize edilmesi, var olan tesislerde ve yeniden planlanacak tesislerde çevresel hassasiyetin dikkate alınması gerekmektedir.

1.1. Araştırmanın Amacı, Kapsamı ve Kullanılan Yöntem

Bu çalışmanın amacı; sürdürülebilir turizm ve destinasyon imajı kavramları çerçevesinde sürdürülebilir turizm-destinasyon imajı ilişkisinin ortaya konulması, bu kavramlar ve ilişkinin Belek Turizm Merkezi'nde değerlendirilmesidir.

Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmada öne sürülen varsayımlar;

- Belek Turizm Merkezi'nde doğal çevre ve tesislerde taşıma kapasitesi aşılmıştır ve sürdürülemez olmuştur.
- Belek Turizm Merkezi'nde alanın büyütülmesi ve ekonomik nedenler ile taşıma kapasitesi artmıştır ve hala sürdürülebilirdir.
- Belek Turizm Merkezi'nde doğal çevrenin korunamaması, sosyo-kültürel yapıda değişimler ve yapay çevre bozulmaları sonucu olumsuz bir destinasyon imajı söz konusudur.

Öne sürülen varsayımların desteklenmesi için öncelikle çalışmanın ikinci bölümünde, Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde turizm gelişim süreci araştırılacaktır. Daha sonra, ülkemizde turizm kavramının hangi koşullar altında ortaya çıktığı ve bu koşulların sağlanması için planlama araçlarının nasıl kurulduğu, merkezi ve yerel yönetimlerin bu araçları ne kadar uygulayabildiği tartışılacaktır. Bu doğrultuda sürdürülebilir turizm kavramını destekleyecek, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları çalışmanın üçüncü bölümünde incelenecektir. Bu kavramsal değerlendirmeler ışığında turizmin sürdürülebilirliği için gerekli koşullar ve araçlar, sürdürülebilir turizm uygulanmasında etkili bir araç olan taşıma kapasitesi kavramı bu bölümde değerlendirilecektir. Ayrıca Brezilya / Porto de Galinhas bölgesi, Portekiz / Caminho-Espinho ve Sines bölgeleri ve Mısır / Fuka-Marsa Matrouh bölgesi kapsamında sürdürülebilir turizm uygulamaları da bu bölüm içerisinde ele alınacaktır. Çalışmanın dördüncü bölümde, doğal çevre verilerinin korunmasına, taşıma kapasitesine, destinasyon yaşamının devam ettirilmesine, destinasyonun pazarlanmasına, turist profiline, yerli halkın davranışlarına ve niteliklerine bağlı olan destinasyon imajı kavramı değerlendirilecektir. Beşinci bölümde, literatür taraması sonucu elde edilen veriler ışığında sürdürülebilir turizm- destinasyon imajı kavramları arasında model oluşturularak Antalya-

Belek Turizm Merkezi örneğinde bu model belirlenen yöntemler ışığında değerlendirilecektir. Altıncı bölümde ise, alan araştırmasından elde edilecek bulgular ve bu bulgular doğrultusunda yapılacak yorumlar ele alınacaktır. Yedinci bölümde, sonuçlar aktarılacak ve önerilerde bulunulacaktır.

Belirlenen amaç doğrultusunda çalışmalar;

- a- Sürdürülebilir turizm ve destinasyon imajı kavramlarının incelenmesi,
- b- İki kavram arasında ilişki şemasını gösteren modelin kurulması,
- c-Türkiye’de ve dünyada benzer nitelikli turizm alanlarında yaşanan deneyimlerin incelenmesi,
- d- Pilot çalışma alanının değerlendirilmesini kapsamaktadır.

Çalışmada;

- * Literatür tarama,
- * İlgili yönetim birimleriyle ve rol alan kesimlerle (yerel halk-turist-tesis işletmecileri vb) görüşme,
- * Anket ve fotoğraflama yöntemleri kullanılacaktır.

Bu doğrultuda öncelikle, Antalya Belek Turizm Merkezi ile ilgili çalışmalar aktarılacak, daha sonra çalışma kapsamında kullanılan kavramlar incelenecektir.

1.2 Önceki Çalışmalar

Bölge ile ilgili yapılan çalışmaları aşağıdaki başlıklarda toplamak mümkündür:

Turizm planlama gelişim süreçleri

Bu kapsamda ODTÜ’de yapılan iki tez konuya yaklaşımları ile dikkat çekmektedir. Çalışmalardan ilki, Kızılgün tarafından 2001 yılında hazırlanan, ‘*Prospects For Eco-Planing Approach in Rapidly Changing Coastal Areas: The Case of Eastern Antalya Region*’ isimli doktora çalışmasıdır. Çalışmada Doğu Antalya Bölgesi’nin turizm gelişim planlama süreçleri değerlendirilerek, bölge için eko planlama yaklaşımları araştırılmıştır. Diğer bir çalışma ise, Almaç’ın 2005 yılında hazırladığı ‘*Tourism Development and Spatial Organization: Antalya-Belek Case*’ isimli yüksek lisans tezidir. Almaç, Türkiye’de 1980 sonrası turizm gelişim senaryoları içinde küçük yerleşimlere bir rol tanınıp tanınmadığı sorusunun cevabını Antalya-Belek Turizm Merkezi’nde aramıştır.

Bölge için hazırlanan Yönetim Planı

Belek Yönetim Planı, Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından 1996 yılında hazırlanmış bir projedir. Proje, Dünya Bankası tarafından desteklenmiş ve finanse edilmiştir. Planın oluşturulma amacı ise, kıyı ekosisteminin sürdürülebilir kullanımını ve korunmasını sağlamak, ulusal ve yerel kademelerdeki karar alan kişilere öneriler getirmek ve uygulanması için kurumsal bir çerçeve oluşturmaktır.

Ormanlık alanlar üzerinde turizm gelişiminin etkisi

Bu kapsamda iki tane makale hazırlanmıştır. Bunlardan birisi, Kuvan tarafından 2005 yılında hazırlanan ‘The Use of Forests For The Purpose of Tourism: The Case of Belek Tourism Center in Turkey’ isimli çalışmadır. Çalışmada, Antalya Belek örneğinden yola çıkılarak Türkiye’de ormanlık alanların turizm amaçlı kullanımlara açılmasının yarattığı çevresel olumsuzluklar tartışılmıştır. Kuvan çalışmasında, doğal kaynaklar üzerinde turizmin olumsuz etkilerinin en büyük kaynağı olarak, turizm gelişim alanlarındaki arazi kullanım değişimlerini göstermektedir. Diğer çalışma ise, Kuvan ve Akan’ın 2005 yılında hazırladıkları ‘Residents’ Attitudes Toward General and Forest -Related Impacts of Tourism: The Case of Belek, Antalya’ isimli çalışmadır. Çalışmada turizmin ekonomik, sosyal ve çevresel etkileri ile beraber ormanlar üzerindeki etkileri araştırılmış ve bu etkilerin bölgede yaşayan yerleşik halk tarafından nasıl karşılandığı Belek Turizm Merkezi örneğinde incelenmiştir.

Bölgedeki turizm hareketlerinin sosyo-ekonomik yapıya etkisi

Turizm Bakanlığı tarafından 1996 yılında hazırlanan ‘Turizm Hareketlerinin Bir Yerleşim Biriminde (Belek-Antalya) Sosyal Yapıdaki Değişimlere Etkileri’ isimli çalışmada, Belek yöresinde yaşayan yerli halkın turizm gelişiminden nasıl etkilendiği incelenmiştir. Benzer bir çalışma Özdemir, İlhan ve Kıral tarafından “Turizm hareketlerinin sosyo-ekonomik yapıya etkisi: Belek, Karpas ve Girne üzerine karşılaştırmalı bir inceleme” ismi ile hazırlanmıştır. Bu çalışmada, turizm hareketlerinin örf, adet ve ananelerde köklü değişiklikler oluşturmadığı, genellikle insanların ahlak anlayışları ve ahlaki değerleri üzerinde etkili olduğu ortaya konmuştur. Anket sonuçlarından iyi organize edilmiş , iyi planlanmış ve kontrollü gelişmiş Belek turizm merkezinin, turizm hareketlerinden hem ekonomik hem de kültürel açıdan daha çok yararlandığı belirtilmiştir.

Bölgede turistik tesislerde kimlik sorunu

Beyhan ve Ünügür tarafından 2006 yılında hazırlanan ‘Turizm Yapılarında Kimlik Sorunu ve Belek-Kemer Örnekleme Çalışması’ isimli çalışmada, turizm olgusu ve kimlik kavramı bağlamında turizm yapıları incelenmiştir. Çalışmada özellikle tatil köylerini etkisi altına alan mimari akımlar, Belek ve Kemer örnekleri üzerinden değerlendirilmiştir.

Turistik tesislerde peyzaj düzenlemesi

1997 yılında, Oleyis Vakfı'nın düzenlemiş olduğu 'Çevre ve Turizm' isimli yarışmada birincilik ödülünü kazanan proje, Daş, Korkmaz, Şimşek, Ulusoy ve Alten tarafından hazırlanan 'Antalya-Belek Yöresinde Ekolojik Peyzaj Planlama Model Çalışması' olmuştur. Proje kapsamında, Belek Turizm Merkezi sınırları içerisinde seçilen 5 yıldızlı bir otelde, bölgenin sunduğu olanaklar aracılığı ile örnek alınabilir bir ekolojik peyzaj planlama model çalışması yapılmıştır.

Bölgede deniz kaplumbağaları

Ali Fuat Canbolat tarafından 2004 yılında hazırlanan "A review of sea turtle nesting activity along the Mediterranean coast of Turkey" isimli çalışmada, 1979 yılından 2000 yılına kadar deniz kaplumbağalarının yuvalama alanları ile ilgili yürütülmüş çalışmalar değerlendirilmiştir. Bu çalışmalar doğrultusunda, Türkiye kıyılarında deniz kaplumbağaları yoğunlukları tespit edilmiştir. Çalışmada Türkiye'de en önemli deniz kaplumbağa yuvalama kumsallarının Dalyan, Belek, Kumluca, Kızılot ve Anamur olduğu ortaya çıkarılmıştır. Benzer bir çalışmada, Sak ve Baran tarafından hazırlanmıştır. 2001 yılında yapılan ve 'Research on the Sea Turtle Population of Beach' isimli çalışmada 1996 ve 1997 yılı deniz kaplumbağaları üreme sezonunda Antalya-Belek kumsalındaki deniz kaplumbağası nüfusu araştırılmıştır.

1.3 Çalışmada Kullanılan Kavramlar

BM Çevre ve Kalkınma Komisyonunca, 1987 yılında hazırlanan 'Ortak Geleceğimiz' isimli raporun en büyük kaygısı, çevre ve kalkınma arasındaki uyumsuzluğun giderilmesi olmuş ve bu doğrultuda yeni bir kavram olan Sürdürülebilir Kalkınma gündeme gelmiştir. Çalışmamızda *sürdürülebilir kalkınma* yada sürekli ve dengeli kalkınma kavramı ekonomi, toplum ve çevre arakesitinde kurulmak istenen denge olarak ele alınmıştır. Kavramın gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde olumlu/olumsuz yansımaları ise halen önemli bir tartışma alanını oluşturmaktadır.

Raporda sürdürülebilir kalkınmanın üç ilkesi; doğal kaynakların korunması, uzun dönemli planlama ve kaynakların hem küresel olarak, hem de kuşaklar arasında eşit olarak bölüşümü şeklinde telaffuz edilmiştir. Raporda sürdürülebilir turizm diye bir kavramdan doğrudan söz edilmemekle beraber, literatürdeki tartışmalar giderek turizme de yansımıştır. Sürdürülebilir turizmin uygulanabilmesi için, kalkınmanın ve korumacılığın aynı zamanda gerçekleştirilmesi, kaynakların hem küresel olarak hem de kuşaklar arasında eşit bir biçimde bölüşülmesi ve ayrıca turizm konusunda taraf olan farklı aktörlerin (turistler, bölge halkı,

hükümetler vb) birlikte hareket etmesi gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu noktadan hareketle çalışmada *sürdürülebilir turizm* kavramı, turizm ile turizmin dayandığı çevresel kaynaklar arasında ortak yaşamsal bir ilişkinin kurulması olarak ele alınacaktır.

Turizm gelişiminde yöre imgesi son derece önemlidir. Yöre imgesi ve çekiciliği doğal çevrenin korunmasına bağlı olup, destinasyonlar arasında rekabet edebilirlik bu faktör çerçevesinde anlam kazanmaktadır. Dolayısıyla destinasyonun seçimi de bu faktör doğrultusunda, yapılandırılmış imaja göre şekillenmektedir. Turizm sektörünü besleyen doğal çevre ve insan kaynaklarının olumsuz yönde etkilenmesi, turizme açılan bölgelerde taşıma kapasitesinin aşılması, yöre imgesini aynı zamanda destinasyonun yaşamsal faaliyetini etkilemektedir. Disiplinler arası bir kavram olan *destinasyon imajı* içerisinde antropoloji, sosyoloji, coğrafi, semiyotik ve pazarlamayı barındırır. Literatürde çoğunlukla kavramın tanımlanmasında ve alanda araştırılmasında turistlerin bakış açısı değerlendirilmiştir. Halbuki kavramın bünyesinde yerleşik halkın davranışları ve nitelikleri, ayrıca bölgenin özellikleri de önem kazanmaktadır. Çalışma içerisinde yöre imgesi kavramı destinasyon imajı olarak ele alınacaktır. Bu kapsamında kavram değerlendirilirken, bölgenin sahip olduğu çekiciliklerin turist ve yerli halk tarafından nasıl algılandığı üzerinde durulacaktır.

2. AKDENİZ HAVZASINDA YER ALAN ÜLKELERDE VE TÜRKİYE'DE TURİZM GELİŞİMİ

Çalışmanın bu bölümünde, ülkemizin de içinde yer aldığı Akdeniz havzasındaki ülkelerde turizm gelişim süreci araştırılacaktır. Çalışmada, Akdeniz havzasında yer alan ülkeler dört bölgede incelenecektir. Bu bölgeler;

- * Kuzeybatı Akdeniz; Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz, Monoko
- * Kuzeydoğu Akdeniz; Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, Slovenya, Hırvatistan
- * Güneybatı Akdeniz; Fas, Cezayir, Tunus
- * Güneydoğu Akdeniz; Libya, Suriye, Mısır, İsrail, Lübnan, Kıbrıs, Malta'dır.

Ayrıca bu bölümde, ülkemizde turizm kavramının hangi koşullar altında ortaya çıktığı ve bu koşulların sağlanması için planlama araçlarının nasıl kurulduğu, merkezi ve yerel yönetimlerin bu araçları ne kadar uygulayabildiği, yürürlükte olan yasaların içeriği ve bu yasaların sektörü nasıl desteklediği sorgulanacaktır. Bu değerlendirmelerle beraber alan çalışmamızı oluşturan Belek Turizm Merkezi'nde kapasite artırımının nedeni ve zaman kavramına bağlı olarak turizm anlayışındaki değişim de ortaya konacaktır.

2.1 Akdeniz Havzasında Yer Alan Ülkelerde Turizm Gelişimi

Dünya Turizm Örgütü'nün 2005 yılı verilerine göre, dünya turizm hareketlerinin %32'sine ve dünya turizm gelirlerinin de %23'üne sahip olan Akdeniz Havzası, uluslararası turizm hareketlerinin önemli çekim merkezlerindedir. 1990 yılında turizme katılanların sayısı 439 milyon ve uluslararası turizm gelirleri de 270 milyon dolar iken 2005 yılında turizme katılanların sayısı 806 milyona ve uluslararası turizm gelirleri de 680 milyar dolara ulaşmıştır (WTO, 2006). Aynı zamanda Akdeniz havzası, yatak açısından da dünya kapasitesinin dörtte birine sahip bulunmaktadır (Batman, 2001).

Afrika, Asya ve Avrupa ülkelerinin içerisinde bulunduğu Akdeniz havzası ülkelerinin toplam nüfusu yaklaşık 427 milyondur (Bozok, Köroğlu, 2007). Bu ülkeler sahip oldukları turistik ürünler (deniz, kum, güneş, arkeolojik eserler vb) ile birbirlerine benzer özellikler sergilerler. Benzer özellikler sunmalarına rağmen, sahip oldukları farklı karakteristik özelliklerinden dolayı alternatif turizm için önemli avantajlara sahiptirler (Papatheodorou, 1999).

1960'lı yıllarda itibaren Akdeniz Havzası'nda turizm endüstrisi önemli ve hızlı gelişmeler göstermiştir. Bu bölgede turizm;

- 1974 yılında petrol fiyatlarının ani yükselişi ile ortaya çıkan petrol krizi,

- 1986 Çernobil olayı ve Amerika-Libya Savaşı (Bozok, 1996),
- 1991 yılında Irak Savaşı,
- 2001 yılında 11 Eylül saldırısı,
- 2003 yılı Irak Savaşı,
- SARS virüsü
- Küresel ekonomideki ve Euro bölgesi ülkelerindeki ekonomik performans düşüklüğü gibi nedenlerden dolayı olumsuz etkilenmiştir (Bozok, Köroğlu,2007).

Havza'nın turizm endüstrisindeki geçmişine ülke bazında bakılacak olursa; Portekiz'deki ihtilal, Fas'taki Sahra anlaşmazlığı, Lübnan'daki iç savaş, Kıbrıs adasının ikiye bölünmesi, Yunanistan'daki hükümet darbesi, İtalya'daki kolera salgını, İspanya ve Fransa kıyılarındaki deniz kirliliği yönündeki propagandalar havzadaki ülkelere yönelik turizm hareketlerinde azalmaya yol açmıştır (Baykal, 1992).

Akdeniz Havzası'nın dünya turizminde önemli bir yere sahip olmasının nedenlerine bakıldığında;

- Bölge ikliminin kuzey Avrupa ülkelerine nazaran daha sıcak olması,
- Güneşlenme süresinin uzunluğu ile deniz ve kum değerlerine sahip oluşu,
- Bölgenin, çeşitli medeniyetlerin izlerini bıraktıkları tarihsel bir mirasa sahip oluşu,
- Dünyada ilk turizm hareketleri sayılan bilinçli ve amaçlı seyahatlerin Havza içerisindeki ülkelerde başlaması,
- 16. ve 17. yüzyıllarda Avrupalıların çocuklarının tahsilleri için Akdeniz ülkelerini tercih etmesi ve bu bölgelerdeki kıyı destinasyonların moda olmaya başlaması,
- Bölgenin doğal güzelliklere ve kültürel mirasa sahip olması olarak sıralanabilir (Baykal, 1992).

Çizelge 2.1 Akdeniz Havzasına yönelik uluslararası turizm hareketlerinin bölgesel dağılımı (Bozok, Köroğlu, 2007).

Bölgeler	<i>Turist Sayısı (milyon kişi)</i>					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Kuzeybatı Akdeniz	121,53	135,75	178,67	177,45	176,49	180,33
Kuzeydoğu Akdeniz	15,30	19,47	29,63	36,13	39,60	44,56
Güneybatı Akdeniz	8,37	7,24	10,20	11,04	12,71	13,67
Güneydoğu Akdeniz	6,96	9,62	13,77	14,18	17,26	18,24
Toplam (AkdenizHavzası)	152,16	172,08	232,27	238,80	246,06	256,80
Toplam (Dünya)	439	540	687	694	764	806
<i>Bölgenin % Payı</i>	<i>34,6</i>	<i>31,9</i>	<i>33,8</i>	<i>34,4</i>	<i>32,2</i>	<i>31,8</i>

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi, 1990 yılından itibaren uluslararası turizme katılanların sayısı yıllık ortalama % 3,5'lik bir büyüme ile 2005 yılında yaklaşık 257 milyona ulaşmıştır. Ancak Akdeniz havzasının turist sayısı bakımından 1990 yılında % 34,6 olan payı, 2005 yılında % 31,8'e düşmüştür. Havzadaki uluslararası turizm gelirlerinin bölgesel dağılımı aşağıdaki tabloda verilmektedir (Çizelge 2.2).

Çizelge 2.2 Akdeniz Havzası uluslararası turizm gelirlerinin bölgesel dağılımı (Bozok, Köroğlu, 2007).

Bölgeler	<i>Turizm Geliri (milyon US\$)</i>					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Kuzeybatı Akdeniz	58,68	86,40	93,47	114,06	129,60	133,50
Kuzeydoğu Akdeniz	7,81	11,58	20,96	31,81	37,11	40,86
Güneybatı Akdeniz	2,31	2,86	3,81	4,91	6,07	6,88
Güneydoğu Akdeniz	4,87	9,99	12,72	10,87	14,33	15,15
Toplam (Akdeniz Havzası)	73,67	110,83	130,96	161,65	187,11	196,39
Toplam (Dünya)	270	411	481	533	633	680
<i>Bölgenin % Payı</i>	<i>27,3</i>	<i>27,0</i>	<i>27,2</i>	<i>30,03</i>	<i>29,5</i>	<i>28,9</i>

Tabloya göre, havzadaki turizm gelirlerindeki pay 1990 yılında % 27,3 iken, 2005 yılında bu oran artarak %28,9'a yükselmiştir. Akdeniz havzasındaki bölgelerin, bölge içerisindeki payları Çizelge 2.3'de verilmektedir.

Çizelge 2.3 Akdeniz Havzasındaki Bölgelerin, bölge içerisindeki payı (Bozok, Köroğlu, 2007)

Bölgeler	<i>Turizm Geliri (milyon US\$)</i>					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Kuzeybatı Akdeniz	79,9	78,8	76,9	74,2	71,7	70,2
Kuzeydoğu Akdeniz	10,0	11,3	12,8	15,2	16,1	17,3
Güneybatı Akdeniz	5,5	4,3	4,4	4,6	5,2	5,3
Güneydoğu Akdeniz	4,6	5,6	5,9	6,0	7,0	7,2
<i>Toplam</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>	<i>100,0</i>

Tabloya göre, havzaya yönelik turizm talebinin yaklaşık %70'ini Kuzeybatı Akdeniz bölgesi (Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz, Monoko), %7'sini Güneydoğu Akdeniz bölgesi (Libya, Suriye, Mısır, İsrail, Lübnan, Kıbrıs, Malta), %5'ini Güneybatı Akdeniz bölgesi (Fas, Cezayir, Tunus) ve %17'sini Kuzeydoğu bölgesi (Türkiye, Yunanistan, Arnavutluk, Slovenya, Hırvatistan) almaktadır. Kuzeybatı Akdeniz bölgesinde turizm talep oranının yüksek oluşunun sebebi; dünya turizminde ilk beş ülkeden üçünün (Fransa, İtalya ve İspanya) bu bölgede yer almasıdır. Ayrıca bu bölgedeki ülkelerin Avrupa Birliği'ne üye olmasının da rolü büyüktür. Çalışma kapsamında değerlendirilen dört bölgede, ülke bazında turizm hareketlerinin dağılımı Çizelge 2.4, 2.5, 2.6 ve 2.7'de verilmektedir.

Çizelge 2.4 Kuzeybatı Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı (Bozok, Köroğlu, 2007).

Ülkeler	<i>Turist Sayısı (milyon kişi)</i>					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Fransa	52,49	60,03	77,19	75,04	75,12	76,00
İtalya	26,67	31,05	41,18	39,60	37,07	36,51
İspanya	34,08	34,92	47,89	50,85	52,43	55,55
Portekiz	8,02	9,51	12,09	11,70	11,61	12,00
Monoco	0,24	0,23	0,30	0,23	0,25	0,26
Kuzeybatı Akdeniz Toplam	121,5	135,7	178,6	177,4	176,4	180,3
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
<i>Bölgenin Payı (%)</i>	<i>79,9</i>	<i>78,8</i>	<i>76,9</i>	<i>74,2</i>	<i>71,7</i>	<i>70,02</i>

Çizelge 2.5 Kuzeydoğu Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı (Bozok, Köroğlu, 2007).

Ülkeler	<i>Turist Sayısı (milyon kişi)</i>					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Türkiye	4,79	7,08	9,58	13,34	16,82	20,27
Yunanistan	8,87	10,13	13,09	13,96	13,31	14,27
Hırvatistan	1,00	1,48	5,83	7,40	7,91	8,46
Diğer (Slovenya, Arnavutluk)	0,63	0,77	1,12	1,41	1,54	1,54
Kuzeydoğu Akdeniz Toplam	15,3	19,04	29,6	36,1	39,6	44,5
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
<i>Bölgenin Payı (%)</i>	<i>10,0</i>	<i>11,3</i>	<i>12,8</i>	<i>15,2</i>	<i>16,1</i>	<i>17,3</i>

Çizelge 2.6 Güneybatı Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı (Bozok, Köroğlu, 2007)

Ülkeler	<i>Turist Sayısı (milyon kişi)</i>					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Fas	4,02	2,60	4,27	4,76	5,47	5,84
Tunus	3,20	4,12	5,05	5,11	5,99	6,37
Cezayir	1,13	0,52	0,86	1,16	1,23	1,44
Güneybatı Akdeniz Toplam	8,35	7,2	10,02	11,0	12,7	13,6
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
<i>Bölgenin Payı (%)</i>	<i>5,5</i>	<i>4,3</i>	<i>4,4</i>	<i>4,6</i>	<i>5,2</i>	<i>5,3</i>

Çizelge 2.7 Güneydoğu Akdeniz ülkelerine yönelik turizm hareketlerinin dağılımı (Bozok, Köroğlu, 2007).

Ülkeler	<i>Turist Sayısı (milyon kişi)</i>					
	1990	1995	2000	2003	2004	2005
Mısır	2,41	2,87	5,11	5,74	7,79	8,24
İsrail	1,06	2,21	2,41	1,06	1,50	1,80
Kıbrıs	1,56	2,10	2,68	2,30	2,34	2,37
Malta	0,87	1,11	1,21	1,11	1,15	1,17
Suriye	0,56	0,81	1,41	2,78	3,03	3,36
Libya	0,09	0,05	0,17	0,14	0,14	0,15
Lübnan	0,40	0,45	0,74	1,01	1,27	1,14
Güneydoğu Akdeniz Toplam	6,95	9,62	13,77	14,18	17,27	18,24
Akdeniz Toplam	152,1	172,0	232,2	238,8	246,0	256,8
<i>Bölgenin Payı (%)</i>	<i>4,6</i>	<i>5,6</i>	<i>5,9</i>	<i>6,0</i>	<i>7,0</i>	<i>7,2</i>

Akdeniz havzasındaki dört bölgede, ülke bazında turizm hareketlerinin dağılımına bakıldığında;

- Kuzeybatı Akdeniz bölgesinde, 1990 yılında turist sayısı 121,5 milyon iken 2005 yılında 180,3 milyona yükselmiştir. 15 yıllık zaman diliminde turist sayısı yaklaşık 1,5 katına çıkmıştır.
- Kuzeydoğu Akdeniz bölgesinde, 1990 yılında turist sayısı 15,3 milyon iken 2005 yılında 44,5 milyona yükselmiştir. 1990 yılına kıyasla 2005 yılında turist sayısı 3 katına çıkmıştır.
- Güneybatı Akdeniz bölgesinde, 1990 yılında turist sayısı 8,35 milyon iken 2005 yılında 13,6 milyona yükselmiştir. 1990 yılına kıyasla 2005 yılında turist sayısı 1,6 katına çıkmıştır.
- Güneydoğu Akdeniz bölgesinde, 1990 yılında turist sayısı 6,95 milyon iken 2005 yılında 18,24 milyona yükselmiştir. 1990 yılına kıyasla 2005 yılında turist sayısı 2,6 katına çıkmıştır.

Bu oranlara bakıldığında, dünya turizminde ilk üç sırayı paylaşan Fransa, İtalya ve İspanya'nın da içinde bulunduğu kuzeybatı Akdeniz bölgelerinde, 15 yıllık süre içerisinde artış oranının, diğer bölgelere (Kuzeydoğu Akdeniz, Güneybatı Akdeniz ve Güneydoğu Akdeniz) göre düşük olduğu görülmektedir. Turist sayısında 1990 yılına kıyasla 2005 yılında

en fazla artışın yaşandığı bölge Türkiye'nin de içinde yer aldığı Kuzeydoğu Akdeniz bölgesidir. Bu oranlara bağlı olarak denilebilir ki, uluslararası turizmde keşfedilmemiş yeni yerler arayan turistler günümüzde özellikle Doğu-Asya Pasifik bölgesine artan bir ilgiyle yönelmektedirler. Dünya Turizm Örgütü, sahil destinasyonlarını tercih edecek olan Avrupalı turistlerin tatil yöreleri seçiminde, Avrupa dışı ülkeleri tercih ettiğini belirtmektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün gelişen turizm alanlarına ilişkin öngörüsü ise, 21. yüzyılda yüksek çevresel kalitenin destinasyon alanlarının seçiminde önemli bir ölçüt olacağını göstermektedir. Gerek turizm sektörünün kendi içinde yarattığı gelişmeler gerekse kültürel düzeyde ortaya çıkan sınırlı kaynakların kullanımı turizmin gelişiminde sürdürülebilir yaklaşımın önemini arttırmıştır. Bu doğrultuda yeni turist tipinin istemlerinde özgünlük, olaya dahil olma ve yerel halkın gerçek dünyasına kabul edilme arzusu öne çıkmıştır (Şenlier,1996). Bu istemlere yönelik turist sunu biçimi ve kaynakların korunması yanında, bugüne kadar ele alınmamış potansiyel kaynakların da turizme entegre edilmesini sağlamak yoluna gidilmesi gerekmektedir.

2.2 Türkiye'de Turizm Gelişimi

Ülkemizde turizmin gelişimi, 20. yüzyılın başlarında Orient Express'in İstanbul'a seferler düzenlemesi sonucu faaliyete giren oteller ile başlamıştır. 1953 yılında Turizm Endüstrisini Teşvik Yasası'nın çıkarılması, 1955 yılında Turizm Bankası'nın kurulması ve 1963 yılında da Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'nın kurulmasıyla beraber turizm sektörü ivme kazanmıştır.

1960'lı yıllarda planlı döneme geçilerek turizm sektörü Beş Yıllık Kalkınma Planlarına alınmıştır. Planların asıl hedefi; turizm gelirlerini maksimize etmek amacıyla, turizmin sosyal, kültürel ve çevresel değerlerini dikkate almadan ülkenin turizm kapasitesinin arttırılmasıydı. Bu kapasite artırımını içinde kitle turizmi önerilmiş ancak planlarda ve DPT programlarında kitle turizminin ne olduğu ve nasıl uygulanacağına dair tanımlamalar yapılmamıştır. Bu dönemde, bölgeler itibariyle kaynak envanteri çıkarılmış, fiziksel planlama çalışmaları yapılmış, teknik altyapı yatırımları gerçekleştirilmiş ve örnek olarak yat limanı, konaklama vb yatırımlar devlet eliyle gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda Ege ve Akdeniz kıyılarınının 1/25000 ölçekli Çevre Düzeni Planı çalışmalarına başlanmıştır. Bu planlar ile bu bölgelerdeki kıyılarımızda turistik tesis alanlarının nerelerde yer alacağı belirlenmiştir (Turizm Bakanlığı, 2001).

1980'li yıllarda Türkiye, Avrupa ülkeleri arasında deniz, kum ve güneş üçlüsü olarak pazarlanmıştır. 1996 yılı verilerine göre, Türkiye'ye yönelik turizm talebinin %60'ını Avrupa Birliği ülkeleri, özellikle Almanya (%24,9) ile İngiltere'den (%8,8) gelen turistler oluşturmaktaydı. Bununla beraber Eski Doğu Bloku ülkelerinden 1990'lı yıllarda başlayan özgürlük hareketleriyle birlikte, bu ülkelerden de ülkemize çok sayıda turist gelmiştir. 1996 yılı verilerine göre, Doğu Avrupa'dan gelen turistlerin oranı %25,8'di (www.tuik.gov.tr). 1980 sonrasında, turizm sektöründe nirengi noktası olarak kabul edilen 2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasası yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile, devletin hüküm ve tasarrufu altındaki yerlerde, bölgenin kültürel ve doğal özelliklerini bozmamak, turizm sektörünü dinamik bir yapıya kavuşturmak ve imar planlarına uygun olmak kaydıyla doğal turizm kaynaklarının korunması ve kullanılması amaçlanmıştır. Bu doğrultuda turizm amaçlı yatırım yapmak isteyen yerli ve yabancı şirketlere uzun süreli kiralama olayı başlamıştır. Aynı zamanda bu yasa ile beraber orman sahaları da turizme açılmıştır. Yasa kapsamında planlama, turizm alan ve merkez ilanı, kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisi, Turizm Yatırım ve İşletmelerinin nitelikleri ile ilgili yönetmelikler yürürlüğe girmiştir (Ekinci, 1989). Bu yasa ile kamu arazilerinin turizm yatırımlarına 49 yıllığına tahsisi başta olmak üzere sektöre son derece cazip teşvikler sunulmuştur. Bu teşvikler; kamu arazilerinin turizme tahsisi, turizm geliştirme fonu, düşük faizli ve uzun dönemli turizm kredileri, yabancı personel çalıştırma imkanı, gümrük muafiyeti, yatırım indirimi, teşvik kredileri, vergi indirimi, finansman fonu, teşvik primleri, bina inşaat istisnası, elektrik-hava gazı-su ücretlerinde indirim ve haberleşme kolaylıklarıdır (Kozak, 2006). Bu teşvikler ile 1980'li yıllarda nitelikli tesisler gerçekleştirilerek yatak kapasitesinde çok hızlı bir artış meydana gelmiştir. Bu dönemde yabancı sermayenin turizm yatırımlarına yönelik ilgisi önemli bir artış göstermiştir. Bu hızlı gelişmeler arzın yanı sıra talebinde artmasını ve uluslar arası pazarda payımızın da artmasını etkilemiştir.

Turizm Teşvik Yasası'nın yürürlüğe girdiği yıl olan 1982 yılı kitle turizmine yönelik yatırımların başlangıç tarihidir. Bu yasanın sağladığı olanak ile önce Çanakkale-İçel arasındaki bölgede kalan kıyı bandında turizm alan ve merkezleri belirlenerek, bu alan ve merkezlerde bulunan kamu arazileri turizm yatırımları için kiralama yoluyla yatırımcılara tahsis edilmiştir. Yasada ayrıca turizm alan ve merkezleri içinde, ormanlarda yer alan turizm yatırım belgeli tesislerin orman fonuna ödemek zorunda oldukları bedel, tahsisin üçüncü yılından itibaren beş yıl vade ile beş taksitte alınır ibaresi yer almaktadır. Turizmi Teşvik Kanunu, çevreden ekonomik olarak faydalanmayı kolaylaştıracak, hızlandıracak ve arttıracak çalışmalarını teşvik etmiştir. Kanunda çevresel etki değerlendirmesine hiç yer verilmemiştir.

Sonuç olarak Turizm Teşvik Kanunu, çevreye ve çevresel değerlere en çok zarar veren kanun olmuştur. Kanunun 8. maddesine göre tahsis edilen ormanlık arazilerin miktarı, 1996 yılında büyük çoğunluğu Akdeniz-Ege şeridinde olmak üzere 2000 hektarı bulmuştur. Özetle kanun, hüküm getirirken çevresel etkiler üzerinde durmamıştır. Hedefi kar maksimizasyonu olan özel teşebbüsler, kanunun da yardımıyla doğayı sömürmüşlerdir.

Yasa ile birlikte uygulanan kitle turizmi politikaları doğrultusunda ucuz tatil cenneti olarak pazarlanan ülkemizde, turizm talebindeki artış başarı olarak değerlendirilmiş ve yasa çerçevesinde sağlanan teşviklerle tatil köyü ve kıyı otelleri yatırımları plansız bir şekilde desteklenmiştir. Turizm yatırımlarının özendirilmesi sonucu yurt dışında faaliyet gösteren inşaat firmaları yatırımlarının bir bölümünü Türkiye'ye yöneltmişlerdir. Maliyetleri azaltmak kaygısıyla yapılan inşaatların kalitesi ve çevreyle uyumu göz ardı edilmiş, bunun sonucunda ortaya çıkan yapılar çeşitli çevresel problemler oluşturmuştur. Kitle turizminin talep ağırlığının dinlenceye yönelik olması ülkemizde hem talebin hem de arzın artmasına neden olmuştur. 1980'li yıllara kadar Marmara Bölgesi, arz açısından bakıldığında konaklama yatırımlarının en fazla olduğu bölge olmasına rağmen, 1980'li yıllarda yapılan yatırımların büyük bölümü ise Ege ve Akdeniz bölgelerine kaydırılmıştır. Sonuç olarak;

1. Arz ve talep arasındaki dengesizlik ve turizmin yeterince kavranamaması ülkemizde çevresel problemleri de beraberinde getirmiştir.
2. Büyük ölçüde deniz kıyılarında yoğunlaşan turistik tesisler, doğa ile entegre olmuş Akdeniz mimarisini hızla bozmuştur. Turizm yatırım bölgesi ilan edilen kıyılarda bireysel konutlar olan ikinci konutlar ve kooperatifler çarpık yapılaşma ve betonlaşmayı arttırmıştır.
3. Kendi içerisinde dengeli bir su ekonomisine sahip olan Akdeniz Bölgesi'ndeki su potansiyeli, turizmin bölgeye yönelmesi ile bozulmuştur.
4. Yaz aylarında olağanüstü boyutlara ulaşan atıksu miktarları, geçmişte olduğu gibi tekil fosseptiklerle çözülemez duruma gelmiştir. Merkezi yönetimin bu konuda yatırımları ve denetimleri yetersiz kaldığı için, birçok turizm işletmecisi kanalizasyonlarını doğrudan denize dökerek deniz suyunu kirletmişlerdir.
5. Kıyı bandındaki katı atıkların yok edilmesinde yaşanan problemler, özellikle yaz aylarında sorun yaratmıştır.
6. Yanlış arazi kullanımı sonucu, tarihsel sit alanlarının birçoğu yok olmuştur.
7. Turizm bölgelerindeki aşırı yapılaşma ve kalabalıklaşma gürültüyü beraberinde getirmiştir.

8. Hızlı ve plansız gelişen turizm, çevresel bozulmaların yanı sıra artan yatak kapasitesi ile doğru orantılı olarak konaklama işletmeleri arasında rekabete yol açmış ve zaman içinde dış pazarlarda ülkemizin konaklama arzının fiyatlarının düşmesine neden olmuştur.
9. Yatak kapasitesi pazarlama güçlüğü, ülkemizin turizm arzını yabancı tur operatörlerine bağımlı kılmıştır.
10. Tarım alanlarının denetimsiz ve hızlı bir şekilde imara açılması bir yandan arazi rantını körüklerken, diğer taraftan tarımsal faaliyetlerin azalmasına yol açmıştır.
11. Katılımlı planlamanın olmaması, turizm bölgelerinde ki küçük sermaye sahibi halkın eğitilememesine ve bilinçsiz kaynak tüketimine yol açmıştır.
12. Hızla artan gelir ve yeni ekonomik yapıya ayak uydurma güçlükleri de çeşitli sosyal ve kültürel sorunları da beraberinde getirmiştir (Akış, 1999).

Kitle turizminin gelir azalmasına ve yabancı turizm pazarlarına bağımlılığa neden olması, 1990'lı yıllardan itibaren Türkiye'nin turizm politikasında değişiklik yapılmasına neden olmuştur. Dolayısıyla 2634 sayılı kanun kapsamında oluşan turizm gelişimin, dünyada yaşanan yeni turizm eğilimleri ile bütünleşmesinin sağlanarak daha da ivmelendirilmesi amacıyla; deniz-kum-güneş üçlemesine dayalı kitle turizminin yanı sıra alternatif yatırım alanlarının geliştirilmesi ve sektörel gelişmenin kapsadığı her türlü unsurun (kültürel, sosyal, doğal çevre vb) bütüncül ve sürdürülebilir bir yaklaşım ile ele alınması bir ilke olarak benimsenmiştir (Öztaş, 2007). Bunu yaparken, koruma-kullanma dengesi gözetilerek turizmin çeşitlendirilmesi, kıyı bölgelerinin ötesinde iç kesimlerde yeni yatırım alanları ve buna bağlı olarak yeni yatırım modelleri oluşturulması, tüketici kalitesinin yükseltilmesi ve turizmin tüm yıla ve ülke sathına yayılması amaçlanmıştır. Turizmi dinamik bir yapı ve işleyişe kavuşturacak düzenlemeler ve önlemlerin alınmasının yanı sıra sağlıklı, çevresel değerlere duyarlı ve yenilikçi bir turizm gelişimi için uygulama sürecinin güncellenmesi amacıyla; 16.03.1982 tarihinde yürürlüğe giren 2634 sayılı Turizmi Teşvik Kanunu, 01.08.2003 tarihinde 4957 sayılı Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgeleri (KTKGB) Kanunu ile değiştirilmiş ve konuya yeni açılımlar getirilmiştir. Bu kapsamda, bölgesel ve yerel kalkınmayı hedefleyen büyük ölçekli planlama; alternatif yönetim ve işletme modellerinin oluşturulması; bölge genelinde mülkiyet, altyapı ve çevre gibi konular için çözüm önerilerinin geliştirildiği sistemli ve bütüncül bir yapılanma amaçlanmıştır (Öztaş, 2007). Bu doğrultuda birtakım çalışmalar yapılmıştır. Bunlardan en önemlisi, Akdeniz-Ege Turizm Altyapısı Kıyı Yönetimi (ATAK) projesidir. Ayrıca çevreye duyarlı konaklama tesislerine çam, plajlara mavi bayrak, yatlara da yunus sembolleri verilme çalışmaları yapılmıştır. Tüm bu gelişmelere

rağmen, ülkemizde turizm gelişim planlarında sürdürülebilir turizme gereken önem verilmemektedir. Bunun da nedeni;

- Merkezi planlama zihniyetiyle yapılan turizm planlaması (Daş ve Diğ., 1997),
- Planların uygulanmasında politik istikrarsızlık,
- Ekonomik nedenler,
- Yabancı tur operatörlerine bağımlılıktır (İnceoğlu, 2004).

Ülkemizde turizm gelişim süreçleri değerlendirilirken, öncelikle Devlet Planlama Teşkilatı tarafından düzenlenen Beş Yıllık Kalkınma Planlamalarının araştırılması gerekir. Çünkü bu planlar doğrultusunda, ülkemizde turizm gelişim politikaları belirlenmekte ve bu politikalar kapsamında planlar uygulanmaktadır.

1. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1963-1967): planlamada ödeme bilançosu açığının kapatılması için, yurdumuzun tabii ve tarihi imkanlarının kullanılması; yapılacak yatırımlarda konaklama yerlerine, hizmet tesislerine ve hatıra eşya sanayine önem verilmesi; turizm faaliyetinin yürütülmesi için bir teşkilatın (Turizm Bankası) kurulması yer almaktadır (DPT,1963-1967).

2. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1968-1972): yatak kapasitesinin arttırılması öngörülmekte, tarihi ve turistik yörelerin yakınında yatırımcılara hazır arsa sunabilmek için Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'na özel planlama alanları müsabakaya çıkarılmıştır. Ancak bu kritik yatırım alanlarında doğal kaynakların özelliği, kıyasal tahribat ve ormanlık arazilerin mülkiyet kavramları değerlendirilmemiştir. Mimarinin tasarım imkanları ile sorunların çözülebileceği yanılığısına düşülmüştür.

3. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1973-1977): turizm ihtisas raporu hazırlanarak, turizm bölgesindeki fiziki planlamanın Turizm ve Tanıtma Bakanlığı'na yapılması öngörülmüştür. Bu dönemde Turizm Bankası tarafından Ege ve Akdeniz Bölgesi'nde kıyı boyunca planlamalar yapılmıştır. Bu planlama ile orman arazilerinin uzun dönemli kiralanmasını ve yatırımcının araziye yatırım yapmadan konaklama tesisine yatırım yapmasını kolaylaştıran uygulama araçları ortaya çıkmıştır.

4. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1979-1983): turistik yatak kapasitesinin arttırılması için çaba harcanmıştır. Turizmi Teşvik Yasası ile birlikte, kamu arazilerinin turizm yatırımlarına tahsisi için yönetmelik çıkarılmıştır.

5. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1985-1989): bu plan ile Türkiye turistik ilişkilerini OECD ülkeleri ve OPEC ülkelerinde de geliştirmeyi hedeflemiştir. Sürdürülebilir turizm ile ilgili olarak, doğal ve kültürel değerlerin turizm amaçlı kullanımında koruma stratejileri ile turizm geliştirme stratejilerinin entegrasyonu ilk defa bu plan kapsamında ele alınmıştır. Ayrıca bu

planda, altyapı yatırımlarının kamu sektörü tarafından, üst yapı yatırımlarının ise özel sektör tarafından yaptırılması öngörülmüştür.

6. Beş Yıllık Kalkınma Planı (1990-1994): bu plan ile turizm alt ve üst yapısının niteliğinin ve niceliğinin yükseltilmesi hedeflenmiştir. Doğal güzelliklerin ve kültürel değerlerin korunmasına öncelik verilmesi öngörülmüştür. Sektörde kış, av ve su sporları ile festival, sağlık, gençlik, kongre, termal, golf ve 3. yaş turizmini cazip hale getirecek politikaların geliştirilmesi için çalışmalar yapılmıştır.

7. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (1996-2000): rekabet gücü yüksek ve verimli bir turizm ekonomisinin geliştirilmesi, yerel halkın ve turistlerin turizmden beklentilerinin karşılanması, doğal ve kültürel değerlerin zenginleştirilerek sürekliliğinin sağlanması amaçlanmıştır. Ayrıca turizmin geliştiği bölgelerde yerli halkın ve yerel yönetimlerin turizm ile ilgili kararlarda yer alması öngörülmüştür (DPT, 1990-1994).

8. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda (2001-2005): turizm hizmetlerinde ve buna bağlı müşteri profilinde niteliğin yükseltilmesi; sektörle ilgili tüm yatırımların doğal, tarihsel, sosyal ve kültürel çevreyi koruyucu ve geliştirici bir yaklaşım içinde ele alınması; golf, kış, termal, yat, kongre, üçüncü yaş turizmi ve ekoturizm alanlarında geliştirme faaliyetlerinin sürdürülmesi; turizm gelişim bölgelerinde yerli halk ve yerel yönetimlerin turizm planlamasına katılması; kullanan öder-kirleten öder ilkesi ile teknik altyapı finansmanına kullanıcıların katılımının sağlanması hedeflenmiştir.

Turizmin ekonomik bir gelişme aracı olarak kavranıldığı 1963 yılı ile başlatılan planlı dönemden bugüne, Türkiye turizminin istenilen seviyeye ulaşamamasının nedenleri; kaçırılan ve yeterince değerlendirilemeyen fırsatlar, yetersiz veya uygun olmayan turizm yapılanması, ülke içi politik belirsizlik, anarşi ve terör olayları, doğal afetler, komşu ülkelerdeki savaşlar, kuş gribi gibi salgın hastalıklar, turizm planlamasında yerel yönetim ve merkezi yönetim işbirliğinin sağlanamamasıdır. Ayrıca turizmimizin gelişiminde Avrupa Birliğinin önemi de yadsınamaz. Birliğin koyduğu kurallara, yasalara, yönetmeliklere ve standartlara ters düşmek veya uygun olmayan oluşumlara sahne olmak Türkiye turizmini olumsuz etkilemektedir.

1983'lü yıllardan itibaren, sağlanan teşviklerle turizm yatırımları hızlı bir şekilde artmıştır. Türkiye genelinde Antalya yöresine yapılan yatırımlar diğerlerine göre daha fazla olmuştur. Rekabetin yoğunlaşması, başta Antalya bölgesinde faaliyet gösteren tesisler olmak üzere, pazarlama stratejilerinin gözden geçirilmesine neden olmuştur. Bunun sonucunda Antalya'da otel yöneticileri hem yurt dışında hem de yurt içinde rekabet üstünlüğünü elde etmek için,

kaliteden fedakarlık ederek 'her şey dahil sistemi'ni benimsemişlerdir. Her şey Dahil Sistemi; daha önceden planlanan bir seyahat için peşin olarak ücreti ödenen taşıma, konaklama, yiyecek-içecek, rehberlik, eğlence vb tüm aktiviteleri içeren bir programdır. Bu sistemle gelen konukların gelir seviyelerinin düşük olması, doğru orantılı olarak konuk kalitesini düşürmekte, tatil süresince işletmeden dışarı çıkılmaması da otellerin yıpranma paylarını arttırmaktadır.

Özellikle, Antalya otelleri önderliğinde gündeme gelen 'her şey dahil sistemi' nin benimsenerek yaygınlaşmasında, TUI, Neckerman gibi sektöre hakim tur operatörlerine bağımlılık ve tur operatörlerinin geliştirdikleri seyahat ürününe uyum sağlanması da etkili olmuştur.

Antalya'da turizm gelişimi planlama çalışmaları, Güney Antalya Turizm Gelişimi Projesi ile başlamıştır. Daha sonra Side Turizm Gelişim Projesi ile devam etmiş, sonraki yıllarda Bakanlar Kurulu kararı ve 2634 sayılı Turizmi Teşvik Yasası ile yeni turizm alanları eklenmiştir. Yasa ile getirilen teşvikler sonucu özellikle 1989 yılından sonra Antalya'da yatak kapasitesi hızlı bir şekilde artmıştır (Kahraman ve Türkay, 2000).

Çalışma alanımızı oluşturan Belek Turizm Merkezi, Turizm Teşvik Yasası ile 1984 yılında turizm merkezi ve 1986 yılında da turizm yatırım alanı olarak ilan edilmiştir. Turizm yatırım planı aynı yıl Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan 1/25000 ölçekli Doğu Antalya Master Planı ile onaylanmıştır. Bölgede uluslar arası turizm yatırımlarına 1987 yılında izin verilmiş ve 1989 yılında da Turizm Bakanlığı tarafından 49 yıllığına kiraya verilen toprak tahsisi başlamıştır (DHKD,1996). İlk planlama verileri doğrultusunda Belek Turizm Merkezi, UNEP tarafından uluslar arası düzeyde sürdürülebilir turizm uygulama alanı olarak tanıtılan bir proje olmuştur.

2.3 Değerlendirme

Bu bölümde ülkemizde içinde yer aldığı, uluslar arası turizm hareketlerinde önemli çekim merkezlerinden olan Akdeniz Havzası'nda yer alan ülkelerdeki turizm gelişim süreçleri araştırılmıştır. Ayrıca ülkemizde turizm kavramının hangi koşullar altında ortaya çıktığı ve bu koşulların sağlanması için planlama araçlarının nasıl kurulduğu, merkezi ve yerel yönetimlerin bu araçları ne kadar uygulayabildiği, yürürlükte olan yasaların içeriği ve bu yasaların sektörü nasıl desteklediği sorgulanmıştır. Bu değerlendirmeler, çalışma alanımızı

oluşturan Belek Turizm Merkezi'nde kapasite artırımının nedenini ve zaman kavramına bağlı olarak turizm anlayışındaki değişimi de ortaya koyması açısından çalışmayı desteklemiştir.

Bu doğrultuda Akdeniz Havzası'nda yer alan ülkelerde turizm hareketleri değerlendirildiğinde; uluslararası turizmde keşfedilmemiş yeni yerler arayan turistler günümüzde özellikle Doğu-Asya Pasifik bölgesine artan bir ilgiyle yönelmektedirler. Dünya Turizm Örgütü, sahil destinasyonlarını tercih edecek olan Avrupalı turistlerin tatil yöreleri seçiminde, Avrupa dışı ülkeleri tercih ettiğini belirtmektedir. Dünya Turizm Örgütü'nün gelişen turizm alanlarına ilişkin öngörüsü ise, 21. yüzyılda yüksek çevresel kalitenin destinasyon alanlarının seçiminde önemli bir ölçüt olacağını göstermektedir. Gerek turizm sektörünün kendi içinde yarattığı gelişmeler gerekse kültürel düzeyde ortaya çıkan sınırlı kaynakların kullanımı turizmin gelişiminde sürdürülebilir yaklaşımın önemini arttırmıştır. Bu da bizi çalışmanın bir sonraki bölümüne taşımaktadır.

3. SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK KAVRAMI

Bu bölümde öncelikle sürdürülebilir kalkınma kavramı ve sürdürülebilir turizm kavramları tanımlanarak, kavramların içeriği ve uygulama araçları ele alınacaktır. Özellikle turizm bölgelerinde, sürdürülebilir turizmin uygulanmasında en etkin araç olan taşıma kapasitesi kavramı, yurtdışından seçilen örneklerle değerlendirilecektir.

3.1 Sürdürülebilir Kalkınma

Sürdürülebilirlik anlayışına göre insan uygarlığı, doğal çevrenin bütünleşik bir parçasıdır ve varoluşunun sürekliliği için doğayı korumak ve sürdürmek zorundadır. Bu anlayıştan hareketle sürdürülebilirlik, ekosistemin yada herhangi sürdürülebilir bir sistemin bozulmadan, sistemi oluşturan ana kaynakları aşırı bir şekilde tüketmeden sürdürülebilmesi yeteneğidir (Hoyer, 2000). Sürdürülebilir planlama bu tanımdan yola çıkılarak koruma ilkelerini tasarıma dökerek günlük yaşama uygulanmasını ve geliştirilmesini amaçlar. Sürdürülebilir planlama ile eşsel anlamda kullanılan sürdürülebilir kalkınma, bugünün ihtiyaç ve beklentilerinden ödün verilmeksizin bu ihtiyaç ve beklentilerin karşılanması olarak ifade edilmektedir (UNEP&WTO, 2005; Mbaiwa, 2005). Bu yönelim doğa ile planlama, çevresel bakımdan duyarlı planlama, bütünleşik kaynak yönetimi kavram ve anlayışlarını da geliştirmiştir (Brindley, 1991). Sonuç olarak temel görüş doğal ve kültürel sistemlerin zaman içinde sürekliliğini sağlamak, zarar görmesini ve ortadan kalkmasını engellemektir (Miltin, 1992).

Sürdürülebilir kalkınma ile ilgili ilk yaklaşımların temeli ciddi anlamda 1970'li yıllarda atılmıştır. 36 yıl önce Birleşmiş Milletler tarafından 5-16 Haziran 1972 tarihlerinde, Stocholm'de düzenlenen Çevre Konferansı, 113 ülkenin katılımıyla gerçekleşmiştir. Konferansta çevre-insan kavramına değinilerek, dünyanın doğal dengesinin korunması için insan ve doğal varlıklara öncelik veren bir anlayışın egemen olması gereği ortaya konulmuştur. Bu konferansta alınan kararların bir anlamda çevre koruma alanında milat olması gerçeğinden hareketle, konferansın toplandığı tarih 'Dünya Çevre Günü' ilan edilmiştir (Tosun,2001).

1970'li yıllarda sadece kirlilik boyutu ile gündeme gelen çevre olgusu, 1980'li yılların sonundan itibaren daha geniş açılardan ele alınmaya başlanmıştır. 1980'li yıllarda dünyada ekonomik dengelerin bozulmaya başlaması ile birlikte çevrenin aleyhine farklı bir dönem başlamıştır. BM tarafından görevlendirilen Norveç Başkanı Brutland'ın yaptığı araştırmanın 'Ortak Geleceğimiz' (1987) adı ile rapor halinde yayınlanmasının ardından, Stockholm Çevre

Konferansı'nda bir insan hakkı olarak uluslar arası gündeme taşınan çevrenin ve çevre-insan kavramının yerini sürdürülebilir kalkınma kavramı almıştır. Artık çevre olgusu; doğal, ekonomik, sosyal, fiziksel ve kültürel değerler sisteminin ayrılmaz bir parçası olarak ele alınmaktadır. Yeni bir anlayışın gelişmesine yol açan bu yaklaşım, ekonomik ve sosyal bir kalkınmanın gerçekleştirilmesinde temel girdi olarak kullanılan doğal kaynakların hızlı ve geri dönüşmez bir biçimde tahrip edildiği gerçeğidir. Günümüzde artık ulusal kalkınma çabalarının belirleyici temel etkenlerinden birisinin doğal çevre kaynaklarından oluştuğu, bu kaynakların tahribinin kısa dönemde bile kalkınma çabalarını olumsuz yönde etkilediği gerçeği hükümetlerce de kabul edilmeye başlanmıştır. 1987 yılında Birleşmiş Milletler Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından hazırlanan ve Brundtland raporu olarak bilinen “ortak geleceğimiz” başlığını taşıyan Çevre ve Kalkınma raporunda, çevresel sorunların küresel ölçekte tüm canlıların geleceğini tehdit eden boyutlara tırmandığı vurgulanmış, geleneksel kalkınma anlayışı eleştirilmiş ve bunun yerine sürdürülebilir kalkınma anlayışı önerilmiştir. Raporda, sürdürülebilir kalkınma gelecek nesillerin gereksinimlerini karşılayabilmelerini tehlikeye sokmaksızın bugünkü nesillerin gereksinimlerini karşılayabilen kalkınma şeklinde tanımlanmıştır (Hole, Milne, 1995).

Doğal çevrenin ekolojik yapısını bozmadan ekonomik ve sosyal kalkınmayı sürekli kılabilmek anlamına gelen sürdürülebilir kalkınma kavramı, Haziran 1992'de Rio de Janeiro'da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu öncülüğünde yapılan konferansta ele alınmıştır. 'Dünya Zirvesi' olarak bilinen konferansa, 116 ülkenin devlet başkanları katılmıştır. Konferans kapsamında sürdürülebilir kalkınma kavramını küresel düzeyde harekete geçirecek eylemler üzerinde durulmuştur. Konferans sonucunda “ Rio Deklarasyonu”, “ Gündem 21” ve “ Ormanlarla ilgili Prensipler” başlığı altında üç önemli rapor yayımlanmıştır. Rio deklarasyonu adını taşıyan raporda; dünyanın giderek kirlendiği, kirleticilerinin çoğunlukla gelişmiş ülkeler olduğu, temizlenmesi için ise söz konusu ülkelerin daha fazla çaba göstererek bunun maliyetlerini karşılamaları gerektiği ve çevreyle uyumlu biçimde yaşam standartlarını geliştirebilmeleri için gelişmiş ülkelerin az gelişmiş ülkelere yardım etmeleri gerektiği prensipleri benimsenmiştir. Gündem 21 raporu; sürdürülebilir kalkınma ile ilgili yapılabilecek eylemlere yer verilmiştir. Söz konusu raporda su kaynaklarının korunması, sürdürülebilir tarımın geliştirilmesi ve enerjinin etkin kullanılması konularını da içeren 120 konu tespit edilmiştir (Mbaiwa, 2005).

Sürdürülebilir kalkınma, Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Komisyonu'nun 1996 yılında İstanbul'da "Habitat II" adıyla düzenlediği konferansın da ana konusu olmuştur. 171 ülkenin temsil edildiği, toplam 16.400 kişinin katılımıyla gerçekleşen ve Birleşmiş Milletlerin 20. yüzyılda düzenlediği en geniş katılımlı konferans olan Habitat II konferansı iki temel esasa dayandırılmıştır. Bunlardan birincisi herkes için yeterli beslenme, ikincisi ise hızla kentleşen bir dünyada sürdürülebilir insan yerleşimlerinin geliştirilmesidir. Konferansın sonunda yayınlanan raporda; içinde bulunduğumuz yüzyılın ilk 20 yılında dünyanın bütün yerleşim birimlerinde sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilme konusunda bir rehber sunulmuş ve bunun başarılabilmesi için de yerel, ulusal ve uluslar arası düzeyde eyleme geçilmesi yönünde tüm insanlığa çağrıda bulunulmuştur.

Rio Konferansı'ndan 10 yıl sonra, Güney Afrika Cumhuriyeti'nin Johannesburg kentinde 26 Ağustos-4 Eylül 2002 tarihinde düzenlenen Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi'nde, tüm grupların çıkarını sağlamak üzere çevre-kalkınma ilişkisini ortaya koyan Gündem 21'in uygulanmasında ülkelere kesin adımlar sunan somut hedefler önerilmiştir. Bu hedefler;

- Toplumun gereksinimlerine karşılık verebilen niteliksel büyümenin önde tutulması,
- Yenilenemeyen kaynakların sürekliliğinin sağlanması,
- Nesiller ve uluslar arasındaki kaynak kullanımında eşitliğin sağlanması,
- Çevre ve ekonomik yaşam ilişkisinde tutum, davranış ve anlayışlarda ahlak unsurunun egemen kılınması ve sürdürülebilir gelişmeye katkı sağlayabilecek etik kuralların saptanıp uygulanmasıdır (UNEP&WTO, 2005).

Sonuç olarak Sürdürülebilir kalkınma, uzun dönemli zenginliğin ve refahın arttırılması için parasal ve psikolojik değerler kadar doğal kaynakların ve insani kaynakların hepsinin beraber düzenlendiği bir gelişim stratejisidir. Aynı zamanda mevcut yaşam standartlarını devam ettiren, doğal kaynakları da içine alan yaşam sistemlerini tüketmeyen, bu değerleri gelecek nesillere de miras bırakan gelişmedir (Mowforth, Munt, 1998). Sürdürülebilir kalkınma ekonomik gelişmeyi, çevresel değerlerin korunması ve sürdürülmesi prensibine dayandırması nedeniyle turizm ile yakın ilişkiler içerisindedir. Bu ilişkiler, bir sonraki başlıkta detaylı olarak tartışılacaktır.

3.2 Sürdürülebilir Turizm Kavramı ve İçeriği

Sürdürülebilir turizm kavramı, 1990'lı yıllarda turizm sektörünün gelişim süreci ile birlikte, artan bir biçimde tartışılmaya başlanılmış ve özellikle Brundtland raporunda tanımlanan sürdürülebilir kalkınma kavramından sonra dikkatleri üzerine toplamaya başlamıştır. Birçok araştırmacı (Gomez, 1995; Mbaiwa, 2005; Ceballos-Lascurain, 1996; Miltin, 1992; Tosun, 2001; Hole ve Milne, 1995; Mowforth ve Munt, 1998; Hoyer, 2000; Gezici, 2006; France ve Diğ., 1994) ve birçok uluslar arası organizasyon (WTTC,WTO, Earth Council, UNEP) sürdürülebilir turizm prensipleri üzerinde odaklanmıştır. Odaklanma noktaları; yerel toplulukların turizme katılımı, kaynakların sürdürülebilir kullanımı, turizm planlaması, bilgi ve araştırmaların derlenmesidir. Sürdürülebilir kalkınmanın, çevresel değerler üzerinde olumsuz etkiye neden olmadan, ekonomik kalkınmanın devam ettirilmesini vurguladığı göz önünde bulundurularak, sürdürülebilir turizm; sektörü besleyen doğal çevre ve insan kaynaklarını olumsuz yönde etkilemeden, turizm kapasitesinin ve ürünlerinin kalitesini artırmak olarak tanımlanmaktadır (UNEP&WTO, 2005). Daha geniş bir tanımlamayla turizm açısından sürdürülebilirlik kavramı; insanın içinde bulunduğu çevrenin bozulmadan veya değiştirilmeden korunarak, kültürel bütünlüğün, ekolojik süreçlerin, biyolojik çeşitliliğin ve yaşamı sürdüren sistemlerin devam ettirildiği ve aynı zamanda kaynakların ziyaret edilen bölgedeki insanların ve ziyaretçilerin ekonomik, sosyal ve estetik gereksinimlerini sağlayacak şekilde ve gelecek nesillerinde aynı ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri biçimde yönetildiği kalkınma şeklidir (WTO, 2001).

Sürdürülebilir turizmin temel içeriğini, turizm olayını çevreye, topluma, tarihe, doğal ve kültürel varlıklara zarar vermeden, turizmden kaynaklanan faydaların bölgesel ve yerel ölçekte dengeli bir biçimde geliştirilmesi oluşturur. Bu gelişim çevresel, ekonomik ve sosyal konular arasındaki bağlılığı temsil etmektedir. Yani sürdürülebilir turizm ekonomik gelişmeler ile turizmin bütünleştirilmesini sağlayan bir planlama sürecini kapsamaktadır. Bu planlama sürecinde üç gereksinimin kullanılması gerekmektedir. Bu gereksinimler turizm yerleşim alanındaki nüfusun kısa ve uzun dönemde yaşam standartlarının iyileştirilmesini, turistlerin taleplerinin karşılanmasını ve turizmin çevreyi garanti altına almasını sağlayan gereksinimlerdir (Mowforth ve Munt, 1998).

Kazakistan'da 2006 yılında düzenlenen seminerde, Dünya Turizm Örgütü (WTO) tarafından sürdürülebilir turizm uygulamasının 12 adımda gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Bu adımlar; 1-) Doğal ve kültürel kaynakların bugün ve gelecekte korunması ve etkili kullanımı,

- 2-) Turizm ve diğerk ekonomik sektörlar arasında bağların kurulması,
- 3-) Turizm gelişiminde kamu ve özel sektörün birlikte karar vermesi,
- 4-) Turizmin sosyal, ekonomik ve çevresel yararlarını dengeleme ve iyileştirme, bu değerlerin topluma eşit dağılımını sağlama, turizmin muhtemel problemlerini en aza indirmeye,
- 5-) Özel turizm gelişimi alanlarında detaylı planları hazırlamak için rehberler ve standartlar geliştirme,
- 6-) Turizm gelişim politikaları, planları ve turizm yönetimi için fon sisteminin oluşturulması,
- 7-) Gelişen turizm yatırımlarında kamu ve özel sektörün birlikteliğinin sağlanması,
- 8-) Turizm gelişim sürecinin denetlenmesinin sağlanması,
- 9-)Turizm gelişim alanlarında çevresel kaynakların araştırılmasının, analizinin ve değerlendirilmesinin yapılması,
- 10-) Planlama ve gelişim sürecinde yerel halkın katılımının sağlanması ve halkın bu gelişimden maddi ve manevi yarar sağlaması,
- 11-) Sürdürülebilir turizm gelişimi için nitelikli pazarlama tekniklerinin (çevreye ve aynı zamanda yöre insanına kazanç sağlayıcı) geliştirilmesi,
- 12-) Nitelikli servis ağının oluşturulmasıdır (UNWTO, 2006).

Bu amaçlar, sürdürülebilir bir turizm gelişimini sağladığı gibi, turistik merkezlere gelen turistler için ve yerli halk için de faydalar sağlamaktadır. Hiç dokunulmamış doğa ve peyzaj, temiz hava ve su içeren çevre kalitesi, iyi gelişen sağlıklı bir toplum, otantik yerel kültür ile geleneklerin korunduğu bir ortam ve ekonomik kazanç bu yararlardandır.

Avrupa Birliği (AB) kurumlarının 1990'ların ortalarından bu tarafa turizmin sürdürülebilir gelişimi öncelikli politikaları olmuştur. Özellikle "Avrupa turizminin geleceği için birlikte çalışma" kapsamında Avrupa Komisyonu, "Gündem 21 ile tanımlandığı ve uygulandığı üzere, Avrupa'da turizm faaliyetlerinin sürdürülebilir gelişiminin desteklenmesini" önermiştir. Ayrıca komisyon, "Avrupa Turizminin sürdürülebilirliği için temel uyarlamalar" çalışmasında, toplumun turizmde sürdürülebilir gelişmeye katılımını sağlayacak konuları tartışmıştır (Epler, 2004). Bu kapsamda, 1995 yılında Kanarya Adalarında, Lanzarote'de gerçekleşen Dünya Sürdürülebilir Turizm Konferansında, turizm sektörünün çevreye saygılı bir gelişmeye katkı sağlaması konusu üzerinde yoğunlaşmıştır. Bu konferans sürdürülebilir turizm gelişimi için bir nirengi noktasıdır. Toplantıda sürdürülebilir turizmin ilkeleri belirlenmiş ve bu ilkelerin turizm sektörü içerisinde yer alan tüm aktörler tarafından benimsenmesi istenmiştir. Konferansta, uzun dönemde ekolojik devamlılığı sağlayacak,

bölgesel ve yerel ekonomiye katkı sunacak ve yerleşim alanlarında etnik kültürün devamlılığını koruyacak turizm gelişiminin sağlanması kararı alınmıştır (UNEP&WTO, 2005). Bu kararların uygulanabilmesi için bazı Avrupa kentlerinde, turizm sektöründeki çeşitli kuruluşlar turistlere yönelik yönergeler hazırlamıştır. Bu yönerge ile sürdürülebilir turizm ilkelerinin benimsenmesi, doğal-kültürel değerlerin korunması ve turizmin geleceğinin garanti altına alınması amaçlanmıştır.

Dünya Turizm Örgütü (WTO), 1992 yılından bugüne sürdürülebilir turizm alanında çalışmalar yapmaktadır. Örgüt özellikle bu çalışmalarını az gelişmiş ülkelere yöneltmiştir. Kanada ise, Brundtland raporu (1987)'ndan sonra çevre ve ekonomi ile ilgili ulusal bir yuvarlak masa toplantısı yaparak sürdürülebilir turizm gelişimini sağlayacak uygulama kuralları geliştirmiş ve uygulamıştır (CEC, 1999a). Kanada Turizm Endüstrisi Çevre ve Ekonomi Ulusal Yuvarlak Masası ve Uluslararası Turizm Barış Enstitüsü, 1991 yılında 'turistler ve turizm endüstrisi için ahlak kuralları'nı içeren bir rapor hazırlamıştır. Sürdürülebilir turizm anlayışını ilk benimseyen ülkelerden olan Costa Rica, ülkenin çeşitli ekolojik varlıklarının, milli parklarının ve vahşi yaşam ortamlarının ticarileşmesi karşısında eko turizm anlayışını geliştirmiştir (WTO, 2004). Yoksul bir Afrika ülkesi olan Zimbabwe, 1991 yılında Kanada'nın desteğini alarak beş yıllık doğal kaynakların yönetimi programını oluşturmuş ve bunu uygulamaya geçirmiştir (Hole ve Milne, 1995).

Ülkemizde ise, sürdürülebilir turizm kavramı maliyetleri düşürdüğü oranda turizm işletmecileri tarafından benimsenmekte, çoğunlukla da pazarlama unsuru olarak kullanılmaktadır. Türkiye'de merkezi otorite ulusal düzeyde yaptığı plan ve programlar ile turizm gelişimini doğrudan etkilemektedir. Turizm yatırımları için gereken krediler genellikle Dünya Bankası ve IMF gibi uluslar arası kuruluşlar tarafından verilmektedir. Bu yüzden bu kuruluşlar, az gelişmiş ülkelerin turizm politikalarına, turist profiline, turistik ürününe ve altyapı ile ilgili yatırım politikalarına etki etmektedir. Uluslararası finans kuruluşları için önemli olan, az gelişmiş ülkelerde turizm ile sağlanan gelirdir. Kazanılan döviz miktarı da turist sayısı ile ilintili olduğundan, bu kuruluşlar ev sahibi ülkelerdeki çevresel etkiler konusunda duyarlılık göstermemektedir (Roney, 2002).

Sürdürülebilir turizm planlamasında öncelikle yerli halkın planlama sürecine katılımı gerekmektedir. Turizmden sağlanan gelirin büyük bir kısmı yerel halka ve yörenin kalkınmasına giderse, halk yaşadığı bölgenin doğal ve kültürel değerleri sayesinde ekonomik

kazanç sağlayacağından bu değerleri koruyacaktır. Yerel düzeyde sürdürülebilir turizm gelişiminin başarı sağlayabilmesi için;

*Yerli halkın turizm planlama çalışmalarının içerisine dahil edilmesi ve onların karar verme sürecinde etkin rol oynaması,

* Yörede istihdam ve gelirin arttırılması,

* Yerel kültürün öneminin ön plana çıkarılması,

*Yüksek düzeyli bir ziyaretçi-yerli ilişkisinin sağlanması gerekir. Ayrıca yerli halk ile beraber turistlerinde bu sürece katılması önem arz etmektedir. Bir destinasyonun turistler tarafından çekici bulunabilmesi için, onun formunun korunması ve güvence altına alınması gerekmektedir. Turizm yöresindeki işletmecilerin, turistlerin taleplerinin karşılanacağını garanti altına alması gerekir. Aynı zamanda turizm dağıtım sisteminin temsilcisi durumunda olan tur operatörlerinin çevreye dönük yaklaşımları sürdürülebilir turizm gelişimini doğrudan etkilemektedir. Öyle ki, güçlü bir tur operatörü tek başına turistik talebi bir başka destinasyona yönlendirebilmekte ve bu yolla maksimum kazanç elde edebilmektedir. Kısaca sürdürülebilir turizm kavramının pratiğe geçirilmesi için,

- Kalkınmanın ve korumacılığın bir arada gerçekleşmesi,

-Bölgenin turizm gelişimi için gerekli olan faktörlerden (doğal, kültürel ve tarihi kaynaklar) hangilerine ne oranda sahip olunduğunun saptanmasına yönelik envanterin çıkarılması,

-Turizm gelişiminin söz konusu olduğu bölgenin doğal ve kültürel kaynakları, çekicilikleri ve turizm gelişim türlerinin belirlenmesi,

-Turizme açılan mevcut turistik yörelerin kullanım aşamasında çevre düzeni planlarının¹ yapılması, bu planlar kapsamında fiziksel planlama², ekolojik planlama³ ve bölgenin taşıma kapasitesinin belirlenmesi (Olalı, 1990),

-Bölgede planlama işlevini yürüten grupların çevre ile ilgili konularda uzmanlaşmış olması,

-Bölgenin çevresel etki değerlendirmesinin⁴ yapılması (Kahraman ve Türkay, 2000),

-Arazi kullanma kararlarının çevre hassasiyeti korunarak planlanması ve uygulanması,

¹**Çevre Düzeni Planı:** belirli bir bölgedeki doğal, kültürel, ekonomik ve beşeri kaynakların bir denge çerçevesinde kullanılmasını öngören, ekolojik yapıyı bozmadan sosyal ve ekonomik faydayı en üst düzeye çıkarmayı hedefleyen ve bunu mekan organizasyonu aracılığı ile yapan kurallar bütünüdür.

²**Fiziksel Planlama:** mevcut ve geleceğe dönük turistik faaliyetler ile turistik altyapı yatırımlarının fiziksel çevrede nereler, ne miktarda, hangi koşullar içinde dağıtılacağını belirleyen, turizm sektörü ile arazi kullanımı arasındaki ilişkiyi düzenleyen çalışmalardır.

³ **Ekolojik planlama:** turistik yörelerde kullanım alanının belirlenmesini, alanın demografik yapısının incelenmesini, alandaki sanayi, eğitim, tarım ve sağlık gibi diğer sektörel yapılanmaların saptanmasını sağlayan planlamadır.

⁴ **Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED):** öngörülen bir gelişmenin yol açabileceği olumsuz çevre, sağlık ve sosyal etkilerin önceden belirlenip, gerekli önlemlerin alınmasını sağlamaktadır.

- Turistik amaç ve taleplerinin turistik yörenin doğal ve tarihi değerleri göz önünde bulundurularak biçimlendirilmesi,
- Turistik yörelerde oluşturulacak altyapı ile turistik gelişmenin aynı paralellikte olması,
- Hassas ekosistemlerin bulunduğu yörelerde, yörenin hassasiyetine uygun koruma amaçlı imar planlarının hazırlanması,
- Yöresel dokuya uymayan ve görsel estetiği bozan yapılar yerine doğayla bütünleşen, yöreye uygun motifler taşıyan mimari bir yapılanmanın gerçekleştirilmesi (Brindley, 1991),
- Kalkınma planı ve yıllık programlardaki teşvik, destek ve yönlendirme uygulamalarında, çevreyi dikkate alan yatırımların özendirilmesini sağlayan politikaların oluşturulması,
- İkinci konut yapımını azaltıcı ve önleyici tedbirlerin alınması,
- Doğal alanlardan daha fazla kişinin yararlanması amacıyla, rekreasyonel kullanım ve ulaşım olanaklarının geliştirilmesi,
- Turistik yörelerde yerli halkın turizm ve çevre konusunda bilinçlendirilmesini sağlayıcı yönde eğitimlerin verilmesi,
- Kamu ve özel sektörün dayanışma içinde turizm planlamasında yer alması (Oral ve Uğur, 1996) gerekir.

Türkiye'nin de içinde bulunduğu, gelişmekte olan ülkelerde çevreyi korumak, az gelişmişliği aşmanın engeli olarak görülmektedir. Bu ülkelerden bir kısmı, sahip oldukları kaynakların büyük ölçüde tükenmesiyle birlikte, kalan kaynakların korunmasına yönelik önlemler almaya başlamışlardır. Bu ülkelerde;

- Hükümetler tarafından sürdürülebilir yönetmelikler hazırlanmakta,
- Turizm planlamaları, doğal ve insan yapımı kaynakların taşıma kapasitelerine ve kullanım sürelerine göre yapılmakta,
- Turizm planları yerel/yöresel düzeyde yapılmakta,
- Turizm planları ve turistik gelişme modelleri yerel nüfusun aktif katılımı ile belirlenmekte, böylece toplumsal norm ve değerleri içeren onlara ters düşmeyen modellerin geliştirilmesi olarak kazanmakta,
- Yerel yerleşim bölgeleri tarihsel ve mimari özelliklerine göre değerlendirmeye bağlı tutulup, koruma altına alınmakta, turizmin bu değerlere zarar verecek biçimde konumlanmasına izin verilmemekte,
- Yöre nüfusunun yerleşim düzeni dikkatle incelenmekte ve bu düzeni bozmayan, yerli insanın tercihlerine ve kültürel özelliklerine uygun yaşamalarına izin verilmekte,

- Yöreye turizm operasyonları düzenleyen seyahat acenteleri yöresel özellikler konusunda aydınlatılmakta, operasyonları sürekli denetim altında tutulmakta,
- Yöreye gelen ziyaretçilerin doğal ve insan yapısı çevre konusunda bilinçlendirilmesi amacıyla ziyaretçi büroları kurulmakta, bu bürolarda eğitim verilmekte,
- Turistik harekete açılan yörelerde yaşayan insanlara yönelik, yörelerinin değerlerini tanıtan bilgilendirme toplantıları düzenlenmekte, yörenin otantik özelliklerini koruma amacıyla restorasyon kredileri verilmektedir (Dall ve Diğ., 2005). Bu düzenlemeleri yapan ülkeler, turizm faaliyetinden ekonomik kazanç sağladıkları gibi sahip oldukları kaynakları da korumaktadırlar.

Yukarıda bahsedilen konularda dikkate alındığında, turizmin boyutu ile seyahat edilen yörenin olanakları arasında dengenin kurulmasını sağlayan turizm taşıma kapasitesi kavramı aşağıda detaylı olarak tartışılacaktır.

3.2.1 Turizm Taşıma Kapasitesi Kavramı

Sürdürülebilir turizmi gerçekleştirebilmenin ilk adımı, turistik bölgelerin taşıma kapasitesinin belirlenmesidir. İlk olarak ekolojistler tarafından kullanılan kavram, daha sonraları sosyal bilimciler tarafından kullanılmaya başlanmıştır. Planlamacılar ise, 1980’li yıllarda taşıma kapasitesi ile ilgilenmeye başlamışlardır. Taşıma kapasitesi kavramı son 30 yıldır tartışılan bir kavramdır. Yoğun turist ziyaretinin olduğu alanlarda, bölgenin çekiciliğinde azalma, çevresel tahribat, yoğun yapılaşma ve bunlara bağlı olarak yüksek gelirli turist sayısında azalma turizm taşıma kapasitesi kavramının önemini ortaya çıkarmıştır (Figueras ve Diğ., 2007). Taşıma kapasitesi araştırmalarına ilk olarak, turizmin çevreye etkisinin incelenmesiyle başladığı bilinmektedir. Özellikle ilk yıllarda ekolojik taşıma kapasitesi çalışmaları yapılmıştır. Son yıllarda yapılan çalışmalara bakıldığında ise, belirli turizm alanlarında taşıma kapasitesi türlerinden biri ele alınarak araştırma yapıldığı görülmektedir. Taşıma kapasitesi türlerinden en çok üzerinde durulan ise, sosyal taşıma kapasitesidir. Turizm taşıma kapasitesi araştırmalarında özellikle turizm alanlarındaki sayısal veriler yerine kabul edilebilir değişim sınırlarının belirlenmesine çalışılmıştır. McCool ve Lime (2001) turizm taşıma kapasitesinde araştırılması gereken konunun ‘çok fazla kişi kaç kişi’ yerine ‘uygun yada kabul edilebilir durum hangisi’ne dönüştüğünü belirtmişlerdir. Araştırmacılar planlama alanlarında ziyaretçi deneyimleri, kaynakların korunması ve kabul edilebilir değişikliklerin sınırı üzerine odaklanmışlardır. Simon ve Diğ. (2004), ekolojik taşıma kapasitesini Hengistbury Head’de incelemiştir. Araştırmacılar turizm gelişiminde yönetim, kontrol ve gelişiminin

sağlanabilmesi için taşıma kapasitesinin kullanılabileceğini ortaya koymuşlardır. Figueras ve Diğ. (2007), fiziksel taşıma kapasitesinin gerçek taşıma kapasitesi ve etkili taşıma kapasitesinin birleşimi sonucu oluştuğunu ortaya koyarak Ebro Delta'da bu eşikleri değerlendirmişlerdir. Dall ve Diğ. (2005), kitle turizmi açısından sosyal taşıma kapasitesini incelemişlerdir. Yapılan çalışmada izdihamın hem turistler hem de yöre halkı tarafından algılanışı üzerinde durmuşlardır. Sonuçta kalabalıklığın toleransının turistlere göre yerli halkta daha düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Kavram, turistler için çekici olan deniz, orman gibi doğal ve fiziksel kaynakların bir kullanma üst sınırı olduğu, bunun üzerinde zorlamalarla kaynakların bozulmaya başlayacağı düşüncesine dayanır (İnceoğlu, 2004). Bu bağlamda turizm taşıma kapasitesi, belirli bir ülkenin veya çekim yerinin turistleri, yeni turistik tesisleri, hizmetleri ve etkinlikleri belli bir düzeye kadar karşılama yeteneği olarak tanımlanmaktadır (İnskeep, 1987). Bu düzeyin azaldığı durumda yapılan turizm, gelişen bir turizm olarak sürdürülebilir bir görünüm arz etse dahi taşıma kapasitesinin aşıldığı seviyeden itibaren sürdürülemez bir duruma gelmektedir. Dünya Turizm Örgütü (WTO) taşıma kapasitesini; 'aynı anda bir turist konaklama sahasını fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel ve ziyaretçilerin memnuniyet kalitesinde kabul edilemez bir azalmaya neden olmaksızın ziyaret eden insanların azami sayısı' olarak tanımlamaktadır (WTO, 2001). İnskeep (1987), turizm alanında taşıma kapasitesinin belirlenmesi ile ekonomik, sosyal ve çevresel yararların optimizasyonunun sağlanabileceğini belirtmiştir (İnskeep, 1987). Çalışmada, turizmin boyutu ile seyahat edilen ülkenin-yörenin olanakları arasında dengenin kurulması gerektiği ortaya konmuştur.

Turizm taşıma kapasitesinin niteliği ve yorumlanması iki bakış açısından ele alınmaktadır. Birinci bakış açısında göre, turizmin olumsuz etkilerinin yerel halk tarafından daha fazla hissedilmeksizin turizmin karşılama gücü olarak düşünülür. Bu bakış açısından turizmin taşıma kapasitesi ne kadar turist çekebilmesinin değil, ne kadar turist istendiğinin bir anlatımı olmaktadır. Dolayısıyla bu bakış açısından turizm taşıma kapasitesinde odak nokta olarak yerliler üzerinde durulur. İkinci bakış açısına göre, turizm taşıma kapasitesi turist akışlarının azaldığı düzeyler olarak düşünülmektedir. Çünkü bu düzeylerde turistler tarafından algılanan kapasitelerin aşılması söz konusudur. Bu bakış açısından bir çekim yeri turistleri doyumluğa ulaştırmada ve onları çekmede yetersiz kalmaktadır. Turistler başka seçenekli çekim yerlerini aramaya başlarlar. Kısaca, bir çekim yeri ticaretleştikçe çekiciliğini ve özgün niteliğini kaybetmekte ve turistlerin başka çekim yerleri aramalarına neden olmaktadır. Bu bakış

açısından turizm taşıma kapasitesinde odak noktası olarak turistler üzerinde durulur (Coccosis ve Parpairis, 1992). Çalışma kapsamında her iki bakış açısı bir arada ele alınacaktır.

Son on yılda dünyada ve Akdeniz ülkelerinde yaşanan körfez savaşı, kuş gribi salgını, terör olayları nedeniyle turizm etkinliğinde hızlı düşüşler yaşanmıştır. Aynı şekilde, çevre kirliliği ve aşırı yapılaşma en gözde turist hedefleri olan İspanya ve Güney Fransa kıyılarında çekiciliğin yitirilmesi tehdidini yaratmıştır. Bir noktadan sonra ekolojik olarak bölgeler turizm talebi karşısında ezilmeye, kirlenme sorunu ile baş edememeye, atıklar yok edilememeye ve yaşam türleri etkilenmeye başlamaktadır. Ne yazık ki çekiciliği tümünden kaybetmek demek olan taşıma kapasitesinin aşılması, ancak ulaşıldığında farkına varılan bir sonuç olarak kalmaktadır. Bu nedenle turizm gelişim bölgelerinde taşıma kapasitesi kavramı ve ölçümü anahtar kavramlar olarak karşımıza çıkar.

3.2.1.1 Turizm Taşıma Kapasitesi Bileşenleri

Alandaki turizm etkilerinin sistematik analizi, bilimsel literatürde fiziksel-ekolojik, sosyo-demografik ve politik-ekonomik bileşenlerin değerlendirilmesiyle yapılmaktadır (PAP-RAC, 2003; Simon ve Diğ., 2004; Silva ve Diğ., 2007; Savariades, 2000). Bu bileşenlerin analizi farklı destinasyonlarda farklı ağırlıklardadır. Bu farklılıkların nedeni de mevcut turizm tipi (kıyusal, koruma alanı, dağlık alan, tarihi alan) ve turizm-çevre arasındaki ilişki tipinden kaynaklanmaktadır (Çizelge 3.1).

Çizelge 3.1 Turizm çeşidine göre göstergelerin önem derecesi.

FİZİKSEL-EKOLOJİK GÖSTERGELER						
Tematik Konular	Kıyısal Alanlar	Adalar	Korunaklı Alanlar	Kırsal Alanlar	Dağlık Alanlar	Kentsel-Tarihi Alanlar
Doğal çevre ve biyolojik çeşitlilik	"	"	"	"	"	
Hava niteliği			"			"
Gürültü kirliliği			"		"	"
Enerji		"				
Su	"	"	"		"	"
Atık	"	"		"	"	"
Kültürel miras	"	"	"	"	"	"
Turistik altyapı	"	"	"	"	"	"
Arazi kullanımı	"	"	"		"	"
Peyzaj	"	"		"	"	
Ulaşım					"	"
SOSYO-DEMOGRAFİK GÖSTERGELER						
Demografi		"	"	"	"	
Turist akışı	"	"	"		"	"
İstihdam	"	"		"	"	
Sosyal tutum		"		"	"	
Sağlık ve güvenlik	"	"		"		"
Psikolojik konular	"		"	"	"	
POLİTİK-EKONOMİK KONULAR						
Turizm gelirleri ve yatırımlar	"	"		"	"	"
İstihdam	"	"		"	"	
Kamu gelir ve giderleri	"	"		"	"	"
<i>Turizm geliş.politikaları</i>	"	"	"	"	"	"

(") Öncelik verilmesi gereken konuları göstermektedir.

Yukarıdaki tabloda, farklı turizm tiplerinde öncelik verilen konular turizm taşıma kapasitesi bileşenlerine göre farklılık göstermektedir. Örneğin kıyusal alanlarda, fiziksel-ekolojik taşıma kapasitesi bileşenlerinden olan doğal çevre ve biyolojik çeşitliliğinin, su kaynaklarının, atık yönetiminin, kültürel mirasın, arazi kullanımının ve turistik altyapının üzerinde durulması gerektiği gösterilmiştir. Bu alanlarda sosyo-demografik taşıma kapasitesi bileşenlerinden olan turist akışının, istihdamın, sağlık ve güvenlik sorularının ağırlık kazandığı görülmektedir.

Doğal ve kültürel çevrenin (altyapıda dahil olmak üzere) sabit ve değişken bileşenleri fiziksel-ekolojik taşıma kapasitesi kapsamında değerlendirilir. Turizmin fiziksel çevreye etkisinin derecesiyle ilgili olan ekolojik taşıma kapasitesi, çevre üzerinde istenmeyen değişimlere neden olacak insan faaliyetlerinin sınırını ifade etmektedir. Kısaca bitkiler ve hayvanlardan, toprak, su, hava, kumsal erozyonuna kadar uzanan tüm ekosistemin hangi kullanım düzeyinde etkileneceği ve bu kullanımın maliyetinin ne olacağı konularını kapsar. Ekolojik taşıma kapasitesinin son aşaması olan fiziksel taşıma kapasitesi, fiziksel olarak bir alanda veya mekanda bulunabilecek unsurların (araçlar, insanlar vb) maksimum sayısı, diğer bir ifadeyle yeni bir alan veya mekanın kaldırabileceği en üst kapasiteyi ifade eder (PAP-RAC, 2003).

Bir çekim yerindeki yerli halkın turizme karşı hoşgörülülük sınırları olarak tanımlanan sosyal turizm taşıma kapasitesi ayrıca algısal, psikolojik ve toplumsal kapasite olarak da ifade edilmektedir (Carter, 1988). Ancak sosyal taşıma kapasitesi ile aynı anlamda kullanılan psikolojik taşıma kapasitesi bazı araştırmacılara göre yerli halkın hoşgörülülük sınırları olarak değil de turistlerin hoşgörülülük sınırları olarak tarif edilmektedir. Holden (2002), psikolojik taşıma kapasitesinin ziyaretçilerin bölge ile ilgili memnuniyet derecesini gösterdiğini belirtmektedir. Savariades (2000) ise bir turizm alanının çekiciliğini kaybetmeye başlamadan önce turistlerin hoşgörü ile karşılayabilecekleri kalabalıklaşma düzeyi olarak ifade etmektedir. Bir turistik çekim yerinde halkın gelenekleri, ahlak kuralları, değer yargıları ve yaşam kalitesine zarar vermesi açısından kabul edilemeyecek bir gelişme derecesi bu kapsamda değerlendirilir. Turizm alanının sosyal taşıma kapasitesi iki açıdan ele alınmaktadır. Bunlardan birisi, turistlerin memnuniyetlerinin ölçülmesidir. Bu da turistlerin alternatif alan veya bölgeler aramaya başlamadan önce kabul edebildikleri en düşük beğeni sınırı olarak değerlendirilir. İkincisi ise, yöre halkının turizmi algılamasının ölçülmesidir. Bu ölçümde turist / yöre nüfusu oranı olarak alanın taşıma kapasitesi önem kazanır. Bu oran arttıkça algılama olumsuzlaşır ve çevrenin iyileştirilmesi için bazı girişimlerin gerekliliği ortaya çıkar (Korca, 1994).

Turizm için toplumsal taşıma kapasitesi aşıldığı zaman; taşınmaz değerlerde yükselmeler, çevrenin kirletilmesi ve kaba davranışların artması sonuçları ortaya çıkar. Bu olumsuzluklar araştırmacıları, yerli ve turist arasında toplumsal ilişki modellerini geliştirmeye sevk etmiştir. Bunlardan bir tanesi de, turizm endüstrisini reddetme ve kabullenme arasındaki eşik düzeyini arama ve stres faktörünü bulma ile ilgili modeldir. Buna göre, belli bir yörede turizm için doyma düzeyi vardır. Bu düzeyin aşılması yerel kimliği kaybetme duygusuna yol açmaktadır. Örneğin turizm gelişmesinin ilk evrelerinde yerliler turistleri coşku ile karşılamaktadır. Gelişen turizm istihdama ve gelir akışlarına yol açmaktadır. İlk turistler yerel yaşam biçimlerine ve kültürlere önem vermektedirler. Ancak turistlerin sayısı çoğaldıkça yerli-turist arasındaki ilişkiler daha az kişisel olmaya ve daha çok ticari bir biçim almaya başlamaktadır. Turistler kendileri için daha çok tesislerin yapılmasını istemektedirler. Turizm gelişmeye devam ettikçe, turizm endüstrisi turistler için bir bahşış olarak görülmekte ve yerel halk daha duyumsamaz bir davranış geliştirmektedir. Turizm daha da geliştikçe yükselen fiyatlar ve geleneksel yaşam biçimlerine karşı oluşan tehditler nedeniyle yerel halkın hoşgörü düzeyi aşmakta, yerlilerdeki duyumsamazlık rahatlığa dönüşmektedir. Yerliler kendilerini saran yerel çevrenin değiştiğini ve turizm maliyetlerinin yararlarını aştığını hissetmeye ve algılamaya başlarlar. Turizmin gelişmesi devam ettikçe rahatsızlık önemini kaybeder ve yerlilerde düşmanlık (kin) duyguları oluşmaya başlar. Bu evrede turistlere ve turistik tesislere karşı sert düşmanlık oluşabilir ve bu düşmanlık ekonomik ve toplumsal sorunların nedeni olarak algılanabilir (Carter, 1988).

Diğer bir model ise, yerliler ve turistler arasındaki ilişkinin türü üzerinedir. Bu modele göre, eğer yerlilerin turizmle ilgilenmeleri turizmin ekonomik ve diğer yararlarından dolayı ise, strese dayanılması mümkündür. Bu modelde yerli-turist ilişkilerini etkileyen öğeleri turistlerin özellikleri ve çekim yerinin özellikleri olmak üzere iki kümede toplamak mümkündür. Turistlerin ırksal ve ekonomik özellikleri, onların yörede kalma sürelerinin tespiti için fikir verir. Çekim yerinin özellikleri ise, çekim yerinin artan turist sayısını karşılamadaki yeteneğini belirlemeye yardım eder (DeRuyck, 1997).

Ekonominin turizme dayanma derecesiyle açıklanan ekonomik taşıma kapasitesi ise, turizmin bölgeye yararları ile maliyetleri arasındaki dengeyi kapsar. Politik-ekonomik bileşenler için kapasite seviyesinin belirlenmesinde; turizmde uzmanlaşma seviyesinin, turizm sektöründe çalışan işgücünün, turizmden sağlanan kazancın yörede dağılımının araştırılması gerekir (Coccosis ve Diğ., 2001).

Turistik bir bölgede turizm taşıma kapasitesinin tespitinde fiziksel-ekolojik, sosyo-demografik ve politik-ekonomik bileşenler tanımlandıktan sonra, alanda bu bileşenlerin analizi ve ölçümü önem kazanır. Taşıma kapasitesi ölçümünde gerekli olan veriler ve bu konuda çalışmalar yapan kuruluşların konuya yaklaşımları takip eden başlıkta araştırılacaktır.

3.2.1.2 Turizm Taşıma Kapasitesi Ölçümü

Turizm alanlarının taşıma kapasitelerinin ölçülmesi, turist çekim merkezlerinin planlanması ve ziyaretçi faaliyetlerinin düzenlenmesi açısından önemlidir. Taşıma kapasitesi ölçümleri; ulaşım kanalları, tüm yerleşim birimi ve onun çekicilikleri, turistlere sunulan hizmetler ve turistik tesislerle ilgili olabilir. Bunların her birisinde taşıma kapasitesinin ölçülmesi gereken ekonomik, fiziksel, sosyal ve psikolojik yönleri olacaktır. Her bir kapasite türü, ortamın yada tesisin fiziksel özelliklerine, kullanım tür ve düzeyine ve doyuma ulaştırmayı amaçladığı isteklere göre değişik ortam yada tesislerde farklı olmaktadır. Her bir kapasite türü ile ilişkili olarak her ortam yada tesis için bir dayanma sınırı vardır (Coccosis ve Parpairis, 1996).

Taşıma kapasitesinin değişik boyutlar içermesi, turizm taşıma kapasiteleri için kesin değerlerin hesaplanmasını olanaksız kılmaktadır. Ayrıca;

- Taşıma kapasitesi kavramı hakkında genel kabul görmüş bir tanımlamanın yapılamaması,
- Turist akışında tolerans düzeyinin ne olduğu konusunda bir kanının oluşmamış olması,
- Taşıma kapasitesi ölçümü için bir çok değişken normun mevcut olması, dinamik bir kavram olan taşıma kapasitesinin sabit bir durumu ele almaması,
- Taşıma kapasitesinin ölçümünde sayısal veri eksikliğinden kaynaklanan problemlerin olması, taşıma kapasitesi etkilerinin önceden belirlenememesi gibi nedenlerden dolayı taşıma kapasitesinin ölçümünde zorluklar yaşanmaktadır (CAMP, 1999; Saveriades, 2000).

Taşıma kapasitesinin belirlenmesinde yaşanan bu sorunlar, araştırmacıları taşıma kapasitesinin aşılması için her bölgeye uygulanabilecek öneriler geliştirmeye itmiştir. Bu öneriler;

- Kişilere çevresel etki için eğitim verilmesi ve bilincin geliştirilmesi,
- Yerel ve ulusal yönetim politikası kanunlarla, izinlerle, lisanslarla desteklenerek tahribin kabul edilebilir sınırlara çekilmesi,
- Ziyaretçi davranışını geliştirmek için ekonomik ödüllerin verilmesi,

- En iyi turist tipini bulana kadar araştırmaların yapılması,
- Çevre sorunlarını önlemek için yeni teknolojiler yerine el yapımı araçların kullanılması,
- Koruma için araştırma ve yatırım yapılması,
- Taşıma kapasitesi çalışmalarının disiplinler arası yürütülmesidir (Coccossis ve Diğ., 2002).

Turizm faaliyetlerinin yoğunlaştığı bölgelerde taşıma kapasitesinin bilinmesi, yoğunlaşma açısından sınırlayıcı uygulamaların geliştirilmesinde en önemli dayanak noktasıdır. Turizm taşıma kapasitesinin tespitinde hem fiziksel ortamda hem de ziyaretçiler ile yerli halkın deneyiminin niteliğinde tam bir denge sağlanması gerekir (Coccossis ve Diğ., 2002). Bu denge, fiziksel ortamda veya üründe olumsuz değişmeler yaratılmadan bir çekim yerini (bir plaj, bir tatil köyü) kullanan insanların maksimum sayısına bağlıdır. Aşırı ziyaretçiler yığını ile kolayca bozulabilen nazik ekonomilere ve kültürlere sahip belli çekim yerlerinde yaratılan kapasite sadece çekim yerini fiziksel alt sistemde değil, toplumsal, kültürel, psikolojik ve ekonomik alt sistemlerde de olumsuz etkilemektedir.

Bir alanda taşıma kapasitesinin analizi, arazi kullanımı için yapılan düzenlemeler hakkında verilen kararlara yol göstermek amacıyla çevresel planlamada kullanılmaktadır. Bu yöntem, bir sahanın turizme, tarıma, endüstriye ve altyapılara dayanabileceği azami düzeyi belirlemek için kullanılır. Faaliyetler arasında farklılıklar olduğu için taşıma kapasitesinin alanların kullanım özelliğine göre tanımlanması gerekmektedir. Bu yönden bakıldığında taşıma kapasitesi yere özgü ve kullanıma özgü karaktere sahip bulunmaktadır (Coccossis ve Parpairis, 1992).

Taşıma kapasitesinin belirlenmesi, ulusal ve bölgesel turizm planlamasının bir parçasıdır. Planın bir parçası olarak uygulanması halinde ise, çevresel bozulmaya yol açan etmenler ortadan kaldırılmış olmaktadır. Taşıma kapasitesinin aşılması, turistlerin rahatı ve destinasyonun sosyal yaşamının devamı için önemlidir. Aynı zamanda turistlerin ve yerli halkın kültürel anlamda uyumlaştırılması ve bir kültürel alış veriş ortamının yaratılması turizm açısından da karlı görülmektedir. Bunun sonucunda kültürel alış veriş, geleneksel el sanatlarının yeniden canlandırılması, kırsal bölgelerin geliştirilmesi ve toplumda girişimci kültürün oluşması gibi gelişmeler ortaya çıkar. Ancak bu ortamın devamı, turist akışının belirlenen sınırları germemesiyle sağlanabilmektedir (Kahraman ve Türkay, 2006). Örneğin bir konaklama yeri yada tatil köyünde turistler rahat uyumak, başlarını dinlemek, rahatsız

edilmeden istediklerini yapmak isterler. Böyle bir yerde kalabalığa dayanma düzeyi oldukça düşük olacaktır. Bir müze, örenyeri yada plajda turist rahat edemiyor ve yürüyemiyorsa, bu onu sıkabilmektedir (Silva, 2002).

Turistik destinasyonların taşıma kapasitesinin analizinde;

- Turistlerin sosyal ve ekonomik yapısı,
- Kaynakların kullanılma düzeyi ve süresi,
- Gidilen yerin özellikleri ve nüfusu,
- Ziyaretçilerin ve yerlilerin özellikleri ve deneyimleri önem kazanmaktadır.

Bir turizm yöresini ziyaret eden turistlerin özellikleri bu yöredeki turistik gelişmenin kapsamını ve gelişim eğilimini önemli ölçüde etkilemektedir. Turistik taşıma kapasitesinin tespitinde, turistik ürünün şekillenmesinde ve turizm gelişim planlarının hazırlanmasında ziyaretçilerin özelliklerinin analizi gerekmektedir. Turistlerin sosyo-ekonomik özelliklerini;

- Ziyaretçilerin gelir düzeyleri,
- Meslekleri,
- Sosyal statü sınıflandırması,
- Yaşam şekli,
- Din ve dini duyguları,
- Cinsiyet profilleri,
- Tüketici davranışı ve motivasyonları,
- Tutumlar ve beklentiler,
- Önceki seyahat deneyimleri oluşturur.

Kaynakların kullanım düzeyinde;

- Ziyaretçilerin sayısı,
- Ziyaretçilerin zaman ve mekansal olarak dağılımı,
- Ziyaretçi yoğunluğu ele alınmaktadır.

Ziyaretçilerin bölgede kalış sürelerinde; ziyaretçilerin yörede ortalama olarak ne kadar süre kaldıklarının belirlenmesi gerekir. Daha sonra ziyaretçiler için ne tür etkinlikler olduğu ve ziyaretçilerin hangi faaliyetlere katıldıklarının tespit edilmesi gerekir. Ayrıca yöreye gelen turistlerin tatillerinden memnun olup olmadıkları ve yöreye tekrar gelmek isteyip istemediklerinin bilinmesi gerekir. Bu, aynı zamanda yörenin imajının tespitinde veya yeniden şekillendirilmesinde de belirleyici olmaktadır (Coccosis ve Parpairis, 2001).

Turizm taşıma kapasitesi bileşenlerinin tespiti ve ölçümü konusunda birçok kuruluş tarafından rehber ve rapor hazırlanmıştır. Akdeniz Eylem Planı (Mediterranean Action Plan-MAP) kapsamında Öncelikli Eylem Programı (Priority Actions Programme-PAP) Bölgesel Aktivite Merkezi'nin (Regional Activity Centre-RAC) ve Avrupa VISIT (Voluntary Initiative for Sustainability in Tourism) Girişimi'nin hazırladığı rehberler ve Ege Üniversitesi'nin (Yunanistan) hazırladığı raporlar bunlara örnek verilebilir. Ayrıca Getz, Saleem, Canestrelli, Costa, Matheison ve Wall gibi yazarlar taşıma kapasitesi ölçüm modelleri üzerinde çalışmışlardır.

Ege Üniversitesi öğretim üyelerinin hazırladıkları 'Avrupa Turizm Destinasyonlarında Turizm Taşıma Kapasitesinin Değerlendirilmesi' isimli raporda, Turizm Taşıma Kapasitesi'ni oluşturan bileşenler (fiziksel-ekolojik, sosyo-demografik ve politik-ekonomik bileşenler) ve ölçümleri; sürdürülebilirlik, sürdürülebilir turizm ve turizm taşıma kapasitesi göstergeleri kapsamında değerlendirilmiştir (Çizelge 3.2). Avrupa VISIT Girişimince hazırlanan rehberde ise, turizm taşıma kapasitesini oluşturan bileşenler (politik, çevresel, sosyo-kültürel ve ekonomik bileşenler) tanımlanmış ve her bir bileşen için ölçümün hangi metotla yapılacağı tespit edilmiştir (Çizelge 3.3).

Çizelge 3.2 Avrupa turizm destinasyonlarında turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümleri (Coccosis ve Diğ.,2001).

FİZİKSEL-EKOLOJİK GÖSTERGELER			
Konular	Sürdürülebilirlik Göstergeleri	Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri	Turizm Taşıma Kapasitesi Göstergeleri
1. Doğal Çevre ve Biyolojik Çeşitlilik			
1.1 Ekosistemler 1.1.1.Ekolojik yıkım, sahil bozulması,vs.	-Doğal ve yarı doğal bölgelerin toplam alanı -Doğal ve yarı doğal alanların yüzeyleri / Toplam alan		
	Doğal alanların yüzdesi : • iyi durumda • ağır bozulmuş	-Turizm aktivitelerine bağlı olarak bitki örtüsündeki değişim -Biyolojik çeşitliliğin turizm/rekreasyon aktivitelerine bağlı olarak değişimi	
		-Turizm gelişmesine bağlı olarak kritik alanların değişimi -Bozulmamış kıyı uzunluğu/toplam kıyı uzunluğu -Yapay kıyı uzunluğu/toplam kıyı uzunluğu -Sahil uzunluğu/toplam kıyı uzunluğu	<u>-Kilit ekosistemlerin alanı (sulak alanlar, ormanlar vs.)/toplam alan</u>
1.1.2. Fauna ve Flora kaybı	-Yerel ve tehdit altındaki türlerin sayısı -Yerel türlerin sayısı/ Yerel türlerin ulusal düzeydeki sayısı		
	Yerel ve tehdit altındaki türlerin kapladığı alan/toplam alan (%)		

1.1.3. Kalabalıklık			Turist sayısı ■ km başına (ulaşılabilir) kıyı şeridi* ■ m ² başına (ulaşılabilir) kıyı** ■ km ² başına doğal sit
1.2. Koruma	-Koruma statüsündeki alanların yüzdesi (korunmuş alan/ toplam alan) -Değişik anahtar ekosistemlerdeki korunmuş alanlar (sulu alanlar, ormanlar, v.s.)/ toplam anahtar ekosistem alanı (örneğin korunmuş orman alanı/toplam orman alanı) -Korunmuş alanlar yüzdesi		Turist sayısı/ korunmuş anahtar ekosistem yüzeyi
2. Kültürel Miras			
		Turizm gelişmesine bağlı olarak yapıları çevrenin, arkeolojik ve tarihsel alanların kaybı ve bozulması	
		Estetik değerlerin bozulması	
3. Turist Altyapısı			
			Turistik yatak / yerleşik nüfus***
		Turist konaklama çeşidine göre yatak yerleri sayısı /toplam yatak yeri sayısı	
		Anahtar etkinliklerin işgal oranı	

*Akdeniz Eylem Planı doğrultusunda hazırlanan Mısır, Fuka-Marsa Matrouh bölgesinde yapılan araştırmaya göre, kıyı şeridinde uygun erişebilirlik mesafesi 20 ile 35 km arasında belirlenmiştir (PAP-RAC, 1999).

**Aynı araştırmada, kişi başına kıyı kullanımı 8m² olarak öngörülmüştür (PAP-RAC, 1999).

***Baud-Bovy ve Lawson (1977)'un 'Tourism and Recreation Development' isimli kitabında; yazarların turizm taşıma kapasitesi üzerine yaptıkları çalışmalarda, İsviçre-Zermatt'ta 1400 turistik yatak /2800 yerleşik nüfus, İsviçre-Verbier'de 18500 turistik yatak/ 1000 yerleşik nüfus, Fransa-Chamonix'te 6100 turistik yatak/ 5900 yerleşik nüfus, Fransa-Tignes'de 6800 turistik yatak /300 yerleşik nüfus, Avusturya-Seefeld'de 7130 turistik yatak/2270 yerleşik nüfus ve Kenya-Diani Resort'ta 6500 turistik yatak/28100 yerleşik nüfus tespit edilmiştir.

		Eko etiketli turistik konaklama birimleri (uluslar arası, AB, ulusal, bölgesel veya yerel düzeyde tanınan) /toplam turistik konaklama birimleri	
4. Hava kalitesi			
	Yıllık kirlilik standardının arttığı ortalama gün sayısı		<u>Kirlilik standartlarının yıllık olarak arttığı turistik sezondaki ortalama gün sayısı</u>
	Yıllık atık gazlara bağlı olarak kirlilik seviyesi		
5. Gürültü kirliliği			
	Yıllık gürültü kirliliği standardının arttığı ortalama gün sayısı (rapor sayısı)		<u>Gürültü kirliliği standardının yıllık olarak arttığı turistik sezondaki ortalama gün sayısı</u>
6. Enerji			
6.1. Enerji Tüketimi	Kişi başına enerji tüketimi (elektrikten petrokimya ürünlerine kadar)	Ortalama yıllık enerji tüketimi/ turistik sezonda ortalama tüketim	
	Kaynak başına enerji tüketimi (yenilenebilir ve yenilenemez kaynaklardan)/ toplam enerji tüketimi	Turizm ile bağlantılı aktivitelerin enerji tüketimi/ toplam enerji tüketimi <ul style="list-style-type: none"> • Yıllık • Aylık 	<u>Turizm ile bağlantılı aktivitelerin enerji tüketimi/ enerji tedarikinde yerel kapasite*</u>

* Baud-Bovy ve Lawson (1977)'un 'Tourism and Recreation Development' isimli kitabında; bir konaklama tesisinde ortalama elektrik enerjisi kullanımı, turistik yatak başına 0,5 kw/h olarak belirlenmiştir.

		Yenilenebilir kaynaklardan enerji tüketimi/ toplam enerji tüketimi (turistik birimlerde)	
		Müşterilerin enerji tüketimini minimize eden koruyucu	
6.2. CO₂ salınımı	- Yıllık toplam CO ₂ salınımı - Kişi başına CO ₂ salınımı	Turizm aktiviteleri ile bağlantılı CO ₂ salınımı/ toplam CO ₂ salınımı (yıllık)	
	Petrol kaynaklarının her türü için CO ₂ salınımı (LPG, doğal gaz, elektrik enerjisi, vs.)/toplam CO ₂		
7. Su			
7.1. Su Tüketimi	Su tüketimi/ sakin/ gün	Turist veya yatak başına su tüketimi/gün	
	-Yıllık kesintiler/ yıllık elde edilebilir kaynaklar (su kaynaklarının yıllık istismar endeksi) -Sektör başına su tüketimi (endüstri, turizm bağlantılı aktiviteler öncelikliler vs.)/ toplam		<u>Turizm ile bağlantılı aktivitelerde su tüketimi/toplam tüketim</u>
	Eksiltmeler/ yenilenebilir su kaynakları	Pik sezonda ortalama su tüketimi / yıllık ortalama su tüketimi	<u>Toplam elde edilebilir kaynaklar açısından turizmde su tüketimi</u>
	Su tüketimi/ Su tedarikleri	Su tüketiminin minimize edilme uygulamalarının yapıldığı turist ünitelerindeki turist yatakları/toplam turist yatakları	

7.2. Su kalitesi			
7.2.2. Su kalitesi		Turistik tesislerde elde edilebilir su temizlik endeksi (su içilebilir mi içilemez mi?)	
			<u>Yıllık yıkanma kalitesinde konfora sahip kıyı suyu kaynaklarının yüzdesi</u>
		Kirlenen sayısı endeksi (koliform bakteri ve ağır metaller konsantrasyonu)	
7.2.1. Su yönetimi	Atık su ıslahı/toplam atık su	Su tedarikinin yıllık maliyeti/ turist sayısı	
		Yıllık içecek su tedariki maliyeti/turist sayısı	
8. Atık			
8.1. Atık Üretimi			
8.1.1. Katı atık üretimi	Kişi başına atık üretimi	Turist başına katı atık üretimi	<u>Pik sezonda günlük katı atık üretimi/ günlük ortama katı atık üretimi</u>
	Atık kompozisyonu yüzdesi (organik, plastik, metal, vs.)	Pik sezonda atık kompozisyonu yüzdesi	
8.1.2. Sıvı atık üretimi	Günlük sıvı atık üretimi/kişi		<u>Pik sezonda günlük ortalama sıvı atık üretimi/ günlük ortalama sıvı atık üretimi</u>

8.2. Atık Yönetimi			
8.2.1. Katı atık yönetimi	Her bir ıslah şekli için katı atık yönetimi (yakma, gömme, geri dönüşüm, tekrar kullanım)/ toplam katı atık	Geri dönüşüm veya minimizasyon yaklaşımlarını kullanan turist üniteleri(turist yatakları)/toplam turist	<u>Pik sezonda günlük katı atık üretimi/ günlük katı atık toplama kapasitesi veya dönüşüm sistemlerinin kapasitesi</u>
	Katı atık toplama veya gömme kapasitesi/gün	Turist ünitelerinde geri dönüşümlü atık üretimi/turist ünitelerinde toplam atık üretimi	
	Hijyenik katı atık yönetim sistemleri tarafından hizmet edilen kişi yüzdesi	Katı atık üretiminin minimizasyon alanı ile birlikte müşteriler için koruyucu	
		Atık yönetimi maliyeti/turist sayısı	
8.2.2. Sıvı atık yönetimi	Sıvı atık ıslah kapasitesi/gün	Kendine ait atık ıslah tesisi	<u>Pik sezonda günlük katı sıvı atık üretimi / günlük sıvı atık ıslah kapasitesi</u>
	Atık su ıslah üniteleri tarafından hizmet edilen yerel nüfus		<u>Atık su ıslah tesisleri tarafından hizmet edilen turist yatakları</u>
	Genel olarak kullanılan toplanmış ve ıslah edilmiş atık su /özel kanalizasyon sistemi	Turist başına sıvı atık yönetimi maliyeti	
9. Arazi			
9.1. Arazi kullanımı			
9.1.1. Yoğunluk	Şehirleşmiş alanlar/toplam alan		<u>Turizm için şehirleşmiş alan (ikinci konut, otel, rekreasyon merkezleri, vs)/ toplam şehirleşmiş alan</u>
	Kişi başına yeşil alan oranı (m ² / kişi başı)	İkincil ev sayısı/ toplam ev	

		Sektör başına alan kullanım yüzdesi	<u>Turizm gelişme yoğunluğu (yatak sayısı/ turizmde gelişmiş alan)</u>
9.1.2. Değişiklikler	Son on yılda terk edilen alan yüzdesi	Turizm gelişmesine bağlı olarak son on yılda zirai, ormanlık, sulu alan kaybı Erozyon sonucu bozulan doğal alanlar yüzdesi /etkinlikler	
9.2. Toprak Erozyonu	Aşınmış alan/ toplam alan		Kıyı erozyonu oranı
10. Pevzai			
10.1.Estetik değer kaybı		Yapıların ortalama ve max yükseklikleri	
		Arazi konfigürasyonu ve mimari yaklaşımlar	
11 Taşıma ve Hareket			
11.1. Erişilebilirlik (Anahtar bölgelere ulaşılabilirlik kaybı)		Sezonda günlük trafik ortalaması (gelen gemi sayısı, araba sayısı, vb)/ yılda günlük trafik ortalaması	<u>-Hedefe ulaşmak için turist başına ortalama mesafe</u> <u>-Etkinlikler için bekleme süresi</u>
11.2. Altyapı	-Yol yoğunluğu (yol uzunluğu / toplam alan) -Telekomünikasyon ağı		<u>Park sayısı/ günlük ortalama araba sayısı</u>
11.3. Ulaşım Modu		Genel taşımacılığı kullanan insan sayısı / sakinler+turist	
11.4.Güvenlik		Kaza seviyesi: Araba sayısı dağılımı/yıl boyunca meydana gelen kazalar	

SOSYO DEMOGRAFİK GÖSTERGELER			
Konular	Sürdürülebilirlik Göstergeleri	Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri	Turizm Taşıma Kapasitesi Göstergeleri
1. Demografi			
	Popülasyon büyüme oranı , yaş		
	Popülasyon yoğunluğu (kişi/km ²)		
2. Turist akışı			
			Turistler/sakin: • Mak. değer (pik sezonda) • Min. ortalama değer
			100 sakine düşen yatak sayısı
			100 sakine düşen turist geceleme sayısı
			100 sakine düşen varış sayısı
			Bölgede m ² ye düşen turist sayısı/ anahtar alan (i.e. sahil, meydan müze doğal/kültürel site, etc): • Mak. değer (pik period) • Min. ortalama değer
			Turist sayısı/ bölge yüzeyi • Max değer(pik period) • Min. Ortalama değer
			Yıllık ve aylık olarak turist sayısı
3. İstihdam			
	Genel aktivitelerde istihdam kaydı (ziraat, balıkçılık vs.)		Turistik yatak sayısı/ istihdam edilen yerli*

* Akdeniz Eylem Planı doğrultusunda hazırlanan Mısır, Fuka-Marsa Matrouh bölgesinde yapılan araştırmaya göre, bölgede 6500 turistik yatak için çalışan yerli nüfus 5900 kişidir (PAP-RAC, 1999).

	Geleneksel aktivitelerde istihdam kaybı(i.e. ziraat, ablıkçılık)	Part-time veya mevsimsel istihdam/ yıllık istihdam	
			Göçmen doğumu/ ulusal averaja kıyasla yerel sakinler
4. Sosyal davranış			
	Ulusal averaja oranla evlenme sayısı	Anlayabilen turist yüzdesi/bölge dilini kullanma	
	Ulusal averaja oranla boşanma sayısı	Ulusal averaja kıyasla karışık çift sayısı	
		Okul terk oranı	
5. Sağlık ve güvenlik			
5.1. Sağlık			
		Turist sezonu boyunca ortalama ilk yardım /yıllık ortalama	
5.2. Suç			
	Suç seviyesi: Yıl boyunca rapor edilen suçların dağılımı (hırsızlık, cinayet)	Turistlerin karıştığı suç oranı/ toplam suç sayısı –Turistlere karşı işlenen suç sayısı	
6. Psikolojik konular			
6.1. Turist tatmin seviyesi			
			<u>Şikayetçi turist sayısı</u>
		Geziden memnun kalan turist sayısı	

6.2. Sakinlerin tatmin seviyesi		Turizm gelişme seviyesinden memnun kalan sakin oranı	<u>Şikayetçi sakin sayısı (gürültü, kirlilik ve ses vb)</u>
		-Tesis sayısı/yerele hizmet eden tesis sayısı -Yıl boyunca açık yerel tesis / toplam yerel tesis	
			Turizmden faydalanan sakin oranı (yerel işverenler + yerel istihdam /toplam nüfus)
			Turizmin gelişmesine bağlı olarak yerel sakinlerin hareketi

POLİTİK EKONOMİK GÖSTERGELER			
Konular	Sürdürülebilirlik Göstergeleri	Sürdürülebilir Turizm Göstergeleri	Turizm Taşıma Kapasitesi Göstergeleri
1. Turizm kazanımları ve yatırımlar			
		Turistik yatırıma veya aktivitesine bağlı olarak yabancı kazanç değişim ağı oranı	
		Gidişe kadar kazanç akışı	
		Kalış süresinde turist gideri	
	Sakinlere düşen ortalama gelir		<u>Tedarik ve turizmde ortalama gelir</u>
2. İstihdam			
	Ekonomik sektör tarafından istihdam	- Turizm sektöründe yıllık ortalama istihdam (direk-indirek) / toplam istihdam	
	İşsizlik oranı İşsiz sakin sayısı	Sezon çalışanları	<u>Turizmde istihdam edilmiş toplam çalışanlarda sezonsal çalışma oranı</u>
3. Toplu tüketim ve gelir			
	Genel giderler <ul style="list-style-type: none"> • doğayı, kültürü ve tarihsel dokuyu geliştirme, koruma • korunmuş alan yönetimi /toplam genel giderler	- turist vergi kazancı/ toplam vergi kazancı - turist vergi kazancı / turizm gelişimi için genel giderler	

			<u>Turistik olmayan alanlarla karşılaştırıldığında arazi fiyatlarındaki farklar</u>
			<u>Alanın gayrisafi milli hasıla ya desteği (%)</u>
		İthalatta turizm fişi paylaşımı	
4. Politika			
4.1. Düzen / planlama ilkeleri		Turizm sınırlılıklarının ölçüm varlığı Zorunlu düzenleme ve standartlar	
		Bölgesel ölçümlerin varlığı Arazi kullanımı planlarının varlığı	
4.2. Yönetim		Sürdürülebilir turizm için Programlar/projeler /toplam	
			<u>Turizm gelişimini kontrol etmek için mevcut ekonomik ve diğer araçlar</u>
		Turistler ve yerel insanlar için bilinçlendirme kampanyaları	
4.3. Organizasyonel Manzara		Turizmi desteklemek için gerekli olan servislerin varlığı	<u>Turizm gelişimine bağlı problemleri yönetebilecek yerel toplumdaki bilimsel ve teknik personel</u>

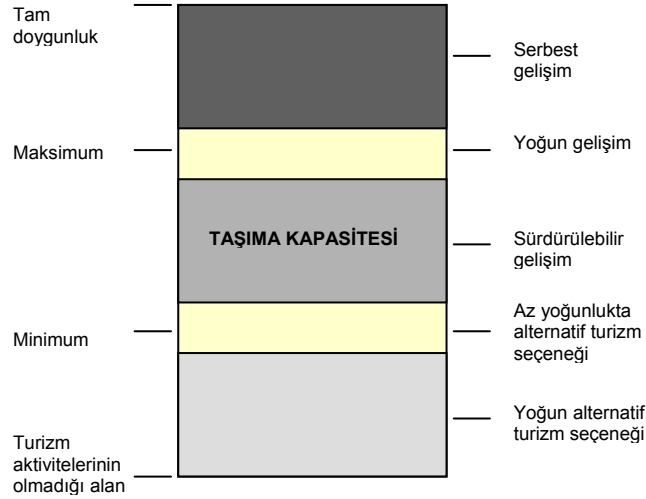
Çizelge 3.3 Turizm taşıma kapasitesi bileşenleri ve ölçümü (VISIT, 2001).

	Göstergelerin Tanımlanması	Göstergelerin Ölçülmesi	
POLİTİK GÖSTERGELER	Destinasyonda sürdürülebilirliği artırıcı yerel politikaların mevcudiyeti	Stratejik politik kararlar mevcut mu? Ulaşım, toprak kullanımı ve biyoçeşitlilik, enerji, su, atık, sosyal ve ekonomik konuları kapsayan Eylem planı mevcut mu?	
	Paydaşların birlikteliği	Sürdürülebilirlik stratejilerinin revizyonunda ve denetlemede paydaşlar yer alıyor mu? Uygulamada ekstra personel çalışıyor mu?	
	Kültürel miras envanteri	Anıtlar, binalar, UNESCO kültür mirası mevcut mu?	
	Doğal miras envanteri	Korunaklı alanlar, habitatlar, özellikle incinebilir alanlar var mı?	
	Çevresel yönetim planı içinde eko etiketli turizm faaliyetlerinin sayısı (EMAS/Çevresel Yönetim Sistemi yada ISO 14000)	Otellerde, restoranlarda, kamp alanlarında ve diğer turizm hizmetlerinde	
	Mavi Bayrak sistemi ile denetlenen alanlar	Mavi Bayrak sistemi ile denetlenen alanların sayısı	
ÇEVRESEL GÖSTERGELER	Turizm Taşımacılığı	Bütün varışlarda çevre dostu tavrın paylaşılması	Ne kadar turist (bir gece içinde en az kalan) destinasyona araba, uçak, tren, otobüs, gemi yada bisiklet vb ulaşım araçlarını kullanarak gelmektedir?
		km ² başına günlük ziyaretçi sayısı	Günlük ziyaretçilerin aylık tablosu, bütün restoranlarda satılan yemeklerin aylık tablosu
		Yerel ulaşım	Yerel halk taşımacılığı ile taşınan yolcuların sayısının aylık tablosu Tesislerin yüzdesi, turizm faaliyetlerine ve diğer turistik aktivitelere ulaşım
	Taşıma Kapasitesi	km ² başına düşük sezonda maksimum nüfus yoğunluğu	Aylık turistleri de kapsayan toplam nüfus sayısı tablosu
		İkinci konutlarda yatak sayısı (toplam oturma kapasitesinin yüzdesinde)	İkinci konutlarda yatak sayısı
		Yapılı çevrenin doğal alanlara oranı	km ² 'de destinasyon alanının çeşidi (yapılı çevre, binalar için korunmuş alanlar, yeşil alan, ormanlar, sulu alanlar vb)
		Korunaklı doğal alanların büyüklüğü (toplam destinasyon alanının yüzdesi)	Korunaklı doğal alanların toplam büyüklüğü (koruma derecesinin çeşidi)
		Kaynakların yoğun kullanımı ile farklı boş vakit aktivitelerinin gelişmesi	-km ² 'de golf sahalarının toplam büyüklüğü -yıllık kişi başına golf alanlarında misafirlerin sayısı -liman kapasitesi -su sporları ekipmanlarının sayısı
		Doğal kıyıların yüzdesi	Toplam kıyı üzerinde doğal kıyıların uzunluğunun yüzdesi (su dan 1 km'lik bölge içinde yapılanmamış)
	Enerji Kullanımı	Toplam enerji tüketimi içinde yenilenebilir enerjinin yüzdesi (destinasyonları ve yöreyi kapsayan)	Yenilenebilir kaynakları kapsayan yıllık kişi başına enerji tüketiminin oranı.
		Turist başına ve turistik faaliyetin tipine göre enerji kullanımı	Yıllık kişi başına ve yıllık turizm faaliyeti başına enerjinin toplam tüketimi (konaklama, faaliyetler, sportif aktiviteler, turistik ulaşım)
	Su Kullanımı	Su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı	Toplam su kaynaklarının dönüştürülmüş deniz suyuna oranı? Son 5 yılda yer altı su tablalarının ortalama gelişimi
		Atık su dönüştürme tesislerine bağlı tesislerin ve konutların sayısı	Atık su dönüştürme tesislerine bağlı tesislerin ve konutların yüzdesi

	Katı Atık Yönetimi	Dönüştürülmek üzere ayrılan katı atığın yüzdesi	Ayrıştırılan atığın toplam katı atığa yüzdesi
		Yakılan yada toprak altına gömülen katı atığın miktarı	Yakılan yada toprak altına gömülen katı atığın miktarı
		Atık üretiminin aylık tablosu	Atık üretiminin aylık tablosu
SOSYO-KÜLTÜREL GÖSTERGELER	Turizm sektöründe çalışan işçi sayısının yerleşik olmayan işçi sayısına oranı	Turizm işçilerinin/Yerli olmayan işçilere mevsimsel oranı	
	İkinci konutlarda yatak sayısı (toplam oturma kapasitesinin yüzdesinde)	İkinci konutlarda yatak sayısı	
	Yapılı çevrenin doğal alanlara oranı	km ² 'de destinasyon alanının çeşidi (yapılı çevre, binalar için korunmuş alanlar, yeşil alan, ormanlar, su vb)	
	Korunaklı doğal alanların büyüklüğü (toplam destinasyon alanının yüzdesi)	Korunaklı doğal alanların toplam büyüklüğü (korumanın derecesinin çeşidi)	
	Kaynakların yoğun kullanımı ile farklı boş vakit aktivitelerinin gelişmesi	-km ² 'de golf sahalarının toplam büyüklüğü -yıllık kişi başına golf alanlarında misafirlerin sayısı -liman kapasitesi -su sporları ekipmanlarının sayısı	
	Doğal kıyıların yüzdesi	Toplam kıyı üzerinde doğal kıyıların uzunluğunun yüzdesi (sudan 1 km'lik bölge içinde yapılanmamış)	
EKONOMİK GÖSTERGELER	Turizme bağlı istihdamın mevsimsel değişimi	Destinasyonda toplam istihdama bağlı zayıf ve güçlü sezonda turizme bağlı istihdam	

PAP rehberinde ve Avrupa Turizm Destinasyonlarında Taşıma Kapasitesi raporunda turizm taşıma kapasitesi değerlendirmesi için 5 aşama belirlenmiştir. Bunlar;

- 1-) Turistik destinasyon alanının sınırının, bölgenin genel özelliklerinin ve gelişiminin, bölgenin turistik çekiciliklerinin tespiti için doküman ve haritaların analizi,
- 2-) Turistik destinasyon tipolojisinin, destinasyonun çevresi ile ilişkisinin, turistik kaynakların değerlendirilmesinin ve turistik talep ve ürününün analizi,
- 3-) Turizm gelişim seçeneklerinin hazırlanması (alternatif senaryoların hazırlanması, senaryoların analizi, en uygun senaryonun seçimi),
- 4-) Turizm Taşıma Kapasitesinin hesaplanması (Turistik gelişim model tasarımı, taşıma kapasitesinin hesaplanması ve uygulanması için yönergelerin hazırlanması) (Şekil 3.1),
- 5-) Uygulama, Denetleme ve Değerlendirme aşamalarıdır (PAP-RAC, 1997).

Şekil 3.1 PAP metodolojisine göre turizm taşıma kapasitesi değerlendirilmesi (PAP-RAC, 1997).

Hall (2001) ise, bir bölge için taşıma kapasitesi belirlenirken 8 aşamalı bir sürecin takip edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bu aşamalar;

- 1-) Kırsal kaynakları olan bölgenin, ürettiği deneyimleri devam ettirmek için yönetim hedefleri ve standartları belirlemesi,
- 2-) Kullanım seviyesinin tanımlanması (bio-fiziksel, sosyo-kültürel, psikolojik ve yönetsel bileşenlerin tanımlanması),
- 3-) Her bir göstergenin bölge için ölçümü,
- 4-) Bölgedeki göstergelerin ilişkilerinin ve kullanım düzeylerinin tanımlanması,
- 5-) Değişik etkilerin kabul edilebilir miktarına karar verilmesi,
- 6-) Taşıma kapasitesinin mevcut ziyaretlerden fazla mı, az mı yada eşit mi olduğuna karar verilmesi
- 7-) Yönetim stratejisinin, taşıma kapasitesinin ihlal edilmemesini garanti edecek şekilde düzenlenmesidir (Hall, 2001).

Taşıma kapasitesinin hesaplanmasında tolerans seviyesi, bölgenin yıl içerisindeki değişik zamanlarına, çevresel yapıya ve o bölgenin insanların karakteristik özelliklerine göre değişiklik göstermektedir. Örneğin ticari kazançlarını tamamen gelen ziyaretçilerden elde eden yerli halkın gösterdiği hoşgörü, ekonomik açıdan onlara bağlı olmayan yerli halktan çok daha fazla olabilir.

Sonuç olarak turistik destinasyonlarda, turistik mevsim boyunca nüfus sayısı ve yoğunluğu taşıma kapasitelerini aştığında öncelikle su ve elektrik gibi altyapı hizmetlerinde kesinti olması kaçınılmaz olmaktadır. Bunun yanında su kaynaklarının kirlenmesi ve susuzluk

bölgeyi yaşanır olmaktan çıkarmaktadır. Ayrıca trafik tıkanıklıkları kimi zaman kentsel ve bölgesel trafik kaosuna ve kazaların artmasına neden olmaktadır. Turist topluluğu ile yerel halkın kültürel bütünlüğü sağlanamazsa eğer, bölgenin kendi yerel halkına yabancılaşması söz konusu olmaktadır. Destinasyona gelen turist sayısının fazla olması kısa dönemde ekonomik olarak karlı gibi görünse de uzun dönemde kaynaklar ve karlılık arasındaki dengeyi bozucu bir etki ortaya çıkarmaktadır. Taşıma kapasitesinin aşılması mevcut talebin düşmesini beraberinde getirmekte, bu durumda destinasyonun büyümesini durdurmakta ve hatta bozulan imajla birlikte hızlı bir düşüş yaşanmaya başlamaktadır.

3.2.1.3 Turizm Taşıma Kapasitesi Uygulama Araçları

Turistik destinasyonlarda turizm taşıma kapasitesinin uygulanmasına yardımcı olacak ve destekleyecek birtakım araçlar vardır. Avrupa’da bu araçlar kurumsal ve yönetsel olmak üzere iki grupta değerlendirilmiştir.

Kurumsal araçlar; ekolojik değeri yüksek hassas alanlarda, turizm gelişim sınırlarının tanımlanması ve doğa koruması için Natura 2000, Habitat Yönergesi ve Red Lists araçları kullanılır. Turizm gelişim tahmininin potansiyel etkilerinin değerlendirilmesi için gelişim projelerini ve programlarını kapsayan Çevresel Etki Değerlendirmesi (Environmental Impact Assessment) kullanılan diğer bir araçtır. Yerel kaynakların kapasitesinin belirlenmesini amaçlayan başka bir yönetsel araç ise, Stratejik Çevresel Değerlendirme (Strategic Environmental Assessment)dir.

Yönetsel araçlar; destinasyonun çevresel hassasiyet derecesinin ve kullanım düzeyinin belirlenmesini amaçlayan ‘bölgeleme’, çevresel korumanın sağlanması için ‘ziyaretçi akış yönetimi’, farklı kullanıcılar arasındaki çelişkileri ve kullanıcıların çevre üzerindeki etkilerine engel olmak için ‘özel aktivitelerin sınırlandırılması’ gibi yöntemler kullanılır. Ayrıca kaynakların tüketimi ve atık üretimini kısıtlayıcı ‘eko-etiketler (ISO 14001, EMAS)’, turist akışı ve gelişim baskılarının kontrolü için ‘arazi kullanımı/mekansal planlama’, fiyatlandırma, vergilendirme, maliyet-fayda analizlerini kapsayan ‘*ekonomi*’ araçlarının kullanımı taşıma kapasitesinin uygulanmasında etkili olmaktadır (PAP-RAC, 1997; UNEP/MAP/PAP-RAC, 1999; UNEP/MAP/PAP-RAC, 1994; CAMP, 1999).

Kurumsal ve yönetsel araçlara ek olarak rezervasyon sistemleri, bilgi yönetimi, eğitim ve pazarlama kontrolü araçlarının kullanımı da turizm taşıma kapasitesi dolayısıyla sürdürülebilir

turizm için etkin araçlardır. Bu araçların kullanımı ile turizm ile çevre arasındaki ilişkinin tanımlanması, turizmin çevreye etkisi ve sürdürülebilir turizm gelişiminin sağlanması gerçekleştirilmektedir (Coccossis ve Diğ., 2001).

Avrupa’da turistik destinasyonların turizm gelişim planlarında, bölgeleme ve bölgelerin kullanım düzeyleri açıkça belirtilmiştir. Sadece bilimsel ekipler tarafından kullanılan, çok kıymetli ve incinebilir alanlar ‘Zone A’ bölgesi, küçük grupların ziyaretine izin verilen yüksek derecede hassas alanlar ‘Zone B’ bölgesi, bazı geleneksel turizm aktivitelerine ve sınırlı sayıda araba kullanımına izin verilen hassas alanlar ‘Zone C’ bölgesi, turistik aktivitelere, ziyaretçi faaliyetlerine, araba ulaşımına ve park alanlarına izin verilen, çok fazla hassas olmayan alanlar ‘Zone D’ bölgesi olarak tanımlanmıştır (UNEP/MAP/PAP-RAC, 1999). Ayrıca kimi durumlarda turistik tesislerin kullanılmasının kısıtlanması ve çok sayıda insanın turistik bölgelere ulaşmasını engelleyici sınırların oluşturulması yoluna gidilmiştir. Ayrıca koruma bölgeleri oluşturularak otel gibi yeni yapıların uygun yerlerde, uygun yapıda, uygun büyüklükte ve uygun görünüşte olmasını sağlayacak yapı kodları ve tasarım standartları geliştirilmiştir. Tesislerin tasarımında tahmini taşıma kapasiteleri dikkate alınarak, rasyonel tasarımların yapılması sağlanmıştır (Doğan, 1989; Coccossis ve Parpairis, 1992).

Sürdürülebilir turizm gelişiminin uygulanmasında, turist ve yerel halkın konforunun sağlanmasında ve destinasyonun yaşam süresinin devamında taşıma kapasitesi analizinin yapılması önem kazanır. Taşıma kapasitesinin belirlenmesi ile planlama için gereken veriler elde edilmiş olmakta, bu da bölgenin yaşam dönemini uzatabilmek adına gerekli sınırlamaların uygulanmasını sağlamaktadır. Destinasyon yaşam süresi ile taşıma kapasitesi arasındaki ilişki alt başlıkta detaylı olarak verilmiştir.

3.2.1.4 Destinasyon Yaşam Süresi ve Taşıma Kapasitesi İlişkisi

Turistik destinasyonların (çekim bölgesi) belli bir yaşam süresine sahip oldukları turizm literatüründe geniş ölçüde kabul edilmeye başlanmıştır. Turizm faaliyetlerinin ilk gelişim aşaması, bölge halkına ekonomik kazanç sağladığı ve gelen turist sayısı az olduğu için bu safhalarda turizmin olumsuz etkileri görülmemektedir. Yaşam süresi ilerledikçe, buna bağlı olarak ziyaretçilerin sayısı ve turizmin negatif etkileri görülmeye başlamaktadır. Bundan dolayı, turistik çekim bölgeleri ‘ne kadar ziyaretçi yeterli olmaktadır’ sorusu ile karşı karşıya kalmaktadır. Bu sorunun cevabı da taşıma kapasitesi kavramı ile ilişkilendirilmektedir. Destinasyonun yaşam süresi ile taşıma kapasitesi arasında dinamik bir ilişki söz konusudur.

Taşıma kapasitesinin belirlenmesi ile planlama için gereken veriler elde edilmiş olmakta, bu da bölgenin yaşam dönemini uzatabilmek adına gerekli sınırlamaların uygulanmasını sağlamaktadır.

Destinasyon yaşam süresi kavramı; hedef bölgenin turizm bakımından nasıl geliştiğini açıklayan bir kavramdır. Kavram fiziksel, ekolojik, sosyal ve ekonomik etkilerle oluşan değişikliklerin büyüklüğü, yönü ve yapısının ev sahibi halkın rahatsızlık indeksinde ne zaman kabul edilemeyen düzeye ulaşabildiğini belirler. Bu kavram pazarlama ve planlamada rehber olarak kullanılmaktadır. Kavram turizm planlaması teori ve uygulamalarında, bölgede uzun dönemli değişimlerin öngörülmesinde, arazi kullanım stratejilerinde, ekonomik kalkınma ve pazarlamanın uyumlaştırılmasında etkili bir araçtır. Yaşam eğrisinin her aşaması farklı kapasite eşiklerini ortaya çıkarmakta ve farklı politika yaklaşımları gerektirmektedir. Bu nedenle turistik bölgelerin yaşam süresi, değişimlere uyum sağlayabildiği ölçüde uzayabileceğinden, turizmde planlamayı gerektiren bir çok nedenden birisi de turistik bölgelerinin yaşam dönemleridir.

Destinasyon yaşam süresinin araştırılmasında literatürde iki araştırmacının Doxey ve Butler'in çalışmaları üzerinde durulmaktadır. Doxey (1975), bölge insanların gelişmekte olan turist sayısına karşı olan reaksiyonunu gösteren rahatsızlık indeksini deneysel olarak ortaya koyan bir çalışma yapmıştır. Doxey'in rahatsızlık indeksi olarak adlandırılan çalışmasında, turizm bölgeleri aşırı iyi hissetme durumundan, kayıtsızlık, rahatsızlık, muhalefet ve son düzeye kadar aşamalı bir süreci yaşamaktadır. Bu değerlendirme bölgenin yaşam süresi ve bölge halkının rahatsızlık düzeyi kontrolüne merkez teşkil etmiştir. Aşırı iyi hissetme düzeyinde, bölge halkı turizm gelişimine olumlu bakmakta, turistleri iyi karşılamaktadır. Bu aşamada turizmin maddi getirisi ön planda tutulmakta ve bu şekilde algılanmaktadır. Kayıtsızlık düzeyi; turizm gelişiminin maddi getirisi ile istenenden çok mecbur olunan bir seçenek olduğunun düşünölmeye başlandığı bir süreçtir. Rahatsızlık düzeyinde ise; turizm gelişiminden ve turist hareketlerinden rahatsızlık duyulmaya başlanır. Aynı zamanda yerli halk bölgedeki turizm işletmelerine tepki göstermeye başlar. Ancak yerli halk turizmin oluşturduğu ekonomik potansiyelin farkındadır. Ekonomik yararları ek olarak ziyaretçilerin bölgeye gelmesi, yerli halkın da kullanabileceği sağlık, eğlence ve kültürel alanlardaki konfor yatırımlarının genişletilmesine öncülük etmektedir. Muhalefet düzeyi, rahatsızlığın belirgin bir hal aldığı ve turistlerin bölgede hoş karşılanmadığı bir süreci tanımlar. Son düzey ise; yerel halkın turizm gelişiminin yol açtığı çevresel bozulmalara ve

kirliliğe çözüm bulunamayacağı ve bazı değerlerin yitirilmiş olduğunu anlaması ile başlar (Çizelge 3.4) (Cordero, 2008).

Çizelge 3.4 Doxey'in Destinasyon Yaşam Süresi Modeli

<i>Doxey 'in Destinasyon Yaşam Süresi Modeli</i>	
Aşırı iyi hissetme düzeyi	<i>Bu düzeyde; *Bölge halkı turizm gelişimine olumlu bakmaktadır. *Bölge halkı turistleri iyi karşılar. *Turizmin maddi getirisi ön planda tutulur. *Bölgede turist sayısı azdır.</i>
Kayıtsızlık düzeyi	<i>Bu düzeyde; *Bölgeye gelen ziyaretçilerin sayısı artar. *Turizmin negatif etkileri görülmeye başlanır. *Turizmden sağlanan maddi gelir ön plandadır.</i>
Rahatsızlık düzeyi	<i>Bu düzeyde; *Turizm gelişiminden ve turist hareketlerinden rahatsızlık başlar. *Turizmin oluşturduğu ekonomik potansiyel ciddi bir şekilde fark edilmeye başlanır.</i>
Muhalefet düzeyi	<i>Bu düzeyde; *Artık rahatsızlık belirgin bir şekilde artar. *Turistler bölgede hoş karşılanmaz.</i>
Son düzey	<i>Son düzeyde; *Yerel halk turizm gelişiminin yarattığı çevresel sorunlara ve kirliliğe çözüm bulunamayacağını anlar. *Yerli halk bölgede bazı değerlerin yitirildiğini kavrar.</i>

Butler (1980) tarafından geliştirilen modelde ise, Butler turistik bölgenin yaşam süresini altı dereceye ayırmakta ve yaşam süresinin her aşamasında sahip olduğu özellikleri nicelik olarak açıklamaktadır. Geliştirilen aşamalar; keşfetme, katılım, gelişme, muhafaza, doyum ve durgunluk ve düşüş aşamalarıdır. Keşif aşaması; bölgeyi ziyaret eden küçük miktardaki bir turist grubu ile tariflenmektedir. Bu insanlar genellikle maceracı, kendinden emin, meraklı, gayretli ve sürprizleri seven çevre merkezli tiptedir. Bu aşamada, yerli halkın turistlerle ilişkileri yüksek düzeyde olmakta ve turistlerin hedef bölgeye fiziksel ve sosyal etkileri en alt düzeyde bulunmaktadır. Katılım aşamasında; destinasyon artan ziyaretçi miktarına karşı ek yapılar sağlayarak cevap verir. Turizm sezonu belirginleşmeye başlar, ziyaretçiler ile yerli halk arasında ilişkiler yüksek düzeydedir ve ziyaretçilerin özellikleri değişmez. Gelişme safhasında, yörede turizm olayı hızla gelişir bunun sonucunda da yörede yaşayan insan sayısı artar ve turist hedef bölgeye akın etmeye başlar. Destinasyon popüler olduktan sonra ziyaretçilerin özellikleri değişmeye ve kitlemsi yada orta merkezli tanımlamalarına benzemeye başlar. Bu insanlar ne macera arar ne de seyahatten korkarlar. Bu aşamada yeni

tesislerin büyük çoğunluğu yabancılar tarafından oluşturuldukça, yerli halkın katılımı ve gelişmenin denetimi azalır. Destinasyonun fiziksel görüntüsünde değişiklikler oluşur ve bu değişimler bölge halkı tarafından olumlu karşılanmaz. Ev sahipleri ve turistler arasındaki ilişki daha resmi bir hale dönüşür. Yerli halk turistleri kabul ederken, onları kar etmenin hedefi olarak görmeye başlar. Muhafaza aşamasında, gelen turistlerin toplam sayısı halen artıyor olmasına rağmen, bu sayıdaki artma oranı düşer. Tipik olarak, gelen turistler ruhsal merkezli özellikler gösteren kitle veya charter turisti niteliğindedir. Bu tür turistler risk almaktan kaçındıklarından dolayı alışık oldukları hedef bölgelere gitmeyi tercih ederler. Bu sırada hedef bölgenin ekonomisinin büyük bölümü turizme dayanmıştır ve esas pazarlama çalışmaları turizm sezonun uzatılması çalışmalarına yönelmiştir. Ayrıca değişik hedef pazarların yöreye çekilmesine hizmet eden büyük zincirler bölgede yatırım yapmışlardır. Artık bölge halkının büyük bir bölümü, turizm endüstrisi ile ilişkisi olmayan insanlardan oluşmaktadır. Bölge hitap edebileceği en yüksek rakamına, doyum ve durgunluk aşamasında ulaşır. Destinasyon, iyi kurulmuş bir imaj olmasına rağmen artık popüler değildir. Kapasite düzeyleri, yöre halkının ters etkileri fark etmesinin artması ve rahatsızlık indeksindeki düşmanlık düzeyine erişilmesi ile birlikte sınıra varmış veya geçmiş olmaktadır. Bölge halkı, turistleri sahip oldukları pek çok sorunun kaynağı olarak görüp, turisti istismar eder ve düşmanlık göstermeye başlar. En son olan düşüş aşamasında, bazı ziyaretçilerin destinasyonu hala ziyaret etmesine rağmen, ziyaretçi sayısı durgunluk aşamasındakinden çok daha az miktardadır. Örneğin, eğer hedef bölge kalabalık şehir merkezlerine yakın ise uzun tatillerin yerini hafta sonu tatilleri yada günlük geziler alır. Otellerin apartman kompleksi, emeklilik evleri yada sağlık evlerine dönüştürülmesiyle turizm tesislerinin diğer kullanım alanları ortaya çıkar. Bölge halkının, kendi çevrelerinin değiştirilmesine kendilerinin izin verdiğini ve bu ortamda yaşamaları gerektiğini anlamalarıyla turizm rahatsızlığı en son düzeyine erişir. Bu aşamada bölgeye gelen turistler daha önceki yıllarda kabul edilenlerle karşılaştırıldığı zaman, arzu edilmeyen türde olduğu ortaya çıkar. Nadir durumlarda, destinasyon turizm fonksiyonunu tamamen kaybedebilir. Düşüş aşamasında olan bir destinasyonun yeniden canlandırılması için yeni alternatifler aranır. Bu durumda, destinasyon ya daha önce turizme entegre etmediği bozulmamış doğal kaynaklarını kullanır ya da turistleri değişik türde cezbedecek yeni alanlara yatırım yapmaya başlar (Çizelge 3.5) (Cordero, 2008).

Çizelge 3.5 Butler'in Destinasyon Yaşam Süresi Modeli

<i>Butler'in Destinasyon Yaşam Süresi Modeli</i>	
Keşif aşaması	<p><i>Bu düzeyde;</i></p> <ul style="list-style-type: none"> <i>*Küçük miktarda bir turist grubu bölgeyi keşfeder.</i> <i>*Bölgeye gelen turist tipi; maceracı, kendinden emin, meraklı, gayretli ve sürprizleri seven çevre merkezli tiptedir.</i> <i>*Yerliler ile turistlerin ilişkileri yüksek düzeydedir.</i> <i>*Turistlerin bölgeye fiziksel ve sosyal etkileri en alt seviyededir.</i>
Katılım aşaması	<ul style="list-style-type: none"> <i>*Bölgede ziyaretçi sayısı artar.</i> <i>*Bu artışı karşılayabilmek için bölgeye ek turistik yapılar yapılır.</i> <i>*Turizm sezonu belirginleşmeye başlar.</i> <i>*Ziyaretçilerle yerli halk arasındaki ilişkiler yüksek düzeydedir.</i> <i>*Ziyaretçi tipinde değişme olmaz.</i>
Gelişme aşaması	<ul style="list-style-type: none"> <i>*Turizmin bir anda gelişmesi bölgeye turistin ve yerli halkın akın etmesini ortaya çıkarır.</i> <i>*Destinasyon bu aşamada popülerdir.</i> <i>*Ziyaretçi tipi değişir. Artık kitlemsi yada orta merkezli tanımlamalı turistler ortaya çıkar. Bu insanlar ne macera ararlar ne de seyahatten korkarlar.</i> <i>*Yeni tesisler yabancı yatırımcılar tarafından oluşturulduğu için yerli halkın turizm gelişimine katılımı azalır.</i> <i>*Destinasyonun fiziksel görüntüsünde değişiklikler oluşur. Bu değişimler bölge halkı tarafından olumlu karşılanmaz.</i> <i>*Ev sahipleri ve turistler arasındaki ilişki daha resmi bir hale dönüşür.</i> <i>*Yerli halk, turistleri kar etmenin hedefi olarak görür.</i>
Muhafaza aşaması	<ul style="list-style-type: none"> <i>*Gelen turistlerin toplam sayısı artıyor olmasına rağmen, bu sayıda artma oranı düşer.</i> <i>*Turist tipi; ruhsal merkezli özellikler gösteren kitle veya charter turist niteliğindedir. Bu tip turistler risk almaktan kaçındıkları için alışık oldukları hedef bölgeye gitmeyi tercih ederler.</i> <i>*Artık hedef bölgenin ekonomisi turizmden sağlanmakta, pazarlama çalışmaları turizm sezonunun uzatılması çalışmalarına yöneltilmiştir.</i> <i>*Bölge halkının büyük bölümü turizm endüstrisi ile ilişkisi olmayan insanlardır.</i>
Doyum ve Durgunluk aşaması	<ul style="list-style-type: none"> <i>*Bölge hitap edebileceği en yüksek turist sayısına ulaşmıştır.</i> <i>*Destinasyon iyi kurulmuş bir imaj olmasına rağmen artık popüler değildir.</i> <i>*Kapasite düzeyleri aşılmıştır.</i> <i>*Yöre halkının, bölgedeki negatif etkileri fark etmesi artar.</i> <i>*Bölge halkı turistleri pek çok sorunun kaynağı olarak görür.</i> <i>*Turist istismar edilmeye başlanır.</i>
Düşüş aşaması	<ul style="list-style-type: none"> <i>*Destinasyon hala ziyaret edilmekte fakat ziyaretçi sayısı çok düşmüştür.</i> <i>*Turist tipi çok değişmiştir. Genellikle arzu edilen türdedir.</i> <i>*Bu aşamada turizm tesislerinin diğer kullanım alanları (apartman kompleksi, emeklilik evleri, sağlık evleri vb) ortaya çıkar.</i> <i>*Bölge halkı çevrelerinin kendi istekleri doğrultusunda değiştiğini anlar ve turizmin yol açtığı rahatsızlık en son düzeyine ulaşır.</i>

Doxey ve Butler tarafından ortaya konan yaşam süresi safhasında, kavramın farklı yönleri belirleyici unsurlar olarak ön plana çıkar. Örneğin, keşif safhasında bölge halkının turisti kabullenmesinden daha çok yeterli tesisin olmaması belirleyici unsurdur. Çünkü ağırlanabilecek turist sayısını o belirlemektedir. Gelişme safhasında, ekonomik kullanım belirleyici kriterdir. Çünkü bu aşamada bölge halkı dışarıdan gelip yeni tesisler kurmak isteyenlere karşı koyabilir. Durgunluk aşamasında, bölge atıl kapasiteye sahip olabilir, fakat bölge halkının turistlere olan düşmanlığı veya ekolojik çevrenin bozulması belirleyici unsur olabilir. Belli bir destinasyonun düşme sürecine girmesi, genellikle onun ortaya çıkan yeni bölgelerle rekabet edememesine bağlıdır. Bu düşüş bölgenin aşırı kullanılmasından ortaya çıkan ekolojik bozulmayı yansıtan psikolojik bir durum olabilir. Bu süreçleri kontrol edebilmek için bölgenin sürekli olarak takip edilmesi gerekir. Oluşturulacak bir izleme programı ile;

- Otel, motel, tatil köyü, parklar ve kültür merkezleri gibi tesislerin kapasite ve kullanım oranları,
- Altyapı kalitesi,
- Bölge halkı içerisindeki çeşitli grupların rahatsızlık indeksi,
- Ziyaretçilerin tatmin düzeyleri,
- Ziyaretçilerin profili ve para harcama biçimleri,
- Mahalli işletmelerin dışarıdan gelen işletmelere olan oranı gibi kriterlerin analizinin yapılması gerekir.

Bu kriterlerin izlenmesiyle elde edilen sonuçlar turizmin etkisini ortaya çıkarır. Bu bütün içinde incelendiğinde bu faktörler, ziyaret düzeyinin bölge halkı ve ziyaretçiler tarafından kabul edilen sınırların içinde veya dışında olduğuna dair bir fikir verir. Eğer ziyaretçi sayısı arttırılmak isteniyorsa, kamu ve özel yatırımların teşvik edilmesi, yasal düzenlemelerin geliştirilmesi veya pazarlama tekniklerinin uygulanabilir. Eğer amaç ziyaret düzeyini aşağı çekmek ise, çeşitli yatırım programları yürütmeye konabilir. Bu noktada hükümetin görevi ise, çevreyi koruyucu kanunları oluşturmak ve turizm gelişme politikalarını hazırlamaktır (Uysal ve Baloğlu, 1994).

Tüm bu değerlendirmeler ışığında Mısır, Portekiz ve Brezilya'dan seçilen turistik yerleşimlerde sürdürülebilir turizm uygulamalarının nasıl ele alındığı bir alt başlıkta değerlendirilecektir.

3.3 Yurtdışından Seçilen Örneklerin Analizi

Bu bölümde üç farklı örnek üzerinden sürdürülebilir turizm dolayısıyla turizm taşıma kapasitesi ölçümü, aktörlerin turizm gelişim sürecindeki etkileri, turizm planlama süreçleri değerlendirilecektir.

3.3.1 Mısır Fuka-Marsa Matrouh Bölgesi

Fuka-Matrouh kıyı bölgesinde turizm taşıma kapasitesi değerlendirmesi Akdeniz Eylem Planının (Mediterranean Action Plan-MAP) bir parçası olarak Öncelikli Eylem Programı (Priority Actions Programme-PAP)/ Bölgesel Aktivite Merkezi (Regional Activity Centre-RAC) kapsamında yapılmıştır. 1990-1992 yılları arasında yapılan çalışma PAP uzmanları, Mısır Hükümeti ve İskenderiye Üniversitesinin ortak çalışmasıdır.

Çalışmanın başlangıç noktasını;

- Turizmin çok yözlü doğasının daima zaman ve mekana bağlı olması,
- Turistik çekiciliğin çeşidi, ebadı ve yararlanabilirliğinin ortaya konulması,
- Turizm gelişim seviyesinin ve çeşidinin belirlenmesi,
- Makro ve mikro turizm politikaları arasındaki ilişkinin dengelenmesi,
- Yerel halkın taleplerinin dikkate alınması oluşturmuştur (MAP/PAP-RAC, 1997). Bu

konular, Kıyı Alanları Yönetim Programı (CAMP) tarafından hazırlanan 'Akdeniz Kıyı Alanlarında Turizm İçin Taşıma Kapasitesi Değerlendirme Raporu'nda da geçmektedir. Bu rapor doğrultusunda Fuka-Matrouh kıyı bölgesi bileşenleri oluşturulmuş ve çalışmada 4 adım izlenmiştir.

Birinci adımda; dokümanlar ve haritaların elde edilmesi,

İkinci adımda; analiz ve sentez aşaması,

Üçüncü adımda; turizm gelişim seçeneklerinin araştırılması,

Dördüncü adımda; turizm gelişiminin fiziksel dağılım planını içeren taşıma kapasitesi değerlendirme aşaması ele alınmıştır (CAMP, 1999). Bu aşamalarda elde edilen veriler ışığında;

- Turizm gelişiminde taşıma kapasitesi değerlendirmesi üzerine mevcut literatür gözden geçirilmiş,
- Flora-faunayı, doğal su kaynaklarını, toprak yapısını, iklimi, jeomorfolojik yapıyı içeren alanın fiziksel karakteristikleri ortaya konmuş,
- Ulaştırma, katı atık toplama, pis su toplama ve iyileştirme, su ve güç sağlayıcılarını içeren altyapı çalışmaları yapılmış,

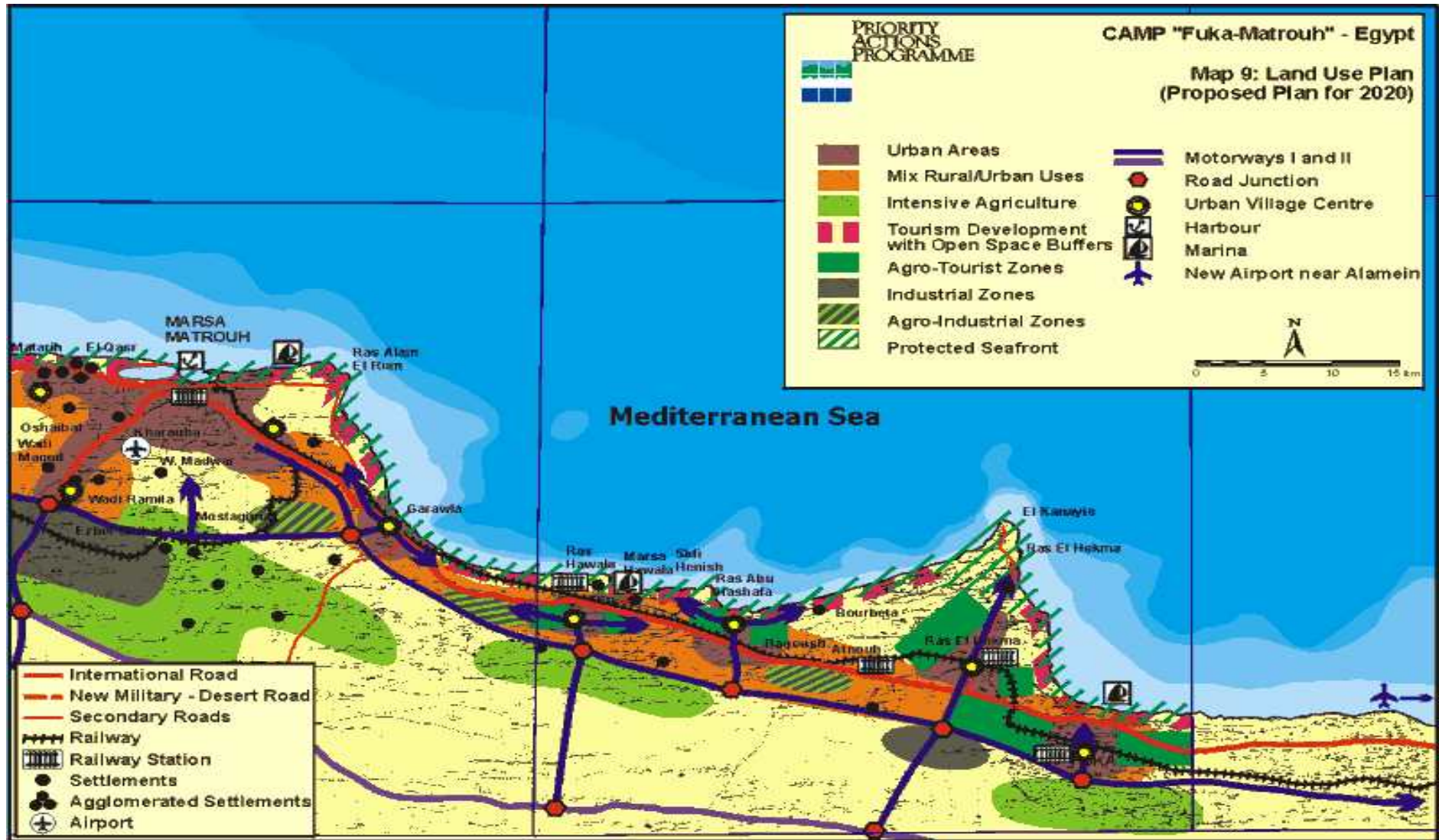
- Alandaki ekonomik aktiviteler ile beraber yöre halkının tepkileri, insan kaynakları, eğitim ve sağlık servisleri incelenmiştir (CAMP, 1999).

Araştırma konularını ise; yönetim ve koruma, turizm talebi ve gelişim, turizm gelişimi için muhtemel alternatif yaklaşımlar, arazi kullanım politikaları ve gelişimleri oluşturmuştur.

Çalışmada taşıma kapasitesinin tespitinde üç ölçek kullanılmıştır. Fiziksel-ekolojik taşıma kapasitesi ölçeği kapsamında; plaj kapasitesi ve sahil kullanıcıları / tesis kapasitesi oranı önem kazanmıştır. Plaj kapasitesi belirlenirken; uygun erişebilirlik mesafesi, çalışma alanı için 20 ile 35 km ve bitişik kıyı bölgeleri için ise 15 ile 25 km olarak ele alınmıştır. Kıyı bölgesi için 50 metre genişlik ve kişi başına kullanıcılar için 8 m² 'lik kıyı kullanımı öngörülmüştür. Çalışma alanında tahmin edilen plaj kapasitesi 125.000'den 220.000'e kadar, bitişik kıyı bölgelerinde (doğu ve batı sahasında) ise 94.000'den 150.000'e kadar plaj kullanıcısı belirlenmiştir. Alanın kıyı bölgelerinde yatak kapasitesi 95.000'den 165.000' kadar; bitişik kıyı bölgesinde ise 70.000'den 120.000'e kadar tahmin edilmiştir. 1km genişliğinde kıyı kuşağı için tahmin edilen kullanıcı sayısı hektar başına 50 kişi olarak belirlenmiştir. Sosyo-kültürel taşıma kapasitesi ölçeğinde, yerel toplumun niteliklerin ve davranışları üzerinde durulmuştur.

Çalışma alanında sürdürülebilir turizm gelişimi için iki kategori üzerinde odaklanılmıştır. Birincisi, nüfus ve demografik yapı (mevcut ve gelecekte) ikincisi ise, sosyo-kültürel organizasyonlar ve aktivitelerdir. Alanda turizm gelişimi için $Yatak\ sayısı = Turist\ talebi * geceleme\ sayısı * işgal\ oranı / turist\ kalış\ uzunluğu$ olarak belirlemiştir.

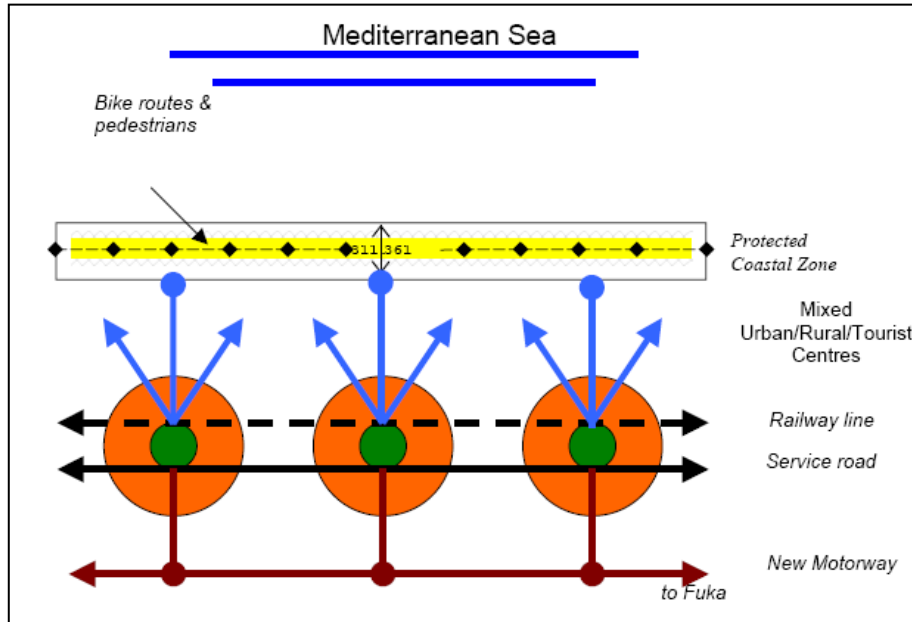
Turizmin fiziksel dağılımı ve mekansal yapısı sürdürülebilir gelişime ulaşmada önemli bir faktördür. Alanda turizm gelişiminin dağılımı (Şekil 3.2 ve 3.3) ve fiziksel yapısı için mekansal kümelenme modeli seçilmiştir. Model iki alternatif arasında bir seçimi içerir. Bu alternatiflerden birisi turizmin yoğunlaşması, diğeri ise turizm gelişiminin dağılımıdır. Alanda turistik tesislerde maksimum 80.000 ile 100.000 arasında yatak kapasitesi önerilmiştir. Yeni kapasiteler için belirlenen yatak kapasitesi ise 40.000 ile 50.000 arasında değişmektedir (Çizelge 3.6). Turistik konaklamaların mekansal dağılımı özel arazi kullanım planlarına ve politikalarına bağlanmıştır.

Şekil 3.2 Fuka-Marsa Matrouh arazi kullanım planı (CAMP, 1999).

Çizelge 3.6 Fuka-Marsa Matrouh alan kullanımına göre yatak sayısı ve konaklama tipi

Marsa Matrouh-Fuka Çalışma Alanı	Yatak Sayısı	Konaklama Tipi
Marsa Matrouh Kentsel Alanı	25.000-30.000	Bütün ekipmanları ile (altyapı faaliyetleri ve servisler) desteklenmiş oteller
(Kıyısal+Kırsal) Marsa Matrouh ve Fuka arasında (kıyısal+karasal) alan	15.000-20.000	Farklı konaklama tipleri: otel birimleri yada kompleksleri, kamping alanlar, pansiyonlar
TOPLAM	40.000-50.000	

Şekil 3.3 Fuka-Marsa Matrouh arazi kullanım planlama kararları

Alan için önerilen turistik gelişim planı üç bileşeni içerir.

- Birincisi, alandaki turistik altyapı ve mevcut konaklama potansiyelinin niteliğinin artırılması ve öngörülen ürün stratejisine göre konaklama çeşitleri yada yeni turistik üstyapının gelişiminin sağlanmasıdır.
- İkincisi, kıyı alanlarında Marsa Matrouh'un doğu (Ras Hawala, Ras El Hekma) ve batı (Al Abiad, Agieba) kıyılarında kumsal/deniz aktiviteleri için olanakların sağlanmasıdır. Bu kıyı alanlarının düzenlenmesinde 'açık mekan' karakterini geliştirecek şekilde doğrusal 'yeşil bantlar' oluşturularak rekreasyon ve park bölgelerinin özel tanımlaması yapılmıştır. Geniş bir alan olan Siwa Oasis'de turizmin gelişimi sağlık

turizmi, eko turizm, kültür turizmi ve macera turizmi üzerinde odaklanmıştır. Kentsel bir alan olan Marsa Matrouh kongrelerin, sergilerin, festivallerin, spor faaliyetlerinin ve sağlık servislerinin düzenlendiği alanlar olarak ayrılmıştır. Ayrıca konaklama tesisinin bünyesinde yada ayrı bir mekan olarak thalassotherapy bu alanda düzenlenmiştir.

- Üçüncüsü ise, kırsal alanda özel tur güzergahlarının ve özel manzara çekiciliklerinin mekansal dağılımını takip eden turizm ağlarının (yol, bisiklet, yürüyüş vb) düzenlenmesidir. Bu kapsamda belirli yerlerde (özellikle Marsa Matrouh'da) özel hizmet birimleri (konaklama işletmeleri ile bağlantı sağlayan danışma merkezleri, araba kiralama üniteleri vb) oluşturulmuştur.

Fuka-Matrouh'da turizm gelişiminin desteklenmesine yönelik;

- * Temel altyapı sistemleri için kamu finansal kaynaklarının etkinliğinin sağlanması,
- * Devlet ve özel sektör arasında finansal konsorsiyumun sağlanması,
- * Devlet ve özel bankalar aracılığıyla proje ve programların (eğitim, kültürel ve doğal mirasın gelişimi, özel alanlarda altyapı ve yeni servislerin kurulumu ve yenilenmesi) hazırlanması çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca alanda bütünleştirilmiş turizm merkezlerinin gelişimi için, uluslar arası finansal kuruluşlardan uzun dönemli finansman sağlanmış, mevcut turizm gelişimi ve planlanması için bölgesel kuruluşa bağlı turizm gelişim ortaklığı kurulmuştur. Uluslar arası kuruluşlar (UNDP,WTO, IFC, Dünya Bankası) bölgede altyapı hizmetleri ve turizmin çeşitlendirilmesi için kredi sağlamıştır.

Teknik altyapı ağlarının gelişiminde, özellikle Fuka-Matrouh alanında atık toplama ve arıtma sistemlerinin ve ulaşım (kara yolu, tren, hava yolu) ağlarının gelişimi çalışmaları yapılmıştır. Alanda su kaynaklarının korunması, yenilenmesi ve rasyonel kullanımının sağlanması için projeler ve rehberler hazırlanmıştır.

Alanda çevresel koruma ve arazi kullanım yönetimi için bilgilerin toplandığı, çevresel koruma için özel politika ölçeklerinin tasarlandığı çevresel denetleme istasyonu kurulmuştur (UNEP/MAP/PAP-RAC, 1999).

Sonuç olarak Fuka-Marsa Matrouh kıyı bölgesinde yapılan bu düzenlemeler ile, destinasyonun imajı düzenlenmiş, ulusal ve bölgesel ekonomik kazanç sağlanmıştır.

3.3.2 Portekiz Caminho-Espinho ve Sines Bölgesi

Portekiz'in kuzey kıyısında yer alan Caminho-Espinho bölgesi, 110 km'lik bir kıyı uzunluğuna sahiptir. Bu kıyı alanları özellikle yaz aylarında yoğun turist kalabalığından olumsuz etkilenmektedir. Bununla birlikte bölgede iklimsel dengesizlik ve deniz suyu sıcaklığının 17-18 C° olması, turistik aktiviteleri olumsuz etkilemektedir (Silva; Alves; Rocha, 2007).

Bölgede turizm gelişimi:

Bölgede kıyı kullanımlarının düzenlemesi için, Caminha-Espinho Plan ismi ile turizm gelişim planı 1999 yılında hazırlanmıştır. Ancak yedi yıl sonra planın altyapı ve yerel halkın talepleri konusunda yetersiz olduğu ortaya çıkmıştır. Bu sebeplerden dolayı 2006 yılında planda revizyon yapılmıştır. Yeni planlamaya göre kıyılar, sahip olduğu özelliklere göre sınıflandırılmıştır. Yoğun kullanımlı kentsel kıyılar 'Tip 1', yoğun kullanımlı kentsel olmayan kıyılar 'Tip 2', koşullu kullanımı ile altyapısı tamamlanmış kıyılar 'Tip 3', koşullu kullanımı ile altyapısı tamamlanmamış kıyılar 'Tip 4', Sınırlanmış kıyılar 'Tip 5' ve yasaklanmış kıyılar 'Tip 6' olarak düzenlenmiştir. Bütün bu farklı tipteki kıyılar için ayrı taşıma kapasitesi ölçütleri değerlendirilmiştir. Bu ölçütler Çizelge 3.7'de görülmektedir. Alandaki taşıma kapasitesi ölçümü aşağıdaki faktörlere bağlanmıştır.

- 1-Bütün kıyıların kullanışlı kumsal alanlarının tanımlanması (hava fotoğrafları ile),
- 2-Önerilen değişimlerin kimliğinin tanımlanması (kıyı ve altyapı gerekliliklerinin tipi),
- 3-Yeniden değerlendirilmiş kıyı tipinin analiz edilmesi,
- 4-Kullanım için teorik taşıma kapasitesinin hesaplanması (Silva ve Diğ., 2007).

Çizelge 3.7 Caminha-Espinho bölgesi kıyı taşıma kapasitesi parametreleri.

KIYI TAŞIMA KAPASİTESİ PARAMETRELERİ	
Tipoloji	<i>Teorik Kıyı Taşıma Kapasitesi</i>
I- Yoğun kullanımlı kentsel kıyılar	$\frac{\text{Kullanışlı kumsal alanlar}}{7,5 m^2} + \frac{\text{Kullanışlı olmayan kumsal alanlar}}{15 m^2}$
II Yoğun kullanımlı kentsel olmayan kıyılar	$\frac{\text{Kullanışlı kumsal alanlar}}{15 m^2} + \frac{\text{Kullanışlı olmayan kumsal alanlar}}{30 m^2}$
III-IV Koşullu kullanımı ile altyapısı tamamlanan ve tamamlanmayan kıyılar	$\frac{\text{Kullanışlı kumsal alanlar}}{15 m^2}$

Sines bölgesinde turizm gelişimi:

Sines'in kuzey kıyıları 70 km uzunluğunda kumul alanlara sahiptir. Güney kıyılarında ise kayalık bir yapı söz konusudur. Bölge içerisinde ulusal bir park da yer almaktadır. 1960'lı yıllarda Sines bölgesi bir balıkçı barınağıydı. 1960'ların sonuna doğru dramatik bir şekilde bölge değişime uğramıştır. Bu değişimde Portekiz hükümetinin bölge ile ilgili kararlarının etkisi büyüktür. Hükümet bölgenin kuzey kesiminde endüstriyel bir alanın gelişimine karar vermiştir. Merkezi otoriteler tarafından alanda açık deniz limanı inşaatı ve petro-kimya kompleksi için büyük teşvikler sağlanmıştır. Ancak bir süre sonra hükümet, alanda kurulacak bu komplekslerin bazı bölümlerinin yapılmaması yönünde karar almıştır. Bu karar verinceye kadar liman ve petro-kimya kompleksi inşa edilmiştir. Bu inşaatların yapımı süresince alanda peyzaj değerlerinde bozulmalar yaşanmıştır. Şu an petro-kimya kompleksinin bacaları ve elektrik santrali peyzajda en önemli landmark durumundadır. Bununla birlikte Sines'in güneyinde doğal peyzaj korunmuştur. Kıyının doğal koşullarından dolayı bu korunaklı peyzaj kıyı turizmi için popüler hale gelmiştir. Ancak bir süre sonra (1980'lerin ortalarında) alanda turistik baskı zirveye ulaşmıştır. Alanda 100.000 kişiden fazlasının konaklayabileceği tesislerin inşası için planlama gelişimleri başlatılmıştır. Ancak bir süre sonra kıyı alanlarında taşıma kapasitesi aşılmıştır. Bunun sonucunda da yetkililer, sürdürülebilir bir gelişim için korunaklı alanlar yaratmaya ve geniş yasal prosedürler geliştirmeye karar vermişlerdir. Bu doğrultuda Sines'in güneyini ve doğal parkları kapsayan 20 km.lik bir alanda sürdürülebilir turizm gelişimi için çalışmalara başlanmıştır. Bu alanın seçilme nedeni ise; alanın sahip olduğu doğal güzellikler ve kıyı turizminin bu alanda popüler olmasıdır. Bu kıyılarda, toplu taşıma servisi, düzensiz otoparklar, resmi olmayan kıyı ulaşım ağları gibi problemler

mevcuttur. Bunlarla beraber bütün kıyının restoranlar ile kaplı olması da büyük bir sorundur. Bu problemler alanda bitki örtüsünün zarar görmesine ve kıyı erozyonuna neden olmuştur (Silva, 2002).

Alan şu anda bölgesel bir planlama doğrultusunda geliştirilmektedir. Kıyı alanları ve doğal parklar için bir yönetim planı ve ayrıca kent konseyi için de yerel planlar oluşturulmuştur. Oluşturulan bu planlamada tesislerin baskın formlarını; kiralık apartmanlar, yurtlar, küçük oteller ve kamp alanları oluşturmaktadır. Planlama doğrultusunda kıyıları sahip olduğu özelliklere göre isimlendirilmiş ve sınıflandırılmıştır (Çizelge 3.8 ve 3.9).

Çizelge 3.8 Sines bölgesi kıyı karakteristikleri

Kıyılar	Karakteristikleri
Morgavel	<i>Kumul bir yapıya sahip olan alanda, düzensiz araba park yerleri, iki tane restoran ve sahil güvenlik yer almaktadır. Ayrıca yerel yönetim tarafından yaptırılan yol ile ulaşım sağlanmaktadır.</i>
Oliveirinha	<i>Kumul bir yapıya sahip olan alanda, düzensiz araba park yerleri, bir tane restoran yer almakta, sahil güvenlik bulunmamaktadır. Ayrıca alanda erozyon problemi mevcuttur.</i>
Samouqueira	<i>Uçurum kenarında yer alan ve cep halinde kumsallara sahip olan alanda, uçurumun üzerinde düzensiz otoparklar mevcuttur. Alanda sahil güvenlik yer almamakta ve alan Porto Cova turistik köyüne yürüyüş mesafesindedir.</i>
Praia Grande	<i>Uçurum kenarında yer alan alanda, uçurumun üzerinde düzenli otoparklar, bir restoran ve sahil güvenlik mevcuttur.</i>
Ilha	<i>Kumul bir yapıya sahip olan alanda, düzensiz otopark alanları, bir restoran ve sahil güvenlik mevcuttur. Ayrıca alanda erozyon problemi vardır.</i>

Çizelge 3.9 Sines bölgesi kıyı alanları

Kıyılar	Kıyı Alanları (m²)
Morgavel	50252,7
Oliveirinha	53007,3
Samouqueira	26351,7
Praia Grande	29130,6
Ilha	72484,8
Toplam	231227,0

Portekiz Caminho-Espinho ve Sines bölgesi için geliştirilen planlar doğrultusunda kıyı alanlarında taşıma kapasitesi belirlenmiş ve bölgeye daha fazla ziyaretçi çekilmesi sağlanmıştır.

3.3.3 Brezilya-Porto de Galinhas Bölgesi

SOMO (Centre for Research on Multinational Corporations) tarafından Brezilya'nın kuzeydoğusunda yer alan Porto de Galinhas bölgesi için hazırlanan raporun içeriğini sürdürülebilirlik konularının analizi oluşturur. Porto de Galinhas bir nehir deltasında ve ada üzerinde konumlanmaktadır. Bölgenin doğusunda Atlantik Okyanusu, batısında Mangrove Bataklığı, güneyinde Maracaípe Nehri ve kuzeyinde Merepe nehri yer alır. Kıyı uzunluğu 18 km'dir. Bölgenin yerleşik sakinlerinin sayısı 7000 civarındadır.

Şekil 3.4 Porto de Galinhas bölgesi

Bölgede turizm gelişimi:

Porto de Galinhas turizm gelişiminde sosyo-kültürel kimlik ve yerel çevre önem kazanmıştır. Bölgeyi en çok tercih edenler Portekiz, İtalya ve Almanya'dan gelen ziyaretçilerdir. Ziyaretçilerin büyük bir bölümü aileleri ile birlikte bölgeye gelmektedir. Bölgeye gelen yabancı turistler 9 ile 16 gün arasında bölgede kalmaktadır. Ziyaretçilerin bölgede uzun süre kalmasının sebebi bölgenin sahip olduğu çevresel özelliklerden kaynaklanmaktadır. Turizm gelişim planı doğrultusunda, konaklama tesisleri lüks, çok konforlu, konforlu, az konforlu ve

mütevazı olarak sınıflandırılmıştır. Bölgede bu tesislerin dağılımı %5'i çok konforlu, %5'i konforlu, %30'u az konforlu ve %60'ı mütevazı tesisler (Şekil 3.5) olarak düzenlenmiştir. Küçük otellerde kalan turistler genellikle kendi otelleri dışında turistik ürün ve servislere çok fazla para harcarlar. Bu da yerel halkın ekonomik kazanç sağlamasını beraberinde getirir. Ayrıca bölgede, bölge halkına ait oldukça konforlu tesisler yer alır. Porto de Galinhas'ta pek çok otel ve pousadas yönetimi turizm sektöründe çevresel konuların farkındadırlar. Çevresel performanslarını düzenlemek için pek çok faaliyet gerçekleştirirler. Bölgedeki tesislerin tamamı Ecoturizm ve ISO sertifikalarına sahiptir. Bölgede uygulanan çevresel aktiviteler bölgeye çevresel bilinçli birçok turisti çekmektedir. Bu aktivitelerden bazıları; atıkların ayrırımı, böcek dezenfeksiyonu, enerji tüketiminin azaltılması (güneş enerjisi kullanımı, düşük enerjili lambaların kullanılması vb) ve su tüketiminin kontrol altına alınmasıdır. Pek çok otel mercan kayalıklarının ve kaplumbağa yumurtlama alanı olan bataklıkların yakınında konumlandırılmıştır. Tesislerin inşasında bu alanların korunması öncelikli koşul olmaktadır. Bölgedeki tesislerin planlanması, tasarımı ve mühendislik hizmetleri yerel danışmanlar ile beraber uluslararası firmalar tarafından yapılmaktadır. Bununla birlikte Brezilyalı tasarımcılar ve mühendisler nitelikli hizmetleri ile yerel ölçekte destek sağlamaktadır (Slob ve Wilde, 2006).

Şekil 3.5 Porto de Galinhas bölgesinde mütevazı tesis örneği

Porto de Galinhas Oteller Birliği üstlendiği görevler ile bölgede anahtar rol oynar. Bu birlik bir turizm destinasyonu olarak Porto de Galinhas'ın imajını düzenler. Ayrıca birlik bölgesel festivallerin düzenlenmesi, tur operatörleri ve seyahat acenteleri ile görüşmelerin gerçekleştirilmesi, bölge ile ilgili workshopların ve seminerlerin düzenlenmesi gibi faaliyetler gerçekleştirerek bölgenin turizm gelişiminde etkin rol oynarlar. Ayrıca birlik bölgede Sosyal Sorumluluk Bileşimi konseptini geliştirmiştir. Bu birim yerel projeleri (anaokulu, yoksul halka yardım, genç ve çocuklar için eğitim programları, yiyecek yardımı) destekler.

1960'lı yıllarda çok fazla turistin ziyaret etmediği bölge, merkezi otoriteler ve yerel halkın girişimleri ile geliştirilen sürdürülebilir turizm anlayışı ile hem imajını yenilemiş hem de destinasyonun yaşam süresini uzatmıştır.

3.4 Değerlendirme

Bu bölümde, sürdürülebilir turizmin ortaya çıkışına katkı sağlayan sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları üzerinde durulmuştur. Kavramsal tanımlamalar yapıldıktan sonra, sürdürülebilir turizm uygulamasında etkin bir araç olan turizm taşıma kapasitesi araştırılmıştır. Bu çerçevede Avrupa Birliği kurumlarında uygulanan turizm taşıma kapasitesi araçları ele alınmıştır. Ayrıca turizm taşıma kapasitesi ölçümü ve tespitine yönelik Akdeniz Eylem Planı kapsamında Bölgesel Aktivite Merkezi'nin ve Avrupa VISIT girişiminin hazırladığı rehberler ve Yunanistan Ege Üniversitesi'nin hazırladığı raporlar değerlendirilmiştir. Bu veriler ışığında Mısır, Portekiz ve Brezilya kentlerinde yer alan turizm bölgelerinde turizm taşıma kapasitesi, aktörlerin turizm gelişim sürecindeki etkileri ve turizm planlama süreçleri incelenmiştir. Bu örnekler ve kavramsal değerlendirmeler, çalışmada araştırma modelinin hazırlanmasında altlık oluşturmuştur.

Aynı bölümde, turistik destinasyonların belli bir yaşam süresine sahip olduğundan hareketle destinasyon yaşam süresi kavramı incelenmiştir. Bu konuda çalışma yapan Butler ve Doxey'in geliştirdiği modeller aktarılmıştır. Özellikle Butler'in 6 aşamalı turistik destinasyon yaşam süresi modeli, Belek Turizm Merkezi'nin turizm gelişim aşamalarından hangisinde olduğunun belirlenmesi için kullanılmıştır. Destinasyonun yaşam süresinin tespiti turistik imajın şekillenmesi ile de birebir ilişki içerisindedir. Bu doğrultuda destinasyonun rekabet edebilmesinde ve pazarlanabilmesinde etkin olan destinasyon imajı kavramı, oluşumu ve ölçümü bir sonraki bölümde aktarılacaktır.

4. YÖRE İMGESİ (DESTİNASYON İMAJI)

Çalışmanın bu bölümünde turistik destinasyonun yaşamını sürdürebilmesinde, destinasyonun rekabet edebilmesinde ve pazarlanmasında etkili olan ve aynı zamanda ziyaretçi taleplerine, yerli halkın niteliklerine ve davranışlarına bağlı olan yöre imgesi (destinasyon imajı) kavramı üzerinde durulacaktır.

4.1 Destinasyon İmajı Kavramı

İmaj, bir birey veya grubun belli bir nesne veya alanla ilgili olarak sahip olduğu bilgi, izlenimler, önyargılar, hayaller ve hissi düşünceler olarak tanımlanır. Başka bir anlatımla imaj reklamlardan doğal ilişkilere, içinde yaşanılan kültürel iklimden sahip bulunulan önyargılara kadar elde edilen bilgi ve verilerin bir değerlendirmesidir. Turistleri belirli bir bölge yada yöreye gitme konusunda harekete geçiren etkenler arasında, bir dizi bilgilenme süreci sonucunda oluşan imge olarak tanımlanan, objektif bilgiler yada sübjektif yargılardan oluşan imajın tutum ve davranışlar üzerinde belirleyiciliği bulunmaktadır. Kavram müşterinin destinasyon seçiminde, yerin pazarlanmasında, destinasyonun yaşama kabiliyetinde ve turizmden başarı sağlanmasında en etkili araçtır. Destinasyon imajı ise, belli bir turist pazarının destinasyon hakkında algılamış olduğu imajdır (Hunt, 1971). Crompton (1979) destinasyon imajını, bir turist bir destinasyon hakkında sahip olduğu inançların, izlenimlerin, fikirlerin ve beklentilerin bütünü olarak tarif etmektedir. Disiplinler arası bir kavram olan destinasyon imajı, içerisinde antropoloji, coğrafi, semiyotik ve pazarlamayı barındırır (Seaton ve Bennet, 1996). Kavramda sadece turistlerin destinasyonu algılaması değil aynı zamanda yerleşik halkın davranışları ve nitelikleri de önem kazanır. Ancak destinasyon imajı ile ilgili yapılan çalışmalarda çoğunlukla turistlerin destinasyonu nasıl algıladıkları üzerinde durulmuştur. Yerli halkın destinasyonu nasıl algıladığı üzerine çalışmalar yapılmamıştır. Çalışmamız kapsamında destinasyon imaj kavramı değerlendirilirken turistlerle beraber yerli halkın destinasyonu algılaması üzerinde durulacaktır.

İmajın son derece karmaşık olan yapısına rağmen, insan ve dolayısıyla tüketici davranışlarına etki eden önemli faktörlerden birisi olarak kabul edilmesi, çok sayıda araştırmacıyı imaj kavramını anlamaya ve ölçmeye yönlendirmiştir. Ayrıca imaj çalışmalarına yoğun ilgi gösterilmesinin temel nedeni; insanların bir destinasyonu zihinlerinde nasıl canlandırdıkları (görselleştirdikleri) ve neler hissettiklerinin belirlenmesinden yola çıkılarak, destinasyon tercihleriyle ilgili makro ve mikro strateji önerileri geliştirebilme anlayışıdır. Turizm

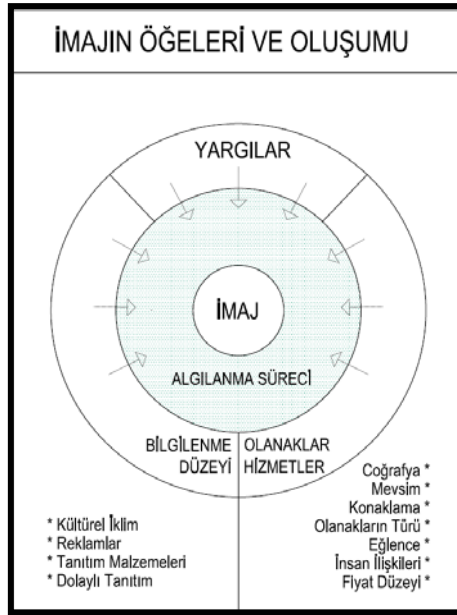
araştırmacılarının imaj konusunu farklı bakış açılarıyla ele almaları, birbirinden değişik imaj tanımlarının da ortaya çıkmasına neden olmuştur. Tüm bu tanımlamalardan yola çıkılarak anlamlı bir tanımlama yapılması gerekirse; imajın, herhangi bir varlıkla ilgili bilgi, düşünce ve hislerden oluşan bütün şeklinde tanımlanması mümkün olabilecektir.

Destinasyon imajı üzerine araştırmalar son 30 yılı kapsamaktadır. 1973-2002 yılları arasında bu konu ile ilgili 142 tane makale yapılmıştır (Pike, 2002; Gallarza ve Diğ.,2002). Çalışmalarda; turistin algıladığı imaj ve destinasyonların yaymaya çalıştıkları imaj arasındaki farklar, önceki ziyaretlerin güncel algılamalara etkisi, turistin destinasyona uzaklığı, coğrafi konumu ve imaj ilişkisi, destinasyon imajının ölçümü veya imajın derecesini etkileyen faktörler, imaj değişiminde zamansal etkiler, imaj ve seyahat amaçları arasındaki ilişkiler, destinasyon imajı ve turistin sosyo-demografik profili arasındaki ilişkiler üzerinde durulmuştur (Fridgen, 1987; Fayeke ve Crompton, 1991; Gartner, 1993; Bramwell ve Rawding, 1996; Dann, 1996; Baloğlu ve Brinberg, 1997; Chen ve Kerstetter, 1999; Chen ve Hsu, 2000; Baloğlu ve McCleary, 1999). İmajın anlamı ve ölçümü üzerine uzun yıllar çalışmalar yapılmasına rağmen, gerek destinasyonların imaj formasyonu süreci ve gerekse doğası üzerine henüz kesin bir fikir birliğine ulaşılamamıştır. Konuyu ele alan araştırmacıların üzerinde anlaştıkları temel nokta, imajın oluşmasında hem algısal/bilişsel ve hem de etkin değerlendirmenin rol oynamasıdır (Baloğlu ve McCleary, 1999). Ancak destinasyon imajı ile ilgili olarak yapılmış olan araştırmalar, imajın tatil yeri seçim sürecini açıklamakta önemli bir değişken olduğunu tereddütsüz olarak ortaya koymaktadır (Baloğlu ve McCleary, 1999; Baloğlu ve Brinberg, 1997). Diğer taraftan, kişiler tarafından gerçekleştirilmekte olan imaj değerlendirmesi, bir destinasyonun tercih edilmesi için tek başına yeterli olamamaktadır. Destinasyona olan ulaşım imkanları, destinasyona olan coğrafi uzaklık ve destinasyonda uygulanmakta olan fiyatlar gibi diğer bazı değişkenler de destinasyonun tercih edilmesini etkilemektedir. Ülke, bölge ve yöre ölçeğinde yapılan çeşitli imaj araştırmaları, onun oluşumuna ilişkin süreçlerde, sahip olunan imaj üzerinde turistin demografik özellikleri ve sınıfsal kökeni gibi etkenlerinde etkili olabileceğini ortaya koymaktadır. Özetle imaj, diğer bazı faktörlerle beraber kişilerin herhangi bir destinasyona seyahat etme kararı vermeleri sürecini etkileyen önemli bir değişkendir.

4.2 Destinasyon İmajı Oluşumu ve Ölçümü

Bir destinasyonda imaj yaratılmasının temel amacı; potansiyel ziyaretçilere destinasyonun farkında olmadıkları özelliklerini yansıtmak, daha önceden var olan eksik yada yanlış görüşleri hakkında onları bilgilendirmek, pozitif görüş ve duygular oluşturmaktır. İmaj yaratma süreci, destinasyon kaynaklı veriler, algılayan kişiye ait olan faktörler ve bağımsız kaynaklardan gelen bilgiler olmak üzere üç ana grup faktörle şekillenir (Tapachai ve Waryszak, 2000). Sıralan değişkenler tarafından şekillenen destinasyon imajı ise destinasyonu ziyaret eden ve destinasyonu ziyaret etme olasılığı bulunan kişilerin davranışını etkiler (Gartner, 1993). Bazı araştırmacılar, imaj oluşumu ve bunu izleyen destinasyon seçiminin, sınırlandırılmış deneysel araştırmalar sonucu oluştuğu için tanımlanamaz olduğunu düşünmektedir (Govers ve Diğ., 2007).

Destinasyon imajı oluşum sürecinde, turistlerin sosyo-demografik özelliklerini oluşturan yaş ve eğitim düzeyleri, kişinin deneyimleri, medyadan elde edilen nesne ile görülen, duyulan, okunan ve tecrübe edilen her şey büyük rol oynamaktadır. Bununla beraber kolay ulaşım, fiyat-kalite uyumu, turistik tesisler, iklim, turistik faaliyetler, doğal ve kültürel çevre de imaj oluşumunu etkilemektedir (Mayo, 1973). Gartner (1993), imaj oluşumunun bilgilenme düzeyi, sahip olunan yargılar ve olanaklar-hizmetler olmak üzere üç düzeyden meydana geldiğini belirtmiştir (Şekil 4.1). Çok farklı iletişim kanal ve süreçlerinden; reklamlardan, içinde bulunulan kültürel iklime kadar çok çeşitli kanallardan iletilen bilgi ve veriler bilgilenme düzeyini; insanların genel olarak belirli konu, kişi yada nesnelere atfettikleri değerler yargılama düzeyini; kültürel ortamdan siyasal yapıya, ekonomik güçlükten tarihsel geçmişe, coğrafi konumdan sunulan turistik ürüne, fiyat düzeyinden tesislerin niteliklerine kadar pek çok öğeyi içine alan veriler olanaklar-hizmetler düzeyini oluşturmaktadır. Birey tüm bu farklı düzeyleri değerlendirerek, bir anlamda bireyin iç dünyası ile dış dünyanın ilintilendirilmesi süreci olan algılama sürecini gerçekleştirir. Algılama sürecinin seçiciliği de imaj oluşumunu biçimlendirir (Gartner, 1993).

Şekil 4.1 İmaj öğeleri ve oluşumu (Gartner, 1993).

Echter ve Ritch (1993) ise imaj yaratma sürecinin araştırma, karar alma ve uygulama olmak üzere üç aşamada gerçekleştiğini ortaya koymuştur. Araştırma aşaması; iletişim sürecine, iletişim kanal ve araçlarının etkilerine, yönelinecek hedefin bilgi toplama alışkanlıklarına ve mevcut imajın belirlenmesine yönelik bir dizi araştırmanın gerçekleştirilmesini içerir. Karar alma aşaması, pazarlama politikasından, turistlerin güdülerine, iletişim araç ve kanallarının etkinliğinden mevcut ya da arzu edilen imaja kadar birçok etkenin belirleyiciliğine açıktır. Bu aşamanın amacı, oluşturulmak istenen imajın kalın çizgileriyle tanımlanmasıdır. Bu aşamada kullanılacak tercihler büyük ölçüde belirleyici olacağı ve bir daha geri dönüş şansı bırakmayacağı için son derece önemlidir. Uygulama aşaması, daha önce yapılmış bulunan araştırmaların bulgularına dayanılarak, izlenecek stratejilerin saptanmasını, bütçe tahsis ve harcamalarını içerir. İmaj oluşturma sürecinin aşamaları arasında her aşamanın ne denli başarılı olduğunun saptanması ve gerekiyorsa düzeltmelerin yapılabilmesi için sürekli izlemenin de yerine getirilmesi kaçınılmazdır (Echter ve Ritch, 1993).

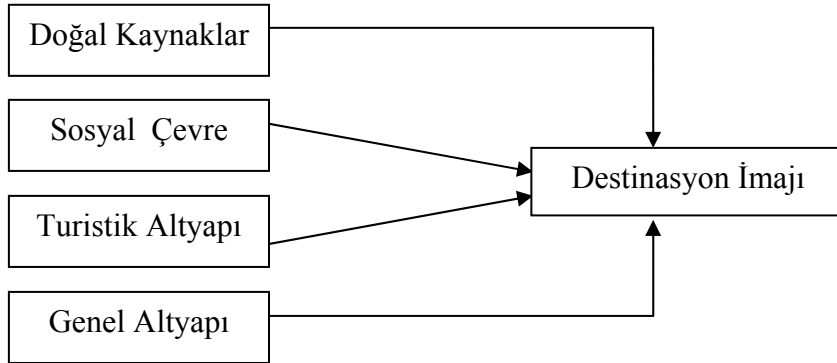
Turistik bölgelerde karşılaşılan en büyük problem, oluşturulan imaj ile gerçek durumun birbirinden çok farklı olmasıdır. İmaj ve gerçek durum arasındaki fark, yani beklentiler ve deneyimler arasında farklar ne kadar büyükse turistlerin memnuniyetsizliği de o kadar büyük olmaktadır. Bir turistik alanda benzer özelliklere sahip turistler ağırlıkta ise, o zaman turistik gelişme belli bir şekilde gelişebilir. Turistik ürünler ve onların kalitesi de böylece biçimlenebilir. Neticede, böyle belirgin özelliklere sahip turistlere yönelik olarak bir imaj geliştirilebilir.

Turistik alanların imajlarının şekillenmesinde ve tatile gitmeyi düşünen insanların kararlarında bir çok faktör rol oynamasına rağmen, tur operatörleri ve seyahat acenteleri tarafından algılanan ve verilmeye çalışılan imaj da oldukça etkili olmaktadır. Ancak çeşitli fırsatlar yanında, turizmin tanıtımı bir ülke veya bölge için istenmeyen bir imajın geliştirilmesine yol açabilir. En basit anlamda, bir ülke veya turistik alanın ucuz bir çekim merkezi olarak tanıtımının yapılmasının hem ekonomik hem de sosyal açıdan olumsuz sonuçları olmaktadır. Bir turist kabul eden çekim merkezinin resmi yönetiminin hedeflediği turistik imaj ile çoğu zaman turistik ürünü en iyi satabileceğini düşündüğü bir imajı geliştiren bir yabancı tur operatörünün hedefleri arasında çatışma olabilir (Avcıkurt, 2004).

Destinasyon imajı kişisel deneyimlere dayandığı için, seyahat edilen yere göre etkilenir ve değişir. Turistlerin bir destinasyonu ilk defa ziyaret ettiklerinde edindikleri imajla, birden fazla ziyaret ettiklerinde edindikleri imaj arasında da farklılıklar olduğu belirtilmektedir. İmaj değişikliğinin en fazla olduğu durum ise destinasyonun ilk defa ziyaret ediliyor olmasıdır. Bunun da nedeni, destinasyonun ilk defa ziyaretinde destinasyonda algılanacak çok fazla verinin olmasıdır. Dolayısıyla destinasyon yönetiminde, destinasyona yapılacak ilk ziyarette ziyaretçilerin destinasyonu en iyi şekilde algılanması ve tekrar gelmesi için destinasyona ilişkin imajın ölçülmesi önem kazanır. Beerli ve Martin (2004) destinasyon imajının ölçülmesinde;

- Öncelikle doğal kaynakların analizinin yapılması gerektiğini vurgulamışlardır. Doğal kaynakların analizinde; hava koşulları (sıcaklık, yağmur, nem, güneşli gün sayısı), kıyı koşulları (deniz suyunun sıcaklığı, kumsalın uzunluğu ve kalabalıklığı), manzara zenginliği (korunmuş doğal kaynaklar, göller, dağlar, çöller vb), flora ve faunanın çeşitliliği değerlendirilmiştir.
- Daha sonra sosyal çevre analizinin yapılması gerektiğini belirtmişlerdir. Yerel halkın konukseverliği ve sıcakkanlılığı, ekonomik durumu ve yaşam kalitesi bu kapsamda değerlendirilmiştir.
- Bölgedeki genel altyapı analizinin de yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Yolların niteliği ve gelişimi (hava yolları, kara yolları ve limanlar), kamu ve özel ulaşım faaliyetleri, sağlık servisleri, telekomünikasyon, ticari altyapı ve bina gelişimi bu kapsamda değerlendirilmiştir.
- Son olarak da turistik altyapı analizinin yapılması gerektiği vurgulanmıştır. Konaklamada otel niteliği ve yiyecek temini (yatak sayısı, kategorisi, niteliği), restoranlar (sayısı, kategorisi, niteliği), barlar, diskolar ve klüpler, destinasyona kolay

ulaşım, destinasyonda faaliyetler, turistik merkezler, turistik bilgi ulaşım ağı bu kapsamda değerlendirilmiştir (şekil 5.2) (Martin ve Beerli, 2004).

şekil 4.2 Destinasyon imajını oluşturan veriler.

Birçok turistik yöre öncü ve kaşiflerce bulunup ortaya çıkarılmakta, daha sonra zaman ve para açısından sıkıntıları olmayan seçkinlerin sık sık gidip geldikleri bir yer olarak turistik yaşama başlamaktadır. Bu anda genellikle birçok açıdan olumlu bir imaja sahip olan bu yer, eğer kısa zamanda, orta sınıfın da sahip olduğu parasal olanaklarla ulaşabileceği bir yer durumuna gelirse, kaçınılmaz olarak, yörenin sahip olduğu olumlu imaj nedeniyle yoğun bir taleple karşılaşmakta (Simon ve Diğ., 2004), zaman içinde kaldırma kapasitesinin zorlanması sonucu doğabilecek olumsuzluk ve çatışmalar buranın imajında aşınma ve talep kaybına yol açabilmektedir. Bu örneklerin gösterdiği gerçek, imajın insanların tutum ve davranışlarını belirlerken aslında uzun vadede bir anlamda kendi kendisinin yok olmasına neden olduğudur. Turizm talebinin yöneleceği yöre ile oranın sahip olduğu imaj arasındaki ilişki incelenirken, yukarıda sıralanan etkenlerin yanında bir de turistik ürünün özelliklerinden kaynaklanan nedenlere de bakmak gerekir. Turistik ürünün temel özelliği somut olmaktan çok yaşanarak edinilen bir deneyim, satın alınan bir yaşam kesiti olmasıdır. Böyle bir ürünün sahip olduğu imaj, onun objektif özelliklerinden çok, ona atfedilen niteliklerden oluşur. İşte tanıtım amaçlı iletişim, aslında tanıtılacak olan ülke yada yöreye çeşitli nitelikler atfetme sürecidir. Ülkelerin satmayı amaçladıkları bir turistik ürünleri vardır. Bunun daha kolay satılabilmesi, ya satın alacak olanların beklentilerini tam olarak karşılaması ve bunun onlarca bilinmesi; yada ürünün sahip olduğu imajın, satın alıcılar nezdinde iyileştirilmesini gerektirir. Turistik ürünün bütününün ya da bir bölümünün değiştirilmesi ya da yeniden oluşturulması en azından kısa süre içinde mümkün değildir. Buna karşılık, ürün fiziksel olarak değiştirilemese bile, onun algılanma biçimleri, imajı, ona atfedilen değer üzerinden oynamak mümkündür (Britton, 1979).

Özetle imaj, diğer bazı faktörlerle beraber kişilerin herhangi bir destinasyona seyahat etme kararı vermeleri sürecini, yerin pazarlanmasını, destinasyonun yaşama kabiliyetini ve turizmden başarı sağlanmasını sağlayan etkili bir araçtır.

4.3 Değerlendirme

Bu bölümde sürdürülebilir turizm-destinasyon imaj modelinin oluşturulması için, öncelikle destinasyon imajının kavramsal tanımlamaları yapılmıştır. Bu tanımlamalar kapsamında destinasyon imajının oluşumu ve ölçümü üzerinde durulmuştur.

Hedef kitlenin destinasyonlar arasında karar verme sürecinde destinasyonun pazardaki imajı etkin bir araçtır. Küresel pazarda ekonomik güç haline gelen turizm endüstrisi destinasyonlar arasında rekabeti arttırmıştır. Rekabet düzeyi yükseldikçe pazarlama faaliyetlerinin belirleyicilik düzeyi de artmıştır. Rekabet gücü yaratmayı sağlayan bir pazarlama stratejisi olarak destinasyon imajı yönetiminin önemi ortaya çıkmıştır. Yönetim stratejisinin belirlenmesi de turistlerin destinasyonu algılama biçimlerini etkilemektedir.

Turizmde dahil olmak üzere bütün sektörlerde bireylerin tercihlerini etkilemek amacıyla, yoğun şekilde imaj yönetimi stratejileri belirlenmektedir. Rekabet üstünlüğüne sahip olmak, diğer destinasyonlar arasından sıyrılmak ve turistlerin ilgisini çekmek için destinasyon imajı stratejileri geliştirilmektedir. Bu çerçevede alanda yapılan anket çalışmasında bölgedeki turistlerin destinasyonu ve destinasyonun sahip olduğu özellikleri değerlendirmeleri istenmiştir. Bu soru bizi hedef bölgenin sahip olduğu özellikler dışında bölgenin hangi özellikleriyle hedef kitle tarafından algılandığı sonucuna taşımıştır. Doğal çevre verilerinin korunmasına, yerli halkın ve turistlerin taleplerine, taşıma kapasitesinin analizine, merkezi ve yerel yönetimlerin kararlarına bağlı olarak gelişen destinasyon imajı, sahip olduğu bu özelliklerden dolayı sürdürülebilir turizm gelişiminde de etkili bir araç olarak karşımıza çıkar. Takip eden bölümde, sürdürülebilir turizm ile destinasyon imajı arasında araştırma modeli oluşturulacak ve bu model Belek Turizm Merkezi'nde test edilecektir.

5. SÜRDÜRÜLEBİLİR TURİZM- YÖRE İMGESİ (DESTİNASYON İMAJ) MODELİNİN ANTALYA -BELEK TURİZM MERKEZİ ÖRNEĞİNDE ARAŞTIRILMASI

5.1 Çalışma Alanının Tanımlanması

Çalışma alanı, Antalya ili Serik ilçesi sınırları içerisinde kalmakta ve Antalya kent merkezine 30 km uzaklıktadır. Batıda Aksu Çayı, doğuda Acısu Deresi arasında kalan ve Turizm Bakanlığı tarafından yatırım alanı olarak belirlenen bölge, yaklaşık 15-20 km uzunlukta kumsal alandan oluşmaktadır (Şekil 5.1). Aynı zamanda alanımız Turizm Merkezi sınırları içerisinde kalan, Kadriye ve Belek yerel yerleşimlerini de kapsamaktadır. Bölge orman, akarsular, tarım alanları, kıyı kumulları ve kum bitkileri, deniz kaplumbağaları (caretta caretta) ve kuş türleri ile farklı özellikler sergileyen habitatlar içerdiği için flora ve fauna elemanları açısından zengindir. Bu zenginliklerden dolayı bölgenin büyük bir bölümü "İnci Derece Doğal Sit Alanı" statüsüne sahiptir. Ayrıca bölgeye komşu bölgelerde Perge Helenistik/Roma kenti ve Aspendos Amfi Tiyatrosu gibi kültürel zenginliklerde yer almaktadır.

Şekil 5.1 Belek Turizm Merkezi yerleşimi (Almaç, 2005).

Belek Turizm Merkezi gelişim projesi, kamu-özel sektör birlikteliğinin güzel örneklerinden birisidir. Proje, Türkiye’de bir ilki oluşturması ve yöredeki tüm yatırımcılar, bölgenin gelişmesi amacıyla BETUYAB (Belek Turizm Yatırımcıları Birliği) gibi bir kuruluşa yönetimi devretmiş bulunması bakımından dikkat çekmektedir. BETUYAB bir yönetim birliği olarak, 1988 yılında Turizm Bakanlığı’nın desteği ve yönlendirmesi ile bölgenin

yatırımcı şirketlerince kurulmuştur. Belek Turizm Merkezi'nde yatırım yapan her şirket BETUYAB'ın bir üyesi olmak zorundadır. Birlik, ortak durumundaki tüm yatırımcılar adına muhtelif sorunların giderilmesi, ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile ilgili temaslarda ortak hareket edilmesi, bölgenin yurtiçinde ve yurtdışında tanıtılması vb işlevleri üstlenmiştir (Sami, 2007).

Acısu ve Aksu dereleri arasında kalan bölgenin topografik ve jeomorfolojik özelliklerinin tespiti, alandaki turizm gelişiminin olumlu yada olumsuz sonuçlarının değerlendirilmesinde önem arz etmektedir. Dolayısıyla alandaki turizm gelişim süreçlerini değerlendirmeye başlamadan önce bölgenin sahip olduğu topografik özellikler ve yine bölge için önemli bir değer olan deniz kaplumbağaları üreme alanları üzerinde durulacaktır.

5.1.1 Bölgenin Topografik ve Jeomorfolojik Özellikleri

Doğuda Acısu, batıda Aksu dereleri arasında kalan alanların, kıyı kumullarının rüzgarlarla sürekli hareketlendirilmesi nedeniyle erozyona uğraması ve kalıcı doğal bitki örtüsüne sahip olmamaları en büyük sorundur. Bu sorunlardan dolayı Belek yöresinde 1960 yılında Orman ve Köyişleri Bakanlığı tarafından kumul stabilizasyonu amacıyla ağaçlandırma yapılmıştır. Bu amaçla bölge, ağırlıklı olarak Kıbrıs akasyası, fıstık çamı ve taban suyunun yüksek olduğu bölümlerde okalıptus türleri ile ağaçlandırılmıştır. Yapılan bu çalışmalar başarılı olmuş ve kumulların stabilizasyonu sağlanmıştır. Aynı zamanda bu başarı Belek Turizm Merkezi'nin amblemine de taşınmıştır.

Alanda kumulların uzun yıllar içinde oluşturduğu arazi formu, bitkilerle stabilize olmuştur. Bölgede turizm tesislerinin deniz kıyısından geriye çekilmesi, hareketli kumulların bir sonucudur. Çünkü özellikle kış sezonunda zaman zaman esen lodos, kıyıda kumun taşınmasına neden olmaktadır. Ancak genellikle çok katlı ve geniş bir alanı kaplayan turizm tesisi yapıları, önündeki yüzme havuzu mekanıyla beraber, çok büyük bir alanı, düz olarak öngörmektedir. Bu durum ise, kumul setlerinin doğal formunun bozulmasına ve tekrar tesis alanı içine kum yürümesine neden olmaktadır. Ayrıca sadece deniz manzarası yaratmak amacıyla yapılan arazi düzleştirme çalışmaları, daha sonraki zamanlarda bakım ve düzenleme yönünden çok daha büyük zarara ve zaman kaybına neden olmaktadır. Bu amaçla doğal arazi plastiğini ve kumul tepelerini koruyarak ve çimlendirerek bilinçli davranan tesisler, denizin olumsuz koşullarına karşı en iyi ve en ucuz yolla kendilerini koruyabilmiş olmalarının yanında, ekolojik değeri olan doğal bitki türlerinin korunmasını da sağlamaktadırlar.

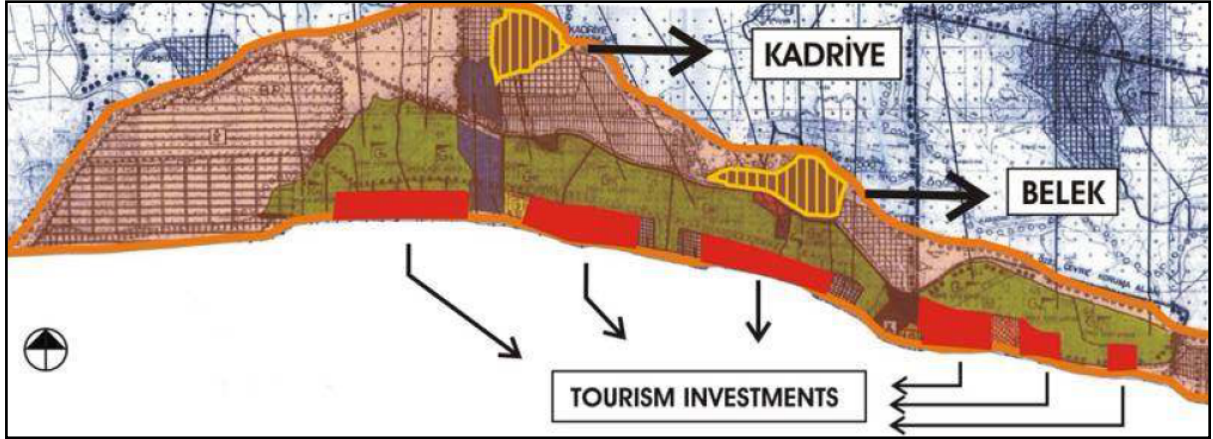
Doğal bitki örtüsü yönünden de oldukça zengin olan Belek, az bulunan ve endemik bitki türlerinin yaşama ortamıdır. Belek yöresinde yüzlerce mikro sistem ve deniz, kumul, orman, mera, bataklık arazi, balçık düzlükler, kanal, tarım alanları, yerleşme alanları, bağ ve dağlık arazi şeklinde onbir değişik makro sistem görmek olasıdır. Yapılmış olan ağaçlandırma çalışmaları sadece kumulların ıslahı ve stabilizasyonunu sağlamakla kalmamış aynı zamanda, yörede doğal olarak bulunan sulak alanlarla beraber kuşların yuvalanma ve üremeleri için ideal bir ortam da yaratmıştır. 1999 yılında BETUYAB ve Hacettepe Üniversitesi'nin ortaklaşa yürüttükleri bir proje kapsamında, yörede 109 kuş türü saptanmıştır. Bu kuş türlerinin yarıya yakın bölümü turistik tesis sınırları içinde bulunmaktadır (Sayan, 1999).

Kumul ve kıyı erozyonunun önlenmesi amacıyla oluşturulan Belek ormanları, dünyanın en iyi ikinci doğal fıstık çamı ormanıdır. Ormanlık alanda 104 familyaya ait 574 tür ağaç tespit edilmiştir (DHKD, 1996). Ancak bugün alanda, yapılan plan değişiklikleri sonucunda ormanlık alanların büyük bir bölümü yok edilmiştir.

5.1.2 Bölgede Turizm Gelişimi

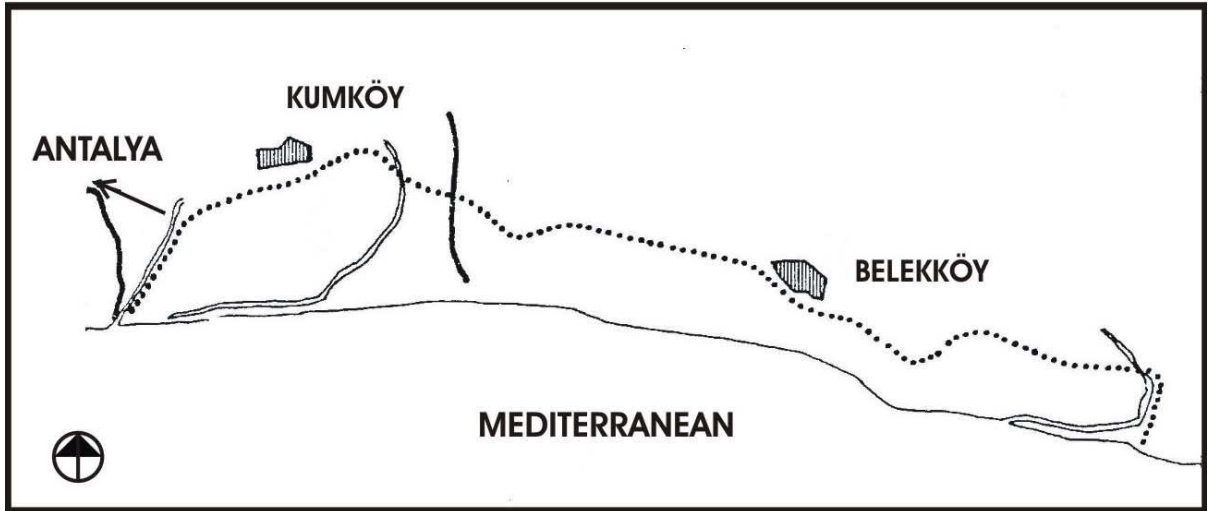
Turizm Teşvik Yasası'nın 1982 yılında yürürlüğe girmesinden sonra, ülkemizde kitle turizminde hızlı bir artış yaşanmıştır. Turizm Bölgesi, Turizm Alanı ve Turizm Merkezi kavramları bu yasa ile beraber gündeme gelmiş ve Antalya-Belek Turizm Merkezi'nde bu kapsamda Turizm Gelişim Alanı olarak belirlenmiştir.

Belek Turizm Merkezi sınırları, Turizm Bakanlığı'nın önerisi ve Bakanlar Kurulu'nun onaylaması ile 1984 yılında belirlenmiştir. Daha sonra 1990, 1997 ve son olarak 2006 yıllarında turizm merkezi sınırları revize edilmiştir. 1984 yılında belirlenen sınırlar içerisinde sadece deniz kıyısında konumlanan turizm yatırım alanları yer almaktaydı. Ancak 1990 yılında yapılan sınır değişimi ile, turizm gelişim alanlarının arkasındaki plansız gelişimi önleyebilmek için Kadriye ve Belek yerel yerleşimleri turizm merkezi sınırları içerisine dahil edilmiştir (Şekil 5.2).

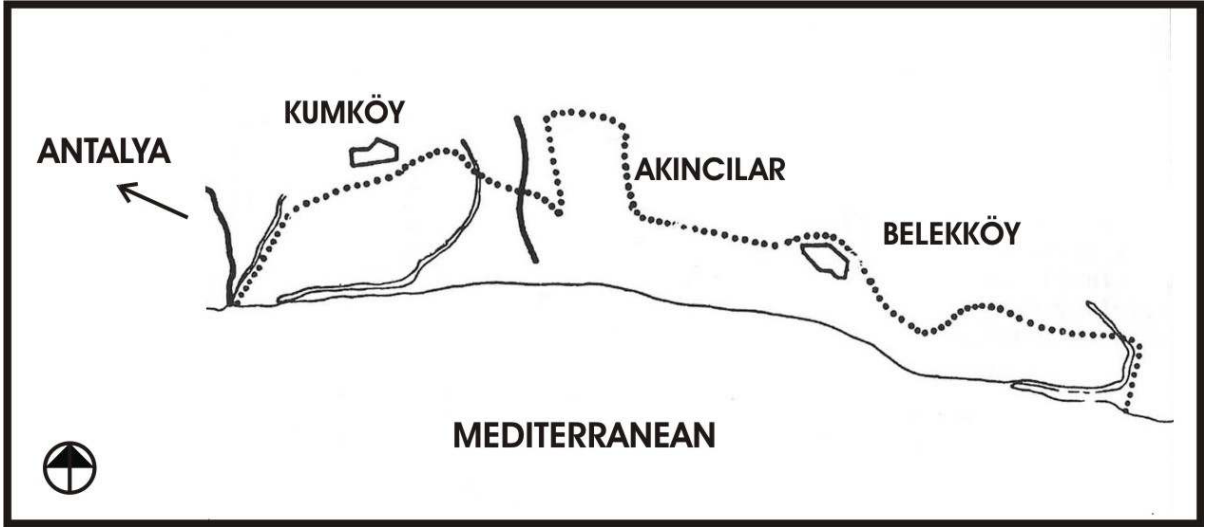

Şekil 5.2 Belek Turizm Merkezi'nde turizm yatırım alanları ve yerleşimler (Almaç,2005)

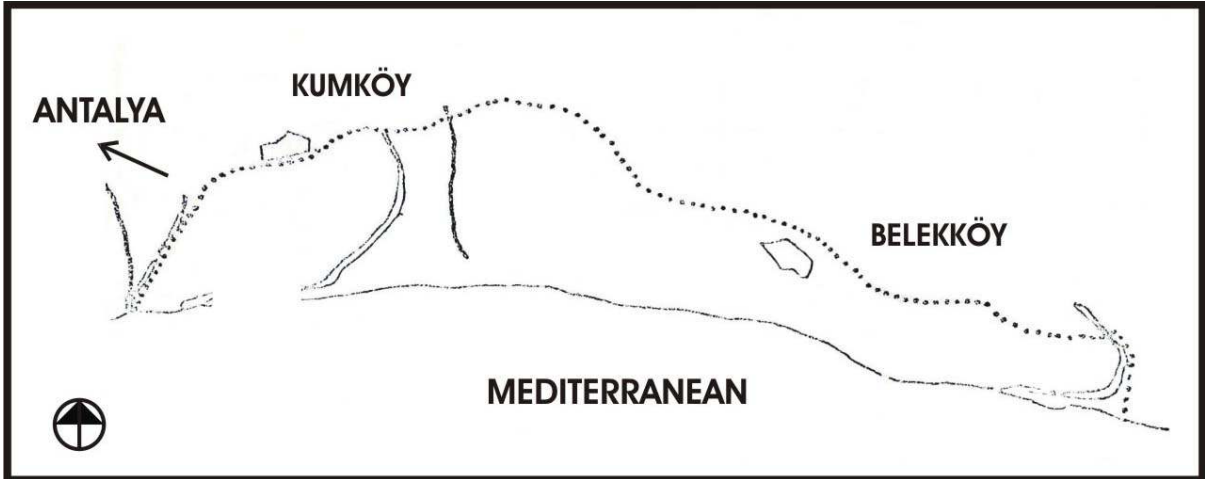
Son olarak 2006 yılında yapılan sınır değişikliği ile de Kumköy turizm merkezi sınırları içerisine alınmıştır. İlk planlamada, turizm merkezi sınırları içerisinde turizm gelişiminin yönlendirilmesi için 3 mevki belirlenmiştir. Bunlar Üçüncükum Tepesi Mevkii, İskele Mevkii ve Taşlı Burun Mevkii'dir. Bu alanların turizm gelişim mevkiisi olarak seçilme nedeni ise, bu alanlarda ormanların yer almamasıydı (Şekil 5.3; 5.4; 5.5 ve 5.6).

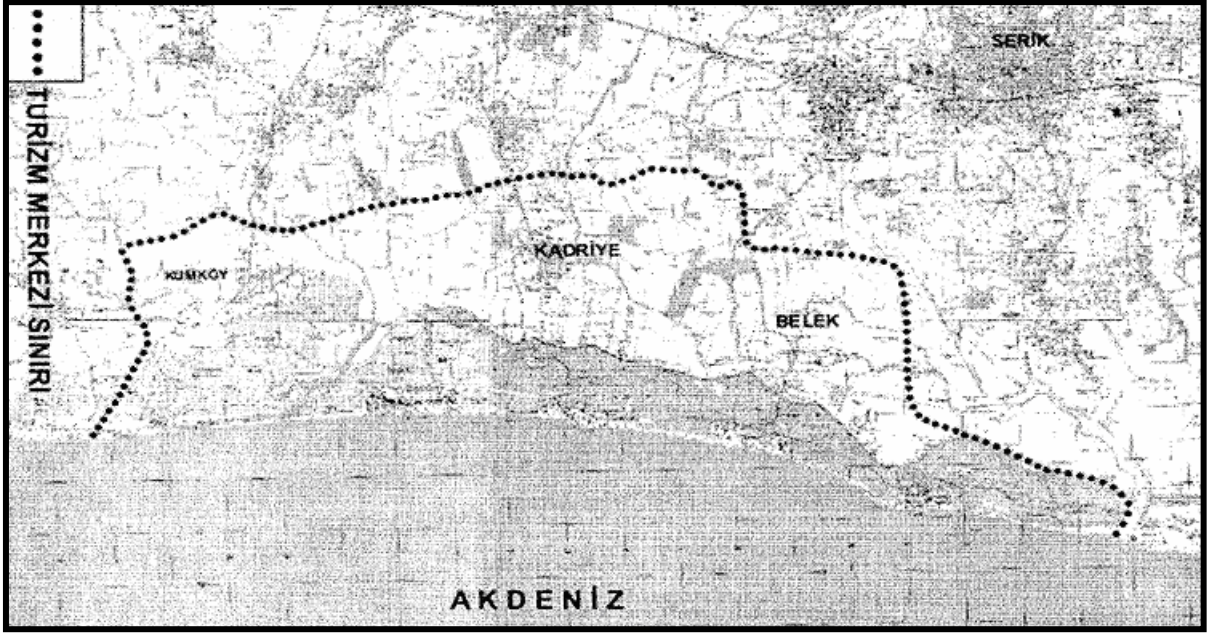
Şekil 5.3 21.11.1984 tarih ve 18582 sayılı Resmi Gazete'de Belek Turizm Merkezi sınırı

Şekil 5.4 05.03.1990 tarih ve 20452 sayılı Resmi Gazete’de Belek Turizm Merkezi sınır değişimi.

Şekil 5.5 07.10.1997 tarih ve 23133 sayılı Resmi Gazete’de Belek Turizm Merkezi sınır değişimi

Şekil 5.6 08.12.2006 tarih ve 2006/11264 sayılı Resmi Gazete’de Belek Turizm Merkezi sınır değişimi

Belek, ilk olarak The West Mediterranean Project’in bir ürünü olarak ortaya çıkmış bir turizm destinasyonudur. Bu proje kapsamında, Güney ve Doğu Antalya turistik alanlarının master planlarının hazırlanması yer alıyordu (DPT, 1969b:1). Bu doğrultuda hazırlanan Doğu Antalya’nın planlama geçmişi 1950’li yıllara dayanmaktadır (Kızılgün, 2001). Bununla birlikte bölgede ilk fiziksel planlama, 1967 yılında Devlet Planlama Teşkilatı adına The Scandinavian Planning and Development Associates tarafından Batı Antalya Projesi ismi ile hazırlanmıştır. Aynı zamanda Ole Helweg Plan olarak isimlendirilen bu proje, Türkiye’nin ilk turizm master planıdır. Proje Muğla ve Antalya kıyı alanının 1000 km’lik bölümünü kapsamaktadır (DPT, 1969a:13). Projenin içeriğini Muğla ve Antalya kıyı bölgelerinin turizm potansiyelinin analizi, Antalya bölgesinde ulaşım ve altyapı çalışmaları, Güney ve Doğu Antalya turizm bölgeleri için master planları oluşturuyordu. Projede, öncelikli gelişme alanı olarak Belek bölgesi seçilmiştir (Almaç, 2005). Antalya’nın master planında, Belek bölgesi için yatak kapasitesi 5000 olarak belirlenmiştir (DPT, 1969b). 1984 yılında Belek, turizm merkezi olarak ilan edildikten sonra bölgede yatak kapasitesi 13000’e çıkarılmıştır (BETUYAB, 1996).

Yukarıda bahsedildiği gibi, Antalya bölgesi için ilk planlama (Ole Helweg Plan) 1950’li yıllarda yapıldıktan sonra, 26.05.1981 tarihinde ‘Serik-Manavgat-Alanya Çevre Düzeni Planı’ Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. 19.07.1986 tarihinde ise, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı onaylanmıştır. Daha

sonra 29.05.1990 tarihinde planda revizyon yapılarak, '1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı' ismi ile onaylanmıştır. Tekrar 10.01.2002 tarihinde planda revizyon yapılmış ve '1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı' Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.

Belek için 1/5000 ölçekli ilk master planı, Antalya-Belek Turizm Merkezi'nin 21.11.1984 tarihinde ilanı ile aynı yıl içerisinde yapılmıştır. 'Belek Turizm Master Planı' olarak isimlendirilen plan, Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.

Bölgede uluslar arası turizm yatırımlarına 1987 yılında izin verilmiştir. 1989 yılında da Turizm Bakanlığı tarafından 49 yıllığına kiraya verilen toprak tahsisi başlamıştır (DHKD, 1996). Belek bölgesinde otel sayısının artması yabancı ortaklıklarında artmasına yol açmıştır. Yabancı şirketlerin hakimiyeti ve ilişkileri yerel girişimcileri de etkilemiştir. Turizm pazarında yabancı şirketlerin sayısı Belek gibi bölgelerde pazar yapısında değişimlerin ve turizm hizmetlerinin tedarikinde çevresel ve sosyal etkileri gündeme getirmiştir. Bölgede yabancı şirketlerin sayısının artması, yabancı iş gücünün destekleyerek yabancı personel hareketlerini kolaylaştırmıştır. Ticaret ve yatırımın serbestleştirilmesi doğal kaynakların özelleştirilmesini ve arazi kirasında değişimleri kolaylaştırmıştır. Bu durum da çevresel tahribata katkıda bulunmuştur.

Belek Turizm Merkezi ve çevresi için en son düzenleme, '1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu' ismi ile 25.11.2002 tarihinde yapılmıştır. Ayrıca bölgede 1996 yılında Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından 'Belek Yönetim Planı' hazırlanmıştır.

5.1.3 Belek Turizm Merkezi Sınırları İçerisinde Kalan Belek ve Kadriye Yerel Yerleşimleri

Belek Turizm Merkezi sınırlarının 2006 yılında revize edilmesiyle beraber, sınırlar içerisinde kalan Belek, Kadriye ve Kumköy yerleşimlerinde ekonomik, sosyal, mekansal ve kültürel yapıda değişimler yaşanmıştır. Çalışma kapsamında Belek ve Kadriye yerleşimlerde turizmden kaynaklanan değişimlerin analizi ve turizm gelişiminde yerli halkın katılımı ele alınacaktır.

5.1.3.1 Yerleşimlerin Demografik, Sosyal ve Ekonomik Yapısı

Demografik yapı

Serik ilçesine bağlı bir belediye olan Belek'in 1997 nüfus sayımına göre yerleşim nüfusu 2586 kişidir. 2000 yılı nüfusu ise 11139 kişidir. Yerleşimde değişimlere bakıldığında, hareketli bir yapı gözlenmektedir. Belek yerleşim nüfusu, 1965-1975 yılları arasında artış ve 1975-1987 yılları arasında düşüş yaşamıştır. Yerleşimde en büyük artış 1985 ve 1997 yılları arasında olmuştur (Almaç, 2005).

Çizelge 5.1 1965-1997 yılları arasında Belek, Serik, Antalya ve Türkiye'de demografik değişim (Almaç, 2005).

YERLEŞİMLER		YILLAR						
		1965	1970	1975	1980	1985	1990	1997
Belek	Kentsel	483	547	841	717	699	856	2586
	Kırsal	42606	47556	57651	55651	58108	61649	57130
Serik	Kentsel	7336	12164	14161	15955	19214	23106	27490
	Toplam	49606	59720	71812	71481	77322	84755	84620
Antalya	Kırsal	357253	401326	446268	467869	493437	530017	625524
	Kentsel	129657	176008	223089	280837	397712	602194	851823
	Toplam	486910	577334	699337	748706	891149	1132211	1477347
Türkiye	Kırsal	20585604	21914075	23478651	25091950	22524804	23146684	21983217
	Kentsel	10805817	13691101	16869068	19645007	28139654	33326351	40882357
	Toplam	31391421	35605176	40347719	44736957	50664458	56473035	62865574

Kadriye yerleşimi de Serik ilçesine bağlı bir belediyedir. Belek ve Kadriye yerleşim alanları birbirine komşudur. Yerleşimin nüfusu 1990 yılında 3030 iken 1997 yılında düşüş yaşayarak nüfus 2564 olmuştur. Belek Turizm Merkezi'nde turizm gelişimi ile beraber nüfus artışının en fazla Belek yerleşiminde olduğu gözlenmektedir. Bunun sonucunda da yerleşim alanında iş fırsatları artmıştır.

Belek ve Kadriye yerleşimlerinin nüfus değişiminde ikinci konut gelişimi de etkili olmaktadır. Turizm gelişiminin bir çeşidi olarak yazlık konut gelişimi, bölge için ayrıca tartışılacak bir konudur. Almaç (2005), 2003 yılında bölgede ikinci konutlardaki kalıcı nüfusun 2582 ve geçici nüfusun 1723 olduğunu belirtmektedir. Bugün Belek ve Kadriye yerleşimlerindeki yazlık konutların sayısı 70.000-80.000 civarındadır.

Sosyal yapı

Belek yerleşiminin sosyal yapısı, 1990'lı yıllarda aldığı göçlerden sonra heterojen bir yapıya dönüşmüştür. Almaç (2005), yerleşimin %36.8'nin yerli halktan, %30.9'nun Serik ilçesinden ve kırsal yerleşmelerden ve %33.3'nün Antalya'dan Belek'e göç edenlerden oluştuğunu belirtmektedir.

Kadriye yerleşiminin sosyal yapısı, Belek'ten çok da farklı değildir. Kadriye sahip olduğu arazi ve nüfus ile büyük bir yerleşimdir. 1980'lerden sonra yerleşim göç almaya başlamış ve 1990'dan sonra göç alması düşmüştür. Bundan dolayı Kadriye yerleşiminde kentsel bir sosyal yapı söz konusudur (DHKD, 1996).

Belek ve Kadriye yerleşimlerinde sosyal yapıyı etkileyen diğer bir faktör ise, elbetteki yazlık konutlardır. Almaç (2005), Belek ve Kadriye'deki yazlık konutların büyük bir bölümünün sahiplerinin İstanbul, Ankara, Antalya, Konya yada Almanya'da ikamet eden kişilerden oluşmakta olduğunu belirtmektedir. Bundan dolayı kültürel bakış açısından dolayı heterojen bir sosyal yapı söz konusudur.

Bu yerleşimlere ekonomik ve eğitim noktasından bakıldığında, homojen bir özellik vardır. Belek ve Kadriye'de yaşayan insanların büyük bir bölümü turizm sektöründe çalışmaktadır. Aynı zamanda insanlar tarımsal faaliyetlerden de ekonomik kazanç sağlamaktadır.

Ekonomik yapı

Belek ve Kadriye yerleşimlerinde ekonomik yapı, turizme bağlı ticaret sektörü ile şekillenmiştir. Belek'te çalışan nüfus, toplam nüfusun yaklaşık %3'dür (Çizelge 5.2).

Çizelge 5.2 Belek yerleşiminde çalışan nüfus/toplam nüfus oranı (Almaç, 2005).

Toplam Nüfus	3100
Çalışan Nüfus	917
Çalışan Nüfus/Toplam Nüfus	0,30

Çizelge 5.3 Sektörlere göre çalışan nüfusun dağılımı (Almaç, 2005).

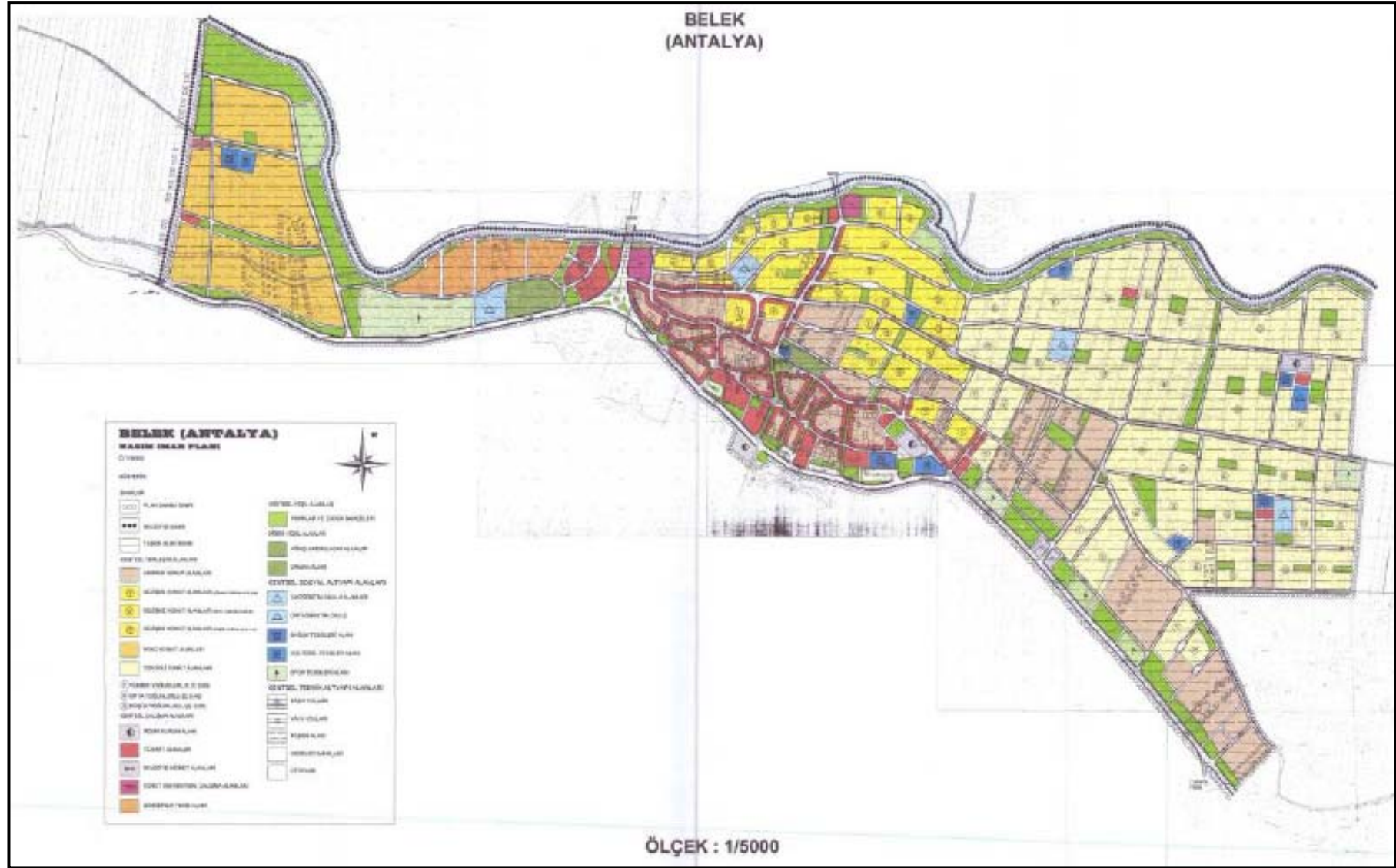
	Alt Sektör	Çalışan Nüfus	
		Kişi	%
Servisler	Kamu Hizmeti	52	5,7
	Turizm-Ticaret Ve Özel servis	663	72,3
	Ulaşım	13	1,4
	Üretim		
Üretim	Esnaf	9	0,9
	İnşaat	35	3,8
Tarım		145	15,8
TOPLAM		917	100

Sektöre bağlı çalışan nüfus dağılımı göstermektedir ki, Belek yerleşiminde çalışan nüfusun yaklaşık $\frac{3}{4}$ 'ü turizm sektörü ile bağlantılı bir iş yapmaktadır.

5.1.3.2 Belek ve Kadriye Yerleşimlerinde Turizm Gelişimi

Belek, 1999 yılında belediye olmuştur. Yerleşim, 1989 yılında hızlı bir gelişim yaşarak dikkatleri üzerine toplamıştır. Bu gelişimi ile beraber yerleşim için 1990 yılında bir gelişim planı hazırlanmıştır.

Gelişim planı Serik Belediyesi tarafından Selçuk Üniversitesi'ne hazırlanmış ve Serik Belediyesi tarafından onaylanmıştır. Ancak planlamanın yapıldığı yıl Belek yerleşimi, Turizm Teşvik Yasası hükümlerine göre ilan edilen Antalya-Belek Turizm Merkezi sınırları içerisindeydi. Kanununun 7. maddesine göre 1/5000 ölçekli plan Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından ve 1/1000 ölçekli plan Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmaktaydı. Bu yüzden, Serik Belediyesi tarafından yaptırılan bu plan, resmi bir çerçevede kanuni değildir. Ancak planlar geçersiz olmasına rağmen, bütün uygulamalar bu plana göre yapılmıştır (Şekil 5.7).

Şekil 5.7 Selçuk Üniversitesi'nin hazırladığı ve Serik Belediyesinin onayladığı 1/5000 ölçekli Belek Nazım İmar planı (Almaç, 2005)

Belek yerleşiminin 1/5000 Master Planı, 06.10.2003 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Bununla birlikte, yerleşimde uygulanan ancak resmi olarak geçersiz sayılan plan ile 2003 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na onaylanan plan arasında çok büyük farklılıklar olmamıştır. Sonuç olarak, Bakanlıkça onaylanan master planı eski planın resmileştirilmesi için yapılmış bir faaliyettir (Şekil 5.8).

Eski plan ile 1/5000 ölçekli master planı arasındaki en önemli fark, Belek yerleşiminin kuzey doğusundaki tarım alanlarının kullanım kararıdır. Master plana göre bu alanlar tarım alanları olarak korunmuştur. Ancak Serik Belediyesi tarafından onaylanan plana ve belediye tarafından düzenlenen imar kanununun 18. maddesine göre bu alanlar yerleşim alanı olarak düzenlenmiştir. Bu karışıklıktan dolayı onaylanan master planında, bu alanlar hem tarımsal kullanıma hem de parselasyon planına sahip Türkiye'de ilk örnektir.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nda Belek yerleşimi için bir gelişim planı ve birde master planının varlığı trajik bir gerçektir. Bu da Belek Turizm Merkezi sınırları içerisinde kalan Belek yerleşimine ne kadar önem verildiğini göstermektedir.

08.09.2004 tarihinde Belek yerleşimi Master Planı'nda değişiklik yapılmış ve Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Bu plan değişikliği ile Belek yerleşimi için planlanan yüksek okul, spor alanları kullanımına dönüştürülmüştür (Almaç, 2005).

Belek yerleşiminin planlama sürecinde, yöre için kazanç sağlayıcı turistik aktivite alanları ve ortak alanlar düşünülmemiştir. Bununla en büyük nedeni, uygulamaların onaylanmayan bir plan üzerinden yapılmasıdır. Serik Belediyesi tarafından uygulamaya geçirilen plana göre, mülkiyet modeli ve kullanım alanları belirlenmişti. Üstelik Belek kıyıları ve ormanları turizm merkezi ilan edildikten sonra, sınırlar içerisinde yer almayan Belek yerleşiminde 6 yıl süresince birçok yazlık konut inşa edilmiştir. Yazlık konutlardaki bu artışta bir çok yönüyle turizm gelişimini olumsuz etkilemiştir.

1/5000 ölçekli Kadriye yerleşiminin plan değişikliği 05.08.2002 tarihinde Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. 1/1000 ölçekli Uygulama İmar Planı Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından henüz onaylanmamıştır. Kadriye Belediyesi'nden alınan 1/2000 ölçekli Kadriye Yerleşim Planı Ek 1'de verilmiştir.

5.1.4 Belek Turizm Merkezi'nde Turist Profili ve Turistik Tesisler

Bölgeyi ziyaret eden turist profilinin analizi; destinasyon yaşam süresinin devamı, turistik gelişmenin yönetimi, turistik ürün ve destinasyon imaj gelişiminde etkili olacaktır. Aynı zamanda turist profili, turistik tesislerin mimari biçimlenmesi ve kalitesi ile de doğrudan ilişkilidir. Bundan dolayı Belek Turizm Merkezi'nde turist profili ve turistik tesislerin değerlendirilmesi yapılacaktır.

5.1.4.1 Turist Profili

Türkiye'ye 2007 yılında gelen yabancı ziyaretçi sayısı 23.341.074, Antalya'ya gelen yabancı turist sayısı 7.291.356'dır. Antalya'yı ziyaret eden turistlerin milliyetlerine göre dağılımına bakıldığında; ilk sırayı 2.208.969 ziyaretçi sayısı ile Almanya, ikinci sırayı 1.817.974 ziyaretçi ile Rusya Federasyonu ve üçüncü sırayı da 388.250 ziyaretçi ile Hollanda almıştır (www.antalyakulturturizm.gov.tr).

Çizelge 5.4 Türkiye ve Antalya'yı ziyaret eden turistlerin sayıları (Antalya İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2007).

Aylar	Antalya		Türkiye		Antalya'nın Payı	
	Aylık	Yıllık	Aylık	Yıllık	Aylık (%)	Yıllık (%)
Ocak	105.584	105.584	714.425	714.425	14,78	14,78
Şubat	134.207	239.791	787.048	1.501.473	17,05	15,97
Mart	225.024	464.815	1.099.960	2.601.433	20,46	17,87
Nisan	421.626	886.441	1.520.954	4.122.387	27,72	21,50
Mayıs	801.861	1.688.302	2.287.645	6.410.032	35,05	26,34
Haziran	1.043.007	2.731.309	2.774.076	9.184.108	37,60	29,74
Temmuz	1.213.745	3.945.054	3.624.319	12.808.427	33,49	30,80
Ağustos	1.228.820	5.173.874	3.384.065	16.192.492	36,31	31,95
Eylül	1.082.107	6.255.981	2.799.276	18.991.768	38,66	32,94
Ekim	662.198	6.918.179	2.152.908	21.144.676	30,76	32,72
Kasım	234.414	7.152.593	1.177.475	22.322.151	19,91	32,04
Aralık	138.763	7.291.356	1.018.923	23.341.074	13,62	31,24
Toplam	7.291.356		23.341.074			

Belek Turizm Merkezi'ni ziyaret eden yabancı turistlerin 2007 yılında milliyetlerine göre dağılımında ise ilk üç sırayı; 307.268 ziyaretçi ile Rusya Federasyonu, 234.787 ziyaretçi ile Almanya ve 40.237 ziyaretçi sayısı ile İngiltere oluşturmaktadır.

Çizelge 5.5 2004-2005-2006-2007 yılları arasında Belek bölgesinde ziyaretçi değişimi (www.betuyab.org)

	2004-2005-2006-2007 YILLARINDA BÖLGENİN ZİYARETÇİ DEĞİŞİMİ							
	2004	ORAN %	2005	ORAN %	2006	ORAN %	2007	ORAN %
ALMANYA	<u>328.607</u>	<u>43,73</u>	<u>311.098</u>	<u>40,04</u>	<u>180.047</u>	<u>29,85</u>	<u>234.787</u>	<u>27,3</u>
RUSYA	<u>162.57</u>	<u>21,63</u>	<u>173.556</u>	<u>22,34</u>	<u>208.93</u>	<u>34,64</u>	<u>307.268</u>	<u>35,73</u>
AVUSTURYA	<u>41.498</u>	<u>5,52</u>	<u>49.087</u>	<u>6,32</u>	<u>30.975</u>	<u>5,14</u>	<u>30.511</u>	<u>3,55</u>
HOLLANDA	40.517	5,39	39.034	5,02	22.741	3,77	25.719	2,99
FRANSA	40.48	5,39	34.058	4,38	9.657	1,6	14.556	1,69
İSVİÇRE	30.121	4,01	31.801	4,09	10.674	1,77	12.403	1,44
İNGİLTERE	<u>26.297</u>	<u>3,5</u>	<u>35.947</u>	<u>4,63</u>	<u>29.653</u>	<u>4,92</u>	<u>40.237</u>	<u>4,68</u>
BELÇİKA	26.029	3,46	33.131	4,26	23.679	3,93	25.874	3,01
İSRAİL	10.636	1,42	39.034	0,79	22.741	1,35	25.719	2,92
İTALYA	7.728	1,03	4.761	0,61	2.364	0,39	2.043	0,24

Belek Turizm Merkezi'ni 2004 yılında 751.429 yabancı ziyaretçi ve 162.932 yerli ziyaretçi, toplamda 914.361 kişi ziyaret etmiştir. 2005 yılında 776.977 yabancı ziyaretçi ve 179.314 yerli ziyaretçi, toplamda 956.291 kişi; 2006 yılında 603.089 yabancı ziyaretçi ve 227.405 yerli ziyaretçi, toplamda 830.494 kişi ve 2007 yılında ise 859.955 yabancı ziyaretçi ve 261.699 yerli ziyaretçi ile toplamda 1.121.654 kişi bölgeyi ziyaret etmiştir. 2008 yılında ise 976.866 yabancı ziyaretçi ve 315.209 yerli ziyaretçi olmak üzere toplamda 1.292.075 kişi bölgeyi ziyaret etmiştir.

Çizelge 5.6 Belek bölgesi yıllara göre bölge doluluk oranları (www.betuyab.org)

BELEK BÖLGESİ YILLARA GÖRE BÖLGE DOLULUK ORANLARI												
AYLAR	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	1997-2005	
											Yılları Bölge Ortalaması	2007
Ocak (%)	53	49	59	41	48	42	43	50	46	38	47	41
Şubat (%)	60	44	58	45	56	46	46	53	54	36	50	52
Mart (%)	78	55	52	59	74	59	36	57	62	37	57	55
Nisan (%)	71	63	27	70	73	61	30	67	59	48	57	54
Mayıs (%)	82	60	36	75	80	88	61	85	83	59	71	72
Haziran (%)	84	79	55	88	93	91	86	89	90	87	84	94
Temmuz (%)	83	77	79	86	93	88	87	93	91	85	86	89
Ağustos (%)	98	95	91	95	97	95	97	95	92	90	95	95
Eylül (%)	86	80	61	94	97	97	92	91	87	80	87	92
Ekim (%)	81	78	64	89	89	92	90	91	81	60	82	68
Kasım (%)	68	75	43	73	65	78	78	73	50	50	65	50
Aralık (%)	48	48	29	45	39	41	46	37	29	34	40	34
Yıllık Ortalama (%)	74	67	55	72	75	73	66	73	69	59	68	66

Belek Turizm Merkezi'nde 1997 ile 2007 yılları arasında bölge doluluk oranlarına bakıldığında, 1997 yılında bölgede 8 ay ve 2007 yılında ise 5 ay gibi bir süre %70 üzerinde oran ile turizm hizmetinin verildiği gözlenmektedir. Bölgede tesis sayısı artırılmasına ve farklı turizm türleri (golf, kongre, futbol vb) oluşturulmasına rağmen bölge doluluk oranlarında 1997 yılına göre düşüş yaşanmıştır.

Belek Turizm Merkezi'ne 1995 yılında gelen ziyaretçi profilinin çoğunluğunu alt ve orta sınıf (aylık gelirleri 3000-5000 DM arası olanlar) oluşturmaktaydı. Ziyaretçilerin %60'nı Almanlar, kalanların çoğunu da Ruslar oluşturmaktaydı. Yerli ziyaretçilerin oranı ise %10-15 idi (DHKD, 1996). 2007 yılına gelindiğinde ilk iki büyük turist pazarımız olan Almanya ve Rusya Federasyonu vatandaşlarının bölgede yaptığı günlük harcama, sırasıyla 99 ve 76 ABD doları düzeyindedir. Bölgeye gelen ziyaretçilerin % 36'sını Ruslar ve %27'sini Almanlar oluşturmaktadır.

Türkiye İstatistik Kurumu'nun yaptığı yabancı ziyaretçiler çıkış anketinin son 5 yıllık (2003-2007) sonuçlarından derlenen bilgiler, Türkiye'ye gelen yabancı ziyaretçiler içinde gelir seviyesi düşük olanların, nitelik gerektirmeyen işlerde çalışanların ve tarım-hayvancılık sektöründe çalışanların oranının arttığı; üst düzey yöneticiler, kanun yapıcılar, profesyonel meslek mensupları ile büro ve müşteri hizmetlerinde çalışanların payının ise azaldığı ortaya konmuştur (www.tursab.org). Belek Turizm Merkezi'ne gelen müşteri profilinde de aynı durum söz konusudur. Bölgede golf turizminin geliştirilmesi ile beraber müşteri profili biraz farklılaşmış ve bölgeye daha kaliteli ziyaretçiler gelmeye başlamıştır.

5.1.4.2 Bölgede Turistik Tesisler

Bölgede, 1985 yılında Turizm Bankası tarafından finanse edilen ve işletilen TURBAN Belek Sosyal Turizm İşletmesi ilk tesis olarak açılmıştır. Bu tesis 7500 hektarlık alanı ile 2500 yatak kapasitesine sahipti. Tesis özellikle dar ve sabit gelirlilere ucuz ama kaliteli hizmet götürmek amacı ile tasarlanmış ve uygulanmıştır (Özdemir, 1985). Ancak TURBAN'ın özelleştirilmesinden sonra tesis yıkılarak, bulunduğu alan 8 parselde bölünmüş ve 8 tane yeni turistik tesis yapılmıştır.

Belek Turizm Merkezi'nde turizm yatırımı, büyük ölçekli tesislerin geliştiği kıyı bandında yoğunlaşmıştır. Bölgede tesis türleri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 13 gruba ayrılmıştır. Bunlar;

- 1-) 5 Yıldızlı Otel
- 2-) 1. Sınıf Tatil Köyü ve 5 Yıldızlı Otel
- 3-) 5 Yıldızlı Tatil Köyü ve 5 Yıldızlı Otel
- 4-) 1. Sınıf Tatil Köyü ve 4 Yıldızlı Otel
- 5-) 1. Sınıf Tatil Köyü ve 3 Yıldızlı Otel
- 6-) 1. Sınıf Tatil Köyü, 4 ve 5 Yıldızlı Otel

- 7-) 5 Yıldızlı Otel ve Golf
- 8-) Golf Alanı ve Golf Tesisi
- 9-) 5 Yıldızlı Tatil Köyü
- 10-) Golf Tesisi
- 11-) 4 Yıldızlı Otel Otel
- 12-) Turizm Kompleksi
- 13-) Butik Golf Otel ve Golf Villalarıdır.

Bu kadar farklı türde tesisin bir arada bulunması bölge ve mimari zenginlik açısından oldukça ilginçtir. Ancak ekolojik açıdan hassas olan bölgede 47 tane tesisin ve 11 tane golf tesisin bulunması düşündürücüdür (Şekil 5.9).

Şekil 5.9 Belek Turizm Merkezi'nde yer alan turistik tesisler (E.Acar, 2009).

Tesislerin mimari tasarımında öncelikle Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Planlama kriterlerinde yer alan, ancak daha sonra yatak kapasitesinin artırılması için dönüşüme uğrayan yönetici lojmanları ve personel yatakhaneleri arazide yatay bir yerleşmeyi gerektirmiştir. Ana tesis kütleleri de yine aynı planlama kararlarından dolayı dikey bir gelişim göstermiştir. Peyzajın bu derece güzel olduğu bir yerde planlama kararlarında, tesislerin 40 metre yükseklikte dikey gelişimi ayrı bir tartışma konusudur. BETUYAB Genel Müdürü ile yapılan söyleşide, tesislerde dikey gelişimin sebebinin doğaya daha az zarar verilmesi ve daha az arazi kullanımını sağlamak için olduğu belirtilmiştir. Ancak bu gerekçeler bölge için olumlu görünse dahi, plan revizyonları ile beraber tesis sayısı artırıldığı için bölge bütünüyle turistik tesislerle doldurulmuştur.

Bölgede tesislerin inşasına 1990'lı yıllarda başlanmış ve o zamanki turizm anlayışı ve turist talepleri doğrultusunda tesisler şekillendirilmiştir. İlk yapılan tesislerde mimari ihtiyaç programı, daha sonra tesislerde kapasite artışı ve farklı turistik taleplerden dolayı sürekli olarak değişime uğramıştır. Tesis bünyesine spa, futbol, kongre vb hizmetler dahil edilerek tesisler ilk tasarımından birçok açıdan farklılaşmıştır. Bölgede turistik tesislerin takibinin yapılabilmesi oldukça zordur. Çünkü tesisler sürekli olarak el değiştirmektedir. Bundan dolayı da yeni yönetim kadrosunun beklentisi ve zevkleri doğrultusunda tesisin mimari tasarımı şekillenmektedir.

Bölgede 47 tane tesisin yer alması çalışma alanımızda incelenecek tesis sayısının sınırlanmasına yol açmaktadır. Çalışmamız, bölgede ilk inşa edilen tesis ile en son inşa edilen tesis arasındaki mimari farklılıkların ve mimari ihtiyaç programı değişikliklerinin araştırılması yönünde olacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Yatırım ve İşletmeler Genel Müdürlüğü çalışanları 2001 yılında, Belek Turizm Merkezi'nde onanlı imar planı koşulları, tahsis koşulları ve yatak kapasiteleri açısından 34 tesiste yerinde tespit ve değerlendirmeler yapmışlardır. Bu tesisler sırasıyla, Üçüncükum Tepesi Mevkiinde 11 tesis, Taşlı Burun Mevkiinde 6 tesis, İskele Mevkiinde 5 tesis, İleribaşı Mevkiinde 8 tesis ve Acısu Mevkiinde 5 tesisten oluşmaktadır. Bütün bu tesisler için tahsis edilen alan 8.329.466 m²'dir. Genel olarak tesislerin, tahsis edilen parsel sınırlarını kıyıda aştıkları ve kıyıda duş, tuvalet, yaya yolu, ağaçlandırma, çimlendirme, güvenlik kulübesi, su sporları depolama alanları, kıyı-bar, iskele gibi düzenlemelerin kıyı kanununa aykırı bir biçimde kıyı kenar çizgisinin deniz yönünde (kıyı alanında) yapıldığı

tespit edilmiştir. Tesislerin kat yüksekliklerinde istisnalar olmakla birlikte genelde imar planı koşullarına uygun yapıldıkları, tesislerde yapı yaklaşma sınırlarının özellikle eski TURBAN arazisinde bulunan 8 parselin üzerindeki tesislerde aşıldığı tespit edilmiştir. İşletmeye açık tesislerin büyük çoğunluğunda, yatak kapasiteleri imar planı koşulları ile verilen sınır değerlerini aşmıştır. Ayrıca eski TURBAN arazisi üzerinde inşaat halinde olan tesislerin yatak kapasiteleri tam olarak belirlenememiş ancak bu tesislerin işletmeye açıldıklarında verilen yatak kapasitesini aşacakları ortaya konmuştur. Tesislerde personel için ayrılan yatakhanelerin müşteri konaklaması için kullanıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca tesislerin bir bölümünde bodrum katlarının da yatak katı olarak kullanılmakta olduğu ortaya konmuştur. Onanlı planlarla belirlenen emsal değerinin ($E=0.30$) tesislerin büyük bir bölümünde aşıldığı tespit edilmiştir. Bölgede golf alanlarının aktivite yaratıcı olanlar olduğu, kıyı turizmini destekleyen ve sezonu tüm yıla yayan bir faaliyet olduğu sonucuna varılarak planlı golf alanları dışında onanlı planlarda *orman alanı olarak belirlenen alanlarda da golf alanı kullanımı* önerilmiştir (Turizm Bakanlığı, 2001).

Bölgede golf turizmi son yıllarda özellikle ülkemizin Akdeniz kıyılarında giderek yaygınlaşmaktadır. Ülkemizde şu an onbiri Antalya-Belek'te olmak üzere toplam ondört golf sahası bulunmaktadır. Yatırımcılar tarafından ülkemizin golf turizmi açısından bakir bir ülke olduğu iddia edilmekte ve önümüzdeki dört yıl içinde 100 golf sahasının daha yapılması planlanmaktadır. Golf sporu için çok büyük çimenlik ve açık alan, çimenlerin uygun koşullarda tutulabilmesi için de çok fazla su gerekmektedir. Bu yüzden golf sporu İngiltere gibi bol yağışlı ülkelerde doğmuş ve daha sonra yine aynı yağış şartlarına sahip kuzey ülkelerinde yer bulmuştur. Uygun iklim şartlarında yapılabilen golf sahalarının, Türkiye gibi suyu zaten kısıtlı olan ülkelerde yapılması, doğaya olumsuz etkileri de beraberinde getirmektedir. Golf sahalarının çok fazla su gereksiniminin yanı sıra, çimenlerin yıl boyunca golf oynanabilecek durumda tutulabilmesi içinde çok fazla miktarda kimyasal gübre ve ilaçlar kullanılmaktadır. Bir golf sahasının yıllık kimyasal gübre ve ilaç kullanımı, tarımda kullanılan miktarın altı katı daha fazladır. Bu kimyasal maddeler, daha sonra yeraltına sızarak yeraltı su kaynaklarını ya da çevredeki yüzey su kaynaklarının kirlenmesine sebep olmaktadır. Bu durum uzun vadede zaten çok sınırlı olan su kaynaklarımızın tükenmesine, kirlenmesine ve hatta içme suyu temini ve tarımsal sulamada ciddi sorunlar yaşamamıza neden olmaktadır.

Bir golf sahası için yılda hektar başına ortalama 10.000 ile 15.000 m³ su gerekmektedir. 100 hektarlık bir golf sahasının bir yılda tüketileceği su miktarı yaklaşık 1 milyon m³'tür. Bu da 12.000 nüfuslu bir yerleşimin ortalama yıllık su tüketimine eşittir. Birleşmiş Milletlerin verilerine göre tüm dünyada 1,5 milyardan fazla insan, sağlıklı içme suyuna ulaşmamaktadır. Golf sahaları için bir günde tüketilen 660.000 tonu aşkın su, 4,7 milyar insanın günlük asgari su gereksinimine eşittir. Türkiye'nin yıllık kullanılabilir su miktarı 112 milyar m³'tür. Bu suyun % 70'i tarımsal sulama amaçlı, % 10'u içme-kullanma suyu olarak, % 20'si ise sanayi sektöründe kullanılmaktadır. Türkiye kişi başına ortalama 1500 m³'lük yıllık kullanılabilir su miktarı ile su fakiri bir ülkedir. 2030 yılında nüfusu 80 milyona ulaşacak olan Türkiye, kişi başına düşen 1100 m³ kullanılabilir su miktarıyla, su sıkıntısı çeken bir ülke durumuna gelecektir. ABD gibi kişi başına yıllık kullanılabilir su miktarının 16.000 m³ olduğu ülkelerde bile golf sahalarının su kaynakları ve doğa üzerindeki olumsuz etkileri tartışılırken, Türkiye'nin bu konuda daha dikkatli olması gerekmektedir. Golf sahaları ve tesisleri doğru planlandığında ekonomiye katkıları açısından önemlidir. Ancak WWF-Türkiye'ye göre; su kaynakları ve ormanlar gibi doğal kaynaklar üzerindeki etkileri değerlendirilmeden planlanan golf sahaları ve tesisleri doğaya zarar vermekte, su kaynaklarını miktar ve kalite açısından olumsuz etkilemekte ve işletim aşamasında önemli çevre sorunlarına neden olmaktadır. Dolayısıyla, golf yatırımları yalnızca bir turistik ve ticari yatırım konusu olarak düşünülmemeli; doğal kaynaklarımızın sürdürülebilir kullanımı açısından da değerlendirilmelidir. WWF-Türkiye, golf sahalarının yer seçiminde özellikle su kaynaklarının durumu, bölgenin ekolojik yapısı ve tarımsal potansiyelinin büyük önem taşıdığını belirtmektedir.

Belek Turizm Merkezi sınırları içerisinde ilk golf alanı planı kararı, 1990 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca onaylanan Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı ile getirilmiş ve beş adet golf alanı planlanmıştır. 1997 yılında yapılan plan değişikliği ile G4 golf alanı, 2002 yılında yapılan plan revizyonu ile G7 golf alanı ilave edilmiştir. 24 Ocak 2004 tarihinde Turizm Bakanlığı'nca plan değişikliği yapılarak 3 golf alanı daha eklenmiştir. Uluslar arası golf sahası mimarı JFD Van Heel, 100 hektarlık yapı ve 36 delikli golf sahası için, alanın en az %35'inin dönüşüm yaşadığını belirtmektedir.

Bölgede 1998 yılında yapılan bir araştırmada, bölgede bulunan turistik tesislerdeki yöneticilerin enerji tasarrufu sağlayan yöntemlerin uygulanmasına ve katı atıkların çevreye

zarar vermeden elden çıkarılmasına sadece maliyetleri azalttığı ölçüde dikkat ettiklerini göstermiştir (Akış, 2000).

5.2 Alan Araştırmasının Kapsamı ve Yöntemi

Sürdürülebilir turizm ve destinasyon imajı kavramları çerçevesinde sürdürülebilir turizm-destinasyon imajı ilişkisinin ortaya konulması, bu ilişkinin Antalya Belek Turizm Merkezi'nde değerlendirilmesi çalışmanın kapsamını oluşturmaktadır.

Araştırmanın çıkış noktası 5 soruda özetlenecek olursa;

- 1- Bölgede doğal çevre ve tesislerde taşıma kapasitesi aşılmış mıdır?
- 2- Bölgenin turizm gelişiminde sürdürülebilir turizm hakim midir?
- 3- Kadriye ve Belek yörelerinde yaşayan yerli halk turizm gelişiminden nasıl etkilenmektedir?
- 4- Bölgenin destinasyon imajı verileri nasıl şekillenmiştir?
- 5- Turistik tesislerde imaj nasıl şekillenmiştir?

Tezin kuramsal çerçevesinde;

- Akdeniz'e kıyısı olan ülkelerde turizm gelişim süreçleri,
- Ülkemizde turizm kavramının hangi koşullar altında ortaya çıktığı ve bu koşulların sağlanması için planlama araçlarının nasıl kurulduğu, merkezi ve yerel yönetimlerin bu araçları ne kadar uygulayabildiği,
- Sürdürülebilir turizm kavramını destekleyecek sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma kavramları,
- Bu kavramlar doğrultusunda turizmin sürdürülebilirliği için gerekli koşullar ve araçlar,
- Sürdürülebilir turizmin uygulanmasında etkili bir araç olan taşıma kapasitesi kavramı,
- Doğal çevre verilerinin korunmasına, taşıma kapasitesine, destinasyon yaşamının devam ettirilmesine, destinasyonun pazarlanmasına, turist profiline, yerli halkın davranışlarına ve niteliklerine bağlı olan destinasyon imajı kavramı,
- Yurtdışında benzer nitelikli turizm alanlarında sürdürülebilir turizm uygulamaları ortaya konmuştur.

Çalışma alanı olarak Belek Turizm Merkezi'nin seçilme nedenleri;

- Alanın zengin bir ekolojik değere sahip olması,
- Kamu-özel sektör birlikteliği sonucu oluşturulan bir proje olması,

- Türkiye'ye gelen turistlerin önemli bir kısmının alana yönlmesi,
- Ülkemizde turizm yatırımlarına hız kazandıran Turizm Teşvik Yasası'nın, turizm gelişim yaklaşımlarının ve planlama araçlarının en iyi örneklerinden birisi olması,
- Uluslar arası alanda tanınan bir bölge olması,
- 25 senelik veri birikimine sahip olmasındandır.

Alanda yapılan çalışmanın amaçları;

A- Bölgedeki Turizm Taşıma Kapasitesinin Araştırılması

- a) Bölge ve çevresi için yapılan planlamalardan elde edilen veriler
- b) Belek ve Kadriye belediye yetkilileri ve BETUYAB yetkilileri ile görüşmelerden elde edilen veriler
- c) Antalya'daki kamu kurumları ile (TEDAŞ, Orman Müdürlüğü, Mimarlar Odası) görüşmelerden elde edilen veriler araştırılmıştır.

B- Bölgedeki Aktörlerin Turizm Gelişimine-Destinyasyon İmajına-Mimari İmaja Bakışlarının Araştırılması

1- Yerel halk (Kadriye-Belek) - turizm gelişimi - Destinyasyon imajı ilişkisinin araştırılması,

- a) Bölge halkının bölgedeki turizm gelişimini değerlendirmesi,
- b) Halkın bölgenin imajını değerlendirmesi,

2- Yerli ve yabancı turist - bölgenin tercih nedenleri - destinyasyon imajı - mimari imaj ilişkisinin araştırılması,

- a) Bölgeyi ziyaret eden yerli ve yabancı turistlerin bölgeyi tercih etme nedenleri,
- b) Turistlerin yöreyi ve toplumu değerlendirmeleri,
- c) Turistlerin bölgenin imajını nasıl algıladıkları,
- d) Turistlerin kaldıkları tesisin mimari imaj verilerini nasıl yorumladıkları,

3- Bölgede tasarım yapan mimarlar-destinyasyon imajı – mimari imaj ilişkisinin araştırılması,

- a) Bölgedeki tesis tasarımcılarının tasarladıkları tesiste oluşturdukları imaj verilerinin tespit edilmesi

4- Turistik tesis işletmecisi – sürdürülebilir politikalar – mimari imaj – destinyasyon imajı ilişkisinin araştırılması

- a) Bölgedeki turistik tesis işletmecilerinin tesislerinde uyguladıkları sürdürülebilir politikaların tespit edilmesi,
- b) İşletmecilerin bölgenin imajına yönelik çalışmalarının incelenmesi,
- c) İşletmecilerin tesisin mimari imajına etkisinin incelenmesi,

d) Tesisin bölgeye ve bölge halkına sağladığı avantajların tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Çalışma konusu ile ilgili yapılan çeşitli alan araştırmaları ve yaklaşımların (Korça, 1994; Gezici, 1998; Beyhan, Ünügür, 2006; Akış, 2001; VISIT Project, 2001; Coccossis ve Diğ., 2001; Noh, 2006, Chao, 2005) incelenmesi ile, araştırmanın çerçevesi ve yöntemi belirlenmiştir. Alana yönelik çalışmalar üç aşamada ele alınmıştır.

I. Aşamada; alan ile ilgili veriler literatür tarama, görüşmeler, internet ve resmi dokümanlardan yararlanılarak oluşturulmuştur. Bu kapsamda bölgenin konumu, sahip olduğu doğal değerler, turizm gelişim süreçleri, yerel yerleşimlerin demografik, sosyal ve ekonomik yapısı, yerleşimlerde turizm gelişim süreçleri, turistik tesis gelişimi, altyapı gelişimi değerlendirilmiştir.

II. Aşamada; bölgede turizmin sürdürülebilirliğinin sağlanabilmesi için ilk adım olan taşıma kapasitesi verileri incelenmiştir. Bölgedeki taşıma kapasitesi ile ilgili varsayımlar;

1- *“Belek Turizm Merkezi’nde doğal çevre ve tesislerde taşıma kapasitesi aşılmıştır ve sürdürülemez olmuştur”* ve

2- *“Belek Turizm Merkezi’nde alanın büyütülmesi ve ekonomik nedenler ile taşıma kapasitesi artmıştır ve hala sürdürülebilirdir”* şeklindedir.

Bu varsayımların bölgede sınanması için;

- Belek Turizm Merkezi ve çevresi için düzenlenen planlamalardan (19.07.1986 tarihli Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı, 29.05.1990 tarihli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı, 25.11.2002 tarihli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu ve 2004-2005-2006-2007 yıllarında 2002 yılı planlama üzerinden yapılan değişiklikler) tesislerde taşıma kapasitesi aşımı ve alanda kullanım değişimleri sonucu bozulan doğal çevre analizi Kültür ve Turizm Bakanlığı, Serik Mimarlar Odası ve BETUYAB’tan elde edilen planlamaların değerlendirilmesi sonucu ortaya konulmuştur. Bu planların değerlendirilmesi sonucunda, bölgedeki turistik tesislerdeki yatak kapasitesi ve alandaki kullanım değişimleri yorumlanmıştır. Bölgede doğal çevre ve biyolojik çeşitlilik, enerji, su, atık gibi konularda taşıma kapasitesi aşımı literatür tarama, gözlem, görüşme yöntemleri (belediye yetkilileri, TURAŞ, TEDAŞ ve BETUYAB) ile değerlendirilmiştir.
- Turizmin sürdürülebilirliği için bölgedeki taşıma kapasitesi ile aynı derecede öneme sahip olan aktörlerin, çalışma kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir. Yerli halkın bölgedeki turizm gelişimine bakışının değerlendirilmesi ve turizmden sağladıkları maddi ve manevi yararların tespit edilmesi için Belek ve Kadriye’de yerli

halka anket uygulanmıştır. Ayrıca turistik tesis işletmecilerinin bölgedeki turizm gelişimine etkisinin incelenmesi, yerli ve yabancı turistlerin bölgedeki turizm gelişimini değerlendirmesi için aynı yöntem kullanılmıştır.

III. Aşamada; bölgede destinasyon imajının tespitine yönelik yapılandırılmış anket formları hazırlanarak, bölgeyi ziyaret eden yerli-yabancı turistlere uygulanmıştır. Bu kapsamda bölgedeki destinasyon imajı ile ilgili varsayım;

1- *“Belek Turizm Merkezi’nde doğal çevrenin korunamaması, sosyo-kültürel yapıda değişimler ve yapay çevre bozulmaları sonucu olumsuz bir destinasyon imajı söz konusudur”* şeklindedir.

Bu varsayımı destekleyen başka bir varsayım ise;

a) *“Bölgedeki turistik tesislerin mimari ve dış mekan öğelerinde farklı imaj arayışları bölgenin destinasyon imajını olumsuz etkilemektedir”* şeklindedir.

Bu varsayımın araştırılmasında bölgedeki turizm tesisleri mimarlarına 10 sorudan oluşan anket formu hazırlanarak mail yoluyla gönderilmiştir. Bu araştırma sonucunda bölgede tasarım yapan 5 mimar (Hasan Sökmen, İlhan Bakışlı, İbrahim Hasan Erkan, Birol Gültekin ve Cafer Bozkurt) anket formunu doldurulmuştur. Bu araştırma ile mimarların tasarladıkları tesislerde tasarım ilkeleri ve oluşturdukları imaj ortaya konulmaya çalışılmıştır.

5.3 Alan Araştırması

5.3.1 Araştırma Modeli

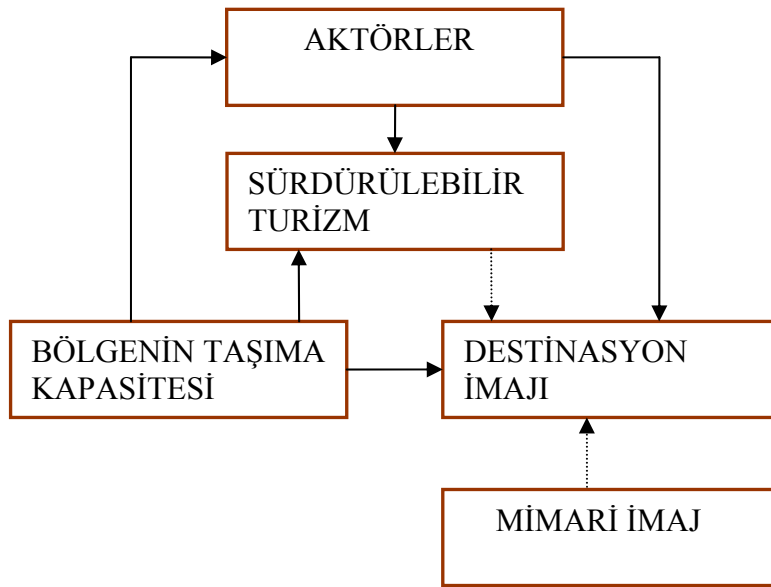
Çalışmanın dördüncü ve beşinci bölümünde tartışılan kavramlar ve belirlenen hipotezler doğrultusunda, sürdürülebilir turizm-destinasyon imajı ilişkisi modeli dört grup başlık altında ele alınacaktır.

1. **Grup:** sürdürülebilir turizmi gerçekleştirebilmenin ilk adımı olan, ‘aynı anda bir konaklama sahasını fiziksel, ekonomik, sosyo-kültürel ve ziyaretçilerin memnuniyet kalitesinde kabul edilemez bir azalmaya neden olmaksızın ziyaret eden insanların azami sayısı’ olarak tanımlanan Turizm Taşıma Kapasitesi verileri,
2. **Grup:** turizm planlama sürecinde etkin rol oynayan aktörler (yerli halk, resmi kurumlar, turistler, yerel yönetim, mimarlar),
3. **Grup:** turistik destinasyonun yaşamını sürdürebilmesinde, destinasyonun rekabet edebilmesinde ve pazarlanmasında etkili olan ve aynı zamanda

ziyaretçi taleplerine, doğal kaynakların korunmasına, yerli halkın niteliklerine ve davranışlarına bağlı olan destinasyon imajı verileri,

4. **Grup:** turistik destinasyonlarda bölgenin imajını yönlendirici konumda olan ve aynı zamanda turizm anlayışı, turist davranışı, turist profili ve turist beklentileri sonucunda şekillenen turizm tesislerinde mimari imaj verileri,

Bu dört grubun eşleştirilmesiyle oluşturulan ilişkiler şeması Şekil 5.10'da verilmiştir. Şemada sürdürülebilir turizm ile destinasyon imajı ve destinasyon imajı ile mimari imaj arasında nokta nokta görünen çizgi, alanda yapılan araştırmalar sonucu test edilecektir.

Şekil 5.10 Araştırma modeli

5.3.2 Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Antalya-Belek Turizm Merkezi oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Belek ve Kadriye bölgesindeki yerli halk, yerli ve yabancı turistler ve turistik tesis işletmecileri arasından seçkisiz olarak belirlenen yerli halktan 70, yerli ve yabancı turistlerden 264, bölgedeki turistik tesis işletmecilerinden 20 kişi olmak üzere toplamda 354 kişi oluşturmaktadır.

5.3.3 Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen üç farklı anket formu ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Anket formları yerel halk için, yerli ve yabancı turistler için ve tesis işletmecileri için üç ayrı formatta hazırlanarak 28 Ekim-9 Kasım 2008 tarihleri arasında Belek Turizm Merkezi'nde uygulanmıştır. Ayrıca bölgedeki turistik tesis tasarımcılarına yönelik sorular hazırlanarak tasarımcıların mail adreslerine gönderilmiştir (Ek 2).

Anket formu pilot çalışmalarla sınınanarak güvenilirlik ve geçerlilik çalışmaları yapılmıştır. Anket formlarının 186 adedi (108 yerli ve yabancı turist, 68 yerli halk ve 10 tanesi de tesis işletmecileri) kullanılabilir olarak tespit edilmiş ve bunlar çeşitli istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir.

Çalışmada yerli halka uygulanan anketin test güvenilirliğini saptamak amacıyla yerel halk arasındaki korelasyon kat sayısına bakılmış ve Cronbach Alpha değeri 0.825 olarak bulunmuştur. Bulunan bu değer yerli halka uygulanan anketin güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. Turistlere uygulanan anketin test güvenilirliği Cronbach Alpha değeri 0.953 olarak bulunmuş ve bulunan bu değer turistlere uygulanan anketin güvenilirliğinin de çok yüksek olduğunu göstermektedir. Her bir anket formu ve soru maddeleri için faktör analizi çalışmaları yapılmıştır.

5.3.3.1 Yerel Halk Anket Formu

Yerel halk anket formu araştırmacı tarafından yerel halkın kişisel bilgilerine ulaşmak ve turizmin etkileri, bölge imajı hakkındaki görüşlerini öğrenmek amacı ile geliştirilmiştir. Anket formu 53 yarı yapılandırılmış soru kökü ve 9 açık uçlu sorudan oluşmaktadır. Anketler araştırmacı tarafından yüz yüze görüşme tekniği ile uygulanmıştır. Anket Formunda; bölgedeki halkın *'Turizmin Etkileri'hakkında görüşlerini belirlemek amacı ile* ekonomik, sosyo-kültürel ve fiziksel-ekolojik boyut olmak üzere 3 alt boyutta 33 madde belirlenmiştir. *Yerel halkın bölgenin İmajı hakkında görüşlerini belirlemek amacı ile* bilişsel imaj, duygusal imaj ve genel imaj alt boyutlarını tanımlayacak 20 madde kökü bulunmaktadır (Ek 3).

5.3.3.2 Yerli ve Yabancı Turist Anket Formu

Yerli ve yabancı turist anket formu, Turizm ziyaretçilerinin kişisel bilgilerine ulaşmak, *Bölgeyi Tercih Nedenleri, destinasyon İmajı ve turizm tesislerinin Mimari İmajı* hakkındaki görüşlerini belirlemek amacı ile geliştirilen 43 madde ve 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Anket formları Almanca, İngilizce, Rusça ve Türkçe olmak üzere 4 farklı dilde hazırlanmıştır. *'Bölgeyi Tercih Nedenleri- Yörenin ve Toplumun Değerlendirilmesini'* kapsayan 10 madde kökü, *'Destinasyon İmajının Değerlendirilmesi amacı ile 22 madde, turizm tesislerinin 'Mimari İmajını' değerlendirilmesi amacı ile 6 soru maddesi* belirlenmiştir (Ek 4).

5.3.3.3 Turizm İşletmeci Anket Formu

Turizm işletmecisi anket formu kişisel bilgileri belirlemek amacıyla yöneltilen soru maddeleri de dahil olmak üzere 22 soru maddesinden oluşmaktadır. Turizm işletmecilerinin işletme ile ilgili değerlendirmelerine ulaşmak amacı ile 14 soru maddesi, *'Bölge İmajı ve Mimari İmaj'* konusunda veri toplamak amacı ile 2 soru maddesi tasarlanmıştır (Ek 5).

5.3.4 Sınırlılıklar

- Turistik tesis işletmecilerinden kaynaklanan sorunlardan dolayı ulaşılabilen katılımcılarla,
- Turizm işletmelerinde sıklıkla uygulanan 'heyşey dahil' sisteminden kaynaklanan sebeplerle tesis dışında ulaşılabilen katılımcılarla,
- Ankete gönüllü olarak katılmak isteyen katılımcılarla,
- Belek ve Kadriye bölgelerinde yaşayan yerleşik halk ile sınırlıdır.

6. BULGULAR ve YORUMLAR

Çalışmaya yönelik bulgular iki başlık altında ele alınacaktır. Bunlardan birincisi; bölgede turizm taşıma kapasitesinin araştırılmasına yönelik bulgulardır. Bu başlık altında bulgular aktarılırken, bölge ve çevresi için yapılan planlamalardan, aktörler (Kadriye ve Belek Yerel Yönetimleri, BETUYAB, Turizm Bakanlığı, Resmi Kurumlar, Ekologlar) ile görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilecektir.

İkincisi ise, bölgedeki aktörlerin bölgedeki turizm gelişimine bakışı, destinasyonun imajına ve mimari imaja yönelik değerlendirilmesine yönelik bulgulardır. Bu başlık altında bulgular aktarılırken, 28 Ekim-9 Kasım 2008 tarihleri arasında bölgedeki turistik tesislerde konaklayan yerli-yabancı turiste, yerel halka ve turistik tesis işletmecilerine uygulanan anket formlarından ve bölgede tasarım yapan mimarlara mail yoluyla gönderilen anket formlarından elde edilen veriler değerlendirilecektir.

6.1 Bölgede Turizm Taşıma Kapasitesinin Araştırılması

Bölgede turizm taşıma kapasitesinin araştırılmasında, özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığından elde edilen bölgeye yönelik planlamalar etkin rol oynayacaktır. Çünkü bu planlamalar kapsamında bölgedeki arazi kullanım kararlarının, ormanlık alanların, tarım alanlarının, turistik tesis kapasitelerinin ve golf alanlarının kapasiteleri değerlendirilebilecektir. Öncelikle bölgedeki planlamalardan yola çıkılarak yukarıda bahsedilen konular değerlendirilecek daha sonra ise alanda yapılan gözlem ve görüşmeler, ayrıca resmi kurumlardan elde edilen veriler ile bölgede özellikle yaz sezonundaki yoğunluklarda dikkate alınarak bölgedeki ekolojik ve fiziksel taşıma kapasitesi araştırılmaya çalışılacaktır.

6.1.1 Belek Turizm Merkezi ve Çevresi İçin Düzenlenen Planlamalar Kapsamında Bölgedeki Turizm Taşıma Kapasitesinin Analizi

Belek Turizm Merkezi ve çevresi için düzenlenen planlamalar çalışmamız kapsamında değerlendirilirken;

- 19.07.1986 tarihli Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı,
- 29.05.1990 tarihli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı,
- 25.11.2002 tarihli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu olarak ele alınacaktır.

Ayrıca bölge için Doğal Hayatı Koruma Derneği tarafından hazırlanan Belek Yönetim Planı da çalışmamız kapsamında değerlendirilecektir.

6.1.1.1 19.07.1986 tarihli ‘Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı’ planlama kararları

1984 yılında sınırları belirlenen Belek Turizm Merkezi, 1986 yılında turizm yatırım alanı olarak ilan edilmiştir. Turizm yatırım planı, 1986 yılında Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış ve Bayındırlık Bakanlığı tarafından hazırlanan 1/25000 ölçekli Doğu Antalya Master Planı ile onaylanmıştır. Planlamada; 15-20 km’lik kıyı şeridi Üçüncükum Tepesi, Taşlı Burun, İskele, İleribaşı ve Acısu mevki olmak üzere beş bölgeye ayrılmıştır. Arazi koşulları ve doğal çevre göz önüne alınarak bölgeleme yapılmıştır. Hassas ekosistemlerin yer aldığı alanlar ‘Bölge Parkı’ olarak düzenlenmiş ve bu alanda herhangi bir yapılaşmaya gidilmemiştir. Üçüncükum Tepesi Mevkii’nde, turistik tesislerin yapılacağı Turizm Yerleşim Alanları ve Kampingler; Taşlı Burun Mevkii’nde, sadece Turizm Yerleşim Alanı; İskele Mevkii’nde hem Turizm Yerleşim Alanı hem de Kampingler; İleribaşı Mevkii’nde Günübirlük Alanlar, Kamu Kuruluşları Eğitim ve Dinlenme Tesisleri Alanı ve Sosyal Turizm Tesisleri Alanı ve Acısu Mevkii’nde Turizm Yerleşim Alanları düzenlenmiştir. Sınırları belirlenen turizm merkezinde arazi kullanımı; Bölge Parkı, Ormanlık Alanlar, Turizm Yerleşim Alanları, Kamping Alanlar, Günübirlük Alanlar, Sosyal Turizm Alanları, Kamu Kuruluşları Eğitim ve Dinlenme Alanları ve tarımsal niteliği korunacak alanlar olarak belirlenmiştir (Çizelge 6.1).

Çizelge 6.1 Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre arazi kullanım kararları*

Bölgeler	Arazi Kullanımı				
	Turizm Yerleşim Alanı	Kampingerler	Günübirlik Alanlar	Eğitim ve Dinlenme Alanı	Sosyal Turizm Tesis Alanı
Üçüncükum Tepesi Mevkii					
Taşlı Burun Mevkii					
İskele Mevkii					
İleribaşı Mevkii					
Acısu Mevkii					

Kıyı şeridinde Turizm Yerleşim Alanları için yatak kapasitesi 22350 ve Kampinger Alanlar için yatak kapasitesi 3672 (1224 ünite) olarak belirlenmiştir. Bu yatak kapasiteleri için arazi kullanımı ise, Turizm Yerleşim Alanları için 223.5 ha ve Kampinger Alanlar için de 34 ha olarak tanımlanmıştır. Planlamada Günübirlik Alanlar İleribaşı Mevkii'nde düzenlenmiş ve taşıma kapasitesi 1500 kişi/gün olarak belirlenmiştir. Bu alan için 15 ha arazi ayrılmıştır. Aynı mevkide Kamu Kuruluşları Eğitim ve Dinlenme Tesisleri Alanı için 6.3 ha'lık arazi kullanımı ve 840 yatak öngörülmüştür. Ayrıca Sosyal Turizm Tesisleri için de kapasite 10973 yatak ve 82.3 ha arazi kullanımı planlanmıştır (Çizelge 6.2).

* Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre E.Acar tarafından görselleştirilmiştir.

Çizelge 6.2 Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre arazi kullanımları ve yatak kapasiteleri*

	Turizm Yerleşim Alanı		Kamping Alanları		Günübirlik Alanlar		Kamu Kuruluşları Eğ. Ve Din. Tesis Alanı		Sosyal Tesis Alanı	
	Yatak Kapasitesi	Alan (ha)	Yatak Kapasitesi	Alan (ha)	Kapasite (kişi/gün)	Alan (ha)	Yatak Kapasitesi	Alan (ha)	Kapasite	Alan (ha)
Üçüncükum Tepesi Mevkii	4500	45	2700 (900ünite)	25						
Taşlı Burun Mevkii	7200	72								
İskele Mevkii	4900	49	972 (324ünite)	9						
İleribaşı Mevkii					1500	15	840	6.3	10973	82.3
Acısu Mevkii	5750	57.5								
TOPLAM	22350	223.5	3672	34	1500	15	840	6.3	10973	82.3

Çizelge 6.3 Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre yatak kapasiteleri ve arazi kullanım alanları**

Arazi Kullanımı	Yatak Kapasitesi	Alan (ha)
Turizm Yerleşim Alanı	22350	223,5
Kampingler	3672	34
Günübirlik Alanlar	1500 kişi/gün	15
Eğitim ve Dinlenme Alanı	840	6,3
Sosyal Turizm Tesis Alanı	10973	82,3

Yapılan planlamada; kavramsal kargaşanın yaşanmaması için kıyı çizgisi, kıyı kenar çizgisi, kıyı, sahil şeridi, toplumun yararlanmasına ayrılmış yapı, taban (bina) alanı, Taban Alanı Kat Sayısı (TAKS), yapı inşaat alanı (KAKS), azami bina yüksekliği, turizm tesisi, sosyal turizm tesisi, kamping, günübirlik alan, kamu kuruluşları eğitim ve dinlenme tesisi, balıkçı barınağı ve tekne imal-çekerek yeri, mahmuz yeri, orman alanı, tarımsal niteliği korunacak alan ve bölge parkı tanımlamaları açık bir şekilde yapılmıştır.

* Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre E.Acar tarafından görselleştirilmiştir.

** Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'na göre E.Acar tarafından görselleştirilmiştir.

Planlama hükümlerine göre;

- 1-) Kıyıların herkes tarafından eşit ve serbest olarak kullanılabilceği,
- 2-) Kıyı çizgisinden itibaren kara yönünde ilk 30 metrelik kuşak içerisinde kıyıyı korumak ve kullanımını kolaylaştırmak amacına yönelik iskele, rıhtım, mendirek ve plaj tesisleri dışında hiçbir yapının yapılamayacağı,
- 3-) Konaklama tesislerinin geceleme birimlerini içeren esas binalarının kıyı çizgisinden itibaren kara yönünde ilk 75 m içerisinde yapılamayacağı (kampingler hariç),
- 4-) 2. ve 3. maddede belirtilen sınırlar (kıyı çizgisinden itibaren kara yönünde 30-75 m mesafeleri) arasındaki kuşak içerisinde; müstakil veya konaklama tesislerine ait olmak üzere çayhane, gazino, kahvehane, lokanta gibi yeme-içme tesisleri ile konaklama tesisleri haricindeki diğer turizm tesisleri ve bunların kalıcı yapı niteliğindeki kapalı mekan içeren bölümleri geceleme hizmeti içermemek kaydıyla ve yüksekliği 4.50 m'yi geçmemek koşuluyla yapılabileceği,
- 5-) Yerleşim alanlarında yerleşim türü, niteliği ve kapasitesine bakılmaksızın pissuların hiçbir şekilde direkt deşarj suretiyle denize, akarsulara ve araziye verilemeyeceği,
- 6-) Mimari projelerin hazırlanması sırasında zeminin kum karakteri göz önünde tutularak, inşaat yapımında kullanılacak temel tipinin belirlenmesinde gerekli tedbirlerin alınması gerektiği,
- 7-) Sahanın genelinde 1-2 m kotunda zemin suyu bulunduğundan, eğer yapılacak ise bodrum katlarının projelendirilmesinde bu hususa dikkat edileceği,
- 8-) Bahçe tanzimi ve uygulamasında, arazinin doğal (ağaç, çimen, çalı, çiçek vb) yada yapay (bina, beton, parke, ahşap vb) elemanlarla kaplı olması ve kumul hareketine neden olacak çiplak ve geniş kum satırlarının bırakılmaması,
- 9-) Planlama alanı IV. Derece Deprem Bölgesi içerisinde bulunduğundan yapılarda 'Tabii Afetler Yönetmeliği' hükümlerine uyulması,

Planlamada Arazi Kullanma ve Yapılaşma Kararları

Turizm Tesis Alanlarında;

- 1-) Turizm Tesis Alanı olarak planlanan alanlarda plan, yetkili kuruluşlarca onandıktan sonra yapılan turizm tesis ve yapıları, sonradan başka hiçbir amaç için kullanılamayacağı,
- 2-) Turizm Tesis Alanları'nda planda 'Turizm Yerleşme Alanı' olarak gösterilen kesimlerde; konaklama tesisleri (Motel, Pansiyon hariç) ve yan hizmet tesisleri', 'Kamping Alanı' olarak gösterilen kesimlerde ise yalnızca kamping tesislerin yapılacağı,

3-) Turizm Tesis Alanlarında yapılacak inşaatlarda; otellerde KAKS=0.90, tatil köylerinde KAKS=0.30 ve kampinglerde KAKS=0.15 olarak belirleneceği,

4-) Turizm Tesis Alanlarında yapılacak inşaatlarda; otellerde 40m, tatil köylerinde 10,5 m ve kampinglerde 7.5 m yüksekliğin geçilmemesi gerektiği belirtilmiştir.

Günübirlik Alanlarda;

1-) Günübirlik alanlarda halka açık plaj tesisleri ile açık yüzme havuzu, bunlara ait duş, kabin, güneşlenme terasları vb tesisler ile diğer günübirlik tesislerin (kahvehane, satış büfesi, çay bahçesi, cafe, pastane vb) yapılacağı,

2-) Günübirlik alanlarda, yeme-içme tesislerinde yapı emsali; TAKS=0.10, KAKS=0.15 ve yüksekliğin 7.50 m(2 kat), diğer günübirlik tesislerde KAKS=0.05 ve yüksekliğin 4.50 m (1 kat) olacağı,

3-) Kamu Kuruluşları Eğitim ve Dinlenme Tesis Alanları'nda, yapı emsalinin KAKS=0.30 ve yüksekliğin 10.50 m (3kat) olacağı,

4-) Sosyal Turizm Tesis Alanları'nda yapı emsalinin KAKS=0.20 ve yüksekliğin 7.50 m (2 kat) olacağı belirtilmiştir.

Mevcut Arazi Kullanımı Korunacak Alanlarda;

1-) Tarımsal niteliği korunacak alanlarda ayırmalardan sonra elde edilecek her bir parselin 20.000 m²'den küçük olmayacağı, bu parsellerin tapu kadastro veya tapulama haritasında bulunan veya varolan bir yola, yapılan ayırmalardan sonra en az 50 m cephesi bulunacağı ve bu alanlarda yalnızca tarımsal amaçlara yönelik yapılanmaya izin verileceği belirtilmiştir. Bu alanlarda yapı emsali; KAKS=0.05, h=6.50 m ve inşaat alanı en çok 250 m² (2 kat) olacağı, bu alanlardaki yapılanmalarda yapının yola uzaklığının en az 10 m ve yan bahçe uzaklığının en az 5 m olacağı kararlaştırılmıştır. Ayrıca tarım ve hayvancılık üretimini korumak amacıyla yönelik olarak üretimden pazarlamaya kadar tüm faaliyetleri içeren entegre tesis niteliğinde olmayan kümes, ahır, ağıl, sera, su ve yem depoları için gerekli görülen konut dışı yapılanmalar için KAKS=0.60 ve yapı yüksekliği 6.50 m'yi geçmemesi gerektiği hükme bağlanmıştır.

Kırsal Konut Yerleşme Alanlarında;

1-) Bu alanlarda TAKS=0.25, KAKS=0.50 ve yükseklik 6.50 m (2kat) emsal alınacağı,

2-) Yapılacak inşaatlarda ön çekme mesafesi en az 5 m, yan çekme mesafesi en az 3 m olacağı,

3-) Yapılacak ayırma işlemlerinden sonra elde edilecek her parselin 600 m²'den küçük olamayacağı ve parsellerin kamuya ait bir yola en az 10 m cephesi olacağı,

4-) Arsalar ayrılmadıkça bir parsel üzerine müstemilat dışında birden fazla yapı yapılamayacağı belirtilmiştir.

Büyük ve Açık Alan Kullanışlarında;

Planlarda Bölge Parkı olarak ayrılan alanda mevcut doğal değerlerin korunması, geliştirilmesi, bakımı, korunması ve işletilmesi amaçlı tesisler ile park kullanımını kolaylaştıracak kır kahvesi, çayhane, satış büfeleri, wc, gölgelik, oturma ve piknik alanı, gezinti yolları gibi kullanışlar kapalı alanları toplam tüm alanda 500 m²'yi geçmemek koşuluyla yapılabileceği ve bunların dışında hiçbir yapı ve tesisin yapılamayacağı belirtilmiştir.

Deniz Yapılarında;

Balıkçı barınağı ve Tekne İmal Yeri ve Mahmuz Yeri için yapılacak etüt, proje ve uygulama çalışmalarının koordinasyonunun Kültür ve Turizm Bakanlığı'na yapılacağı belirtilmiştir (EK 6).

Planlamadan sonra ilk uygulama, planda Sosyal Turizm Tesis Alanı olarak görülen ve İleribaşı Mevkii'nde konumlanan alana, 1985 yılında Turizm Bankası tarafından finanse edilen ve işletilen TURBAN Belek Sosyal Turizm İşletmesi ilk tesis olarak açılmıştır. Bu tesis 7500 hektarlık alanı ile 2500 yatak kapasitesine sahipti (Çizelge 6.4 ve 6.5). Tesis özellikle dar ve sabit gelirli ucuz ama kaliteli hizmet götürmek amacı ile tasarlanmış ve uygulanmıştır (Özdemir, 1985).

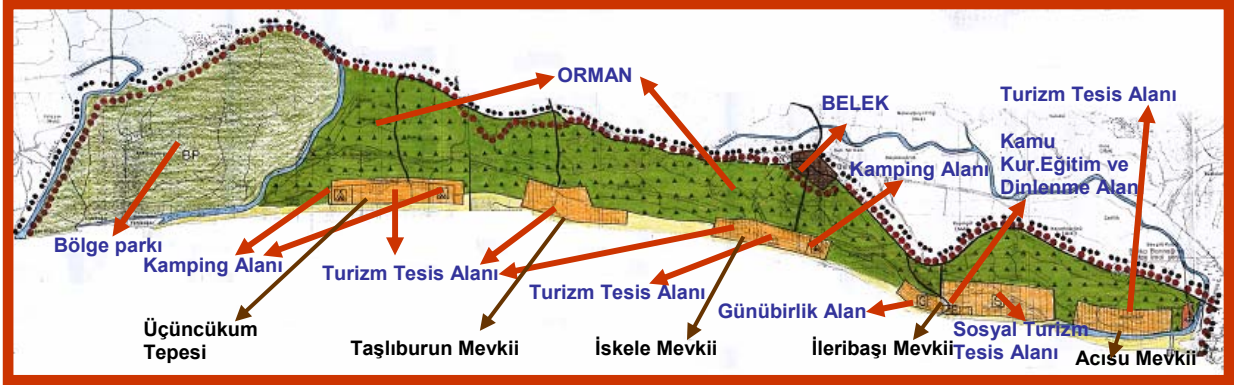
Çizelge 6.4 Antalya kıyı bandı turizm yatırım alanları yatak kapasiteleri (Turizm Bankası, 1987).

Turizm Yatırım Alanı	Mevcut yatak adedi/Tesis adedi					İnşaatı devam eden yatak adedi/Tesis adedi					Öneri yatak adedi/Tesis adedi					TOPLAM			
	Otel-Motel	Tatil köyü	Kamping	Sosyal turizm	Pansiyon	Toplam	Otel-Motel	Tatil köyü	Kamping	Sosyal turizm	Pansiyon	Toplam	Otel-Motel	Tatil köyü	Kamping		Sosyal turizm	Pansiyon	Toplam
BELEK	2500/1	...	2500/1	22350/..	...	1224/3	23574	26074/...

Çizelge 6.5 Antalya kıyı bandı turizm yatırım alanları harita, plan, altyapı durumu (Turizm Bankası, 1987)

Bölge Adı	Harita Durumu	Altyapı Durumu		Yatak Adedi/Tesis Adedi				
		İmar Planı Durumu	plan	Mevcut	İnşaat	Öneri	Toplam	
BELEK	Mevcut değil	1/25000 onanlıdır	plan	Mevcut değil	2500/1	23574	26074/...

1986 yılında yapılan turizm gelişim planı değerlendirildiğinde;

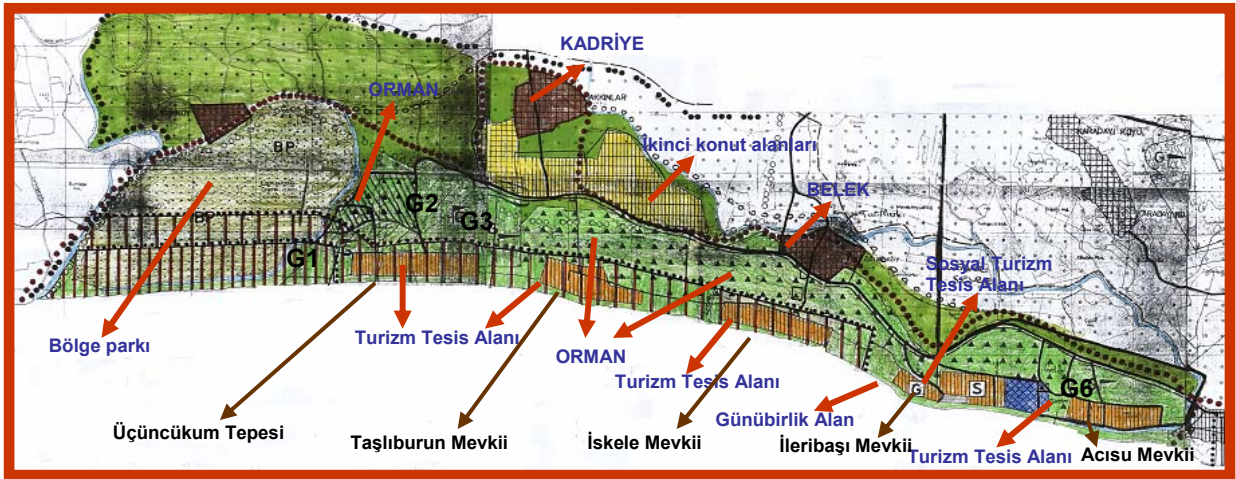
Şekil 6.1 1986 yılında yapılan planlamanın değerlendirilmesi (Acar, 2006).

- Arazi kullanımlarının kullanım amacına göre düzenlendiği,
- Bölgedeki turistik tesis, günübirlik ve kamping alanlarda taşıma kapasitesinin, bölgenin sahip olduğu özellikler doğrultusunda şekillendiği,
- Turizm gelişim sınırlarının belirlenmesi için bölgelemenin yapıldığı,
- Yerel halkın kullanabileceği alanların ağırlık kazandığı,
- Bölgede yapılacak tesisler için mimari tasarım kriterlerinin oluşturulduğu,
- Çevresel değerlerin korunduğu gözlenmektedir.

6.1.1.2 29.05.1990 Tarihli '1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı (Serik-Manavgat-Alanya Çevre Düzeni Revizyon Planı)' Planlama Kararları

05.03.1990 tarih ve 20452 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak Belek Turizm Merkezi sınırları genişletilmiş, bu kapsamda Kadriye ve Belek yerel yerleşimleri de bu sınırlar içerisine dahil edilmiştir. Bu değişiklik yapıldıktan sonra, 26.05.1981 tarihinde hazırlanan 'Serik-Manavgat-Alanya Çevre Düzeni Planı'nda revizyon yapılarak, 29.05.1990 tarihinde 'Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı' Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na onaylanmıştır.

19.07.1986 yılında onanan Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı ile 29.05.1990 tarihinde onanan Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı karşılaştırıldığında; Belek Turizm Merkezi'nde 1986 yılında yapılan planlama verilerinde değişiklik olduğu gözlenmektedir. Öncelikle turizm merkezi sınır değişimi yapılarak, Belek ve Kadriye yerleşimleri sınırlar içerisine alınmıştır. Arazi kullanımlarında değişiklik yapılarak ormanlık alanlar golf sahası alanlarına dönüştürülmüştür. Bu planlama kapsamında 4 tane golf sahası planlamaya dahil edilmiştir. Planlamada Üçüncükum Tepesi Mevkii, Taşlı Burun Mevkii ve İskele Mevkii 'Koruma Amaçlı Önlemler Alınacak Alanlar' olarak gösterilmiştir. Bu alanın genişliği 625 metredir. Bu alanlarda turistik tesislerin yapımında birtakım önlemlerin alınması kaydıyla uygulamaların gerçekleştirilebileceği belirtilmiştir. Ayrıca 1986 yılında yapılan planlamada İleribaşı Mevkii'nde Sosyal Tesis Alanı olarak nitelendirilen alanın büyük bir bölümü, bu planlamada Belediye Sosyal Hizmet Alanı olarak ayrılmıştır. Bu alanda yapılacak yapılarda $E=0.20$ ve yükseklik 7.50 m olarak tanımlanmıştır. Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı'nda İskele ve Üçüncükum Tepesi Mevkii'nde 'Kamping Alanlar' olarak ayrılan alanlar bu planlamada Turizm Tesis Alanı'na dönüştürülmüştür. Nazım İmar Planı'nda Bölge Parkı olarak bırakılan alanlar bu planlamada da korunarak, Deniz Kaplumbağaları Üreme ve Koruma Alanı olarak tanımlanmıştır. Bu alana yapılaşma yasağı getirilmiştir. 1990 tarihli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı'nda 'Öncelikle Planlaması Yapılacak Alanlar' olarak Acısu Mevkii, İleribaşı Mevkii ve Taşlı Burun Mevkisini içine alan bölge ayrılmıştır (EK 7).

Şekil 6.2 1990 yılında yapılan planlamanın değerlendirilmesi (Acar, 2009).

Sonuç olarak bu planlamayla, kamping alanların turizm tesis alanına ve ormanlık alanların golf sahasına dönüşümü ile beraber hem yatak kapasitesinin artması hem de arazi kullanım kararlarının değişmesi söz konusu olmuştur. Ayrıca bu planlama kararları, bölgede ormanlık

alanların büyük bir bölümünü zarara uğratmıştır. 1986 yılında yapılan planlama kararları, bölgede sürdürülebilir turizm uygulamasına yönelik kararlar içermesine rağmen, ekonomik ve politik nedenlerden dolayı revize edilen bu plan ile beraber Belek Turizm Merkezi değişime uğramıştır.

6.1.1.3 25.11.2002 Tarihli ‘Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu’ Planlama Kararları

07.10.1997 tarihinde ve 23133 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak Belek Turizm Merkezi sınırları genişletilmiştir. 2002 tarihli bu planlama, bu sınırlar içerisinde yapılmıştır.

Bu planlama ile beraber, 1990 yılında hazırlanan Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı’nda G1, G2, G3 ve G6 golf alanına ek olarak G4, G5 ve G7 golf alanları planlamaya dahil edilmiştir. Ayrıca sahil bandında yer alan turizm tesis alanlarına yeni eklemeler yapılarak kapasite arttırılmıştır. Bununla beraber, 2004, 2005, 2006 ve 2007 yıllarında Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı’nda tekrar değişiklik yapılarak, yatak kapasitesi arttırılmış ve yeni golf sahaları eklenmiştir. Bu düzenlemelerle beraber golf sahaları yapımı için ormanlık alanların tamamı turizme açılmıştır. 2002 yılında planlanan Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı kapsamında, planlamada yer alan plan kararlarına aşağıda değinilmektedir.

Planlama Kararları

Turizm Tesis Alanlarında;

1-) Otellerde $E=0.40$, maksimum kat adedi 5 kat, diğer turistik tesislerde ve tatil köylerinde $E=0.40$, maksimum kat adedi 2 kat ve maksimum yatak kapasitesi de 1000 yatak olacak şekilde düzenleneceği,

2-) Turizm Tesis Alanları’nda ve G5-G6 Golf Alanı+Konaklama Alanları’nda (Acısu Mevkii’nde yer alan), aynı parsel içinde belirlenmiş emsal değerleri aşılmadan, tesis bünyesinden ayrı olarak çözümlenmek koşulu ile maksimum 4000 m² kapalı inşaat alanını geçmeden 30 adet yönetici personel lojmanı, 170 yatak kapasiteli personel yatakhane ve sosyal tesisleri yapılabileceği,

3-) Planda İleribaşı Mevkii’nde yer alan Turizm Tesis Alanları’nda maksimum yatak kapasitesi 650 yatak olarak belirleneceği, bu alanlarda ve G1, G2, G3, G4, G7 Golf+Konaklama Alanları’nda aynı parsel içinde, tesis bünyesinden ayrı olarak maksimum

2000 m² kapalı inşaat alanını geçmeden, 15 adet yönetici lojmanı, 85 yatak kapasiteli personel yatakhane ve sosyal tesisler yapılabileceği,

4-) Planlamada Belek yerleşiminin batısında yer alan Özel Koşullu Turizm Tesis Alanı'nda, otel, motel, tatil köyü, yüzme havuzu, Aquapark, mini golf, lokanta, bar, kafeterya, çay bahçesi vb tesislerin yapılabileceği belirtilmiştir.

Özel Koşullu Turizm Tesis Alanlarında;

E=0.30 olarak belirlenmiş ve bu alanlarda mülkiyet tek tapuda toplanmadan ve ada bazında yapılacak yapıların tümünü kapsayan avan mimari proje, vaziyet planı Turizm Bakanlığı'na onanmadan uygulama yapılamayacağı, aynı zamanda inşaat ruhsatı verilmeyeceği belirtilmiştir.

Konaklamalı Golf Alanlarında (GK, GK1);

1-) Maksimum yatak kapasitesinin GK (G1, G2, G3, G4, G7) golf alanlarında 420 yatak, GK1 (G5, G6) golf alanlarında 1000 yatak kapasitesi olacağı belirtilmiştir.

Turizm Kompleksi Alanında (T);

1-) Planlamada bu yapılar emsal değişikliğinden dolayı iki farklı kullanımla tanımlanmıştır. Planda (T) olarak gösterilen turizm kompleksi alanında, E=0.30, maksimum kat adedi otellerde 5 kat ve tatil köylerinde 2 kat olarak, konaklama tesisleri dışında yer alan diğer tesislerde maksimum kat adedi 3 kat ve yatak kapasitesi 2000 yatak olarak belirlenmiştir. Ayrıca fonksiyon ve işleyiş sistemi, turizm kompleksi alanı için belirlenen emsali aşmadan maksimum 8000 m² kapalı inşaat alanını geçmeden, 40 yönetici personel lojmanı, 360 kalıcı personel yatakhane ve personel sosyal tesisleri yapılacağı belirtilmiştir.

Planda (T1) olarak gösterilen turizm kompleksi alanlarında, konaklama tesisi ve konaklama tesisleri dışında yer alan diğer tesisler için E=0.15 olarak belirlenmiştir.

İkinci Konut Alanlarında;

İkinci konut alanlarında E=0.30 ve yükseklik 2 kat olarak belirlenmiştir.

Botanik Park Alanında;

Planlamada (BP) olarak gösterilen Botanik Parkı, açık havada doğa ile ilgili eğitim ve bilgilendirme faaliyetlerinin sürdürülebileceği alanlar olarak belirlenmiş ve sadece 'Belek Yönetim Planı' kapsamında yapılması düşünülen Doğa Müzesi, Arberetum, yürüyüş yolları ve gününbirlik kullanıma hizmet edecek yapı ve tesislerin yapılabileceği ve yapılması durumunda E=0.003 olarak alınacağı belirtilmiştir.

Eğlence Merkezlerinde;

Planlama kapsamında Kadriye yerleşiminde yer alan eğlence merkezleri alanında; gokart pistleri, deve güreşi alanları, geleneksel yaşantıyı da yansıtan (örneğin Yörük çadırı) yeme-

içme üniteleri, el sanatı işlikleri ve bunların satışına yönelik birimler, lunaparklar ve su oyunları parkı gibi faaliyetleri içeren tesislerin yapılabileceği ve yapılması durumunda E=0.03 olarak alınacağı belirtilmiştir.

Yangın Üssü ve Sosyal Tesis Hizmet Alanında;

Planlamada İleribaşı Mevkii'nde yer alan Orman Genel Müdürlüğü Yangın Üssü ve Sosyal Hizmet Alanı'nda yangın üssü, su deposu, helikopter pisti ve sosyal hizmet binalarının yer alabileceği ve kapalı inşaat alanının en çok 600 m² olacağı ve mevcut ağaç dokusunun korunacağı belirtilmiştir.

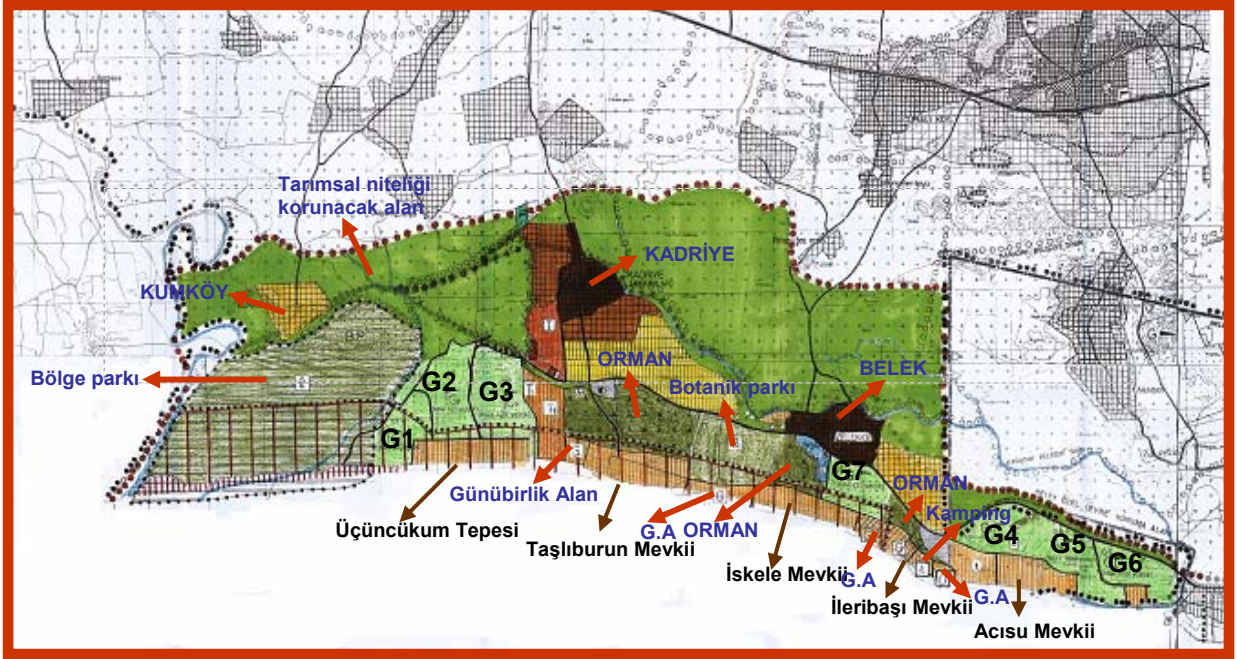
Turizm Amaçlı Sağlık Tesislerinde;

Planlamada İskele Mevkii'nde yer alan Turizm Amaçlı Sağlık Tesis Alanında; yöredeki turizm faaliyetlerini destekleyen, gerektiğinde onunla bütünleşen veya vereceği sağlık hizmetleriyle uluslar arası turizm pazarında çekicilik yaratabilecek nitelikte sağlık tesisi yapılacağı belirtilmiştir.

İdari Tesis Alanında;

Planlamada İskele ve Taşlı Burun Mevkii'nde konumlanan İdari Tesis Alanı'nda; resmi kurum alanları ile birlikte ilkyardım ve itfaiye tesisleri, turizm danışma ofisleri, yörede turizm yatırımcıları veya turizm işletmelerinin kuracağı birliklerin yer alabileceği belirtilmiştir. Ancak bu alanlarda ticari işletmelerin yer alamayacağı ve mevcut ağaç dokusunun korunacağı da kararlaştırılmıştır (EK 8).

Bu planlamada, 1990 yılında yapılan Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı'nda Üçüncükum Tepesi Mevkii'nde 3 golf sahası ve Acısu Mevkii'nde 1 golf sahasına ek olarak Aısu Mevkii'nde 2 golf sahası ve İskele Mevkii'nde 1 golf sahası planlanmıştır. 2002 yılında yapılan planlamaya göre, toplam golf sahası 7'ye yükselmiştir. Golf sahalarının tahsis edildiği alanların hepsi ormanlık alanlar içerisinde kalmaktadır. 2002 yılı planına göre bölgedeki bütün golf sahalarının toplam yatak kapasitesi 4100 olmuştur.

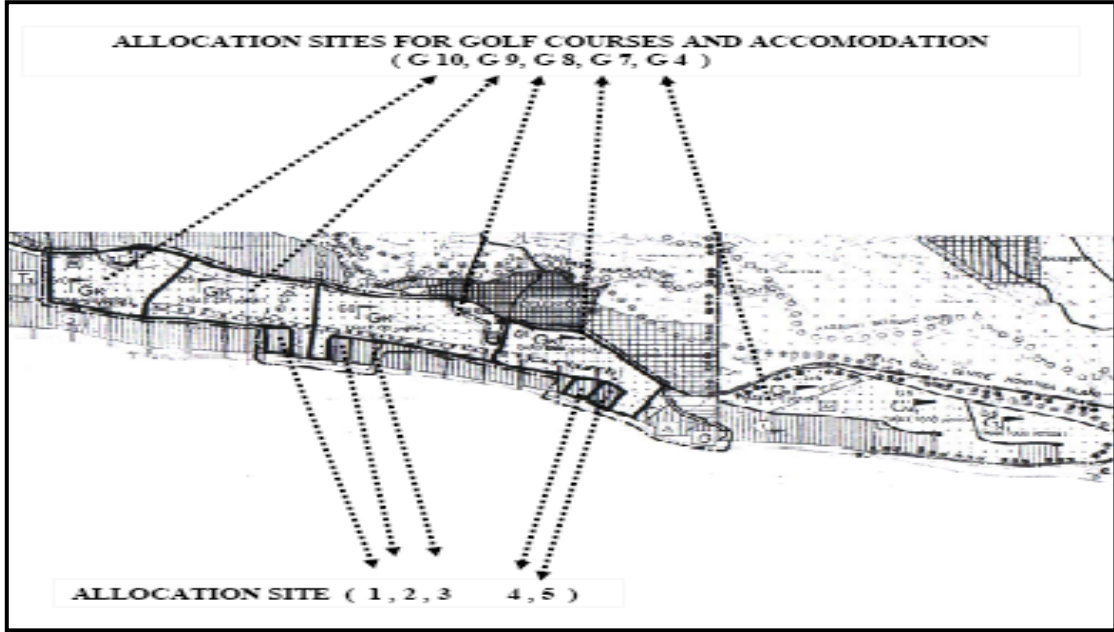

Şekil 6.3 2002 yılında yapılan planlamanın değerlendirilmesi (Acar, 2009).

Yeni golf sahalarının eklenmesi ve mevcut golf sahalarının yatak kapasitesi artışı için, 28.01.2004 tarihinde Doğu Antalya (Belek) Çevre Düzeni Planı değişikliği yapılmıştır (EK 9). Bu değişikliğin sınırlarını Taşlı Burun, İskele ve İleribaşı Mevki'leri oluşturur. Bu planlamada 2002 yılında İleribaşı Mevkii'nde planlanan G7 Golf + Konaklama Alanı'nda yatak kapasitesi arttırılmış ve alan büyütülmüştür. Ayrıca İskele ve Taşlı Burun Mevkii'nde G8, G9 ve G10 Golf + Konaklama Alanı planlanmıştır (Şekil 6.4). 2002 yılı planında İleribaşı Mevkii'nde Belediye Günübirlük Hizmet Alanı olarak ayrılan alanın büyük bir bölümü G7 Golf + Konaklama alanına, diğer bölümü de spor alanına dönüştürülmüştür. Ayrıca G7 golf alanındaki yatak kapasitesi 420'den 1000 yatağa çıkarılmış ve 200 personel yatağı ilave edilmiştir. 2002 yılı planında Taşlı Burun Mevki'si ile İskele Mevki'si arasında kalan Botanik Park Alanı ve İskele Mevkiindeki ormanlık alan ve günübirlük alan 2004 yılında yapılan plan değişikliği sonucu G8 golf sahası alanına dönüştürülmüştür. G8 golf alanındaki yatak kapasitesi 420 olarak belirlenmiştir. 2004 planlamasına göre, Taşlıburun Mevkiindeki ormanlık arazi, G9 ve G10 golf sahası alanı olarak planlanmıştır. G9 ve G10 golf alanındaki yatak kapasitesi her biri için 420 olarak belirlenmiş ve 100 personel yatağı ilave edilmiştir.

Bu planlama değişikliği ile beraber, Golf sahaları (G1, G2, G3, G4, G5, G6, G7, G8, G9, G10) yatak kapasitesi 5940 olmuştur. 2002 planlamasında 4100 olan yatak kapasitesi 1840 artmıştır.

28.10.2005 tarihinde tekrar plan değişikliği yapılarak G9 ve G8 Golf + Konaklama Alanı yatak kapasitelerinde artış yapılmış, yatak kapasiteleri her biri için 1200'e çıkarılmıştır (EK 10). 2004 yılında yapılan plan değişikliğinde bu alanlar için yatak kapasitesi 420 olarak belirlenmişti. Bu da demek oluyor ki, 780 yatak her bir golf sahası için eklenmiştir. Bu plan değişikliği ile beraber Belek Turizm Merkezi'nde Golf + Konaklama Alanı için toplam yatak kapasitesi **7500**'e yükselmiştir.

Şekil 6.4 2004 ve 2005 tarihinde yapılan plan değişiklikleri sonucu eklenen golf sahaları

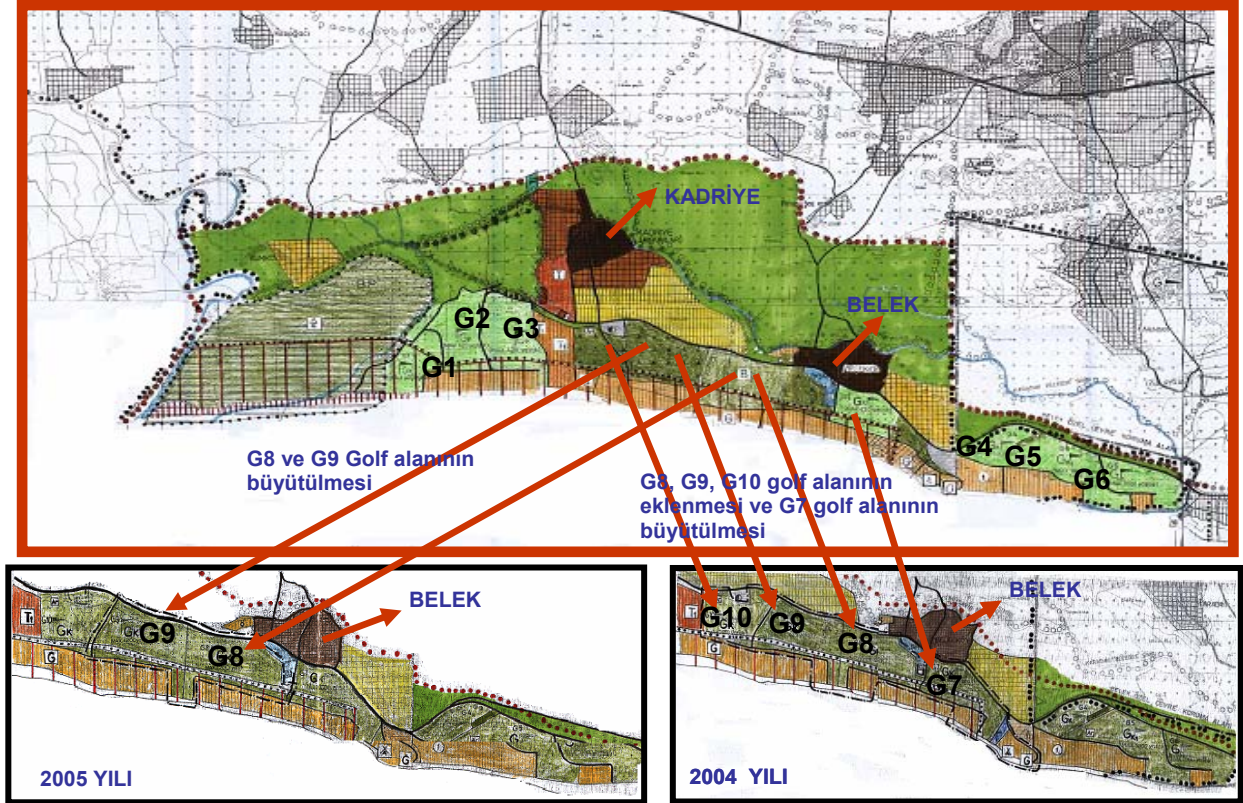
Belek Turizm Merkezi için 2002 yılından sonra yapılan plan değişiklikleri 2005 yılına kadar elde edilebilmiştir. Bu tarihten sonra yapılan değişiklikler 2007 tarihinde Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış ancak Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanması beklenmektedir.

Belek Turizm Merkezi'nde planlama süreçleri değerlendirildiğinde; bölge için ilk turizm gelişim planı 1986 yılında yapılan Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı, halen uygulanmakta olan 2002 yılı Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı (Belek Revizyonu) ise son turizm gelişim planı olarak ele alınmıştır. 2002 yılındaki turizm gelişim planı değerlendirilirken, bu plan üzerinden 2004 ve 2005 tarihinde yapılan değişiklikler de dahil edilmiştir. Belek Turizm Merkezi ilk planlama kararları (arazi kullanım kararları, yerli halk için aktivite alanları, doğal çevre verileri, turistik tesis yatak kapasiteleri, altyapı düzenlemeleri, kamu-özel sektör birlikteliği sonucu oluşması vb) ile UNEP (United Nations Environment Programme) tarafından sürdürülebilir turizm örneği olarak gösterilmiştir. Ancak

yapılan plan değişikliklerinden sonra BMP (Best Management Practices) bölgedeki düzenlemelerin sürdürülebilirlikten ziyade kısa dönemde kar sağlama amacını güttüğü belirtilmiştir.

Her iki plan (1986 ve 2002) arasında en büyük değişiklik arazi kullanım kararlarında ve yatak kapasitelerinde olmuştur. Yatak kapasitesi artışı için tesislerin yönetici personel lojmanları, personel yatakhaneleri ve personel sosyal tesisleri tesisin bünyesine alınarak müşteriler için yatağa dönüştürülmüştür. Bunun sonucunda tesislerin tasarım aşamasında belirlenen mimari ihtiyaç programları da değişikliğe uğramıştır. Bölgede kumul hareketlerinin kontrol edilebilmesi için 1960 yılında Orman Bakanlığı tarafından ağaçlandırılan ormanlık alanlar, turizm yatırımları için tahsis edilmiş ve planlama kararları doğrultusunda golf alanlarına dönüştürülmüştür. Hassas bir ekosisteme sahip Belek Turizm Merkezi, merkezi yönetimler tarafından yapılan planlama doğrultusunda, ilk planlamaya kıyasla çok büyük değişiklikler yaşamıştır. Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü uzmanları ile yapılan görüşmelerde; bölgede 1986 yılında yapılan planlamada 24 tesis ve 15600 yatak kapasitesi; 1994 yılında yapılan planlamada 24 tesis ve 20400 yatak kapasitesi; 2002 yılında yapılan planlamada 39 tesis ve 41700 yatak kapasitesi; 2004 yılında yapılan plan değişikliğinden sonra da 44 tesis ve 48200 yatak kapasitesi olduğu belirtilmiştir. Yetkililer 2007 yılından bu tarafa hazırlama aşaması devam eden planlamaya göre de yatak kapasitesinin 53000'e yükseleceğini belirtmişlerdir.

Belek Turizm Merkezi'nde yer alan tesislerin yatak kapasiteleri konusunda çok büyük bir karışıklık vardır. Kültür ve Turizm Bakanlığında yapılan görüşmelerde elde edilen yatak kapasiteleri ile, bakanlık bünyesinden elde edilen veriler ve bölgede altyapı hizmetlerinin düzenlenmesini yapan, yine bakanlık bünyesinde bulunan TURAŞ A.Ş. verileri birbirini tutmamaktadır.

Şekil 8.5 2002-2004-2005 yıllarında yapılan planlamaların değerlendirilmesi (Acar, 2009).

Sonuç olarak; Belek'te turizm gelişiminin kıyıda yoğunlaşması, doğal kaynakların etkilenmesine yol açmıştır. Kıyıda masif projelerin yapımı hassas kumul ekosistem üzerinde negatif bir etki yaratmıştır. Yoğunlaştırılmış mekan ve zaman periyodunda çok fazla sayıda turist kıyı bandındaki otellerde konaklaması ekosistemin sürdürülebilirliğini etkilemiştir. Turizm aktivitelerinin çeşitlendirilmesi ve yıl boyunca turizm aktivitelerine olanak sağlanması için izin verilen bölgede doğal kaynaklar da olumsuz etkilenmiştir. Bölgede otellerin ve golf sahalarının inşası sırasında kumulların hepsi tamamen tesviye edilmiş ve aynı zamanda kumsalda kalıcı yapıların (duvar, beton yürüyüş yolları vb) yapılmasıyla kıyı süreçlerinde büyük bozulmalar yaşanmıştır. Yüzdesi fazla olan rüzgarlı/fırtınalı günlerde içeriye doğru yoğun bir kum akışı söz konusudur. Yörede sayıları hızla artan ikinci konutlar bir çok bakımdan alt yapıyı zorlamaktadır. Estetik kaygılardan yoksun olarak inşa edilen bu konutların yarattığı görsel kirlilik de yadsınamaz. Yörede nüfus ve kullanım patlaması ve sosyo-kültürel boyutu içermeyen turizm planlaması sonucunda yörenin kültürel ve sosyal yapısı özelliklerini kaybetmeye başlamıştır. Best Management Practices (BMP), bölgede turizm gelişim sürecinde yöre halkının bu sürece dahil edilmediğini belirtmektedir. Ayrıca yerli çiftçi tesislerde ürünlerinin satılmamasından ve yeni inşa edilen otellerde iş fırsatları

yaratılmasına rağmen, yaratılan işlerin pek çoğunun mevsimsel ve düşük ücretli olmasından şikayetçidir.

6.1.1.4 1996 Tarihli ‘Belek Yönetim Planı’ Planlama Kararları

Belek Kıyı Yönetimi Planı, 1995-1996 yıllarında Turizm Bakanlığı'nın idari desteği ve Dünya Bankası, Akdeniz Çevresel Teknik Yardım Programının (METAP) finansmanı ile gerçekleştirilmiştir. Belek'te 1988 yılında başlayan deniz kaplumbağaları belirleme ve koruma çalışmaları uzun yıllar Doğayı Koruma Vakfı (WWF)'nin desteği ile DHKD (Doğal Hayatı Koruma Derneği) tarafından sürdürülmüştür. 1996 yılında Belek'in doğal değerleri analiz edilerek Belek Kıyı Yönetim Planı hazırlanmıştır (EK 11,12,13,14).

Yönetim Planı kıyı ekosisteminin sürdürülebilir kullanımı ve korunması amacıyla, ulusal ve yerel kademelerdeki karar alan kişilere öneriler getirir ve uygulanması için kurumsal bir çerçeveye öne sürer. Bu hedeflere ulaşılması için, bölgenin fiziksel özelliklerini temel alan bir toprak kullanımını düzenleyen plan, belirlenen bölgenin özel amaçlara tahsis edilmesini önermektedir. Bu özel amaçlar arasında yoğun ve çeşitli turistik kullanım, koruma, iyileştirme, eğlence, eğitim, sosyal hizmetler, altyapı ve yerel ekonomik etkinlikler vardır (DHKD, 1996).

Bu planlama doğrultusunda bölge, doğa koruma alanları, rekreasyon alanları, tarım alanları, turizm yatırım alanları ve kentsel alanlar olmak üzere 5 bölgeye ayrılmıştır. Her bir bölge için ölçütler, hedefler ve kullanım kararları belirlenmiştir. Bölgeleme yapıldıktan sonra bölgede öncelikli eylem planı hazırlanmıştır. Bu plana göre bölgede öncelikle yapılması gerekenler ve bu düzenlemeleri yapacak olan sorumlu kuruluşlar belirlenmiştir. Bu düzenlemelerle beraber bölgede oteller için yapım kılavuzu ve deniz kaplumbağalarının korunması için düzenlemeler oluşturulmuştur. Bölge için bitki örtüsü haritası, arazi kullanım haritası, turizm yatırım alanları haritası, öneri bölgeler haritası, Taşlı Burun öneri doğa koruma alanları haritası ve Kumköy öneri doğa koruma haritası hazırlanmıştır.

1996 yılında hazırlanan Belek Yönetim Planı doğrultusunda bölgede, tesis ve kıyı alanlarında deniz kaplumbağalarının korunmasına yönelik düzenlemeler getirilmiştir. Turizm tesisleri önündeki yuvalar, insan kullanımlarından dolayı zarar görmemeleri için kafeslenmektedir. Kafeslenerek yerleri belirlenmiş bu yuvaların herhangi bir şekilde zarar görmemesi için de bu

yuva ve kafeslerin bulunduğu tesislerin güvenlik sorumluları bilgilendirilmekte ve yavru çıkış dönemine kadar güvenlik altında tutulmaları sağlanmaktadır. Belek Yönetim Planı'nın hazırlandığı yıllarda bölgede, bugün olduğu gibi çok fazla turistik tesis yoktu. Yapılan bu planlama kararları o yıllarda uygulanabilseydi şu an bölgenin turizm gelişimi çok farklı olabilirdi. Ancak ekonomik ve politik nedenlerden dolayı, Yönetim Planının bölgede çok fazla uygulanma şansı olamamıştır.

6.1.2 Belek Turizm Merkezi'nde Flora ve Fauna Çeşitliliği, Elektrik-Su Tüketimi, Atık Yönetimi Kapsamında Bölgedeki Turizm Taşıma Kapasitesinin Analizi

Bölgede turizm gelişimi ile birlikte flora ve faunada, elektrik-su tüketiminde ve atıkların yönetiminde;

1- Çevre ve Orman Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirilmesi ve Planlama Genel Müdürlüğü'nden elde edilen, BATA Tur. Tic. A.Ş. tarafından 2005 yılında Antalya Belek İleribaşı-İskele Mevkiinde konumlanacak tesis için hazırlanan ÇED Raporu,

2- 20-25 Nisan 2009 tarihleri arasında çalışma alanında, aşağıda belirtilen kurumlar, turistik tesislerdeki yöneticiler ve eko-turizm uzmanları ile yapılan görüşmelerden elde edilen veriler,

- Antalya Orman İl Müdürlüğü
- Kadriye Belediyesi
- Serik Köprüçay Sağ Sahil Sulama Birliği (Golf alanlarında kullanım suyu)
- Antalya Tarım ve Köy İşleri Bölge Müdürlüğü
- Serik Orman İşletme Müdürlüğü
- Antalya Çevre İl Müdürlüğü
- TURAŞ Turizm ve Ticaret A.Ş. (İçme suyu ve Atık su)
- BASİS Ltd. Şti. (Katı atıkların toplanması)
- BETUYAB (Belek Turizm Yatırımcıları Birliği)
- TEDAŞ (Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.)

Doğrultusunda değerlendirilecektir.

6.1.2.1 Bölgede Flora ve Fauna Çeşitliliğindeki Değişim

Bölgede flora ve fauna çeşitliliğinin araştırılması 1995 yılına dayanmaktadır. Bu yıllarda başlayan araştırmalar, 1999 yılında Akdeniz Üniversitesi Biyolojik Çeşitlilik Araştırma Geliştirme ve Uygulama Merkezi ve Belek Turizm Yatırımcıları Birliği'nin ortak çalışması

olan “Belek'te 250 Bitki Türü ve Belek'in 20 Endemik Bitkisi” isimli kitabı ortaya çıkarmıştır. Bu kitapta verilen bilgilere göre Belek Turizm Merkezinde; 574 bitki, 29 endemik (sadece Türkiye'de bulunan) bitki, 1 adet relik endemik (dünyada sadece Belek'te bulunan) Serik Armudu (Pyrus serikensis) tespit edilmiştir. Ayrıca bölgede 109 kuş türü belirlenmiştir. Bu çalışma ile, British Airways'in "Tourism for Tomorrow Awards" (Yarınlr için Turizm) uluslararası çevre ve turizm yarışmasında, Avrupa bölgesinde 41 ülkeden katılan 115 proje arasında ikincilik ödülü ayrıca Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Grubu'nun (United Nations Department of Economic and Social Affairs) gerçekleştirdiği dünyanın en başarılı ve örnek alınması gereken projeler yarışmasında da birincilik ödülü kazanılmıştır.

BETUYAB (Belek Turizm Yatırımcıları Birliği) bünyesinde uzun yıllar çalışmış olan, şu an bölgede iki tesiste (Robinson Club Nobilis ve Club Voyage Belek-Select) danışmanlık yapan ve bölgeyi çok iyi tanıyan Eko-turizm uzmanı Çakır, 1999 yılında British Airways'de (İngiliz Hava Yolları) ödül kazandıran projeden şu anda sadece deniz kaplumbağalarına yönelik çalışmanın devam ettiğini ve halen BETUYAB'ın resmi yazışmalarında British Airways ambleminin kullanıldığını belirtmiştir. Bundan dolayı BETUYAB ve bölgedeki tesisler Avrupa pazarını kaybetmemek için her yıl Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi Ali Fuat Canpolat ve öğrenciler tarafından Mayıs-Eylül ayları arasında deniz kaplumbağaları çalışmalarına katılmaktadır.

Bölgedeki Deniz Kaplumbağaları; 1999 yılında Belek Turizm Yatırımcıları Birliği (Betuyab), Hacettepe Üniversitesi'nden danışmanlık hizmeti alarak, yaklaşık 30 km.'lik sahil şeridinde "Belek Deniz Kaplumbağaları 1999, 2000 ve 2001" adları ile koruma-kullanma projesi başlatmıştır. 2000 yılında T.C. Çevre Bakanlığı resmi araştırma projesi ihalesi Betuyab tarafından kazanılmış ve iki yıllık olan araştırma projesi 2001 yılı sonu itibariyle sonuçlanmış ve şu an proje Hacettepe Üniversitesi ile BETUYAB tarafından ortaklaşa yürütülmektedir. Bu proje kapsamında turizm tesisleri önündeki yuvalar, insan kullanımlarından dolayı zarar görmemeleri için kafeslenmektedir. Kafeslenerek yerleri belirlenmiş bu yuvaların herhangi bir şekilde zarar görmemesi içinde bu yuva ve kafeslerin bulunduğu tesislerin güvenlik sorumluları bilgilendirilmekte ve yavru çıkış dönemine kadar güvenlik altında tutulmaları sağlanmaktadır. Hacettepe Üniversitesince yapılan çalışmada; iki yıl süresince saptanan yuva sayıları, yuvalama yoğunluğu bakımından Belek bölgesinin Akdeniz'deki bilinen deniz kaplumbağaları yuvalama alanları içerisinde, Yunanistan'ın Zakynthos Adası'ndan sonra ikinci sırada yer aldığını göstermektedir. Elde edilen bu sonuç;

Türkiye'nin önemli biyolojik zenginliklerinden olan deniz kaplumbağalarını korumak ve imzalanan uluslar arası sözleşmelerle taahhüt edilen sorumlulukları yerine getirmek için, bölgedeki koruma çalışmalarına dikkat gösterilmesi gerektiğini ortaya çıkarmıştır. Belek Turizm Merkezi ve Özel Çevre Koruma Bölgesini kapsayan 29,5 km'lik çalışma alanında, 1999 yılı üreme döneminde caretta caretta'ya ait 612 ve chelonia mydas'a ait 8 adet yuva saptanmıştır. Elde edilmiş bu sonuçlar, bölgenin deniz kaplumbağası yuvalamaları açısından birinci derecede önemli alan olduğunu göstermiştir (Canpolat, 2000).

Atatunç tarafından yapılan Yüksek Lisans Tezi'nde, bölgede batıdaki Aksu Nehri ile doğudaki Acısu Çayı arasında kalan 16.0 km'lik alanda 2006 yılı üreme döneminde, Caretta caretta'ya ait 234 yuva saptanmıştır. 234 yuvadan yavru çıkışı olan yuva oranı %87,2 olarak belirlenmiştir. Bölgedeki yuvalardan yavru çıkış başarısını etkileyen en önemli doğal kaynaklı faktörün tilki predasyonu, insan kaynaklı yavru çıkış ve başarısını etkileyen olumsuz faktörlerin ise şemsiye-şezlong, kumsaldaki araç kullanımı ve çardak gibi yapılarla ilişkili olduğu belirlenmiştir. Turizm tesisleri, ikincil konutlar ve araç trafiğinden kaynaklanan yapay ışıklar, bölgelerdeki yoğunluk durumlarına göre yuvalamaların bölgesel dağılımını etkilediği gibi yuvalardan çıkmış yavruların deniz yerine yanlış yöne gitmelerine neden olmaktadır. Yapay ışıklar nedeniyle yanlış yöne yönelmiş yavrularda, direkt denize yönelmiş yavrulara oranla ölümlerin arttığı saptanmıştır (Atatunç, 2007).

Eko-Turizm Uzmanı Çakır ve Akdeniz Üniversitesi Çevre Sorunları Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürü Neyişçi'ye göre, 2008 yılında yapılan gözlemlerde özellikle turistik tesislerin önündeki deniz kaplumbağaları yuvalama alanlarında ciddi şekilde azalma olduğu tespit edilmiştir. Çakır, bununla en büyük nedeninin turizm tesisleri, ikinci konutlar ve araç trafiğinden kaynaklanan yapay ışıklar olduğunu belirtmiştir. Çakır, bölgede Robinson Club Nobilis, Xanadu Resort Otel ve Club Voyage dışında kalan tesislerin deniz kaplumbağalarına yönelik aşağıda belirtilen düzenlemelere (Çevre ve Orman Bakanlığı Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Doğa Koruma Dairesi Başkanlığı tarafından hazırlanan) uymadıklarını ifade etmiştir.

- Kumsala büfe, restoran vb sabit tesisler kurulmaması,
- Üreme dönemi olan Mayıs-Ekim aylarında aydınlatmaya dikkat edilmesi,
- Araba, motor, bisiklet vb araçların üreme kumsalına girmemesi,
- Kumsalda ateş yakılmaması,

- Kıyıdan itibaren 1 mil içinde sürat tekneleriyle saatte 5 milin üzerinde hız yapılmaması,
- Evcil hayvanların kumsala başıboş bırakılmaması,
- Şemsiye, sandalye, havluların kıyı çizgisinden 65 m ileriye yerleştirilmesi, plaj şemsiyelerinin toprağa gömülmeyen türden olması ve yumurtlama bandının gerisinde kullanılması,
- İşletme döneminde otel görevlileri tarafından yapılacak kontroller ile kumsala ve denize naylon torba, pet şişe ve çöp atılmasına izin verilmemesi,
- Kumsaldan görülebilen ışıkların perdelenmesi veya kumsaldan görünmeyecek durumda düzenlenmesi,
- Yüksek dalga boylu (kırmızı, sarı) veya düşük basınçlı sodyum lambalarının kullanılması,
- Su sporları malzemelerinin kıyıdan 35 m mesafede bulundurulması.

Bölgedeki kuş ve diğer türler: Eko-Turizm Uzmanı Çakır, 1999 yılında yapılan tespitlerde kuş türünün 109 iken, son zamanlarda bölgedeki tesis sayılarının artması, arazide yapılan değişiklikler sonucu kuş türlerinde ciddi azalma yaşandığını belirtmiştir. Özellikle bölgede sivrisinekler için bataklıklar kurutulduğu için, bataklığı seven ‘su kuşları’ bölgeye gelmemeye başlamıştır. Orman kuşlarından ‘Peçeli Baykuş’ bölgede yok denecek kadar azalmıştır. ‘Boyun Çeviren’ 1999 yılında gözlemlenebilirken, şu an gözlemlenememiştir. Aynı şekilde bölgedeki tilki popülasyonu çok azalmıştır. Yaban tavşanı 1999 yıllarında çok yoğunken, şu an golf sahalarında bunlara yönelik zehirleme yapıldığı için popülasyon yok olmuştur. Önceden nehirlerde gözlenebilen su samuru, ayrıca gelincik ve sincap popülasyonu da yok olmuştur.

Çakır, 2006-2007 yılları arasında yaptığı kişisel gözlemlerinde, bölgede 25 tür kelebek tespit ettiğini belirtmiştir. Bu kelebeklerden Sultan (zehirli kelebek) ve Osmanlı Kelebeği nesli tehlike altında olan türlerdir. Nisan ayının kelebek gözlemleri için mükemmel bir ay olduğunu belirten Çakır, 2009 yılında yaptığı gözlemlerde ise sadece 2 tür kelebeği tespit edebilmiştir. Bölgede 2008 yılında yaptığı gözlemlerde ise 4 tür Yusufçuk tespit etmiş ancak 2009 yılında bu popülasyonu gözlemleyememiştir. Aynı şekilde bölge ‘Oluklu Kertenkele’ ve Kara Yılan’ın merkezi iken 2009 yılı itibari ile bu popülasyon da yok olmuştur. Kara Yılan popülasyonunun yok olması sonucu bölgede hızlı bir şekilde fare popülasyonu artmıştır. Bölgede sivrisineklere yönelik yapılan ilaçlamadan dolayı yabancı hayat ciddi şekilde zarar

görmüştür. Şimdiye kadar bahsedilen fauna türleri Bern Sözleşmesi (09/01/1984 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile yürürlüğe girmiş uluslar arası bir sözleşme), Çevre ve Orman Bakanlığı Milli Parklar ve Av-Yaban Hayatı Genel Müdürlüğünün 7/6/2004 tarih ve 25485 sayılı resmi gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Merkez Av Komisyonu kontrollüğünde korunmaktadır. Ancak Çakır'ın yukarıda bahsedilen yaban hayatı ile ilgili gözlemleri koruma altına alınan türlerin birçoğunun artık alanda gözlemlenemediğini ortaya çıkarmaktadır. Bölgede 2005 yılında, BATA Turizm Tic. Ltd. Şti. tarafından hazırlanan ÇED raporuna göre ise 5 türün (yeşil ağaçkakan, guguk kuşu, üveyik, bahri ve kolyeli küçük yağmur kuşu) neslinin şiddetli tehlike altında olduğu ortaya konmuştur (BATA, 2005).

Çakır, bölgede golf sahalarında toprağın su tutma kapasitesini yükseltmek için kullanılan 'torf' malzemesinin Elmalı'dan kamyonlarla getirildiğini ve getirilen torfun içerisinde zehirli bir sürüngen olan 'Ursuni Engereği'nin bölgede üreyerek, bölgeyi tehdit eder hale geldiğini belirtmiştir. Şuan bölgede bu sürüngen ile mücadele çalışmaları devam etmektedir.

Bölgede bitki türleri; Çakır, golf sahalarının bulunduğu alanlarda ekosistemin tamamen dönüştürüldüğünü ifade etmiştir. Bölgede olmayan çim türünün ekildiğini, çimlerin yetiştirilmesi için kimyasal ilaçların ve gübrelerin kullanımı sonucu ekosistemin bozulduğunu belirtmektedir. Aynı zamanda golf sahaları için kullanılan su miktarının da su kaynakları konusunda ciddi sıkıntılara neden olduğunu ifade etmiştir. Çakır'a göre, bölgede golf sahalarının sulanması için Nisan- Mayıs aylarında m² başına 6-8 litre, Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül aylarında ise m² başına 12 litre su kullanılmaktadır. Bölgede en küçük golf sahası alanı 400.000 m² olduğuna göre Nisan ve Mayıs ayında harcanan su miktarı 96.000 m³ ve Haziran-Temmuz-Ağustos-Eylül aylarında ise 576.000 m³'tür.

1999 yılında yapılan tespitlerde özellikle Kadriye köyünde Serik armudunun (dünyada sadece bu bölgede bulunan) sayısının 1100 iken, şu an yerleşimde ikinci konutların gelişimiyle birlikte popülasyonun tehlike altındadır. 2009 yılında yapılan gözlemlerde ise Serik armudu popülasyonunun 500'lere düştüğü tespit edilmiştir.

Bölgede çevre konusunda hassasiyet gösteren tesis sayısı ile ilgili yöneltilen soruya Çakır, bölgede TUI'ye bağlı Alman bir işletme olan Robinson Club Nobilis otelde 2008 yılında elde edilen kârın 170.000 TL'sinin TEMA vakfına bağışlandığını belirtmiştir. Ayrıca tesis işletmecisinin bölgenin dışında 52 dönüm arazide yerel halk ile beraber otelde kullanılmak üzere ürün yetiştirdiğini, tesiste elektrik enerjisi kullanımının azaltılmasına yönelik AR-GE çalışmalarına yatırım yaptığını belirtmiştir. Çakır, tesisin mimarisinde ise binaların yeşil alan içerisindeki dağılımına özen gösterildiğini, tesisin girişinde yer alan Eco-Resort ambleminin

tesisin imajını etkilediğini belirtmiştir. Çakır, danışmanlığını yaptığı diğer tesis olan Club Voyage otelde ise çevreye duyarlılık konusuna dikkat edilmediğini belirtmiş, sebebini ise otel işletmesinin yerli olmasına bağlamıştır. Yerli işletmeciler çevre koruma bilinci konusunda oldukça geridedirler. Çevre korumasına yönelik işleyen yasal yaptırımlar dışında hiçbir güç çevre koruma bilincinin gelişmesini destekleyememektedir. Bu durum ülke ekonomisi ve eğitim politikaları ile paralel olarak olumlu veya olumsuz yönde değişmektedir.

Çakır, Belek Turizm Merkezi'nde yapılan tahsislerle (özellikle 11 adet golf sahası ile) çevre konusunda **'ihmal edilebilir düzey'**in geçildiğini belirtmiştir. 1996-1997-1998 yıllarında bölgedeki turizm gelişiminin sürdürülebilir olduğunu ancak şuan bölgede sürdürülebilir turizmden bahsetmenin mümkün olmadığını ifade etmiştir (Çakır, 22-04-2009).

Bütün bu değerlendirmeler göstermektedir ki, bölgede turizm gelişimine bağlı olarak ekosistemde ciddi dönüşümler yaşanmıştır. Turizm gelişiminden önce var olan yaban hayatı turistik tesisler ve golf sahaları ile birlikte yok olmaya başlamıştır. Bölgedeki ekosistemde yaşanan dönüşümü en iyi özetleyen örnek ise, U8 (Kempinski The Dome Resort Otel) kotlu tesisin Teknik Müdürü Murat Acet tarafından aşağıdaki gibi belirtilmiştir.

“Tesisin peyzaj düzenlemesinde kullandıkları palmye ağaçlarının ‘Kırmızı Palmiye Böceği’ salgınına uğradığını belirtmiştir. Bu böcek, bölgenin ekosisteminde yer almayan ve Mısır’dan ithal edilen palmye ağacı içerisinde bölgeye gelmiştir. İthal edilen palmyelerin içerisinde taşınan bu böcek şuan bölgedeki tüm ağaçları tehdit eder hale gelmiştir. Şu an bölgede ‘Kırmızı Palmiye Böceği’ ile mücadelede ilaçlar etkili olmamaktadır.”

Ekosistemin dönüşümüne diğer bir örnek ise Eko-Turizm Uzmanı Çakır'ın, yukarıda belirttiği gibi bölgede kara yılan popülasyonunun kimyasal ilaçlarla zehirlenmesi sonucu fare popülasyonunun bölgeyi tehdit eder hale gelmesidir. Sonuç olarak bölgede, ekosistem zincirinin halkalarında kopma yaşandığı için gelecek yıllarda çok daha tehlikeli sorunlarla karşılaşılacaktır.

6.1.2.2 Bölgede Altyapı Faaliyetleri

Antalya Belek Turizm Merkezi'nin altyapı yatırımları Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın katkı ve yönlendirmeleriyle yapılmıştır. Hükümet uluslar arası turizm gelişimi ve çekiciliği için altyapı yatırımlarını önemsemiş ve desteklemiştir. Bu kapsamda bölgedeki tesisler içme suyu, kanalizasyon, arıtma tesisleri, elektrifikasyon ve telekomünikasyon olanaklarından yararlanabilmişlerdir (DHKD-WWF, 1996).

Bölgede içme suyu kullanımı; Belek Turizm Merkezi'nde bulunan otel, tatil köyü ve yerleşik nüfusun içme ve kullanma suyu, 16 km uzunluktaki Antalya ili Serik ilçesi Boztepe TİGEM (Tarım İşletmeleri Genel Müdürlüğü) arazisi içerisindeki 5 adet derin kuyudan karşılanmaktadır (BATA, 2005). 2004 yılında açılan kuyular ile birlikte su kapasitesi 650lt/sn'ye ulaşmıştır. Kapasiteleri 50-150 lt/sn arasında değişen 7 adet kuyu, 28 km isale hattı, 10 km şebeke hattı ve 5 adet 3000 m³'lük su dağıtımının sağlandığı depo ile bir adet 500 m³'lük ara transfer deposu bulunmaktadır (www.turas.com.tr/belek2.html). Bölgedeki turistik tesislerin ve Kadriye-Belek köylerinin içme ve kullanma sularını sağlayan TURAŞ Turizm ve Ticaret A.Ş.de Altyapı İşletmeleri Müdürü Fatih Serter, bölgede pik sezonda (Ağustos ayı) turistik tesislere günde yatak başına 800 lt içme suyu verildiğini belirtmiştir. Ancak tesislere verilen bu suyun yüzme havuzlarında, yatak odaları banyolarında ve bahçe sulamasında kullanıldığını ifade etmiştir. Turistik tesislere verilen su hizmet bedeli ise 1.09 TL/m³ olarak belirlenmiştir. Buna göre 1200 yatak kapasiteli bir tesiste Ağustos ayında 1 günde harcanan su miktarı 960.000 lt / 960 m³ ve parasal değeri ise 1046 TL'dir. Belek Turizm Merkezi'nde yatak kapasitesinin 53000 olduğu düşünülürse, bölgede sadece Ağustos ayında tüketilen su miktarı 42400000 lt/ 42400 m³tür.

ASAT Genel Müdürlüğü verilerine göre turistik tesislerde su tüketimi 225 lt/gün/yatak olarak verilmektedir. Bovy ve Lawson (1977) ise, turistik bir tesiste su tüketiminin minimum 200 lt/gün/yatak, maksimum 300 lt/gün/yatak olduğunu belirtmektedir. Bu değerlendirmeler ışığında Belek'te 1200 kişilik bir tesiste tüketilen su miktarı ASAT verilerine göre 270.000 lt, Bovy ve Lawson verilerine göre ise en yoğun sezonda 360.000 lt'dir. Belek Turizm Merkezi'nde yatak kapasitesinin 53000 olduğu düşünülürse (Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü'nden elde edilen verilere göre), bölgede tüketilen su miktarı ASAT verilerine göre 11925000 lt/ 11925 m³, Bovy ve Lawson verilerine göre ise 15900000 lt/ 15900 m³tür.

Bölgede turistik tesislere su sağlayıcı şirket verileri incelediğinde ASAT ve Bowvy-Lawson'un belirlediği rakamlar arasında ciddi fark olduğu görülüyor.

Golf Sahaları kullanma suyu; Belek Turizm Merkezi'nde yer alan 11 adet golf sahasının kullanma suyu Serik Köprüçay Sağ Sahil Sulama Birliği tarafından yapılmaktadır. Köprüçay Regülatöründen kısmen açık kısmen kapalı kanallarla tahliye edilen sular (T5, T6, Kayaburun ve Dikmen tahliyeleri) Acısu ve Beşgöz deresine aktarılmaktadır. Bölgedeki 4 golf sahasında

(G11, G3, G1 ve G2) regülatöründen gelen sular sahanın içerisinde düzenlenen göletlerden geçmekte ve göletlerden borulama sistemiyle saha sulanmaktadır. Diğer golf sahaları (G4-G6, G5, G7, G8, G9, G10) doğrudan Acısu deresinden pompaj yapılarak sulanmaktadır. Bölgede 10 adet golf alanının sulanması için kullanılan su miktarı, golf sahalarının alanlarına göre değerlendirilmektedir. Bölgedeki golf sahalarının alanları Çizelge 6.6'da verilmektedir.

Çizelge 6.6 Bölgedeki golf sahalarının sulanması için belirlenen alanlar*

Golf Sahaları	Harita Kotları	Sulama Alanı (da)
Tat Golf Club	G1	500
National Golf Club	G2	600
Antalya Golf Club	G3	800
Gloria Golf Club	G4 VE G6	1118
Robinson Golf Club Nobilis	G5	550
The Montgomerie Golf Club	G7	550
Cornelia Golf Club	G8	800
Sueno Golf Otel	G9	800
Carya Golf Club	G10	550
Kaya Eagles Golf Club	G11	400

Antalya Devlet Su İşleri (DSİ)'den 1 yılda 1 dekar araziye verilen su miktarının 1050 ile 1100 m³ arasında olduğu öğrenilmiştir. Buna göre golf sahalarında kullanılan su miktarı Çizelge 6.7'de verilmektedir.

*Köprüçay Sağ Sahil Sulama Birliği'nden alınan veriler E.Acar tarafından görselleştirilmiştir.

Çizelge 6.7 Golf sahalarında kullanılan su miktarı*

Golf Sahaları	Harita Kotları	Sulama Alanı (da)	Su Miktarı (m ³)
Tat Golf Club	G1	500	550,000
National Golf Club	G2	600	660,000
Antalya Golf Club	G3	800	880,000
Gloria Golf Club	G4 VE G6	1118	1,229,800
Robinson Golf Club Nobilis	G5	550	605,000
The Montgomerie Golf Club	G7	550	605,000
Cornelia Golf Club	G8	800	880,000
Sueno Golf Otel	G9	800	880,000
Carya Golf Club	G10	550	605,000
Kaya Eagles Golf Club	G11	400	440,000
Toplam	11 tesis	6668	7,334,800

20-25 Nisan 2009 tarihinde alanda yapılan çalışmada; U7 (Sirene Golf Otel) kotlu tesiste Teknik Koordinatör Hasan Dede, Antalya Golf Kulübü'nde (G3; 36 delikli) yazın harcanan su miktarının 1 günde 5000 m³ olduğunu belirtmiştir. Tesisin 1 ayda harcadığı su miktarı ise 150.000 m³'tür. A1 (Gloria Golf Resort) kotlu tesiste Kalite Müdürü Seda Ispartalıgil, Gloria Golf Kulübü'nde (G4 ve G6; 18 delikli 2 adet ve 9 delikli 1 adet) yazın harcanan su miktarının 1 günde 6250 m³ olduğunu belirtmiştir. Tesisin 1 ayda harcadığı su miktarı ise, 187500 m³'tür. Tüm bu değerlendirmeler bölgedeki golf sahalarının sulanması için harcanan su miktarlarının ulaştığı ciddi boyutları göstermektedir.

Bölgede Atık Yönetimi; Bölgede kıyı kesiminde yer alan tesislerde oluşacak katı ve sıvı atık hesabı, BATA Tur. Tic. A.Ş. tarafından, 2005 yılında Antalya Belek İleribaşı-İskele Mevkiinde tasarlanacak tesis için hazırlanan ÇED Raporu ve görüşülen resmi kurumlardan alınan verilere göre sayısallaştırılmıştır.

* Köprüçay Sağ Sahil Sulama Birliği ve DSİ'den alınan veriler doğrultusunda E.Acar tarafından yorumlanmıştır.

Katı atığın hesaplanması: 1/25000 ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı'na göre bölgedeki tesislerin büyük çoğunluğu 1000 müşteri ve 200 personel yatak kapasitesi olarak ele alınmıştır. Tesiste oluşabilecek atıklar evsel nitelikli katı ve sıvı cinsindedir. Bu oluşacak katı-sıvı atıklar özellikle yaz sezonunda daha çok olacaktır. Devlet İstatistik Enstitüsünce kişi başına günlük ortalama katı atık miktarı yıllık 1,34 kg/kişi-gün olarak belirlenmiştir (DİE, 2000). Buna göre bir tesisteki 1200 kişinin oluşturacağı katı atık miktarı 1608 kg/kişi-gündür. Belek Turizm Merkezi'nde yatak kapasitesinin 53000 olduğu düşünülürse (Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü'nden elde edilen verilere göre) oluşacak katı atık miktarı 71020 kg/kişi-gündür.

Bölgedeki turistik tesislerin katı atıkları BASIS Ltd. Şti. tarafından toplanmakta ve ayrıştırılmaktadır. Firmaya ait çöp toplama araçları özellikle yaz sezonunda, gün içerisinde 2-3 kez tesislere uğrayarak atıkları toplamaktadır. Basis Ltd. Şti. bünyesinde Çevre Mühendisi olarak çalışan Aldıkaçtı, bölgedeki tesislerden sadece 2 tanesinin çöplerini ayrıştırdığını diğerlerinin ise bu konuya özen göstermediğini ifade etmiştir. Firma Belek dışında Kundu ve Kemer'deki 10 adet turistik tesisinde katı atıklarını toplamaktadır. Aldıkaçtı, bölgedeki tesislerden toplanan atıklardan özellikle kağıt ve cam atıkların geri dönüştürülebildiğini diğer atıkların ise tesislerin atıklarını ayrıştırmamasından dolayı geri dönüşümünün olmadığını belirtmiştir. Tesislerden toplanan atıklardan ancak metal, cam ve kağıt ürünlerinin geri dönüştürülebildiğini ifade etmiştir. Aldıkaçtı, 2008 yılında 1.283.472 kilo kağıt, karton gibi ürünlerin, 670.054 kilo ise metal atıkların, 27,000 kilo naylon, 70,000 kilo plastik, 146,690 kilo cam atığın geri dönüştürüldüğünü belirtmiştir. 2009 yılının 4 aylık (Ocak, Şubat, Mart, Nisan) periyodunda ise 100-150 ton kağıt, karton geri dönüştürülmüştür.

Firma ayrıca tesislerde kullanılmış bitkisel atık yağları da toplayarak biodizel firmalara aktarmaktadır. Bununla beraber tesislerdeki tıbbi atıklarda firma tarafından toplanarak, gömme sistemle belediyenin gösterdiği alana gömülmektedir. Atıkların toplanmasının yanında BASIS tarafından bölgenin tamamında kara sinek, sivri sinek, yılan ve böceklerin ilaçlanması da yapılmaktadır (Aldıkaçtı, 25-04-2009).

Sıvı atığın hesaplanması: Bölgedeki tesislerde, müşteriler ve personelin içme ve kullanma sularından oluşan evsel nitelikli atık sular oluşacaktır. Atık su hesaplamasında Antalya ili Mahalli Çevre Kurulunun 18.12.1996 tarih ve 96/12 sayılı Mahalli Çevre Kurulu Kararlarına kapsamında Madde 12 de verilen 4-5 yıldızlı tesisler için yatak başına düşen günlük atık su

miktarı 600 lt/kişi-gündür (BATA, 2005). Kültür ve Turizm Bakanlığı verilerine göre ise 5 yıldızlı bir otelde bir kişinin bir günde üreteceği atıksu miktarı 650 lt olarak verilmektedir. Bu veriye göre Belek Turizm Merkezi'nde 1200 kişilik beş yıldızlı bir tesiste üretilen atıksu miktarı 780.000 lt (780 m³)dir. Belek Turizm Merkezi'nde yatak kapasitesinin 53000 olduğu düşünülürse, üretilen atık su miktarı 34.450.000 lt/ 34450 m³'tür.

Bölgede atık suları toplayan TURAŞ Turizm ve Ticaret A.Ş. Altyapı İşletmeleri Müdürü Fatih Serter, pik sezonda turistik tesislerin ürettiği atık su miktarını 1 günde yatak başına 650 lt ve atık su hizmet bedelinin ise 0,55 TL/ m³ olduğunu belirtmiştir (Serter, 2009). Buna göre 1200 yatak kapasiteli bir tesiste Ağustos ayında 1 günde üretilen atık su miktarı 780.000 lt / 780 m³ ve parasal değeri de 429 TL'dir. Tesisteki sıvı ve fekal atıkların bertarafı BETUYAB ile anlaşmalı olan TURAŞ Tur. Tic. A.Ş. Altyapı İşletme Müdürlüğü tarafından işletilmekte olan Atıksu Arıtma tesislerinden arıtılarak bertaraf edilmektedir. Belek-Kadriye beldeleri ve tesislerin atık su arıtma tesisleri Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlı bir kuruluş olan TURAŞ A.Ş. tarafından işletilmektedir. 2 tane atık su arıtma tesisi vardır. Belek-1 Atıksu Arıtma Tesisi Üçkumtepesi ve Taşlıburun mevkiinde bulunan oteller ile Kadriye beldesi yerleşim yerinin atık sularının toplanması ve arıtılması amacıyla kurulmuştur. Belek-2 Atıksu Arıtma Tesisi ise İskele, Acısu ve İleribaşı mevkiinde bulunan otellerin ve Belek beldesi atık sularının toplanması ve arıtılması amacıyla kurulmuştur.

Çizelge 6.8 Belek Turizm Merkezi atıksu arıtma tesisleri ve kapasiteleri*

YERİ	ADI	KAPASİTESİ (m3)	EŞDEĞER NÜFUS (kişi)	YATIRIM TUTARI(\$)	BAŞLANGIÇ TARİHİ	BİTİŞ TARİHİ	ARITMA SİSTEMİ	İŞLETİCİ
ANTALYA	BELEK-1 ATIKSU ARITMA TESİSİ	7000	25000	900.000	31.01.1991	20.04.1994	BİYOLOJİK	TURAŞ
ANTALYA	BELEK-2 ATIKSU ARITMA TESİSİ	7600	25500	600.000	01.12.1992	18.01.1994	BİYOLOJİK	TURAŞ
ANTALYA	BELEK-1 ATIKSU ARITMA TESİSİ I. TEVSİL	6000	20000	1.000.000	25.05.2002	28.03.2003	BİYOLOJİK	TURAŞ
ANTALYA	BELEK-2 ATIKSU ARITMA TESİSİ I. TEVSİL	5000	16500	800.000	12.10.1999	02.05.2002	BİYOLOJİK	TURAŞ
ANTALYA	BELEK-2 ATIKSU ARITMA TESİSİ II. TEVSİL	10000	45000	1.240.000	27.10.2004	18.09.2005	BİYOLOJİK	TURAŞ

* 2007 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan alınan veriler E.Acar tarafından görselleştirilmiştir.

Ulaşım; Bakanlık bölgeye ulaşımın sağlanması için 45,5 km uzunluğunda yol yaptırmıştır. 2003-2004 yılları arasında da BETUYAB tarafından 3500 metre kaldırım yapılmıştır.

Elektrifikasyon; Bölgenin enerji yatırımının 1/3'ü Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1/3'ü Kepez A.Ş. ve 1/3'ü BETUYAB tarafından ödenmek kaydıyla Kepez A.Ş. tarafından yapılmış ve tesislerin enerji ihtiyacı ile yol aydınlatmaları sağlanmıştır. Kurulu gücü 55000 kw/saattir. 2007 yılında TEDAŞ Bölge Müdürlüğü'nden sağlanan verilere göre, Belek Turizm Merkezi'nde yer alan tesislerin ve yerleşimlerin (Kadriye ve Belek Köyleri) kullandıkları enerji miktarı Çizelge 6.9'da gösterilmiştir.

Çizelge 6.9 Belek Turizm Merkezi'nde 2006 yılı elektrik enerjisi kullanımı*

	ŞUBAT 2006	AĞUSTOS 2006
KADRIYE BELDESİ	457720 kwh	685784 kwh
BELEK BELDESİ	959342 kwh	1380393 kwh
	AĞUSTOS 2006	MART 2006
TESİSLER	9136658 kwh	3813157 kwh

2009 yılında TEDAŞ Bölge Müdürlüğü'nden sağlanan verilere göre ise, Belek Turizm Merkezi'nde yer alan tesislerin ve yerleşim yerlerinin kullandıkları enerji miktarı Çizelge 8.10'da gösterilmiştir.

* 2007 yılında Antalya TEDAŞ Bölge Müdürlüğü'nden alınan veriler E.Acar tarafından yorumlanmıştır.

Çizelge 6.10 Belek Turizm Merkezi'nde 2008 yılı elektrik enerjisi kullanımı*

2008 Yılı Belek Turizm Merkezi'nde (TURAŞ A.Ş., Turistik Tesisler, Kadriye) Kullanılan Enerji Miktarı	
Aylar	Enerji Miktarı (kwh)
Ocak	4,290,241.37
Şubat	3,964,169.16
Mart	3,959,974.86
Nisan	4,098,072.67
Mayıs	7,625,304.11
Haziran	10,260,374.91
Temmuz	9,763,514.37
Ağustos	11,881,631.15
Eylül	7,608,339.23
Ekim	6,698,159.85
Kasım	4,745,064.67
Aralık	4,621,856.54
Toplam	79,512,508.59

Boud-Bovy ve Lawson (1977)'un "Tourism and Recreation Development" isimli kitabında; bir konaklama tesisinde ortalama elektrik enerjisi kullanımı, turistik yatak başına 0,5 kw/h olarak belirlenmiştir. Bu veriye göre hesaplandığında Belek Turizm Merkezi'nde 1200 kişilik beş yıldızlı bir tesiste, ortalama elektrik enerjisi kullanımı 600 kw/h'tir. Belek Turizm Merkezi'nde yatak kapasitesinin 53000 olduğu düşünülürse, 1 günde kullanılan elektrik enerjisi 26500 kw/h'tir. Buna göre tesislerin 1 ayda kullandıkları elektrik enerjisi miktarı 795000 kw/h'tir. Olması gereken bu değer ile TEDAŞ Bölge Müdürlüğünden alınan yukarıdaki veriler kıyaslandığında arada büyük bir fark olduğu görülmektedir.

Telekomünikasyon; Santral binaları ve fiber optik hatlardan oluşan telekomünikasyon yatırımı yine 1/3'ü PTT, 1/3'ü Kültür ve Turizm Bakanlığı ve 1/3'ü BETUYAB tarafından karşılanmak kaydıyla PTT tarafından sağlanmıştır. Her tesise 25 hat kapasitesinde ulaşım imkanı verilmiştir.

Orman yangınına müdahale-Telsiz ağı; orman yangınları için kablosuz radyo ağı orman içine yerleştirilmiştir. Ayrıca yangın muslukları ve itfaiye araçları da yer alır. 35 km tel örgü ile BETUYAB, Jandarma ve Orman Müdürlüğü ile bağlantılı kablosuz radyo ağı tüm tesislere bağlanmıştır.

* 2009 yılında Antalya TEDAŞ Bölge Müdürlüğü'nden alınan veriler E. Acar tarafından yorumlanmıştır.

6.1.2.3 Bölgede Tarım Alanları ve Ormanlar

Tarım Alanları: Serik ilçesinin ekonomisi tarıma dayalı olup, halkın %90'ı çiftçilikle uğraşmaktadır. İlçede toplam tarım arazisi 430.702 dekadır. En çok pamuk tarımı daha sonra sebze ve meyvecilik yapılmaktadır. Serik ilçesine bağlı Kadriye köyünde toplam 8069 dekar sulu tarım arazisi yer almakta olup; bunun 180 dekarını karanfil yetiştiriciliği, 120 dekarını sera ve 50 dekarını narenciye kapsamaktadır. Belek köyünde ise toplam 3248 dekar tarım arazisinde buğday, mısır ve pamuk yetiştiriciliği, 80 dekarlık bölümde ise nar yetiştiriciliği yapılmaktadır. Üretilen ürünlerin bir kısmı iç tüketime ayrılmakta olup büyük çoğunluğu diğer şehirlere pazarlanmaktadır. Bölgede seracılık faaliyetlerinde son yıllarda büyük artış görülmektedir (Antalya Tarım İl Müdürlüğü, 2009).

Ancak Kadriye ve Belek köylerinde yaşayan halk, bölgelerinde gelişen turizm gelişimi ile birlikte tarımdan uzaklaşarak turizme doğru yönelmiştir. Köy halkı ellerindeki arazileri özellikle yurtdışından ve Antalya dışından gelenlere satarak para kazanmakta, buna bağlı olarak da satılan bu tarım arazileri ikinci konutlara dönüşmektedir. Sonuç olarak son gelişmelerle beraber her iki köydeki verimli tarım arazileri yerlerini ikinci konutların gelişimine bırakmışlardır. Bölgedeki turizm gelişiminde tarım arazilerinin ne kadarlık bölümünün ikinci konutlara dönüştüğünün verileri bulunamamıştır.

Ormanlar: Belek Ormanları 1960 yılında Orman Bakanlığı tarafından, bölgede yaşayan insanların can güvenliği, tarım alanlarının korunması ve çevreye "mikro klima" sağlaması için dikilmiştir. Bu ağaçlandırma çalışmaları 1980'li yıllara kadar devam etmiştir. Bölgenin akciğeri olan yemyeşil benzersiz orman, içerdiği kaynak değerleri nedeniyle Orman Genel Müdürlüğü'nün ilgili birimlerince "muhafaza ormanı" olarak seçilmişti.. Sahada toplam 2210 ha ormandan %86'sı verimli karakterdeydi. Ayrıca ülkemizde yapılmakta olan fıstıkçanı ağaçlandırmaları için gerekli olan tohum ihtiyacını karşılayan Türkiye'nin ikinci büyüklükteki (49.5 ha) fıstıkçanı tohum meşceresi de bu alan içerisindeydi. Fıstıkçanı, kızılçam ve okaliptüs ağaçlarından oluşan sahada toplam 700 bin civarında ağaç bulunmaktaydı.

Ancak 1984 yılında bölgenin turizm gelişim merkezi olarak ilanından sonra, bölgedeki ormanlık alanda büyük değişimler yaşanmıştır. Belek'te turizm gelişimine bağlı olarak ormanlık alanların kaybı ile ilgili veriler Çizelge 6.11'de verilmektedir.

Çizelge 6.11 Belek'te turizm gelişimine bağlı ormanlık alanların kaybı (Orman Bakanlığı, 2001).

Belek'te Turizm Gelişimine Bağlı Olarak Ormanlık Alanların Kaybı		
Orman Kaybının Nedenleri	Yok Olan Ormanlar (M ³)	Yok Olma Tarihi
Yangın	173,413	06.06.1990
Yol	160,47	06.06.1990
Turizm Alanları İçin Enerji Hattı	293,04	27.11.1991
Yangın	132	27.11.1991
Yol	74,096	27.11.1991
Rüzgarın Zararı	61,6	26.12.1991
Su Dağıtım Hattı	437,714	16.11.1992
Yangın Güvenlik Bandı	51,4	01.12.1992
Yangın	63,315	01.12.1992
Yol	205,575	17.12.1992
Yangın	47,1	17.12.1992
Golf Sahası	720,619	12.80.1993
Golf Sahası	200,477	28.09.1993
Yangın	50	01.10.1993
Golf Sahası	1136	25.05.1995
Golf Sahası	510	20.09.1995
Toplam	4316,819	

Serik Orman İşletme Müdürlüğü'nden elde edilen Belek Turizm Merkezi'ndeki golf sahalarının alanları ve bu alanlar içindeki ağaç adetleri Çizelge 6.12'de gösterilmiştir. Ancak çizelgede belirtilen ağaç adedi golf sahası için ağaç kesimi yapılmamış sayılardır. Golf sahaları için kesilen ağaç adetleri Serik Orman İşletme Müdürlüğü'nden elde edilememiştir.

Çizelge 6.12 Golf sahalarının kapladıkları alan ve golf sahası yapılmadan önceki ağaç adetleri*

Belek Turizm Merkezi'ndeki Golf Sahaları	Kapladıkları Alan (m ²)	Alan içindeki ağaç sayısı (adet)
National Golf Club (G2)	1.020,000 (okaliptüs, çam)	13831
Antalya Golf Club (G3)	381,321	17118
Gloria Golf Club (G4)	610,000 (fıstık çamı, okliptüs, kızılçam)	10874
Robinson Golf Club Nobilis (G5)	484,000	9835
The Montgomerie Golf Club (G7)	973,342	28048
Cornelia Golf Club (G8)	137,138	38024
Carya Golf Club (G10)	900,000	28965
Kaya Eagles Golf Club (G11)	918,653	38024
TOPLAM	5.424,454	184,759

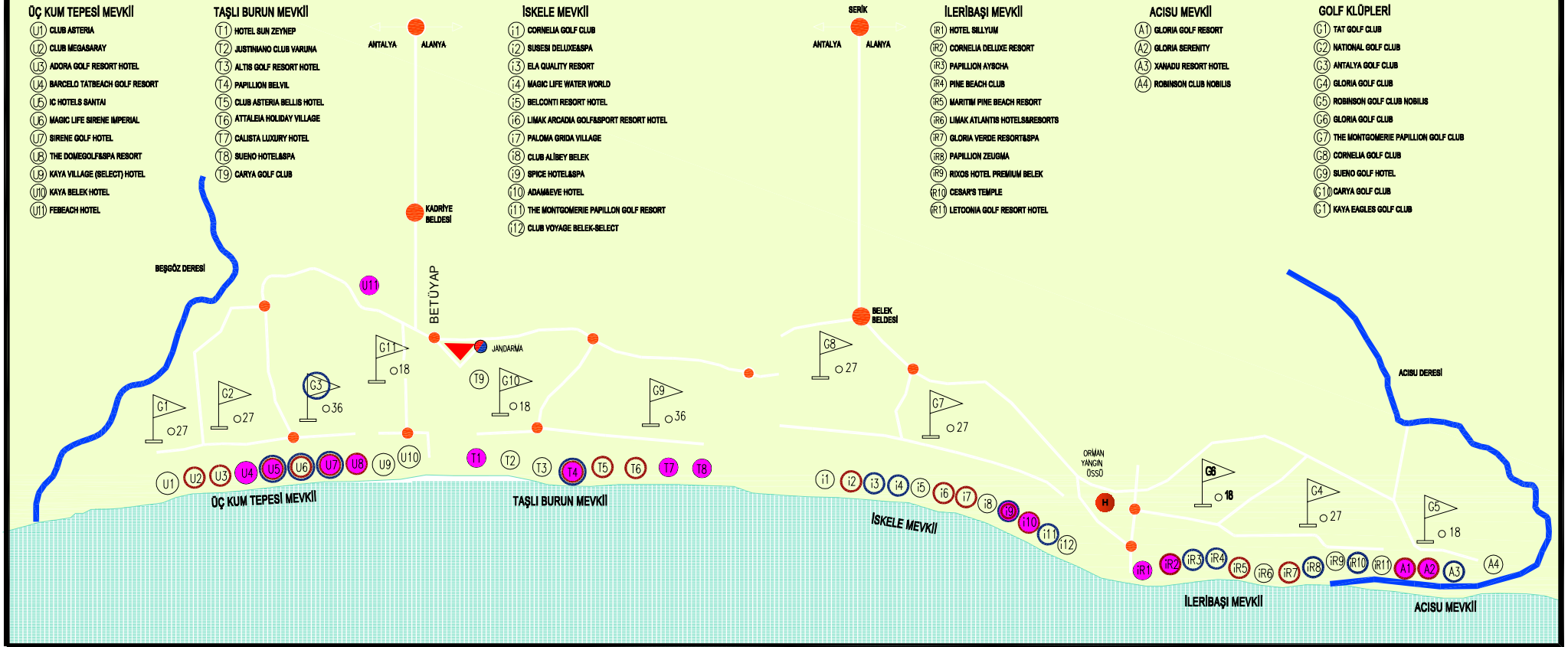
6.2 Bölgedeki Aktörlerin Turizm Gelişimine-Destinasyon İmajına-Mimari İmaja Bakışlarının Araştırılması

Bu başlık altında, öncelikle araştırmaya katılan turistlerin demografik bilgileri, bölgeyi tercih nedenleri, yöreyi - toplumu değerlendirmeleri, destinasyon imajını ve kaldıkları tesislerin imajını değerlendirmeleri yapılacaktır. İkinci aşamada, Kadriye ve Belek köylerinde yaşayan yerli halkın demografik bilgileri, bölgedeki turizm gelişimine bakışları ve bölgenin imajını değerlendirmeleri aktarılacaktır. Üçüncü aşamada, bölgedeki 5 yıldızlı tesislerin yetkililerinin bölgedeki turizm gelişimine bakışları değerlendirilecektir. Son aşamada ise, bölgede tasarım yapan mimarların tasarladıkları tesisteki mimari değerlendirmeleri aktarılacaktır.

28 Ekim-09 Kasım 2008 tarihleri arasında anket formu dağıtılan turistik tesisler, 20-25 Nisan 2009 tarihleri arasında tesis yetkilileri ile yüz yüze görüşülen turistik tesisler ve mimarlara yönelik hazırlanan anket formlarını dolduran mimarların tasarladıkları tesisler Şekil 6.6'da gösterilmektedir.

* Serik Orman İşletme Müdürlüğü'nden alınan veriler E.Acar tarafından görselleştirilmiştir.

BELEK TURİZM MERKEZİ OTELLERİ ve GOLF KLÜPLERİ

Şekil 6.6 Alan çalışması anahtar planı

- OTELLER
- GOLF SAHALARI
- GOLF SAHASI DELİK ADEDİ
- İŞLETME SORUMLULARI İLE GÖRÜŞÜLEN TURİSTİK TESİSLER (20-25 NİSAN 2009)
- ANKETE KATILAN MİMARLARIN TASARLADIKLARI OTELLER
- ANKET UYGULANAN TURİSTİK TESİSLER (28 EKİM-9 KASIM 2008)

6.2.1 Belek Turizm Merkezi'nde Yer Alan 5 Yıldızlı Tesislerde Kalan Yerli ve Yabancı Turistlerden Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar

Belek Turizm Merkezi kıyı bandında yer alan 15 tesis ve Kadriye beldesinde yer alan 1 tesiste konaklayan turistlerle yapılan anket çalışmasında öncelikle araştırmaya katılanların demografik bilgileri verilecektir.

6.2.1.1 Araştırmaya Katılan Turistlerin Demografik Bilgileri

Bu bölümde araştırmaya katılan turistlerin yaş, eğitim durumları, meslekleri ve aylık kazançları yorumlanmıştır.

Çizelge 6.13 Araştırmaya katılan turistlerin yaş, eğitim ve meslek durumları

	N	%		N	%
<u>Yaş Grupları</u>			<u>Meslek Durumu</u>		
18 – 24	7	6,5	Üst Düzey Yönetici	3	2,8
25 – 29	7	6,5	Serbest Meslek	27	25,0
30 – 34	8	7,4	Orta Düzey Yönetici	3	2,8
35 – 44	23	21,3	Orta Düzey Yönetici	2	1,9
45 – 54	19	17,6	Tüccar	5	4,6
55 – 64	24	22,2	Esnaf	6	5,6
65 ve Üstü	12	11,1	Özel Sektörde memur	21	19,4
Toplam	100	92,6	Kamuda memur	10	9,3
C.Yok	8	7,4	Emekli	15	13,9
TOPLAM	108	100	Öğrenci	5	4,6
<u>Eğitim Durumları</u>			<u>Meslek Durumu</u>		
İlkokul Mezunu	7	6,5	Ev hanımı	1	,9
Ortaokul Mezunu	16	14,8	İşçi	3	2,8
Lise Mezunu	40	37,0	Ofis Elemanı Olmayan	1	,9
Üniversite Mezunu	35	32,4	Toplam	102	94,4
Lisansüstü Mezunu	6	5,6	C.Yok	6	5,6
Toplam	104	96,3			
C.Yok	4	3,7			
TOPLAM	108	100	TOPLAM	108	100

Çizelge 6.14 Araştırmaya katılan turistlerin aylık ortalama gelirleri ve geldikleri ülkeler

<u>Aylık Ortalama Gelirleri</u>			<u>Geldikleri Ülkeler</u>		
	N	%		N	%
0 - 999 YTL	2	1,9	Almanya	41	38,0
1000 - 1999 YTL	3	2,8	İngiltere	15	13,9
3000 - 3999 YTL	2	1,9	Rusya	11	10,2
5000 YTL ve Üzeri	1	,9	Türkiye	8	7,4
0 - 999 EURO	4	3,7	Hollanda	7	6,5
1000 - 1999 EURO	5	4,6	Belçika	5	4,6
2000 - 2999 EURO	5	4,6	Avusturya	4	3,7
3000 - 3999 EURO	9	8,3	Ukrayna	4	3,7
4000 EURO ve Üzeri	11	10,2	Finlandiya	3	2,8
0 - 1999 \$	5	4,6	İskoçya	2	1,9
2000 - 3999 \$	3	2,8	İsveç	3	2,8
4000 \$ ve Üzeri	6	5,6	ABD	1	,9
2000 - 3999 POUND	4	3,7	Romanya	1	,9
4000 POUND ve Üzeri	4	3,7	Fransa	1	,9
Toplam	64	59,3	C.Yok	2	1,9
C.Yok	44	40,7			
TOPLAM	108	100	TOPLAM	108	100

Çizelge 6.13'te görüldüğü gibi araştırmaya toplam 108 kişi katılmıştır. Özellikle 55-64 yaş grubunun %22,2 oran ile araştırmada daha etkili olduğu görülmektedir. Araştırmaya katılanların %37'si lise mezunudur. Lise mezunlarını %32,4'le üniversite mezunları takip etmektedir. Araştırmaya katılan turistlerin %25'ini serbest meslek sahipleri, %19,4'ünü de özel sektörde çalışan memurlar ve %13,9'unu da emekliler oluşturmaktadır. Çizelge 6.14'te görüldüğü gibi araştırmaya katılan turistlerden 44 kişi (özellikle Almanlar) %40,7 oranla aylık gelirlerini belirtmemiştir. Turistlerin %10,2'sinin aylık geliri 4000 Euro ve üzeridir. Görüşülen turistlerin %38'i Almanya, %14'ü İngiltere, %10'u Rusya'dan gelmektedir. İlk üç ülke bu şekilde sıralanmakla birlikte, Hollanda, Belçika, Avustralya, Ukrayna, Finlandiya, İskoçya, İsveç, ABD, Romanya ve Fransa'dan gelen turistlere de rastlanmıştır. Yerli turistlerin oranı ise %7,4 olarak gerçekleşmiştir.

6.2.1.2 Araştırmaya Katılan Turistlerin Bölgeyi Tercih Nedenleri-Yöreyi ve Toplumunu Değerlendirmeleri

Bu başlık altında araştırmaya katılan turistlere bölgeyi tercih nedenleri, yöreyi ve toplumu değerlendirmeleri için 10 soru yöneltilmiştir.

Çizelge 6.15 Tatil için bu bölgeyi tercih etme nedenleri

Tercih Nedenleri	N	%
Zengin doğal güzellikleri için	28	26,2
Ucuz olduğu için	14	13,1
Yerel halkı tanımak için	9	8,4
Deniz - kum - güneşten yararlanmak için	55	51,4
Deniz kaplumbağalarını görmek için	5	4,7
Golf Tesisleri için	46	43,0
Alışveriş olanakları için	5	4,7
Tarihi yöre ve kalıntılara yakın oluşu	18	16,8
Diğer	6	5,6
Baz	107	

Çizelge 6.15’de görüldüğü gibi, kitle turiste yönelik hizmet sunan bölgede deniz-kum-güneş üçlüsü ön plana çıkmıştır. Diğer bir tercih nedeni de ormanlık alan içerisindeki golf sahalarıdır. Bölgenin sahip olduğu doğal güzellikleri tercih edenlerin sayısı oldukça azdır.

Çizelge 6.16 Bölgenin daha önce ziyaret edilmesi

	N	%
Evet	69	63,9
Hayır	37	34,3
Toplam	106	98,1
C.Yok	2	1,9
	108	100

Çizelge 6.16’da da görüldüğü gibi, bölgeye gelen turistlerin ziyaret tekrarları çok fazladır. Bunun da en büyük nedeni 5 yıldız standardındaki turistik tesisler, iklim, deniz ve güneştir.

Çizelge 6.17 Kaldığımız süre içerisinde Belek ve Kadriye yerleşimlerine gitme sıklıkları ve gidiş amaçları

Gidiş Sıklığı	N	%
Her gün	2	1,9
Haftada bir	51	47,2
Haftada iki	25	23,1
Diğer	17	15,7
Hiç	8	7,4
Toplam	103	95,4
C.Yok	5	4,6
	108	100
Gidiş Amacı	N	%
Alışveriş	60	65,2
Gezme	25	27,2
Fuar - Festival	4	4,3
Yerel Kültürü tanıma	14	15,2
Yemek	8	8,7
Eğlence	7	7,6
Diğer	10	10,9
Baz	92	

Çizelge 6.17’de görüldüğü gibi, bölgeye gelen turistlerin % 47,2’si Kadriye veya Belek köylerinden birisini kaldıkları süre içerisinde en az haftada bir gün ziyaret etmiştir. Ziyaret etme sebepleri alışveriş ve gezme amaçlıdır. Araştırma için aranan sonuç olan yerel kültürü tanıma üçüncü sırada yer almıştır.

Çizelge 6.18 Toplum değerlendirme

Toplum	N	%
Misafirperver	83	76,9
Hoşgörülü	31	28,7
Eğitimli	27	25,0
Cana Yakın	57	52,8
Güvenilir	26	24,1
Kaba	8	7,4
Hoşgörüsüz	5	4,6
Eğitimsiz	9	8,3
Soğuk	1	0,9
Tehlikeli	4	3,7
Baz	108	

Çizelge 6.18’de görüldüğü gibi turistlerin $\frac{3}{4}$ ’ünden fazlası toplumu misafirperver olarak değerlendirmiştir.

Çizelge 6.19 Turizmin yörede yarattığı çevresel problemlerin değerlendirilmesi

Çevresel Problemler	N	%
Yoğun yapılaşma	42	48,3
Trafik sıkışıklığı	7	8,0
Deniz kirliliği	18	20,7
Doğal çevrenin tahribi	30	34,5
Tarihi ve kültürel değerlerin tahribi	15	17,2
Çöp sorunu	31	35,6
Gürültü sorunu	18	20,7
Diğer	1	1,1
Baz	87	

Çizelge 6.19’da görüldüğü gibi, çalışmanın da amacını oluşturan bölgedeki yoğun yapılaşma ve doğal çevrenin tahribatı konusuna, ankete katılan turistler de aynı doğrultuda cevap vermişlerdir. Bölgede yoğun yapılaşma beraberinde doğal çevrenin tahribatını getirmiştir.

6.2.1.3 Araştırmaya Katılan Turistlerin Destinasyon İmajını Değerlendirmeleri

Bu başlık altında araştırmaya katılan turistlere ilk önce 4 adet açık uçlu soru sorulmuştur. Daha sonra destinasyon imajının bileşenlerinden olan bilişsel imaj başlığı altında 18 ifade, duygusal imaj başlığı altında 3 ifade ve genel imaj başlığı altında 1 ifade olmak üzere toplamda 22 ifadeye katılma dereceleri araştırılmıştır.

Çizelge 6.20 Belek Turizm Merkezi'ni bir tatil destinasyonu olarak düşündüğünüzde aklınıza bölgenin hangi özellikleri gelmektedir?

Bölgenin Özellikleri	N	%
Deniz / Kumsal / Güneş / İklim / Tatil / Plaj	38	43,7
Golf / Golf Alanlarının Doğallığı	28	32,2
Doğal Çekicilikler / Ormanlar / Bitkiler / Korunan Bölgeler / Çevre / Güzel & Görülmeye Değer Bir Yer	15	17,2
Oteller / Aktiviteler / Konaklama Olanakları / Kalite / Herşey Dâhil Sistem / Verilen Paraya Değer	20	23,0
Huzur / Sakinlik	7	8,0
Alışveriş İmkânları / Ucuz Alışveriş	7	8,0
Kültür / Tarih / Okuduklarım	7	8,0
Hoşgörülü Yerli Halk / Misafirperverlik / Kibarlık	8	9,2
Spor İmkânları	4	4,6
Aspendos	4	4,6
Caretta Caretta	3	3,4
Turistik Bir Yer	4	4,6
Kebaplar / Yiyecekler	1	1,1
Gelişen Bir Yer	2	2,3
Ulaşım Zorluğu Var	2	2,3
Diğer	7	8,0
Baz	87	

Çizelge 6.20'de görüldüğü gibi, ankette bu soruya cevap veren 87 kişiden %43,7'si, Belek Turizm Merkezi'ni deniz-kumsal-güneş-iklim-tatil-plaj kavramları ile özdeşleştirmiştir. Bölgenin imajını bu kavramlar belirlemiştir.

Çizelge 6.21 Belek Turizm Merkezi ile ilgili olarak hangi kaynaktan elde ettiğiniz bilgiler sizi bu seyahate yönlendirdi?

Bilgi Kaynakları	N	%
Seyahat Acentesi	53	50,0
Broşür - Seyahat Rehberleri	25	23,6
Aile veya Arkadaş Çevresi	42	39,6
Havayolları	2	1,9
Reklâmlar	6	5,7
Kitaplar - Filmler	3	2,8
Haberler - Makaleler	2	1,9
Turizm Fuarları	8	7,5
İnternet	42	39,6
Okuldan Öğrenilen Bilgiler	1	0,9
Diğer	7	6,6
Baz	106	

Görüşülen turistlerin yarısı seyahat acentesi ile, % 40 ise aile veya arkadaş çevresinin tavsiyesi ve İnternet aracılığı ile bölgeye gelmişlerdir. Bu değerlendirmede göstermektedir ki,

ankete katılanların bölge hakkında sahip oldukları imaj, özellikle seyahat acenteleri tarafından algılanan ve verilmeye çalışılan imajın yönlendirilmesi ile şekillenmiştir.

Çizelge 6.22 Ankete katılan yerli ve yabancı turistin destinasyonun imajını değerlendirmesi

		İmaj Verileri	C.V.	++ (5)	+ (4)	0 (3)	- (2)	-- (1)
Bilişsel İmaj	Doğal Kaynaklar	Eşsiz manzara ve doğal güzelliklere sahip	100	21	33	30	10	6
		Eşsiz flora ve fauna çeşitliliğine sahip	99	22	30	32	10	5
		Hava koşulları tatil yapmak için elverişli	103	59	25	12	3	4
		Kıyı koşulları tatil yapmak için elverişli	102	54	34	6	5	3
	Sosyal Çevre ve Konfor	Halk dost canlısı ve sıcakkanlı	101	36	41	10	10	4
		Halkın ekonomik durumu iyi	99	21	33	38	5	2
		Yöresel gelenekler öğretiliyor	103	25	32	25	16	5
		İlginç egzotik yaşam biçimlerine ve geleneklerine sahip	101	18	22	44	8	9
		İlgi çekici kültürel etkinliklere ev sahipliği yapıyor	98	19	28	36	9	6
		Yöresel yemekler lezzetli	100	22	40	21	12	5
	Genel Altyapı	Bölgenin çevresindeki yolların kalitesi iyi	102	24	37	27	9	5
		Kamu ve özel ulaşım faaliyetleri yeterli	100	24	30	29	11	6
		Sağlık hizmetleri yeterli	95	25	24	37	5	4
		Ürünlerin fiyatları ucuz	99	22	23	24	20	10
		Seyahat etmek için güvenli bir yer	101	30	39	24	7	1
		Turistik Altyapı	Konaklama olanakları elverişli	103	45	42	7	7
	Tesisler temiz ve hijyenik		102	38	38	16	9	1
	Bölgede hızlı bir gece yaşantısı ve eğlence ortamı mevcut		98	21	27	29	14	7
	Duygusal İmaj	Bölgede tatil yapmak rahatlatıcı ve dinlendirici	101	50	34	9	5	3
Bölgede tatil yapmak heyecan verici		100	33	27	28	10	2	
Bölgede tatil yapmak memnun edici		102	40	43	8	9	2	
Genel İmaj	Bölge tatil yapmak için güzel bir yer	103	41	41	8	11	2	

C.V. Cevap veren kişi sayısı

++ Tamamen Katılıyorum (5)

0 Kararsızım (3)

-- Kesinlikle Katılmıyorum (1)

Ankete katılan turistlerin destinasyonun imajını, faktör analizi sonuçlarına göre aşağıdaki boyutları ile algıladığı söylenebilir.

Çizelge 6.23 Destinasyon imajının turistler tarafından algılanan boyutları

Faktörler		Faktör ağırlığı	Açıklanan Varyans (%)	Cron. Alpha
1. Faktör: <u>Bölgede tatil yapmanın memnuniyeti ve turistik altyapı</u>			%25,4	
V38	Bölgede tatil yapmak rahatlatıcı ve dinlendirici	,894		,950
V40	Bölgede tatil yapmak memnun edici	,857		,950
V41	Bölge tatil yapmak için güzel bir yer	,802		,949
V36	Tesisler temiz ve hijyenik	,782		,951
V35	Konaklama olanakları elverişli	,663		,951
V23	Kıyı koşulları tatil yapmak için elverişli	,658		,952
V39	Bölgede tatil yapmak heyecan verici	,622		,950
V22	Hava koşulları tatil yapmak için elverişli	,607		,952
V24	Halk dost canlısı ve sıcakkanlı	,526		,950
2. Faktör: <u>Bölgenin sosyal çevresi ve konforu</u>			%48,1	
V27	İlginç egzotik yaşam biçimlerine ve geleneklerine sahip	,814		,950
V28	İlgi çekici kültürel etkinliklere ev sahipliği yapıyor	,782		,950
V26	Yöresel gelenekler öğretiyor	,738		,951
V33	Ürünlerin fiyatları ucuz	,723		,950
V29	Yöresel yemekler lezzetli	,665		,950
V37	Bölgede hızlı bir gece yaşantısı ve eğlence ortamı mevcut	,646		,949
V25	Halkın ekonomik durumu iyi	,599		,951
3. Faktör: <u>Bölgedeki altyapı faaliyetleri</u>			%62,8	
V31	Kamu ve özel ulaşım faaliyetleri yeterli	,728		,950
V30	Bölgenin çevresindeki yolların kalitesi iyi	,699		,951
V32	Sağlık hizmetleri yeterli	,631		,950
V34	Seyahat etmek için güvenli bir yer	,621		,951
4. Faktör: <u>Bölgenin sahip olduğu doğal güzellikler</u>			%72,0	
V20	Eşsiz manzara ve doğal güzelliklere sahip	,768		,952
V21	Eşsiz flora ve fauna çeşitliliğine sahip	,743		,950

Turistlerin destinasyonun imajını değerlendirmelerinde, turistlere destinasyon imajı ile ilgili yöneltilen 22 ifade için yapılan faktör analizinde 4 faktör belirlenmiştir.

Birinci faktör bölgede tatil yapmanın memnuniyeti ve turistik altyapı boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %25,4'ünü açıklamaktadır. Bu sonuç, turistlerin, bölgeye yönelik duygusal algılamalarının önemini göstermektedir. Ayrıca bölgenin bütününde ulaştıkları olumlu imajı da açıklamaktadır.

İkinci faktör bölgenin sosyal çevresi ve konforu boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %48,1'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgede konaklama tesislerinde kalan turistlerin bölge halkının yaşam biçimi - gelenekleri konusunda ve bölgenin sahip olduğu değerler konusunda fikir beyan edemediklerini göstermektedir.

Üçüncü faktör bölgedeki altyapı faaliyetleri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %62,8'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, turistlerin bölgedeki altyapı faaliyetlerini olumlu algıladığını göstermektedir.

Dördüncü faktör bölgenin sahip olduğu doğal güzellikler boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %72'sini açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgeyi daha önce ziyaret eden turistlerin doğal çevreyi olumsuz algıladığını, bölgeyi ilk defa ziyaret eden turistlerin ise bölgenin doğal çevresini olumlu algıladığını göstermektedir.

6.2.1.4 Araştırmaya Katılan Turistlerin Kaldıkları Tesisin Mimari İmajını Değerlendirmeleri

Çizelge 6.24 Bölgedeki turistik tesislerin mimarisinde önem verilen kriterler

Kriterler	N	%
Tatilimi geçireceğim tesisin servis olanakları yeterli ise tesisin biçim ve görünüşü benim için önemli değildir	18	18,9
Tatilimi geçireceğim tesisin Türkiye'de ve Akdeniz'de bulunduğumu hissettiren bir tatil mekanı olmasını tercih ederim	61	64,2
Tatilimi geçireceğim tesisin ilginç biçim ve görünüşü ile farklı bir çevre olmasını tercih ederim	26	27,4
Diğer	3	3,2
Baz	95	

Ankete katılan turistlerin %64,2'si bölgede kalacakları tesiste, kendilerini Türkiye'de ve Akdeniz'de bulduklarını hissettirecek mimari değerleri barındırmasını istemektedir.

Çizelge 6.25 Kaldığınız tesisin hangi mimari özellikleri zihninizde kalıcı bir etki yarattı?

	N	%
Binalar Arası Oluşan Açık Alanlar	31	32,3
Binaların Dış Görünüş Özellikleri	34	35,4
İç Mekân Özellikleri	46	47,9
Peyzaj Düzenlemesi	44	45,8
Diğer	8	8,3
Baz	96	

Tesisin mimari yapılanmasında ön plana çıkan özelliklerin başında %47,9'luk oranla tesisin iç mekan özellikleri gelmektedir. %45,8 oranla da tesisin açık alan düzenlemesi gelmektedir.

Çizelge 6.26 Kaldığımız tesiste mimarın vurgulamak istediği özellikler

	N	%
Düzen	38	39,2
Sadelik	11	11,3
Çevreye Uyum	22	22,7
Akdeniz Kimliği	13	13,4
Karmaşa	37	38,1
Çeşitlilik	37	38,1
Kendine Özgülük	39	40,2
Baz	97	

Araştırmaya katılan turistlerin bölgedeki turistik tesislerde aradıkları mimari özellik olan 'tesisin mimari yapılanmasında Akdeniz kimliğini görmek' Çizelge 6.24'te verilmişti. Ancak Çizelge 6.26'ya baktığımızda, turistlerin kaldıkları tesislerde bu kriteri göremedikleri anlaşılmaktadır. Mimarın kendi mimari görüşü çerçevesinde tesisi tasarlaması ön plana çıkmıştır.

Çizelge 6.27 Kaldığımız tesisi tercih ettiğiniz nedenleriniz

	N	%
Servis Hizmetlerinin Kalitesi	78	75,7
Konfor Koşullarının Niteliği	51	49,5
Aktivite Olanakları	38	36,9
Ortama Ait Nitelikler	22	21,4
Prestij Değerinin Oluşu	19	18,4
Ekonomik Faktörler	31	30,1
Diğer	4	3,9
Baz	103	

Turistlerin $\frac{3}{4}$ 'ü servis hizmetlerinin kalitesinden dolayı, yarısı konfor koşullarının niteliğinden dolayı, %37'si aktivite olanaklarından dolayı, %30'u ekonomik faktörlerden dolayı bu tesisi tercih ettiklerini belirtmiştir.

6.2.2 Belek ve Kadriye Köylerinde Yaşayan Yerli Halktan Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar

Kadriye ve Belek beldelerinde verilerin değerlendirilmesi yapılırken, farklı bakış açılarının ortaya konulabilmesi için bu beldeler birbiri ile kıyaslanmıştır. Öncelikle ankete katılan halk ile ilgili genel bilgileri içeren analiz sonuçları ve tablolar aşağıda verilmiştir.

6.2.2.1 Halk İle İlgili Demografik Bilgiler

Bu bölümde araştırmaya katılan yerli halkın yaş, cinsiyet, medeni durumları, bölgede yaşama süreleri, eğitim durumları, meslekleri ve aylık kazançları yorumlanmıştır.

Çizelge 6.28 Araştırmaya katılan yerli halkın demografik bilgileri

	N	%		N	%
<u>Cinsiyet</u>			<u>Eğitim Durumları</u>		
Kadın	38	55,9	İlkokul Mezunu	27	42,9
Erkek	30	44,1	Ortaokul Mezunu	12	17,5
Toplam	68	100	Lise Mezunu	16	25,4
<u>Yas</u>			Yüksekokul /		
18–24	6	8,8	Üniversite Mezunu	9	14,3
25–29	8	11,8	Toplam	64	100
30–34	13	19,1	<u>Meslek Durumları</u>		
35–44	15	22,1	Nitelikli Serbest		
45–54	13	19,1	Meslek Sahibi	3	4,4
55+	13	19,1	İşletmeci	3	4,4
Toplam	68	100	Esnaf	15	22,1
<u>Medeni Durum</u>			Memur	9	13,2
Bekâr	7	10,3	İşçi	5	7,4
Evli	60	88,2	Ofis Elemanı	2	2,9
Dul	1	1,5	Emekli	2	2,9
Toplam	68	100	Ev hanımı	19	27,9
<u>Belek-Kadriye’de</u>			Öğrenci	1	1,5
<u>Yaşama Süreleri</u>			İşsiz	2	2,9
5 yıl veya daha az	12	19,0	Çiftçi	7	10,3
6–9 yıl	7	11,1	Toplam	68	100
10–20 yıl	18	28,6	<u>Ekonomik Durum</u>		
20 yıldan fazla	27	41,3	0 – 999 YTL	27	44,8
Toplam	64	100	1000 – 1999 YTL	18	31,0
			2000 – 2999 YTL	7	12,1
			3000 – 3999 YTL	1	1,7
			4000 – 4999 YTL	2	3,4
			5000 YTL ve Üstü	4	6,9
			Toplam	59	100

Araştırmaya Kadriye köyünden 35 kişi ve Belek köyünden 33 kişi katılmıştır. Çizelge 6.28’de de görüldüğü gibi halkın neredeyse tamamı 15 yılın üzerinde bu köylerde yaşamaktadır. Dolayısıyla halk, çalışma kapsamında bölgedeki turizm gelişiminin etkilerini en iyi şekilde değerlendirebilecek grubu oluşturmaktadır. Kadriye halkını Yunanistan-Girit göçmeni, Belek halkını ise Selanik göçmeni oluşturmaktadır. Bölge halkı için hazırlanan anket formu yerli

halk ile yüz yüze görüşülerek doldurulmuştur. Araştırmaya katılan toplam 68 kişinin %55,9'unu kadınlar, %44,1'ini de erkekler oluşturmaktadır. Görüşülen kişilerin tamamına yakını evli, 30 yaş üzeri ve ilkokul mezunudur. Kadınların neredeyse tamamı ev hanımıdır. Erkeklerin meslek durumlarına bakıldığında esnaf, memur ve çiftçiler çoğunluktadır. Halk ekonomik durumunu belirtmek istememiştir.

6.2.2.2 Halkın Bölgede Turizmin Etkilerini Değerlendirmesi

Halkın bölgedeki turizm etkilerini değerlendirmeleri ekonomik boyut, sosyo-kültürel boyut ve fiziksel-ekolojik boyut olmak üzere 3 farklı başlıkta anket formlarına dahil edilmiştir.

Çizelge 6.29 Bölgede turizm etkilerinin bölge halkı tarafından algılanan boyutları

Faktörler		Faktör ağırlığı	Açıklanan Varyans (%)	Cron. Alpha
1. Faktör: <u>Olumlu ve olumsuz ekonomik etkiler</u>			9,8	
V3	Yaşam standardını iyileştirme	,851		,814
V1	Bölgede iş olanaklarında artış	,813		,813
V2	Halkın gelirinde artış	,812		,816
V4	Mal ve hizmet fiyatlarında artış	,592		,822
V21	Geleneksel kültürel etkinliklerin teşviki	,418		,817
2. Faktör: <u>Olumlu sosyo-kültürel etkiler</u>			18,8	
V20	Turistlerle tanışmada yardımcı	,807		,825
V19	Yabancılar ile kültürel değiş tokuş	,718		,818
V18	Turistlerle tanışmada eğitici deneyim	,665		,823
V07	Turizmden kaynaklanan güçlüklerle katlanma	,521		,821
V23	Kültürel ve sosyal yararlar sağlama	,464		,823
3. Faktör: <u>Olumlu ve olumsuz sosyal etkiler</u>			26,3	
V11	Halkın değer yargılarına ve geleneklerine katkı	,809		,817
V10	Turistlerin halkın yaşam biçimine saygı duyması	,784		,819
V22	Halkın kültürel kimliği üzerinde olumlu etki	,533		,819
4. Faktör: <u>Olumsuz sosyal etkiler ve doğal çevre üzerinde olumsuz etkiler</u>			33,8	
V13	İçki kullanımı, kumar vb kötü alışkanlıkların artışı	,826		,824
V12	Sosyal ve aile yapısının olumsuz etkilenmesi	,674		,821
V31	Orman alanlarının tahrip olması	,601		,823
V14	Suç işleme oranında artış	,597		,827
5. Faktör: <u>Doğa ve yaban hayat üzerinde olumsuz etkiler</u>			40,3	
V32	Caretta caretaların yaşam alanlarının zarar görmesi	,809		,834
V29	Parklarda/plajlarda kalabalıklaşma	,669		,826
V16	Yasaların ve yaşam biçiminin önemsenmemesi	,574		,830
V33	Tesislerin doğal güzelliği bozması	,373		,830
6. Faktör: <u>Yapma çevre üzerinde olumlu etkiler</u>			46,6	
V17	Turistlere karşı saygılı ve arkadaşça davranma	,762		,820
V24	Bölge daha temiz ve düzenli	,636		,816
V30	Belediye hizmetleri üzerinde yük	-,595		,826
7. Faktör: <u>Kalabalıklaşmanın olumsuz etkisi</u>			52,4	
V28	Turistik tesis sayısının artırılması	-,699		,832
V25	Bölgede trafik sorunlarında artış	,677		,817
8. Faktör: <u>Olumlu sosyal ve ekonomik etkiler</u>			58,0	
V09	Turizm tesislerinin halka hizmeti	,703		,817
V06	Sıradan insanların kazanç sağlayamaması	-,552		,830
9. Faktör: <u>Olumsuz ekonomik etkiler</u>			62,9	
V05	Arazi ve konut fiyatlarında artış	,857		,820
10. Faktör: <u>Ekonomik etkiler</u>			67,4	
V08	Turistlerin rekreasyon tesislerinden yararlanması için daha fazla para ödemesi	,828		,825
11. Faktör: <u>Sosyal etkiler ve kalabalıklaşma</u>			71,9	
V15	Halkın iyi niyetinin istismar edilmesi	,691		,822
V27	Doğanın korunması	-,573		,821
V26	Açık alan ve plaj tesislerinin kısıtlanması	,520		,825

Yerli halkın bölgede turizmin etkilerini değerlendirmelerinde, halka turizm gelişimi ile ilgili yöneltilen 33 ifade için yapılan faktör analizinde 11 faktör belirlenmiştir.

Birinci faktör bölgede turizm gelişiminin yarattığı olumlu ve olumsuz ekonomik boyut ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %9,8'ini açıklamaktadır. *Bu sonuç, halkın turizmden büyük oranda ekonomik kazanç sağladığını göstermektedir.*

İkinci faktör turizm gelişiminin olumlu sosyo-kültürel etkileri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %18,8'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, *turizmin farklı ülkelerden gelen turistlerle karşılaşmanın ve tanışmanın eğitici bir deneyim olduğunu, bölge halkı ile yabancılar arasında kültürel bir alışverişe neden olduğunu göstermektedir.*

Üçüncü faktör turizm gelişiminin olumlu ve olumsuz sosyal etkileri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %26,3'ünü açıklamaktadır. Bu sonuç, *bölgeye gelen turistlerin halkın değer yargılarına ve geleneklerine katkı sağlamadığını ancak yöre halkının yaşam biçimine saygı duyduklarını göstermektedir.*

Dördüncü faktör turizm gelişiminin olumsuz sosyal etkileri ve doğal çevre üzerindeki olumsuz etkileri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %33,8'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, *bölgede turizm gelişimi ile birlikte içki kullanımı, kumar vb kötü alışkanlıklardaki artışı, aile yapısının bozulmasını, suç işleme oranının artmasını ve doğal çevredeki olumsuz gelişmeleri göstermektedir.*

Beşinci faktör turizm gelişiminin doğa-yaban hayatı üzerindeki olumsuz etkileri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %40,3'ünü açıklamaktadır. Bu sonuç, *turizm gelişimi ile beraber deniz kaplumbağalarının yaşam alanlarının zarar gördüğü ve turistik tesislerin bölge kıyılarının doğal güzelliğini bozduğunu göstermektedir.* Bu faktör ile algılanan diğer değişkenlerde *turistlerin yasaları ve halkın yaşam biçimini önemsedikleri ve parklarda/plajlarda rahatsız edici kalabalıklara neden olmadığını* gösteriyor.

Altıncı faktör yapma çevre üzerinde olumlu etkileri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %46,6'sını açıklamaktadır. Bu sonuç, *halkın turistlere karşı saygılı davrandıklarını, turizm gelişimi ile beraber bölgenin daha düzenli olduğunu göstermektedir.* Ayrıca bu faktör ile algılanan diğer değişken ise *turizmin ve tesislerin belediye hizmetlerinin sağlanmasında yük oluşturmadığını göstermiştir.*

Yedinci faktör kalabalıklaşmanın olumsuz etkileri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %52,4'ünü açıklamaktadır. Bu sonuç, *bölgede turistik tesislerin fazla olmasından duyulan sıkıntıyı ve turizm gelişimi ile beraber trafik sorunlarının arttığını göstermektedir.*

Sekizinci faktör olumlu sosyal ve kültürel etkiler boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %58'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, *turistik tesislerinin yıl boyunca halka hizmet verdiğini ve halkın tamamının turizmden ekonomik kazanç sağladığını göstermektedir.*

Dokuzuncu faktör olumsuz ekonomik etkiler boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %62,9'unu açıklamaktadır. Bu sonuç, *turizmin bölgedeki arazi ve konut fiyatlarında artış yarattığını göstermektedir.*

Onuncu faktör turizmin ekonomik etkileri boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %67,4'ünü açıklamaktadır. Bu sonuç, *turistlerin rekreasyon tesislerinden yararlanmaları için bölge halkından daha fazla para ödemelerinin gerekli olmadığını göstermektedir.*

Onbirinci faktör sosyal etkiler ve kalabalıklaşma boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %71,9'unu açıklamaktadır. Bu sonuç, *halkın bölgeye gelen turistlerden rahatsız olmadığını ve bölgeye daha çok turist gelmesi için doğanın korunması gerektiğini göstermektedir.*

Sonuç olarak turizm etkilerinin bölge halkı tarafından algılanan boyutları aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- 1- Halk turizmden büyük oranda ekonomik kazanç sağlamaktadır.
- 2- Farklı ülkelerden gelen turistlerle tanışma eğitici bir deneyim olmakta, bölge halkı ile yabancılar arasında kültürel bir alışveriş yaşanmaktadır.
- 3- Bölgeye gelen turistler halkın değer yargılarına ve geleneklerine katkı sağlamamakta ancak yöre halkının yaşam biçimine saygı göstermektedir.
- 4- *Bölgede turizm gelişimi ile birlikte içki kullanımı, kumar vb kötü alışkanlıklarda artış yaşanmış, aile yapısı bozulmuş, suç işleme oranı artmış ve doğal çevre tahribatı yaşanmıştır.*
- 5- Turizm gelişimi ile beraber deniz kaplumbağalarının yaşam alanları zarar görmekte ve turistik tesisler bölge kıyılarının doğal güzelliğini bozmaktadır.
- 6- Turistler Türk yasalarına ve halkın yaşam biçimine önem vermekte ve parklarda/plajlarda rahatsız edici kalabalıklara neden olmamaktadır.
- 7- Turizm gelişimi ile beraber bölge daha düzenli ve temizdir.
- 8- Turizm ve tesisler belediye hizmetlerinin sağlanmasında yük oluşturmamaktadır.
- 9- Bölgede çok fazla turistik tesis olmasından dolayı sıkıntı yaşanmakta ve turizm ile beraber trafik sorunları da artmaktadır.
- 10- Turistik tesisler halka yıl boyunca hizmet vermekte ve halkın tamamı turizmden ekonomik kazanç sağlamaktadır.
- 11- Turizm bölgedeki arazi ve konut fiyatlarında artış yaratmıştır.

12- Halk bölgeye gelen turistlerden rahatsız olmamakta ve bölgeye daha çok turist gelmesi için doğanın korunması gerektiğini düşünmektedir.

6.2.2.3 Halkın Bölgede Destinasyon İmajını Değerlendirmesi

Halkın bölgedeki destinasyon imajını değerlendirmeleri bilişsel imaj, duygusal imaj ve genel imaj olmak üzere 3 farklı başlıkta anket formlarına dahil edilmiştir.

Çizelge 6.30 Destinasyon imajının turistler tarafından algılanan boyutları

Faktörler	Faktör ağırlığı	Açıklanan Varyans (%)	Cron. Alpha
1. Faktör: <i>Olumlu bilişsel ve genel imaj</i>		11,6	
V42 Bölgenin çevresindeki yolların kalitesi iyi	,748		,817
V39 Halkın ekonomik durumu iyi	,658		,823
V53 Bölge tatil yapmak için güzel bir yer	,585		,822
V36 Hava koşulları tatil yapmak için elverişli	,580		,819
V38 Halk dost canlısı ve sıcakkanlı	,446		,821
2. Faktör: <i>Duygusal imaj</i>		22,8	
V52 Bölgede tatil yapmak memnun edici	,922		,825
V50 Bölgede tatil yapmak rahatlatıcı ve dinlendirici	,852		,825
V51 Bölgede tatil yapmak heyecan verici	,533		,824
3. Faktör: <i>Olumsuz Bilişsel imaj</i>		33,8	
V40 Yöresel gelenekler öğretiliyor	,877		,819
V41 İlgi çekici kültürel etkinliklere ev sahipliği yapıyor	,658		,814
V34 Eşsiz manzara ve doğal güzelliklere sahip	,570		,820
V46 Seyahat etmek için güvenli bir yer	,481		,816
4. Faktör: <i>Olumlu bilişsel imaj</i>		43,9	
V47 Konaklama olanakları elverişli	,830		,821
V48 Tesisler temiz ve hijyenik	,786		,826
5. Faktör: <i>Olumsuz bilişsel imaj</i>		53,3	
V35 Eşsiz flora ve fauna çeşitliliğine sahip	,753		,825
V49 Bölgede hızlı bir gece yaşantısı ve eğlence ortamı mevcut	,701		,826
6. Faktör: <i>Olumlu bilişsel imaj</i>		61,2	
V43 Kamu ve özel ulaşım faaliyetleri yeterli	,848		,820
7. Faktör: <i>Bilişsel imaj</i>		68,8	
V37 Kıyı koşulları tatil yapmak için elverişli	,666		,822
V45 Ürünlerin fiyatları ucuz	-,610		,820
V44 Sağlık hizmetleri yeterli	,520		,818

Yerli halkın destinasyonun imajını değerlendirmelerinde, halka destinasyon imajı ile ilgili yöneltilen 20 ifade için yapılan faktör analizinde 7 faktör belirlenmiştir.

Birinci faktör bilişsel imaj ve genel imaj boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %11,6'sını açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgedeki altyapı faaliyetlerinin ve bölgenin sosyal çevresini oluşturan halkın olumlu bir imaj yarattığını göstermektedir. Ayrıca bölgenin tatil yapmak için güzel bir yer olduğu da ortaya çıkmaktadır.

İkinci faktör duygusal imaj boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %22,8'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgedeki iki halk için farklı yorumlanmıştır. Belek halkı, bölgeyi tatil yapmak için rahatlatıcı-dinlendirici-heyecan verici ve memnun edici bir yer olarak algılamakta; Kadriye halkı bu konuda kararsız kalmıştır.

Üçüncü faktör olumsuz bilişsel imaj boyutu ile ilgilidir. Bu faktör toplam varyansın %33,8'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgenin manzara ve doğal güzelliklerinin olumsuz algılandığını, bölgeyi ziyaret eden turistlere yörenin geleneklerinin öğretilmediğini göstermektedir.

Dördüncü faktör olumlu bilişsel imaj boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %43,4'ünü açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgedeki konaklama olanaklarının ve tesislerin konforunun bölge halkı tarafından olumlu algılandığını göstermektedir.

Beşinci faktör olumsuz bilişsel imaj boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %53,3'ünü açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgedeki flora ve faunanın çeşitliliğinin olumsuz algılandığını, ayrıca turistik altyapının da olumsuz bir imaj yarattığını göstermektedir.

Altıncı faktör olumlu bilişsel imaj boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %61,2'sini açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgede genel altyapı hizmetlerinin olumlu algılandığını göstermektedir.

Yedinci faktör bilişsel imaj boyutu ile ilgilidir. Bu faktör varyansın %68,8'ini açıklamaktadır. Bu sonuç, bölgede kıyı koşulları ve sağlık hizmetlerinin olumlu algılandığını göstermektedir.

Sonuç olarak araştırmaya katılan halkın bölgenin imajında algıladıkları noktalar;

- 1- Bölgedeki altyapı faaliyetleri ve bölgenin sosyal çevresini oluşturan halk olumlu bir imaj yaratmaktadır.
- 2- Belek halkı, bölgeyi tatil yapmak için rahatlatıcı-dinlendirici-heyecan verici ve memnun edici bir yer olarak algılamış, Kadriye halkı ise bu konuda kararsız kalmıştır.
- 3- Bölgenin manzara ve doğal güzellikleri olumsuz algılanmıştır.
- 4- Bölgedeki konaklama olanakları ve tesislerin konforu olumlu algılanmaktadır.
- 5- Bölgedeki flora ve faunanın çeşitliliği ve turistik altyapı olumsuz algılanmıştır.
- 6- Bölgede genel altyapı hizmetleri (yolların kalitesi, sağlık hizmetleri, kamu ve özel ulaşım faaliyetleri) olumlu algılanmıştır.
- 7- Bölgede kıyı koşulları olumlu algılanmıştır.

6.2.3 Belek Turizm Merkezi'nde Yer Alan 5 Yıldızlı Otel İşletmecilerden Elde Edilen Bulgular ve Yorumlar

Belek Turizm Merkezi kıyı bandında yer alan 15 tesis ve Kadriye beldesinde yer alan 1 tesiste tesis işletmecilerine verilen anketlerden sadece 10 tanesi doldurulmuştur. Aşağıdaki tablolarda öncelikle araştırmaya katılanların demografik bilgileri verilecektir.

Çizelge 6.31 Araştırmaya katılan tesis yetkililerinin demografik bilgileri

	N	%		N	%
<u>Cinsiyet</u>			<u>Eğitim Durumları</u>		
Erkek	9	90,0	Yüksekokul / Üniversite Mezunu	10	100
Kadın	1	10,0	<u>Tesisteki Görevleri</u>		
Toplam	10	100	Yönetici	9	90,0
<u>Yaş Durumları</u>			Diğer	1	10,0
25	1	10,0	Toplam	10	100
26	1	10,0	<u>Belek-Kadriye'de Yaşama Süreleri</u>		
29	1	10,0	Evet	4	40,0
30	1	10,0	Hayır	6	60,0
31	1	10,0	Toplam	10	100
36	1	10,0			
39	1	10,0			
40	2	20,0			
43	1	10,0			
Toplam	10	100			

Çalışmaya katılan tesis yöneticilerinin %60'ı bölgede yaşamamakta, Antalya merkezden her gün gidip gelmektedirler. Araştırmaya katılanların hepsi üniversite mezunudur.

Çizelge 6.32 İşletme ile ilgili veriler

	N	%		N	%
<i>İşletmenin faaliyet gösterdiği süre</i>			<i>İşletmede çalışan toplam personel sayısı</i>		
İki Yıl	2	20,0	96	1	10,0
Beş Yıl	3	30,0	130	1	10,0
On Yıl	1	10,0	250	1	10,0
On Yıldan Fazla	4	40,0	300	1	10,0
Toplam	10	100,0	350	1	10,0
<i>İşletmenin yılda faaliyet gösterdiği ay</i>			357	1	10,0
On Ay	1	10,0	500	1	10,0
On İki Ay	9	90,0	550	1	10,0
Toplam	10	100,0	740	1	10,0
<i>İşletmenin ulaşım ihtiyacı</i>			C.Yok	1	100
Belek	1	10,0	Toplam	10	100,0
Kadriye	5	50,0			
Antalya	3	30,0			
C.Yok	1	10,0			
Toplam	10	100,0			

Çizelge 6.32’de de görüldüğü gibi işletmelerden 8 tanesi beş yılın üzerinde faaliyet göstermektedir. Yılın on iki ayı faaliyet gösteren işletmeler ulaşım ihtiyaçlarının yarısını Kadriye’den, %30’unu da Antalya’dan karşılamaktadırlar. İşletmelerde çalışan personel sayısı değişkenlik göstermekle birlikte, büyük bir çoğunluğunda 250 ve üzeri personel çalışmaktadır.

Çizelge 6.33 İşletmede çalışanların beldelere dağılımları

Çalışan sayısı	Belek		Kadriye		Antalya Merkez		Diğer	
	N	%	N	%	N	%	N	%
5	-	-	1	10	-	-	-	-
10	1	10,0	1	10	-	-	-	-
30	1	10,0	-	-	2	20	-	-
50	-	-	-	-	1	10	-	-
65	-	-	-	-	-	-	2	20
100	-	-	-	-	-	-	1	10
140	1	10,0	-	-	-	-	-	-
200	-	-	-	-	2	20	-	-
210	-	-	-	-	-	-	1	10
230	-	-	-	-	-	-	1	10
Yok	7	70	8	80	5	50	5	50
Toplam	10	100	10	100	10	100	10	100

Görüşülen on işletmeden üçünde Belek’li, ikisinde Kadriye’li, beşinde Antalya Merkez, beşinde diğer yerlerden kişiler çalışmaktadır.

Çizelge 6.34 Konaklama tesisinin türü, niteliği, oda sayısı ve yatak sayısı

<u>Konaklama tesisinin türü</u>	N	%
Konaklama	5	50,0
Konaklama + Golf	5	50,0
Toplam	10	100,0
<u>Konaklama tesisinin niteliği</u>		
Beş Yıldız	9	90,0
Özel	1	10,0
Toplam	10	100,0
<u>Konaklama tesisinin oda sayısı</u>		
42	1	10,0
354	1	10,0
381	1	10,0
403	1	10,0
464	1	10,0
497	1	10,0
517	1	10,0
546	1	10,0
600	1	10,0
C.Yok	1	10,0
Toplam	10	100,0
<u>Konaklama tesisinin yatak sayısı</u>		
800	1	10,0
851	1	10,0
1000	4	40,0
1200	3	30,0
C.Yok	1	10,0
Toplam	10	100,0

Görüşülen işletmelerin yarısı konaklama, yarısı konaklama+golf türündedir. Neredeyse tamamı beş yıldızlı olan işletmelerin oda sayıları 300’ün üzerindedir. İşletmelerdeki yatak sayısının büyük bir kısmı 1000 veya üzeridir.

Çizelge 6.35 İşletmelerin günlük ve haftalık ihtiyaçları

	Gıda İhtiyacı		Temizlik İhtiyacı		Tamirat İhtiyacı		Diğer İhtiyaçlar	
	N	%	N	%	N	%	N	%
Antalya	9	90,0	9	90,0	9	90,0	4	40,0
C.Yok	1	10,0	1	10,0	1	10,0	6	60,0
Toplam	10	100,0	10	100,0	10	100,0	10	100,0

İşletmelerin neredeyse tamamı gıda, temizlik ve tamirat malzemesi ihtiyaçlarını Antalya'dan karşılamaktadır. Diğer ihtiyaçlarının da %40'ını Antalya'dan karşılamaktadır. Tesisler Kadriye ve Belek köylerinden ulaşımın dışında herhangi bir ihtiyaçlarını karşılamamaktadır.

Çizelge 6.36 İşletmede çevre dostu uygulamalar ve ÇED

<u>İşletmede Çevre Dostu Uygulamalar</u>	N	%
Evet	8	80,0
Hayır	2	20,0
Toplam	10	100,0
<u>İşletmede dikkate alınan çevre dostu uygulamalar</u>		
Geri Kazanılabılır Malzemelerin Ayıklanması	6	60,0
Plastik Kullanımının Azaltılması	7	70,0
Suyun Tasarruflu Kullanılması	9	90,0
Elektriğin Tasarruflu kullanılması	8	80,0
Kimyasal Maddelerin Kullanımının Azaltılması	7	70,0
Toplam	10	100,0
<u>İşletmede Çevresel Etki Değerlendirmesi</u>		
Evet	5	50,0
Hayır	2	20,0
C.Yok	3	30,0
Toplam	10	100,0

İşletmelerin %80'i bünyelerinde (Ecotel, ISO 14000, ISO 9001, Mavi Bayrak vb) çevre dostu uygulamaların mevcut olduğunu belirtmiştir. Tesiste suyun-elektriğin tasarruflu kullanılması ve plastik kullanımının azaltılması konusunda özen göstermektedir. İşletmelerin yarısı, tesiste Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED) yapıldığını belirtmiştir.

Çizelge 6.37 Tesisin mimari imajına etki ve bölge imajına katkısı

<u>Tesisin tasarım aşamasında ve şu an işletmenin mimari imajında yapılan etki</u>	N	%
Misafirlerin konfor ve rahatlığı için düzenleme fikirleri verildi	1	10,0
Oda tadilatları, yenileme	1	10,0
Etki olmadı.	2	20,0
Peyzaj düzenlemesinde	1	10,0
C.Yok	5	50,0
Toplam	10	100
<u>İşletmenin bölgenin imajını geliştirmek yönünde yaptığı çalışmalar</u>		
Bölgede kalitenin artırılması ve fiyat seviyelerinin alt limitlerinin yükseltilmesi	1	10,0
Golf ve futbol tesislerinin kurulması	1	10,0
İyi hizmet ve medeni davranış biçimiyle bölge ve ülke tanıtımına katkı	1	10,0
Mimari yönden farklı olma, kalite	1	10,0
Turistik tanıtıma destek verme, fuar vs. organizasyonlarda yer alma	1	10,0
Yüksek reklâm tanıtım bütçesi, fuarlara katılım	1	10,0
C.Yok	4	40,0
Toplam	10	100

6.2.4 Belek Turizm Merkezi'nde Tasarım Yapan Mimarlardan Elde Edilen Bulgu ve Yorumlar

Bölgedeki tesislerin mimari imajının araştırılması kapsamında, bölgede tasarım yapan mimarlara yönelik anket formu (10 adet açık uçlu sorudan oluşan) hazırlanmıştır. 28 Ekim-9 Kasım 2008 tarihinde anket formları 10 mimara mail yoluyla gönderilmiş ancak sadece Mimar İbrahim Hasan Erkan'dan cevap alınabilmiştir. Şubat 2009 tarihinde önce mimarlar ile telefon görüşmesi yapılarak, onların istekleri üzerine mail adreslerine anket formları tekrar gönderilmiştir. Ancak 4 mimar anket formlarını doldurmuştur. Anket formunu dolduran mimarların tasarladıkları tesisler Şekil 6.6'da verilmiştir. Mimarlardan gelen cevaplar düzenlenerek çizelgeler (Çizelge 6.39; 6.40; 6.41; 6.42; 6.43) oluşturulmuştur. Ancak çizelgeler aktarılmadan önce bölgenin imajını yansıtması açısından faydalı olacağı düşünülen, bölgedeki bütün tesislerin yer aldığı çizelge aşağıda öncelikle verilmiştir (Çizelge 6.38). Tabloda da görüleceği gibi, bölgenin ilk tesislerin büyük bir bölümü Üçkum Tepesi Mevkii'nde konumlanmıştır. İlk tesislerin mimari yapılanması birbirlerine çok yakındır. Genelinde tek kütle, denize doğru kademelenme ve yatak kapasitesini artırma yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Ancak 2002 yılından sonra yapılan tesisler mimari biçimlenmesi, malzemesi, araziye dağılımları, farklı imaj arayışları ile dikkat çekmektedir.

BELEK TURİZM MERKEZİ OTELLERİ														
ACISU MEVKİİ A 1, 1997	A 2, 2007	A 3	A 4, 1999											
İLİRBAŞI MEVKİİ İ R 1	İ R 2, 2000	İ R 3	İ R 4	İ R 5, 1999	İ R 6	İ R 7, 2001	İ R 8, 2001	İ R 9	İ R 10	İ R 11, 1997				
İSKELE MEVKİİ İ 1, 2007	İ 2, 2005	İ 3	İ 4	İ 5	İ 6, 1992	İ 7, 1996	İ 8	İ 9, 2005	İ 10, 2007	İ 11	İ 12			
TASLIBURUN MEVKİİ T 1, 1990	T 2, 1992	T 3, 1990	T 4, 1993	T 5, 1993	T 6, 1991	T 7, 2005	T 8							
UÇKUM TEPEŞİ MEVKİİ U 1, 1992	U 2, 1990	U 3, 1990	U 4	U 5, 1992	U 6, 1992	U 7, 1997	U 8, 2005	U 9	U 10, 1996					

Çizelge 6.39 Cafer Bozkurt'un bölgede tasarladığı tesisin mimari imaj verileri

Belek Turizm Merkezi'nde Otel Tasarlayan Mimarlara Yöneltilen Sorular	CAFER BOZKURT Antalya Golf Club, G3
Belek Turizm Merkezi'nde bu tesisin tasarımında size ilham veren neydi?	Belek'teki projenin uygulanacağı arazi, arazinin deniz ile olan ilişkisi, topografyası, içindeki bataklıklar ve dere, üstteki bitki örtüsü ki bunların içinde anıtsal ağaçlar bulunan doğal gelişmiş olan çam ormanı, dikme çam ormanı ve bataklığı kurutmak için dikilmiş okaliptüs ormanı, arazideki vistalar ve bataklıklardan yararlanılarak gerçekleştirilen göletler tasarımda ilham veren öğelerdi.
Tesisin tasarımında size işveren tarafından hazır bir konsept (temalı oteller vb) verildi mi?	Tesisin tasarımında işveren tarafından hazır bir konsept verilmedi. Zaten temalı otel konseptinin doğru bir tipoloji olmadığı kanaatindeyim.
Hazır bir konsept verildiyse eğer, işveren yada işverenin görevlendirdiği disiplinler (reklamcılar, tur operatörleri, seyahat acenteleri) imge oluşturulması aşamasında tasarıma nasıl yön verdi?	İşveren, reklamcılar, tur operatörleri, seyahat acentelerinin projemde tasarım imajına katılmalarını istemedim. Bölgedeki turizm yapılarının böylesi müdahalelerle ne hale geldiğini ve nasıl yanlış imajlar yarattığını otuz yıldır görüp yaşamaktayız. Zaten ben böyle bir anlayışla hiç proje yapmadım.
Hazır bir konsept verilmediyse eğer, tasarımınıza bir tema ile başlamayı istediniz mi?	İşveren ve yetkililerle birlikte ülkemizdeki ve yurtdışındaki örnek tesisleri inceleyip, program, arsa verileri, golf sahaları verileri doğrultusunda mimari tasarım ve imajı oluşturdum.
Bir tema belirlediyseniz eğer, neden bu temayı uygun gördünüz?	Tasarımın ana konseptini; arazi verileri ve programı, golf tasarımcıları ile birlikte planlanacak alanda yapılan bölgeleme ile tesislerin yer alacağı arsalar üretildi. Programdaki 2*18 delikli Golf Alanları, Golf Akademisi, Klüp Binası, Proshop, Otel, Bakım ve Onarım Binaları, Depolar, Arıtma ve Enerji Tesisleri, Taşit ve Yaya Yolları planlaması ortak çalışma ile planlandı. Bütün bu veriler doğrultusunda tema geliştirdim.
Kurguladığınız temanın mimari yansımaları (göstergeler, anolojiler, metafor vb) nasıl gelişti?	Kulüp Binası için arazideki en yüksek noktayı seçmiştim. Bu yüzden Kulüp Binası'ndan 2*18 delikli golf sahalarındaki her başlama ve bitişin izlenmesi için gereken seyir teraslarının lineer olması yerine, dairesel bir şema projenin ana temasını oluşturdu. Kulüp Binası'na golfçüleri getiren otobüsler yolcularını bırakıp giderler. Küçük araçlarla gelenler ile servis üniteleri ve depolara gelen araçlar ise 0.00 kotu altındaki garajlara ve servis alanlarına iner ve rekreatif alanın görüntüsünü bozmazlar. Gelen yayalar önce bir meydana alınır buradan çevredeki yapılara dağılırlar.
Bu temanın uygulanması için yerleşimde ne türlü kararlar verildi?	Yerleşimde yapının en yüksek yerde konumlandırılması ve 360 derece golf alanlarını görmesi, yapının her mekanında golfü izlemesi sağlandı. Yapı içinde yükseklikler, boşluklar, galeriler ve kesit zenginlikleri sıcak iklim bölgesinde aranan doğal serinlikleri sağladı.
Temel mimari kararlarda imajı destekleyecek ne tür kararlar verildi?	Temel mimari kararlarda imajın gerçekleşmesinde kentsel mekanın, iç mekanın tasarlanması, yapıdaki doluluklar, boşluklar, malzemeler, renkler, gölgeler ve gün ışığının doğru kullanılması için kararlar alındı.
Tesisin mimari imajı ile destinasyon (bölge) imajı arasındaki ilişkiyi (doğal çevre, yapay çevre, golf alanları vb) nasıl ele aldınız?	Doğal çevre, yapay çevre, golf alanları ve yapıların mimarisi tüm mimari imajda bir bütünlük içinde ele alındı. Tüm tesis doğası, topografyası, yapılan tesisler ile bir bütünlük, uyum ve kontrastlarla arandı ve sağlandı.
Destinasyon imajının oluşmasında mimarinin etkisi sizce nedir? Kendi örneğinizde bunu ne şekilde değerlendirdiniz?	Bizim projede fiziki çevre planlayıcıları yani mimari ve golf alan tasarımcılarının birlikte çalışması en önemli etken oldu. Ana program dışında işveren, reklamcı, tur operatörü ve seyahat acenteleri gibi müdahaleleri en aza indirerek istediğim mimariyi projemde gerçekleştirdim. Burada mimarinin etkisi tabii ki çok önemlidir.

Çizelge 6.40 İbrahim Hasan Erkan'ın bölgede tasarladığı tesislerin mimari imaj verileri

Belek Turizm Merkezi'nde Otel Tasarlayan Mimarlara Yöneltilen Sorular	İBRAHİM HASAN ERKAN Magic Life Water World (İ4), Xanadu Resort Otel (A3), Pine Beach Club (İR4)
Belek Turizm Merkezi'nde bu tesisin tasarımında size ilham veren neydi?	
Tesisin tasarımında size işveren tarafından hazır bir konsept (temalı oteller vb) verildi mi?	İ4 kotlu tesiste; İşveren MESA A.Ş. ve işletmeci (İber Otel) ile birlikte tartışarak konsepti oluşturduk. A3 kotlu tesiste; İşverenin tek isteği çok beğendiği Belpark (İ4) temasında olmasıydı. İR4 kotlu tesiste; arsa koşulları (deniz cephesi 100 m, derinlik 1000 m) en çok deniz gören oda oluşturmak adına, denize dik bir blok tasarlandı.
Hazır bir konsept verildiyse eğer, işveren yada işverenin görevlendirdiği disiplinler (reklamcılar, tur operatörleri, seyahat acenteleri) imge oluşturulması aşamasında tasarıma nasıl yön verdi?	
Hazır bir konsept verilmediyse eğer, tasarımınıza bir tema ile başlamayı istediniz mi?	A3 kotlu tesisin projesi tasarlanırken işveren MESA A.Ş.'nin Sarıgerme'de İber Otel isimli tesisleri yeni açılmıştı. Bu tesisteki konsept bu tesisin projesinde de uygulanmaya çalışıldı. Projenin konseptini; iki katlı, alaturka kiremit çatılı, Türk köy evlerinden çağrışımlar taşıyan, onların kümelenmesiyle oluşan köy oluşturuyordu.
Bir tema belirlediyseniz eğer, neden bu temayı uygun gördünüz?	1986-1987 yıllarında tasarımı yapılan A3 kotlu tesisin projesinde, konukların tesis içerisinde Türkiye'de olduğunu hissetmesi ve gerek iç gerek dış mekanlarda bizim geçmişimize ait bir şeylerin hafızasında yer etmesi gibi bir yaklaşım düşünmüştük.
Kurguladığınız temanın mimari yansımaları (göstergeler, anolojiler, metafor vb) nasıl gelişti?	A3 kotlu tesiste binalarda ahşap pencere kapılar (köy evleri ölçeğinde), ahşap merdiven korkulukları, ahşap balkon korkulukları, alaturka kiremit çatılar, saçaklar, yöreden esinlenen bacalar vb mimari öğeler kullanıldı.
Bu temanın uygulanması için yerleşimde ne türlü kararlar verildi?	A3 kotlu tesiste denizi gören kum tepeleri yerine arkada orman içinde dev çam ağaçlarının arasında bir yerleşim oluşturuldu.
Temel mimari kararlarda imajı destekleyecek ne tür kararlar verildi?	A3 kotlu tesis; cumbalar, çatılar, bacalarla süslenmiş birimlerden oluşan küçük gruplar ve bu grupların bir araya gelmesi ile oluşan yerleşim.
Tesisin mimari imajı ile destinasyon (bölge) imajı arasındaki ilişkiyi (doğal çevre, yapay çevre, golf alanları vb) nasıl ele aldınız?	
Destinasyon imajının oluşmasında mimarinin etkisi sizce nedir? Kendi örneğinizde bunu ne şekilde değerlendirdiniz?	

Çizelge 6.41 İlhan Bakışlı'nın bölgede tasarladığı tesisin mimari imaj verileri

Belek Turizm Merkezi'nde Otel Tasarlayan Mimarlarla Yöneltilen Sorular	İLHAN BAKIŞLI Cesars Temple, İR10
Belek Turizm Merkezi'nde bu tesisin tasarımında size ilham veren neydi?	Tesisin tasarımında çevre oteller, yöresel mimari ve mal sahibinin istekleri etkili olmuştur.
Tesisin tasarımında size işveren tarafından hazır bir konsept (temalı oteller vb) verildi mi?	Hazır bir konsept verilmedi.
Hazır bir konsept verildiyse eğer, işveren yada işverenin görevlendirdiği disiplinler (reklamcılar, tur operatörleri, seyahat acenteleri) imge oluşturulması aşamasında tasarıma nasıl yön verdi?	
Hazır bir konsept verilmediyse eğer, tasarımınıza bir tema ile başlamayı istediniz mi?	Bir tema ile başlamayı istedim. Temayı da çok cepheli plan şeması oluşturmuştur.
Bir tema belirlediyseniz eğer, neden bu temayı uygun gördünüz?	Deniz manzarasından çok sayıda odanın faydalanması için bu tema belirlendi.
Kurguladığınız temanın mimari yansımaları (göstergeler, anolojiler, metafor vb) nasıl gelişti?	Koridorun iki tarafına odalar yerleştirildi.
Bu temanın uygulanması için yerleşimde ne türlü kararlar verildi?	İki çekirdekli plan şeması uygulandı.
Temel mimari kararlarda imajı destekleyecek ne tür kararlar verildi?	Yapımı kolay ve ucuz inşaat malzemeleri-teknikleri tercih edildi.
Tesisin mimari imajı ile destinasyon (bölge) imajı arasındaki ilişkiyi (doğal çevre, yapay çevre, golf alanları vb) nasıl ele aldınız?	Tesisin çevresinde daha önce yapılmış tatil köyü, konaklama üniteleri bulunmaktaydı. Eski restoran yıkılarak kışık da kullanılabilen dört yıldızlı otel niteliklerine uygun bir tasarım gerçekleştirildi.
Destinasyon imajının oluşmasında mimarinin etkisi sizce nedir? Kendi örneğinizde bunu ne şekilde değerlendirdiniz?	Belek bölgesinde orman içine serpiştirilmiş, doğa ile uyumlu birçok otel ve tatil köyü bulunmaktadır. İlk tesislerden birisi olan Cesars tatil köyü korunan çam ağaçları içerisine yerleştirilmiştir. Doğa korunarak bodrumsuz, düzayak bir tasarım gerçekleştirilmiştir.

Çizelge 6.42 Birol Gültekin'nin bölgede tasarladığı tesislerin mimari imaj verileri

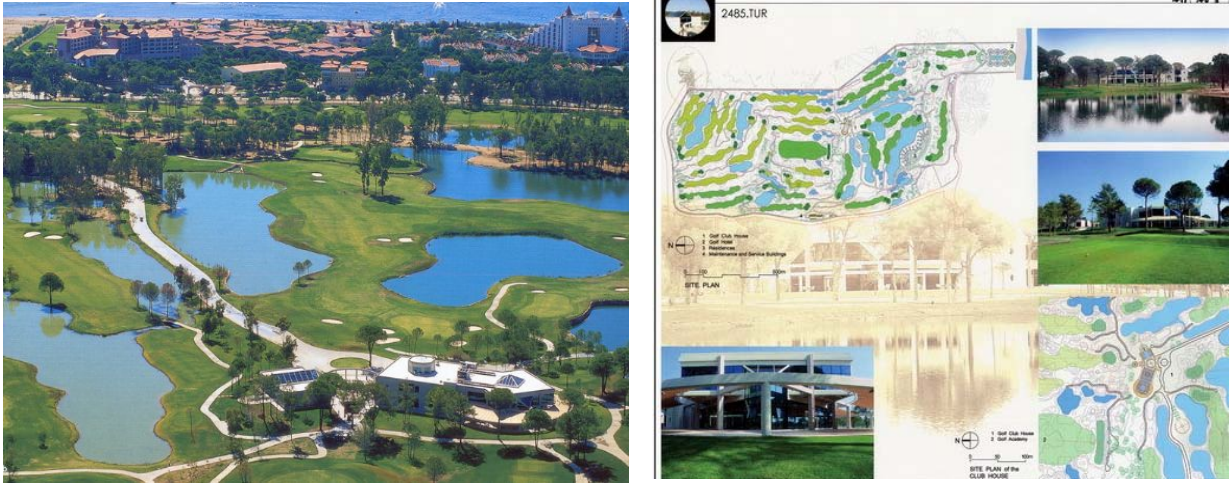
BTM'de Otel Tasarlayan Mimarlarla Yöneltilen Sorular	BİROL GÜLTEKİN Belek Papillion Ayscha (İR3), Spice Otel (İ9), Ela Quality Resort (İ3)
Belek Turizm Merkezi'nde bu tesisin tasarımında size ilham veren neydi?	LİNEA TUSAVUL Mimarlık ile ortaklaşa yürütülen Spice ve Ela Resort otelde eşsiz bir doğal güzelliğin içinde konumlanması nedeni ile mevcut manzara-vista olanaklarından yatak katlarının/odalarının maksimumunda faydalanması temel prensip olmuştur. Her iki projede de otel bloğu arazinin gerisinde konumlandırılmış, bungalov villalar ve diğer ortak mekanlar için kıyı ile otel arasında mevcut doğal dokuyu da koruyarak bir alan bırakılmıştır.
Tesisin tasarımında size işveren tarafından hazır bir konsept (temalı oteller vb) verildi mi?	Ela Resort Otel'de temalı bir tasarım talebinin baskınlığından söz edilemez. Dolayısı ile işverenin talepleri mekansal tutarlılık ve ekonomiklik ekseninde çerçevelenmiştir. Spice Otel'de ise işveren sürecin başından sonuna Fas-Hindistan sentezi bir konsept üzerinde baskın bir biçimde durmuştur.
Hazır bir konsept verildiyse eğer, işveren yada işverenin görevlendirdiği disiplinler (reklamcılar, tur operatörleri, seyahat acenteleri) imge oluşturulması aşamasında tasarıma nasıl yön verdi?	Spice Otel'de işveren bizzat Afrika/Ortadoğu ve Hindistan'a yaptığı geziler doğrultusunda edindiği imgeleri (mevcut dini tesisler, resort oteller ve villalar) tasarımcıya göstermek sureti ile planlamaya dahil olmuştur. Ela Resort Otel'de imge oluşturulmasında işverenin etkisi/yönlendirmesi daha az düzeyde olmuştur.
Hazır bir konsept verilmediyse eğer, tasarımınıza bir tema ile başlamak istediniz mi?	Ela Resort ana otel bloğu modern bir imgelem üzerinde çerçevelenmiş, bungalov ve özel villalarda da doğal değerlere saygılı bir tutum sergilenmiş, mevcut otel bloğu ile çelişmeyecek ikonik değerler oluşturulmaya çalışılmıştır. İşverenin istediği oda/villa sayısı, konaklama birimlerini minimumda tutarak ulaşılmaya çalışılmıştır.
Kurguladığınız temanın mimari yansımaları (göstergeler, anolojiler, metafor vb) nasıl gelişti?	Spice Otel'de Fas ve Hindistan mimarisinin öğelerinin otelin giriş kapısından, çörlen detayına kadar ve ana kütlelerin plastiğinde öne çıkan elemanlarda (asansör kuleleri, arkadlar, giriş-çıkış noktaları) applike edilmesi ile gelişmiştir. Fas ve Hint kültürlerinin yansımaları bir takım öğeleri (çadır alacarte) bazı ortak mekanlarda ifade bulmuştur. Bu etki özellikle iç mimari dekorasyon projelerinde kendini daha çok hissettirmiştir. Bizzat Çin ve Hindistan yapı/zanaat pazarlarından temin edilen mobilyalar bu doğrultuda işveren tarafından titizlikle seçilmiştir.
Bu temanın uygulanması için yerleşimde ne türlü kararlar verildi?	Özellikle villa yerleşmelerinde her birinin bu kültür çerçevesinde kendi içlerinin (avlu, taş döşenmiş yürüme yolu-promenad) yaratılmasına özen gösterilmiş ve ana otel yaşantısından izole konumlanması ile somutlaşmıştır.
Temel mimari kararlarda imajı destekleyecek ne tür kararlar verildi?	İmaj temel mimari kararlarda planlama sonucu ortaya çıkan kütle/mezan üzerine giydirilerek elde edilmiştir. Ancak genel anlamda kütlelerin önünde ikincil bir cidar bu giydirmenin kolaylığı açısından gözetilmiştir. Kemer, kubbe, silme gibi sıklıkla tekrar edilen elemanların imajların özgün örneklerinde orantılı uygulanmaya çalışılması kat yüksekliklerini (tekil yapılarda) arttırmayı gerektirmiştir.
Tesisin mimari imajı ile destinasyon (bölge) imajı arasındaki ilişkiyi (doğal çevre, yapay çevre, golf alanları vb) nasıl ele aldınız?	Antalya Belek ve Kundu bölgelerindeki turistik tesisler birbirleri ile sayısal ve tematik olarak yarış halindedirler ve tasarlanma kriterleri (oda sayısı, havuz alanı vb) bu niceliksel ve 'ilgi çekici' olma değerleri doğrultusunda belirlenir. Bu bağlamda bölge imajının (yapay çevre anlamında) bağlayıcılığı niceliksel olarak baskın niteliksel olarak zayıftır.
Destinasyon imajının oluşmasında mimarinin etkisi size ne nedir? Kendi örneğinizde bunu ne şekilde değerlendirdiniz?	Çevresel değerlerin korunması ve bunlarla uyum nispeten gözetilmeye çalışılmış ancak doğal yaşam ikinci planda kalmıştır.

Çizelge 6.43 Hasan Sökmen'nin bölgede tasarladığı tesislerin mimari imaj verileri

Belek Turizm Merkezi'nde Otel Tasarlayan Mimarlara Yöneltilen Sorular	HASAN SÖKMEN Hotel Zeugma (İR8), Sirene Otel-1 (U6), Sirene Golf Otel-2 (U7), Hotel Belvil (T4), Hotel Ic Santa (U5), Papillon Belluna Golf Otel (İ11)
Belek Turizm Merkezi'nde bu tesisin tasarımında size ilham veren neydi?	İR8'de dış cephede Selçuklu Osmanlı hatırlatmaları ve iç mekanda mozaikler; U6'da çağdaş modern bir Akdeniz havası; U7'de çağdaş ve modern bir İtalyan Akdeniz havası; T4 ve U5'de modern Akdeniz havası; İ11'de Ay (Hilal) formunda beyaz modern bir yapı ilham verdi.
Tesisin tasarımında size işveren tarafından hazır bir konsept (temalı oteller vb) verildi mi?	Hiçbir projemde işveren tarafından hazır bir konsept verilmedi.
Hazır bir konsept verildiyse eğer, işveren yada işverenin görevlendirdiği disiplinler (reklamcılar, tur operatörleri, seyahat acenteleri) imge oluşturulması aşamasında tasarıma nasıl yön verdi?	
Hazır bir konsept verilmediyse eğer, tasarımınıza bir tema ile başlamayı istediniz mi?	Tasarımına bir tema ile başlamayı istedim.
Bir tema belirlediyseniz eğer, neden bu temayı uygun gördünüz?	Temalı otelleri ilk kez Türkiye'de ben başlattım.
Kurguladığınız temanın mimari yansımaları (göstergeler, anolojiler, metafor vb) nasıl gelişti?	Sorunsuz ve doğal gelişti.
Bu temanın uygulanması için yerleşimde ne türlü kararlar verildi?	Verilen arsayı en iyi şekilde kullanmak yönünde kararlar verildi.
Temel mimari kararlarda imajı destekleyecek ne tür kararlar verildi?	Bütün tesislerde mimarın seçimlerine işveren de uydu.
Tesisin mimari imajı ile destinasyon (bölge) imajı arasındaki ilişkiyi (doğal çevre, yapay çevre, golf alanları vb) nasıl ele aldınız?	Bütün tesislerde bölgede ve Akdeniz zonunda olduğumuzu hiç unutmadık.
Destinasyon imajının oluşmasında mimarının etkisi sizce nedir? Kendi örneğinizde bunu ne şekilde değerlendirdiniz?	Temalı oteller imajını sonradan değil baştan oluşturduğu için otelin başarısını baştan %50 arttırmaktadır.

Cafer Bozkurt'un tasarlamış olduğu Antalya Golf Kulübü binasında tasarım verileri, mimari imaj oluşumu ve mimari imaj-destinasyon imajı ilişkisi özetlenecek olursa;

- Tasarıma yön veren etmenlerin; arazinin deniz ile olan ilişkisi, topografyası (bataklıklar, dereler, vistalar vb) ve doğal bitki örtüsü (çam ağaçları, okaliptüs) olduğu görülmektedir.
- Mimari imajın şekillenmesinde; yapıdaki doluluklar, boşluklar, malzeme kullanımı, malzeme renklerinin seçimi, gölgeler ve gün ışığının yönlendirilmesi gibi mimari kararlar etkili olmuştur.
- Mimari imaj ile destinasyon imajı arasındaki ilişki, doğal çevre, yapay çevre, golf alanları ve yapıların mimarisi düzeyinde ele alınmıştır.

Antalya Golf Kulübü, Cafer Bozkurt

İbrahim Hasan Erkan'ın tasarlamış olduğu Xanadu Resort Otel ve Pine Beach Otel'de tasarım verileri, mimari imaj oluşumu ve mimari imaj-destinasyon imajı ilişkisi özetlenecek olursa;

- Xanadu Resort Otel'de işletmeci tarafından istenen temanın uygulanması yönündeki kararlar, Pine Beach Oteli'nde ise deniz manzarası ve arsanın sahip olduğu alan tasarıma yön vermiştir.
- Mimari imajın şekillenmesinde; Xanadu'da köy evleri ölçeğinde ahşap pencere ve kapılar, ahşap merdiven ve balkon korkulukları, alaturka kiremit çatılar, saçaklar, cumbalar ve bacalar gibi mimari kararlar etkili olmuştur. Pine Beach'te ise, deniz manzarasına açılan planlama kararları imajın şekillenmesini sağlamıştır.

İlhan Bakışlı'nın tasarlamış olduğu Cesars Temple Otel'de tasarım verileri, mimari imaj oluşumu ve mimari imaj-destinasyon imajı ilişkisi özetlenecek olursa;

- Yatak kapasitesini arttırmak yönünde uygulanan çok cepheli plan şeması tasarıma yön vermiştir.
- Tesisin mimari imajının şekillenmesinde mimar tarafından herhangi bir tasarım kararı verilmemiştir. Sadece daha fazla yatak kapasitesinin oluşturulması yönünde çaba harcanmıştır.
- Dolayısıyla destinasyonun imajı ile mimari imaj arasında da bir ilişki kurulmaya çalışılmamıştır.

Birol Gültekin'in tasarlamış olduğu Spice Otel (İ9), Ela Quality Resort (İ3) tesislerinde tasarım verileri, mimari imaj oluşumu ve mimari imaj-destinasyon imajı ilişkisi özetlenecek olursa;

- Her iki tesiste de manzara olanaklarının kullanımı tasarıma yön vermiştir.
- Ela Resort Otel'de mimari imajın şekillenmesinde mekansal tutarlılık ve ekonomiklik, Spice Otel'de ise, işveren tarafından belirlenen konsept (Fas-Hindistan sentezi) etkili olmuştur.
- Her iki tesiste de mimari imaj ile destinasyon imajı arasında ilişki kurulmaya çalışılmamıştır. Ela Resort Otel'de yatak kapasitesinin artırılması yönünde mimari kararlar verilirken, Spice Otel'de tema tasarımın başından belirlenmiştir. Dolayısıyla destinasyonun sahip olduğu imaj göz ardı edilmiştir.

Hasan Sökmen'nin tasarlamış olduğu Hotel Zeugma, Sirene Otel-1, Sirene Golf Otel-2 , Hotel Belvil, Hotel Ic Santaı, Papıllıon Belluna Golf Otel tesislerinde tasarım verileri, mimari imaj oluşumu ve mimari imaj-destinasyon imajı ilişkisi özetlenecek olursa;

- Türkiye'de tematik otellerin mimarı olan Hasan Sökmen'in, Belek'de tasarladığı tesislerde yatak kapasitesinin artırılması ve denize yönelme tasarıma yön vermiştir.
- Bütün tesislerde yatak kapasitesinin artırılması yönünde tasarımlar geliştiği için mimari imajın şekillenmesi bu boyutta kalmıştır.
- Bütün tesislerde mimari imaj ile destinasyon imajı arasında bir ilişki kurulmaya çalışılmamıştır.

6.3 Mülakat Yöntemi İle Turistik Tesis Yetkililerinden Mimari İmajın Tespitine Yönelik Bulgu ve Yorumlar

20-25 Nisan 2009 tarihleri arasında, Belek Turizm Merkezi Üçkum Tepesi Mevkii'nde 6 tesis, Taşlı Burun Mevkii'nde 3 tesis, İskele Mevkii'nde 5 tesis, İleribaşı Mevkii'nde 3 tesis ve Acısu Mevkii'nde 2 tesis olmak üzere toplamda 19 tesis yetkilileri ile görüşülerek hem kendi tesisleri hem de bölgedeki diğer tesisler hakkında bilgi toplanmıştır (Şekil 6.6). Tesis yetkililerine;

- Bölgede en çok beğendikleri otelin hangisi olduğu,
- Bu oteli neden beğendikleri,
- Beğendikleri oteli tercih eden turistlerin neden o oteli tercih ettikleri,
- Kendi tesislerinde yapılan tadilatların amaçları,
- Bölgede tasarım yapan mimarları tanıyıp tanımadıkları,
- Kendi tesislerini tercih eden turistlerin oteli tercih nedenleri öğrenilmeye çalışılmıştır.

Görüşme notları düzenlenerek Çizelge 6.44 oluşturulmuştur.

Tablo genel olarak özetlenecek olursa;

1- Tesislerin mimari tasarım sürecinde işletmecinin mimarı etkilediği konular;

- Binaların doğa içerisinde kaybolması,
- Binaların yükseklikleri,
- Selçuklu mimari tarzında bina yapımı,
- Peyzaj düzenlemesinde,
- Binaların cephelerinde kullanılan malzeme ve malzeme renklerinde,
- Fas-Hindistan mimari tarzında bina yapımıdır.

2- Görüşülen tesis yetkililerinin bölgede olumlu imaja sahip olduklarını düşündükleri tesisler

- Mimar Ahmet Özsüt tarafından tasarlanan Gloria Golf Resort (A1), Gloria Serenity (A2) ve Gloria Verde Resort (İR7) bölgede en çok beğenilen tesistir. Bu tesislerinin beğenilme nedenleri; binaların arazi içerisindeki dağılımı, peyzaj düzenlemesi, mimari yapılanması, dekorasyonu, mekanların kullanım rahatlığı, bina içerisinde yön bulma kolaylığı, oteli tercih eden müşteri profili, kurumsal bir işletme yapısına sahip olması, kaliteli hizmet anlayışıdır.
- Mimar İbrahim Hasan Erkan tarafından tasarlanan Xanadu Resort Otel (A3) bölgede beğenilen ikinci tesistir. Beğenilme nedenleri; binanın cephesinde kullanılan malzeme, dekorasyonu, mimari estetiği, mekanların kullanım kolaylığı, kaliteli hizmet anlayışı, çalışan personelin memnuniyetinin sağlanmasıdır.
- Mimar Birol Gültekin tarafından tasarlanan Ela Quality Resort Otel (İ3)bölgede beğenilen üçüncü tesistir. Bu tesisin beğenilme nedenleri; arazi kullanım kararları, iç dekorasyonu, müşteri ve personel için kullanım rahatlığı sunmasıdır.

7. SONUÇLAR ve ÖNERİLER

Turizm endüstrisinin sürekliliği, büyük ölçüde, temelini oluşturan kaynakların korunmasına ve geliştirilmesine bağlıdır. Ancak turizm sektörünün sadece ekonomik bir kazanç olarak görülmesi, doğal ve fiziksel kaynakları olumsuz etkilemiştir. Bu olumsuz gelişmeler dünyada ve ülkemizde turizm sektörüne yönelik yeni kavramların ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bünyesinde ekonomik kazanç ile beraber ekolojik, sosyal ve kültürel bileşenleri de barındıran turizm etkinliği, bugün sürdürülebilir turizm, eko-turizm, doğa turizmi, yumuşak turizm gibi benzer kavramlar çerçevesinde sıkça tartışılmaktadır. Çalışma konumuzu oluşturan Belek Turizm Merkezi, bu kavramlar çerçevesinde önem kazanmaktadır. Bölge, ilk planlama kararları ve doğal çevre verileri doğrultusunda Birleşmiş Milletler Çevre Programı (UNEP) tarafından uluslararası düzeyde sürdürülebilir turizm uygulama alanı olarak tanıtılmıştır (www.un.org). Alanda yapılan gözlem ve literatür tarama ile Belek Turizm Merkezi'ne yönelik problemler aşağıda maddeler halinde ortaya konmuştur.

- Ekonomik ve politik nedenlerle planlama kararlarının sürekli değişmesi,
- Ekosistemin dönüştürülmesi (tarım arazilerinin ikinci konutlara, orman alanlarının golf sahalarına dönüşümü),
- Kıyı bandında büyük ölçekli ve çok sayıda konaklama tesisinin yapılması,
- Yerel halkın sosyo-kültürel yapısındaki olumsuz değişimler,
- Doğal çevre tahribatına ve farklı imaj arayışındaki turistik tesislere bağlı olarak destinasyon imajının olumsuz algılanması bu çalışmanın başlama nedenini oluşturmuştur. oluşturmuştur.

Belirlenen bu problemler doğrultusunda çalışmanın amacı, sürdürülebilir turizm uygulama alanı olarak gösterilen bölgenin sürdürülebilirlik verileri ile destinasyon imajı arasındaki ilişkinin ve bölgedeki tesislerin mimari imajının araştırılmasıdır. Bu kapsamda öne sürülen hipotezler;

- 1- Belek Turizm Merkezi'nde doğal çevre ve tesislerde taşıma kapasitesi aşılmıştır ve sürdürülemez olmuştur.
- 2- Belek Turizm Merkezi'nde alanın büyütülmesi ve ekonomik nedenler ile taşıma kapasitesi aşılmıştır ve hala sürdürülebilirdir.
- 3- Belek Turizm Merkezi'nde doğal çevrenin korunamaması, sosyo-kültürel yapıda değişimler ve yapay çevre bozulmaları sonucu olumsuz bir destinasyon imajı söz konusudur.

Belirlenen amaç ve hipotezler kapsamında çalışmada; literatür tarama, görüşme, gözlem, anket ve fotoğraflama yöntemleri kullanılmıştır. Bu kapsamda Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'ndan, Serik Mimarlar Odası'ndan, Belek-Kadriye Belediyelerinden ve özel kuruluşlardan elde edilen planlar doğrultusunda bölgenin turizm geçmişi aşağıda değerlendirilmiştir.

Bölgenin planlama geçmişi:

Belek Turizm Merkezi, Turizm Teşvik Yasası'nın bir ürünü olarak 1984 yılında turizm merkezi olarak ilan edilmiştir. Belek Turizm Merkezi sınırları, Turizm Bakanlığı'nın önerisi ve Bakanlar Kurulu'nun onaylaması ile aynı yıl belirlenmiştir. Daha sonra 1990, 1997 ve son olarak 2006 yıllarında turizm merkezi sınırları revize edilmiştir. Bu revizyonların sebebi ise, turizm gelişim alanları arkasındaki plansız gelişimi önleyebilmektir. Bölgede ilk fiziksel planlama, 1967 yılında Devlet Planlama Teşkilatı (DPT) adına İskandinav Planlama ve Geliştirme Kurumları (The Scandinavian Planning ve Development Associates) tarafından Batı Antalya Projesi ile hazırlanmış, Belek bölgesi için yatak kapasitesi 5000 olarak belirlenmiştir. Ancak 1984 yılında Belek, turizm merkezi ilan edildikten sonra yatak kapasitesi 13000'e çıkarılmıştır (DHKD, 1996). Bölge 1986 yılında turizm yatırım alanı olarak ilan edilmiş, turizm yatırım planı aynı yıl Turizm Bakanlığı tarafından hazırlanmış, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından hazırlanan 1/25000 ölçekli Doğu Antalya Master Planı ile onaylanmıştır. Master Planı 1990 ve 2002 tarihinde revize edilerek 1/25000 ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı ismi ile Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Bölgede uluslararası turizm yatırımlarına 1987 yılında izin verilmiş, 1989 yılında da Turizm Bakanlığı tarafından 49 yıllığına kiraya verilen toprak tahsisi başlamıştır. Bu tahsisler bölgede otel ve yabancı ortak sayılarının artmasına yol açmıştır. Yabancı şirketlerin hakimiyeti ve ilişkileri yerel girişimcileri de etkilemiştir. Turizm pazarında yabancı şirketlerin sayısı Belek gibi bölgelerde pazar yapısında değişimleri ve turizm hizmetlerinin tedarikinde çevresel ve sosyal etkileri gündeme getirmiştir. Bölgede yabancı şirketlerin sayısının artması, yabancı iş gücünü destekleyerek yabancı personel hareketlerini kolaylaştırmıştır. Ticaret ve yatırımın serbestleştirilmesi doğal kaynakların özelleştirilmesini ve arazi kirasında değişimleri ortaya çıkarmıştır. Bu durum çevresel tahribata katkıda bulunmuştur. Bölgede ormanlık alanlar içerisine yerleştirilen golf sahalarının ilk planlama kararları, 1990 yılında Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nca onaylanan Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı ile getirilmiş ve beş adet golf alanı planlanmıştır. 1997 yılında yapılan plan değişikliği ile G4 golf alanı, 2002 yılında yapılan plan revizyonu ile G7 golf alanı ilave

edilmiştir. 2004 tarihinde ise Turizm Bakanlığı'nca plan değişikliği yapılarak 3 golf alanı daha eklenmiştir. Belek Turizm Merkezi ve çevresi için en son düzenleme, '1/25000 Ölçekli Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Belek Revizyonu' ismi ile 25.11.2002 tarihinde yapılmıştır. Ayrıca merkezi yönetim dışında Doğal Hayatı Koruma Derneği (DHKD) bölge için, 1995-1996 yıllarında 'Belek Kıyı Yönetim Planı' hazırlamıştır. Bu plan, kıyı ekosisteminin sürdürülebilir kullanımı ve korunması amacıyla, ulusal ve yerel kademelerdeki karar alan kişilere öneriler getirmekte ve uygulanması için kurumsal bir çerçeve önermektedir. Bu planlama doğrultusunda bölge doğa koruma alanları, rekreasyon alanları, tarım alanları, turizm yatırım alanları ve kentsel alanlar olmak üzere 5 bölgeye ayrılmıştır. Her bir bölge için ölçütler, hedefler ve kullanım kararları belirlenmiştir. Bölgeleme yapıldıktan sonra bölgede öncelikli eylem planı hazırlanmıştır. Bu plana göre bölgede öncelikle yapılması gerekenler ve bu düzenlemeleri yapacak olan sorumlu kuruluşlar belirlenmiştir. Bu düzenlemelerle beraber bölgede oteller için yapım kılavuzu ve deniz kaplumbağalarının korunması için düzenlemeler oluşturulmuştur. Bölge için bitki örtüsü haritası, arazi kullanım haritası, turizm yatırım alanları haritası, öneri bölgeler haritası hazırlanmıştır.

Bölgede turistik tesis gelişimi;

Bölgede konaklama yapılarının inşasına 1990'lı yıllarda başlanmış, o zamanki turizm anlayışı ve turist talepleri doğrultusunda tesisler şekillendirilmiştir. İlk yapılan otellerde mimari ihtiyaç programı, kapasite artışı ve farklı turistik taleplerden dolayı sürekli olarak değişime uğramıştır. Bünyesine spa, futbol, kongre vb hizmetler dahil edilerek tesisler ilk tasarımından birçok açıdan farklılaşmıştır. Bölgede turistik tesis sayısı ve yatak kapasitesi takibinin yapılabilmesi oldukça zordur. Bunun da nedeni, doğru bilgiye ulaşmada merkezi yönetimin eksiklikleri ve tesislerin sürekli el değiştirmesidir. Bundan dolayı da yeni yönetim kadrosunun beklentisi ve zevkleri doğrultusunda tesisin mimari imajı şekillenmektedir. Belek Turizm Merkezi'nde turizm yatırımı, büyük ölçekli otellerin geliştiği kıyı bandında yoğunlaşmıştır. Bölgede otel türleri Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından 13 gruba ayrılmıştır. Bu kadar farklı türde tesisin bir arada bulunması bölge ve mimari zenginlik açısından oldukça ilginçtir. Ancak ekolojik açıdan hassas olan bölgede 47 tane konaklama yapısının yanında 11 tane de golf sahasının bulunması düşündürücüdür. Tesislerin mimari tasarımında öncelikle Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı Planlama kriterlerinde yer alan, ancak daha sonra yatak kapasitesinin arttırılması için dönüşüme uğrayan yönetici lojmanları ve personel yatakhaneleri arazide yatay bir yerleşmeyi gerektirmiştir. Ana tesis kütleleri de yine aynı planlama

kararlarından dolayı dikey bir gelişim göstermiştir. Doğanın bu derece özel olduğu bir yerde planlama kararlarında, otellerin 40 metre yükseklikte dikey gelişimi ayrı bir tartışma konusudur. BETUYAB Genel Müdürü ile yapılan söyleşide, otellerde dikey gelişimin sebebinin doğaya daha az zarar verilmesi ve daha az arazi kullanımını sağlamak için olduğu belirtilmiştir (Nazik, 20.05.2006, 15:00). Ancak bu gerekçeler bölge için olumlu görünse dahi, plan revizyonları ile beraber tesis sayısı arttırıldığı için bölge bütünüyle turistik tesislerle doldurulmuştur.

Yukarıda sıralanan nedenlerden dolayı, bölgede turizm taşıma kapasitesinin araştırılması gereği duyulmuştur.

Bu kapsamda alanda turizm taşıma kapasitesinin araştırılmasında;

Özellikle Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndan elde edilen bölgeye yönelik planlamalar etkin rol oynamıştır. Çünkü bu planlamalar kapsamında bölgedeki arazi kullanım kararları, ormanlık alanlar, tarım alanları, turistik tesis kapasiteleri ve golf alanlarının kapasiteleri incelenmiştir. Bölge için yapılan planlamalardan yola çıkılarak değerlendirmeler yapılmış, bölgede özellikle yaz sezonundaki yoğunluklarda dikkate alınarak ekolojik ve fiziksel taşıma kapasitesi araştırılmıştır. Bu araştırma;

- Akdeniz Eylem Planı kapsamında Bölgesel Aktivite Merkezi'nin ve Turizmin Sürdürülebilirliği için Gönüllü Girişimler'in (Voluntary Initiative for Sustainability in Tourism) hazırladığı rehberler,
- Yunanistan Ege Üniversitesi (University of The Aegean) tarafından hazırlanan raporlar,
- Alanda yapılan gözlem ve görüşmeler,
- Resmi kurumlardan (BETUYAB, TEDAŞ, Antalya Çevre İl Müdürlüğü, Serik Orman İşletme Müdürlüğü, Serik Köprüçay Sağ Sahil Sulama Birliği, Kadriye-Belek Belediyeleri, TURAŞ) elde edilen veriler doğrultusunda yapılmıştır.

Bu yöntemlerle bölgede 1986, 1990 ve 2002 yıllarında hazırlanan planlamalar, eko-turizm uzmanları ve akademisyenlerle yapılan görüşmeler aşağıda ele alınmıştır.

1986 yılında yapılan ilk planlama kararları değerlendirildiğinde;

- Arazi kullanımlarının kullanım amacına göre düzenlendiği,
- Bölgedeki turistik tesis, günübirlik ve kamping alanlarda taşıma kapasitesinin, bölgenin sahip olduğu özellikler doğrultusunda şekillendiği,
- Turizm gelişim sınırlarının belirlenmesi için bölgelemenin yapıldığı,

- Yerel halkın kullanabileceği alanların ağırlık kazandığı,
- Çevresel değerlerin korunduğu gözlenmektedir.

1990 tarihinde yapılan planlama kararlarına bakıldığında;

Turizm merkezi sınır değişimi yapılarak, Belek ve Kadriye yerleşimleri sınırlar içerisine alınmıştır. Arazi kullanımlarında değişiklik yapılarak ormanlık alanlar golf alanlarına dönüştürülmüştür. Bu planlamayla, kamping alanların turizm tesis alanına ve ormanlık alanların golf sahasına dönüşümü ile beraber hem yatak kapasitesinin artması hem de arazi kullanım kararlarının değişmesi söz konusu olmuştur. Ayrıca bu planlama kararları, bölgede ormanlık alanların büyük bir bölümünü zarara uğratmıştır.

2002 tarihinde revize edilen planlama kararlarında ise;

Kıyı gerisindeki ormanlık alanların büyük bir bölümü golf sahalarna dönüştürülmüştür. Ayrıca sahil bandında yer alan turizm tesis alanlarına yeni eklemeler yapılarak kapasite arttırılmıştır. Bununla beraber 2004, 2005, 2006 ve 2007 yıllarında Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı'nda tekrar değişiklik yapılarak, yatak kapasitesi arttırılmış ve yeni golf sahaları eklenmiştir. Bu düzenlemelerle beraber golf sahaları yapımı için ormanlık alanların tamamı turizme açılmıştır.

Belek Turizm Merkezi'nde planlama süreçleri değerlendirildiğinde;

Bölge için ilk turizm gelişim planı 1986 yılında yapılan Belek Turizm Merkezi Nazım İmar Planı, halen uygulanmakta olan 2002 yılı Doğu Antalya Çevre Düzeni Planı (Belek Revizyonu) ise son turizm gelişim planı olarak ele alınmıştır. 2002 yılındaki turizm gelişim planı değerlendirilirken, bu plan üzerinden 2004 ve 2005 tarihinde yapılan değişiklikler de dahil edilmiştir. Belek Turizm Merkezi, ilk planlama kararları (arazi kullanım kararları, yerli halk için aktivite alanları, doğal çevre verileri, turistik tesis yatak kapasiteleri, altyapı düzenlemeleri, kamu-özel sektör birlikteliği vb) ile Birleşmiş Milletler Ekonomik ve Sosyal İşler Grubu'nun (United Nations Department of Economic and Social Affairs) gerçekleştirdiği dünyanın en başarılı ve örnek alınması gereken projeler yarışmasında birincilik ödülü kazanmıştır (www.betuyab.org). Ancak yapılan plan değişikliklerinden sonra En iyi Yönetim Uygulamaları (Best Management Practices) bölgedeki düzenlemelerin sürdürülebilirlikten ziyade kısa dönemde kar sağlama amacını güttüğünü belirtmiştir (www.uicnmed.org). Her iki plan (1986 ve 2002) arasında en büyük değişiklik arazi kullanım kararlarında ve yatak kapasitelerinde olmuştur. Yatak kapasitesi artışı için tesislerin yönetici personel lojmanları,

personel yatakhaneleri ve sosyal tesisleri konaklama yapısı bünyesine alınarak müşteriler için yatağa dönüştürülmüştür. Bunun sonucunda turistik tesislerin tasarım aşamasında belirlenen mimari ihtiyaç programları da değişikliğe uğramıştır. Bölgede kumul hareketlerinin kontrol edilebilmesi için 1960 yılında Orman Bakanlığı tarafından ağaçlandırılan ormanlık alanlar, turizm yatırımları için tahsis edilmiş ve planlama kararları doğrultusunda golf alanlarına dönüştürülmüştür. Hassas bir ekosisteme sahip Belek Turizm Merkezi, merkezi yönetimler tarafından yapılan planlama doğrultusunda, ilk planlamaya kıyasla çok büyük değişiklikler yaşamıştır. Bütün bu düzenlemelerin ardından bugün yatak kapasitesi 53000'nin üzerine çıkmıştır. Belek Turizm Merkezi'nde yer alan konaklama yapılarının yatak kapasiteleri konusunda çelişkiler vardır. Kültür ve Turizm Bakanlığında yapılan görüşmelerde elde edilen yatak kapasiteleri ile, bakanlık bünyesinden elde edilen veriler ve bölgede altyapı hizmetlerinin düzenlenmesini yapan, yine bakanlık bünyesinde bulunan TURAŞ A.Ş. verileri birbirini tutmamaktadır.

Bu değerlendirmelerden, alanda yapılan gözlem ve görüşmelerden ve resmi kaynaklardan elde edilen veriler doğrultusunda;

- Belek'te turizm gelişiminin kıyıda yoğunlaşması, doğal kaynakların etkilenmesine yol açmıştır.
- Kıyıda masif projelerin yapımı hassas kumul ekosistem üzerinde negatif bir etki yaratmıştır.
- Yoğunlaştırılmış mekan ve zaman periyodunda çok fazla sayıda turist in kıyı bandındaki otellerde konaklaması ekosistemin sürdürülebilirliğini olumsuz etkilemiştir.
- Turizm aktivitelerinin çeşitlendirilmesi ve yıl boyunca turizm aktivitelerine olanak sağlanması (golf sahaları) bölgede doğal kaynakları olumsuz etkilemiştir.
- Bölgede otellerin ve golf sahalarının inşası sırasında kumulların hepsi tamamen tesviye edilmiş ve aynı zamanda kumsalda kalıcı yapıların (duvar, beton yürüyüş yolları vb) yapılmasıyla kıyı süreçlerinde büyük bozulmalar yaşanmıştır.
- Yüzdesi fazla olan rüzgarlı/fırtınalı günlerde içeriye doğru yoğun bir kum akışı söz konusudur.
- Yörede sayıları hızla artan ikinci konutlar bir çok bakımdan alt yapıyı zorlamaktadır. Estetik kaygılardan yoksun olarak inşa edilen bu konutların yarattığı görsel kirlilik de yadsınamaz.
- Yörede nüfus ve kullanım patlaması, sosyo-kültürel boyutu içermeyen turizm planlaması sonucunda yörenin kültürel ve sosyal yapısı özelliklerini kaybetmeye başlamıştır.

- Kadriye ve Belek köylerinde yaşayan halk, bölgelerindeki turizm gelişimi ile birlikte tarımdan uzaklaşarak turizme doğru yönelmiştir. Tarımla uğraşan yerli çiftçi tesislerde ürünlerinin satılmamasından ve yeni inşa edilen otellerde iş fırsatları yaratılmasına rağmen, yaratılan işlerin pek çoğunun mevsimsel ve düşük ücretli olmasından şikayetçidir.
- Köy halkı ellerindeki arazileri özellikle yurtdışından ve Antalya dışından gelenlere satarak para kazanmakta, buna bağlı olarak da satılan bu tarım arazileri ikinci konutlara dönüşmektedir. Kısaca her iki köydeki verimli tarım arazileri yerlerini ikinci konutların gelişimine bırakmışlardır.
- Bölgede ormanlık alanların golf sahalarına dönüşmesi sonucu çok fazla sayıda ağaç kesilmiştir.

Bölgede eko-turizm uzmanları ve akademisyenlerle yapılan görüşmelerde;

Turistik tesislerin önündeki deniz kaplumbağaları yuvalama alanlarında ciddi şekilde azalma olduğu tespit edilmiştir. Bununda en büyük nedeni turizm tesisleri, ikinci konutlar ve araç trafiğinden kaynaklanan yapay ışıklardır. Bölgedeki ekologlar ve akademisyenler, Belek Turizm Merkezi'nde yapılan tahsislerle (özellikle 11 adet golf sahası ile) çevre konusunda **'ihmal edilebilir düzey'**in geçtiğini ifade etmektedirler (Çakır; Neyişçi, 24.04.2009, 12:00). Bölgede turizm gelişimine bağlı olarak ekosistemde ciddi dönüşümler yaşanmıştır. Turizm gelişiminden önce var olan yaban hayatı turistik tesisler ve golf sahaları ile birlikte yok olmaya başlamıştır. Bölgede tesislerin kullandıkları su ve enerji tüketimleri düşündürücüdür. 1200 yatak kapasiteli bir tesiste Ağustos ayında 1 günde harcanan su miktarının 960.000 lt / 960 m³ olması dikkat çekicidir. 2009 yılında bölgedeki tesislerin kullandıkları elektrik enerjisi 79,512,508.59 kwh'dir. Ayrıca bölgede yer alan 11 adet, 6668 dekar araziye kapsayan golf sahalarının 1 yılda harcadığı su miktarının 7,334,800 m³ olması, su tüketiminin ne kadar ciddi olduğunu göstermektedir. 53000'den fazla yatak kapasitesine sahip bölgedeki tesislerde atık dönüşümü yapılmamaktadır.

Merkezi otorite tarafından hazırlanan planlamalar kapsamında, bölgedeki turizm gelişim süreci ortaya konmuştur. Ayrıca bölgedeki eko-turizm uzmanları, Akdeniz Üniversitesi öğretim üyeleri ve resmi kurumlar ile görüşmeler gerçekleştirilerek, doğal çevredeki dönüşüm incelenmiştir. Bunlarla beraber bölgede yaşayan yerli halka, yerli ve yabancı turiste, turistik tesis işletmecisine 28 Ekim-9 Kasım 2008 tarihleri arasında anket formu dağıtılmıştır. Yerel halk anket formu ile halkın bölgedeki turizm gelişimine bakışı ve bölgenin imajı; yerli ve

yabancı turist anket formu ile turistlerin bölgeyi tercih nedenleri, destinasyon imajı ve otellerin mimari imajı; turizm işletmeci anket formu ile de işletmecilerin kendi tesislerinde uyguladıkları sürdürülebilir politikalar, bölgenin imajına yönelik çalışmalar ve tesislerin mimari imajı araştırılmıştır.

Bölgede yapılan anket sonuçları değerlendirildiğinde;

- Bölge kitle turizmüne ve kitle turiste hizmet vermektedir.
- Bölgenin imajını deniz-kum-güneş oluşturmaktadır.
- Turistlerin bölgeyi ziyaret etme sebepleri beş yıldız standardındaki tesisler, deniz ve güneş faktörüdür.
- Turistler Kadriye ile Belek köylerini alışveriş ve gezme amaçlı ziyaret etmektedir. Yerel kültürü tanıma gerisi planda kalmıştır.
- Bölgede yoğun yapılaşma beraberinde doğal çevrenin tahribatını getirmiştir.
- Turistlerin bölge hakkında sahip oldukları imaj, özellikle seyahat acenteleri tarafından algılanan ve verilmeye çalışılan imajın yönlendirilmesi ile şekillenmiştir.
- Turistler bölge halkının yaşam biçimini, geleneklerini ve bölgenin sahip olduğu değerleri tanımamaktadırlar.
- Bölgeyi ilk defa ziyaret eden turistler halen doğal çekiciliklerin olduğunu düşünürlerken, bölgeye daha önce gelmiş olan turistler doğal çekiciliklerin kaybolduğunu belirtmişlerdir.
- Turistler tesislerin mimarisinde, Türkiye’de ve Akdeniz’de bulduklarını hissettirecek mimari değerleri barındırmasını beklemektedir. Ancak tesislerde bu kriteri göremedikleri anlaşılmaktadır. Mimarın kendi mimari görüşü çerçevesinde tesisi tasarlaması ön plana çıkmıştır.
- Tesisin mimari yapılanmasında iç mekan özellikleri ve açık alan düzenlemesi ön plana çıkmıştır.
- Araştırmaya katılan halkın neredeyse tamamı 15 yılın üzerinde bu köylerde yaşamaktadır. Dolayısıyla halk, çalışma kapsamında bölgedeki turizm gelişiminin etkilerini en iyi şekilde değerlendirebilecek grubu oluşturmuştur.
- Halk turizmden büyük oranda ekonomik kazanç sağlamaktadır.
- Farklı ülkelerden gelen turistler ile yerli halk arasında kültürel bir alışveriş sağlanmıştır.
- Bölgeye gelen turistler halkın değer yargılarına ve geleneklerine katkı sağlamamakta ancak yöre halkının yaşam biçimine saygı göstermektedir.

- Bölgede turizm gelişimi ile birlikte içki kullanımı, kumar vb kötü alışkanlıklarda artış yaşanmış, aile yapısı bozulmuş, suç işleme oranı artmış ve doğal çevre tahribatı yaşanmıştır.
- Turizm gelişimi ile beraber deniz kaplumbağalarının yaşam alanları zarar görmüş ve turistik tesisler bölge kıyılarının doğal güzelliğini bozmuştur.
- Turistler Türk yasalarına ve halkın yaşam biçimine önem vermekte ve parklarda/plajlarda rahatsız edici kalabalıklara neden olmamaktadır.
- Turizm gelişimi ile beraber bölge daha düzenli ve temizdir.
- Bölgede çok fazla turistik tesis olmasından dolayı sıkıntı yaşanmakta ve turizm ile beraber trafik sorunları da artmaktadır.
- Turizm bölgedeki arazi ve konut fiyatlarında artış yaratmıştır.
- Halk bölgeye gelen turistlerden rahatsız olmamakta ve bölgeye daha çok turistin gelmesi için doğanın korunması gerektiğini düşünmektedir.

Çalışmanın altıncı bölümünde de takip edileceği gibi, yerli halk ve turistlere uygulanan anket çalışmasında, doğal çevrede tahribat, halkın sosyo-kültürel yapısında olumsuz değişimler ve turistik tesislerin artışından duyulan sıkıntı ortaya konulmuştur. Turistlerden gelen anket formları değerlendirildiğinde, turistler kaldıkları tesisin mimarisinden ziyade deniz-kum-güneş üçlüsü ve tesisteki hizmet anlayışı üzerinde yoğunlaşmıştır. Dolayısıyla tesislerin mimari imajı ile ilgili yöneltilen sorulara gerekli özeni göstermedikleri düşünülmektedir. Bu nedenle bölgede tasarım yapan mimarlara tasarladıkları tesisin mimari imajına yönelik değerlendirme yapmaları için anket formları hazırlanmıştır. Ayrıca tesis yetkilileri ile görüşülerek kendi tesisleri ve bölgedeki diğer tesisleri değerlendirmeleri istenmiştir. Mimarlardan gelen cevaplar değerlendirildiğinde, sadece Cafer Bozkurt'un tasarladığı Antalya Golf Kulübü'nde çevre verilerinin, arazinin ve modern mimari yapılanmanın ortaya çıkardığı olumlu bir imaj söz konusudur. Tesislerin mimari tasarım sürecinde işletmecinin mimarı etkilediği konular ise;

- Binaların doğa içerisinde kaybolması,
- Binaların yükseklikleri,
- Selçuklu mimari tarzında bina yapımı,
- Peyzaj düzenlemesi,
- Binaların cephelerinde kullanılan malzeme ve malzeme renkleri,
- Fas-Hindistan mimari tarzında bina yapımıdır.

Tesis yetkilileri ile görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirildiğinde ise,

Tesislerin mimari yapılanmasında mekanların kullanım kolaylığı, mekanların algılanabilir olması, binaların arazi içerisindeki dağılımı, binaların cephelerinde kullanılan malzeme ve renkler, iç mekan dekorasyonu ve peyzaj düzenlemesi ön plana çıkmıştır. Bölgedeki turistik tesislerin mimari biçimlenmesi iki ayrı bölüme ayrılmaktadır. Bölgede yapılan ilk planlamalar doğrultusunda şekillenen tesisler Üçkum Tepesi Mevkii'nde konumlanmıştır. Bu tesislerin mimari yapılanması birbirlerine çok yakındır. Genelinde tek kütle, denize doğru kademelenme ve yatak kapasitesini arttırma yönünde düzenlemeler yapılmıştır. Ancak 2002 yılından sonra yapılan tesisler mimari biçimlenmesi, malzemesi, araziye dağılımları, farklı imaj arayışları ile dikkat çekmektedir.

Ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan birçok yararı olan turizm sektörünün iyi kontrol edilememesi halinde, aşırı doğal kaynak kullanımı ve yanlış yer seçimleri nedeniyle doğal alanların, tarihsel değerlerin ve kıyı alanlarının tahrip edilmesi gibi olumsuz çevresel etkiler ortaya çıkabilmektedir. Nitekim ülkemizde de giderek büyüyen turizm sektöründe doğal yaşam alanları modern tatil sitelerine, nesli tehlike altındaki deniz kaplumbağalarının üreme kumsalları da turistik tesislere dönüştürülmüş/dönüştürülmektedir. Son 30 yılda sahildeki kullanıcı baskısı üç katına çıkmış, kıyıların büyük bölümü insan müdahalesi ile değişime uğramıştır. Ülke ekonomisine katkısı düşünüldüğünde kitle turizminden tamamen vazgeçerek sürdürülebilir turizm uygulamalarına geçmek mümkün değilse de, turizmin çevreye etkilerinin minimize edilmesi, var olan tesislerde ve yeniden planlanacak tesislerde çevresel hassasiyetin dikkate alınması gerekmektedir.

Bölgede taşıma kapasitelerinin aşılması sonucunda destinasyonun yaşam süresi Butler'in belirlediği 6 aşamalı modele göre, doyum ve durgunluk aşamasındadır. Çalışmanın üçüncü bölümünden de takip edileceği gibi, bu aşamaya göre bölge, hitap edebileceği en yüksek turist sayısına ulaşmış, kapasite düzeyleri aşılmış ve yöre halkı bölgedeki negatif etkileri fark etmeye başlamıştır. Bölgede turizm gelişimi kontrol altına alınmazsa, Butler'in belirlediği son aşama düşüş aşaması gerçekleşecektir. Bu aşamada da destinasyon ziyaret edilecek fakat ziyaretçi sayısı, turist tipi ve elde edilen gelirler düşecektir. Turistik tesislerin diğer kullanım alanları (apartman kompleksi, emeklilik evleri, sağlık evleri vb) ortaya çıkacaktır. Bu gelişmelerin sonucunda da bölge halkı çevrelerinin kendi istekleri doğrultusunda değiştiğini ve bir daha aynı olamayacağını anlayacaklar ve turizmin yol açtığı rahatsızlık en son düzeye ulaşacaktır.

Ekonomik çıkar ve çevre koruma arakesitinde kalan Belek Turizm Merkezi'ne yönelik hazırlanan planlamalar da göstermektedir ki; Belek Turizm Merkezi'nde politik ve ekonomik nedenlerden dolayı doğal çevre ve tesislerde taşıma kapasitesi aşılmıştır ve bölge sürdürülemez olmuştur. Bu sonucu alanda yapılan gözlemler, görüşmeler ve anket sonuçları da doğrulamıştır. Bölgede doğal çevrenin korunamaması, sosyo-kültürel yapıda değişimler ve yapay çevre bozulmaları sonucu destinasyon imajı olumsuz etkilenmiştir. Bu sonuç, çalışmanın başlangıcında belirlenen;

1. hipotezin 'Belek Turizm Merkezi'nde doğal çevre ve tesislerde taşıma kapasitesi aşılmıştır ve sürdürülemez olmuştur.' ve 3. hipotezin 'Belek Turizm Merkezi'nde doğal çevrenin korunamaması, sosyo-kültürel yapıda değişimler ve yapay çevre bozulmaları sonucu olumsuz bir destinasyon imajı söz konusudur.' desteklendiğini göstermektedir.

Bölgeye yönelik öneriler;

Merkezi ve yerel yönetime yönelik öneriler;

- Bölgede acil olarak çevresel kaynakların araştırılmasının, analizinin ve değerlendirilmesinin yapılması,
- Bu doğrultuda, bölgede çevresel koruma ve arazi kullanım yönetimi için bilgilerin toplandığı, çevresel koruma için özel politika ölçeklerinin tasarlandığı Çevresel Denetleme İstasyonu'nun kurulması,
- Turizm gelişim politikalarının, planlarının ve turizm yönetimi için bölgede fon sisteminin oluşturulması,
- Bölgeye turlar düzenleyen seyahat acentelerinin yöresel özellikler konusunda aydınlatılması, turların sürekli denetim altında tutulması,
- Bölge için nitelikli pazarlama tekniklerinin (çevreye ve aynı zamanda yöre insanına kazanç sağlayıcı) geliştirilmesi,
- Yerel kaynakların kapasitelerinin belirlenmesine yönelik Stratejik Çevresel Değerlendirmenin yapılması,
- Kaynakların tüketimi ve atık üretimini kısıtlayıcı eko-etiketlerin (İSO 9000, 9001, 14001 vb) devreye sokulması,
- Bölgenin turizm destinasyonu olarak imajını düzenleyecek bir birliğin kurulması,
- Kurulacak bu birliğin; yerli halk-turist birlikteliği ve yerli halkın ekonomik kazanç sağlaması yönünde bölgesel festivalleri düzenlemesi, tur operatörleri ve seyahat

acenteleri ile görüşmeleri gerçekleştirmesi, bölge ile ilgili workshoplar- seminer düzenlemesi,

- Bölgede sahil bandındaki turistik tesisler ile arkasındaki Belek ve Kadriye köyleri arasında özel tur güzergahlarının ve manzara çekiciliklerinin mekansal dağılımını takip eden turizm ağlarının (yol, bisiklet, yürüyüş vb) düzenlenmesi,
- ÇED raporunun tesis yatırımcılarından istenilmesinin yasal zorunluluğa bağlanması,
- İkinci konut yapımına izin verilmemesi,

Üniversitelere ve Sivil Toplum Kuruluşlarına yönelik öneriler

- Bölgeye özel, kaynakların korunması için proje, rehber ve standartların hazırlanması,
- Bölgede, yerli halkın turizm ve çevre konusunda bilinçlendirilmesini sağlayıcı yönde eğitimlerin verilmesi,
- Bölgeye yönelik altyapının, turistik tesis gelişiminin ve doğal çevrenin şuan ve gelecekte nasıl şekilleneceğine yönelik senaryoların hazırlanması,
- Çevresel korumanın sağlanması için ziyaretçi akış yönetiminin oluşturulması,
- Bölgede tesislerin mimari imajını dolayısıyla destinasyon imajını düzenleyici yapı kotlarının ve tasarım standartlarının geliştirilmesi,
- Bölgedeki turizm gelişim sürecinin denetlenmesi,

Turistik Tesis İşletmecilerine yönelik öneriler;

- Bölgede tesislerin pazarlanmasına yönelik oluşturulan imaj ile gerçeğin birbirinden farklı olmaması,
- Bölgenin ekosisteminde yer almayan bitki türlerinin bölgeden uzaklaştırılması ve bölgeye sokulmamasıdır.

KAYNAKLAR

Akış, S., (1999), “Sürdürülebilir Turizm ve Türkiye”, *Anatolia; Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl 10, Mart-Haziran, 36-46.

Akış-Roney, S., (2000), *Tourism and Sustainability: A Case Study in Turkey*, *Tourism Sustainability and Territorial Organization (European Regional Science Assosiation’ın 12. Yaz toplantısında sunulan bildiri)*, APDR, Coimbra-Portekiz, 383-398).

Almaç (Erdem), İ., (2005), *Tourism Development And Spatial Organisation: Antalya – Belek Case*, Yüksek Lisans Tezi, ODTÜ, Ankara.

Antalya Kıyı Bandı Turizm Yatırım Alanları, Cilt 1, T.C. Turizm Bankası A.Ş. fiziksel Grup Başkanlığı, Ocak 1987

Avcıkurt, C., (2004), *Turizm Sosyolojisi, Turist-Yerel Halk Etkileşimi*, Detay Yayıncılık, Balıkesir.

Avcı, N., (2007), *Turizmde Taşıma Kapasitesinin Önemi*, *Ege Akademik Bakış/Ege Academic Review*, 7(2), syf 493-509.

Baud-Bovy, M., Lawson, F., (1977), *Tourism and Recreation Development*, The Architectural Press LTD, CBI Publishing Company, INC, Boston, Massachusetts, 54-57.

Brindley, B., (1991), *What is Sustainable?*, *Ceres FAO Review*, 23, 2.

Beerli, A., Martin, D., (2004), “*Tourist’ Characteristics And The Perceived Image of Tourist Destination: A Quantitative Analysis-A Case Study of Lanzarote, Spain*”, *Tourism Management*, 25.

Brylske, A., Flumerfelt, S., (2004), “*Assessing The Carrying Capacity of Mpas: How Many Visitors Can Your Mpa Hold?*”, *Mpa News International News and Analysis on Marine Protected Areas*, Vol 6, No 2, August.

Britton, R., (1979), “*The Images of Third World In Tourism Marketing*”, *Annals Of Tourism Research*, vol 1, no 3.

Bozok, D., Köroğlu, A., (2007), “*Akdeniz Ülkelerine Yönelik Uluslararası Turizm Hareketleri*”, *Journal of Commerce&Tourism Education Faculty*, Sayı 1.

Batman, O., (2001), *Uluslararası Turizmde Akdeniz Havzası ve Türkiye*, Expo Turistik, Dünya Yayınları, Yıl:3, Sayı 03.

Baykal, F., (1992), *Akdeniz Havzasında Uluslararası Turizm ve Türkiye*, *Turizm Yıllığı*, Türkiye Kalkınma Bankası, Ankara.

Butler, R., (1980), “*The Concept of a Tourist Are Cycle of Evolution: Implications for Management of Resources*”, *Canadian Geographer*, 24(1), 5-12.

Carter, R.W.G., (1988), *Coastal Environments: an Introduction to The Physical, Ecological and Cultural Systems of Coastlines*, Academic Pres, London.

Canbolat, A.F., (2004), "A Review of Sea Turtle Nesting Activity Along The Mediterranean Coast of Turkey", *Biological Conservation*, 116, 81-91.

Coccosis, H.N., Parpairis, A., (1996), *Tourism and Carrying Capacity in Coastal Areas: Mykonosé*. In G.K. Priestley, A. Edwards and H. Coccosis (eds) *Sustainable Tourism*, CAB International, Wallingford, UK, 153-175.

Coccosis, H., Parpairis, A., (2001), *Defining, Measuring and Evaluating Carrying Capacity in European Tourism Destinations*, Final Report, Athens.

Ceballos-Lascurain, H., (1996), *Tourism, Ecotourism and Protected Areas*, IUCN, Gland, Switzerland and Cambridge, UK.

Carson, R., (1962), *Silent Spring*, Houghton Mifflin Company, Boston.

Ceballos-Lascurain, H., (1993), *Ecotourism as a Worldwide Phenomenon*, *Ecotourism: A Guide for Planners and Managers*, Ed: K. Lindberg and D.E. Hawkins, The Ecotourism Society, North Bennington, Vermont.

Clivaz, C., Housser, Y., Michelet, J., (2004), *Tourism Monitoring System Based On The Concept of Carrying Capacity-The Case Of The Regional Natural Park Pfyn-Finges (Switzerland)*, Working Papers of The Finnish Forest Research Institute 2.

Coccosis, H., Parpairis, A., (1992), *Tourism and Environment: Some Observations on the Concept of Carrying Capacity*, *Tourism and The Environment*, Kluwer Academic Publishers, London, pp 1-10.

Coastal Area Management Programme (CAMP), (1999), *Fuka-Motrouh-Egypt, Carrying Capacity Assessment for Tourism Development*.

Coshall, J., (2000), *Measurement of Tourism Images: The Repertory Grid Approach*, *Journal of Travel Research*, vol 39, ss 85.

Coccosis, H., Mexa, A., Collovini, A., (2002), *Defining, Measuring and Evaluating Carrying Capacity in European Tourism Destinations*, *Environmental Planning Laboratory*, University of The Aegean, Greece.

CEC, (1999a), *The Development of Sustainable Tourism in Natural Areas in North America: Background, Issues and Opportunities*, Commission for Environmental Cooperation.

Cordero, J.C.M., (2008), "Resident's Perception of Tourism: A Critical Theoretical and Methodological Review", *CIENCIA ergo sum*, Vol 15 (1), Marzo-Junio, Universidad Autonoma del Estado de Mexico, Toluca, 35-44.

Daş, C., Korkmaz, M., Şimşek, F., Ulusoy, Y., Atlan, B., *Turizm ve Çevre*, 1997, Oleyis Vakfı Yayınları, Ankara, ss 20-23

DHKD (Doğal Hayatı Koruma Derneği), (1996), *The Belek Management Plan*, Ankara.

BEST (Built Environments for Sustainable Tourism), (2005), Sultanate of Omon, 5-8 February, Muscat.

DPT, T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı, (1990-1994), Yayın No: 2174, 6. Beş Yıllık Kalkınma Planı.

DeRuyck, A.M.C., Soares, A.G., Mclachian, A., (1997), "Social Carrying Capacity as a Management Tool for Sandy Beaches", *Journal of Coastal Research*, 13(3), 822-830.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (1969), *Tourism in Turkey:West Mediterranean Region Report 3, Regional Study*, Ankara.

DPT (Devlet Planlama Teşkilatı), (1969b), *Tourism in Turkey Introduction and Summary*.

Doğan, H.Z., (1989), *Turistik Tesislerde Taşıma Kapasitesinin Önemi ve Ölçülme Yöntemleri, Türkiye’de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulama Sempozyumu, 6-7 Nisan, Sempozyum, 6-20 Nisan Sergi, Yıldız Üniversitesi Mimarlık Fakültesi, İstanbul*.

Ekinci, O., (1989), "Turizm Yapılanmasında Tarihsel/Doğal Çevre Mevzuatımız", *Türkiye’de Son On Yılda Turizm Yapıları Uygulamaları Sempozyumu, Yıldız Üniversitesi, İstanbul*.

Echtner, C., M., ve Richie, J., R., B., (1993), "The Measurement of Destination Image: An Empirical Assessment", *Journal of Travel Research*, 31, syf 3-13.

France, L., ve Diğ., (1994), *The Importance of Tourism, Travel and Tourism, Second Edition, England: Business Education Publishers Ltd*.

Figueras, B.T., Farres, P.C., Perez, R.G., (2007), *The Cyling Trails Carrying Capacity as a Visitor Management Strategy:The Case of Ebro Deltaı Spain, I.Mediterranean Conference of Agro-Food Social Scientists, 103rd EAAE Seminar, Adding Value to The Agro-Food Supply Chain in The Future Euromediterranean Space, Barcelona, Spain, April 23rd-25th*.

Gezici, F., (2006), "Components of Sustainability: Two Cases From Turkey", *Annals of Tourism Research*, Vol 33, 444.

Gezici, F., (1998), *Sürdürülebilir Bölgesel Kalkınma Amacında Turizm Eylemlerinin Etkisi: Türkiye Üzerine Karşılaştırmalı Bir Analiz, İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü, syf 60*.

Govers, R., Go, F., Kuldeep, K., (2007), "Virtual Destination İmage:A New Measurement Approach", *Annals of Tourism Research*, vol 34, syf 979.

Govers, R., Go, F., (2005), "Projected Destination Image Online: Website Content, Analysis of Pictures and Text", *Information Technology&Tourism*, vol 7, 73-89.

Gallarza, M., Saura, I., Garcia, H., (2002), "Destination İmage Towards A Conceptual Framework", *Annals of Tourism Research*, vol 29, no 1, sayf 63.

Hunt, J.D., (1975), "Image as a Factor in Tourism Development", *Journal of Travel Research*, vol 13, no 3, 1-7.

Hall, C., (2001), *Geography of Tourism & Recreation: Environment, Place & Space*, Routledge, Florence, USA.

Hole, A., ve Milne, G., (1995), “Defining the Features of Sustainable Development for a Developing Country: The Zimbabwe Case”, *Journal of Environmental Planning & Management*, 41 (2).

Hoyer, K., (2000), “Sustainable Tourism or Sustainable Mobility? The Norwegian Case”, *Journal of Sustainable Tourism*, Vol 8, No 2, 149.

İnceoğlu, N., (2004), “Turizm Mimarlığı”, *Arredamento Mimarlık*, 2004/07-07, ss 68.

IH&RA, (1997), *Environmental Good Practise in Hotels, Green Hotels*, International Hotel&Restaurant Association, France.

Inskeep, E., (1987), *Environmental Planning for Tourism*, *Annals of Tourism Research*, Vol 14.

Karabey, H., (2004), “Turist Olma Hali ve Sürdürülebilir Mimarlık”, *Arredamento Mimarlık*, 07-08, 73.

Kozak, N., Kozak, M., Kozak, M., (2006), *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara,

Kahraman, N., Türkay, O., (2000), *Turizm ve Çevre, İkinci Baskı*, Detay Yayıncılık, Ankara.

Korca, P., (1994), *Halkın Turizmin Çevresel Etkilerini Algılaması ve Değerlendirmesi*, TUGEV (Turizm Geliştirme ve Eğitim Vakfı), no 31, İstanbul.

Kahraman, N., Türkay, O., (2006), *Turizm ve Çevre, İkinci Baskı*, Detay Yayıncılık, Ankara, syf 58-59.

Kızılgün (Türksoy), F.Ö., (2001), *Prospects for Eco-Planning Approach in Rapidly Changing Coastal Areas: The Case of Eastern Antalya Region*, *Yayımlanmamış Doktora Tezi*, ODTÜ, Ankara.

Luvsandavaajav, O., (2006), *Mongolia’s Image as a Tourist Destination: Perceptions of Foreign Tourists*, III. Lisanüstü Turizm Öğrencileri Kongresi, 25-28 Mayıs, Çanakkale.

Miltin, D., (1992), “Sustainable Development: A Guide to the Literature”, *Environment and Urbanisation*, 4(1), 111-124.

McCool, S.M., Brandolini, A., Moset, R., (2005), *Social Carrying Capacity of Mass Tourist Sites: Theoretical and Practical Issues About Its Measurement*, The Fondazione Eni Enrico Mattei Note Di Lavoro Series Index. (www.Feem.it/Feem/Pub/Publications/wpapers/Default)

Mowforth, M., ve Munt, I., (1998), *Tourism and Sustainability: New Tourism in the Third World*, London:Routledge.

Mayo, E., (1973), Regional Images and Regional Travel Destination, Proceedings of The Fourth Annual Conference of Travel and Tourism Research Association (TTRA), Salt Lake City, 211-217.

Mbaiwa, J., /2005), “The Problems and Prospects of Sustainable Tourism Development in the Okavango Delta Botswana”, Journal of Sustainable Tourism, vol 3.

Marchena Gomez, 1995, New Tourism Friends and The Future of Mediterranean Europa, TESSG, Vol 86, No 1, ss 21-31.

Mbaiwa, J., (2005), “The Problems and Prospects of Sustainable Tourism Development in The Okavango Delta Botswana”, Journal of Sustainable Tourism, Vol 3.

Neyişçi, T., (1998), “ Batı Akdeniz Kıyıları Taşıma Kapasitesi ve Ekoturizm”, Türkiye Kıyıları 98 Konferansı Bildiriler Kitabı, ODTÜ, Ankara.

Nature Tourism:Managing for The Enviroment, Edited by Tensie Whelan, Island Pres, Washington, D.C., Covelo, Colifornia, 191.

Oral, S., Şenbük, U., (1996), Turistik Yörelere Sürdürülebilir Turizm Açısından Yapısal Değerlendirilmesi, Türkiye’de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım, İstanbul, Habitat II Dünya Konferansı, MSÜ Mimarlık Fakültesi Şehir ve Bölge Planlama Bölümü, ss 66.

Olalı, H., (1990), Turizm Politikası ve Planlaması, İşletme Fakültesi, Yayın No 228, İstanbul, syf 365.

Öztaş, A., (2007), Gelişen Turizm Politikaları Çerçevesinde Kıyı Alanlarında Planlama Yaklaşımı, İller Bankası Genel Müdürlüğü İmar Planlama Dairesi Başkanlığı, Kıyı Alanlarında Planlama Semineri, 24-26 Nisan, Antalya.

Özdemir, M., (1985), Türk Turizminde 35.Yıl, Turizm Bakanlığı kütüphanesi, Ankara.

PAP-RAC, 1997, Guidelines for carrying capacity assessment for tourism in Mediterranean coastal areas, PAP/RAC, Split.

Pike, S., (2002), Destination Image Analysis; A Review of 142 Papers From 1973-2000, Tourism Management, 23(5), 541-549.

Papatheodorou, A., (1999), The Demand for Tourism in Spain, Tourism Management, 28, 12-21.

Roney (Akış), R., (2002), Sürdürülebilir Turizm-Eleştirel Bir Yaklaşım, First Tourism Congress of Mediterranean Countries, Akdeniz University, April 17-21, Antalya.

Silva, C.P., Alves, R., Rocha, R., (2007), “The Management of Beach Carrying Capacity: The Case of Northern Portugal”, Journal of Coastal Research, Special Issue, syf 50.

Silva, C., (2002), “ Beach Carrying Assessment: How İmportant is it?”, Journal of Coastal Research, Special Issue, 36.

Savariades, A., (2000), "Establishing The Social Tourism Carrying Capacity For The Tourist Resorts of The East Coast of The Republic of Cyprus", *Tourism Management*, 21.

Simon, F., Nrangajavana, Y., Marquez, D., (2004), "Carrying Capacity In The Tourism Industry: A Case Study of Hengistbury Head", *Toursim Management*, 25.

Seaton, A.V., and Bennet, M.M., (1996), *Marketing Tourism Products: Concepts, Issues, Cases*, Thomson Business Pres, London.

Sayan, S., (1999), "Antalya kıyılarındaki turistik tesisler ile çevre arasındaki ilişkilerin peyzaj mimarlığı yönünden değerlendirilmesi", *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, Yıl 11, Mart-Haziran, syf 14-20.

Saveriades, A., (2000), "Establishing The Social Tourism Carrying Capacity for The Tourist Resorts of The East Coast of The Republic of Cyprus", *Tourism Management Research*, 21, 147-156.

Slop, B., Wilde, J., (2006) "Tourism and Sustainability in Brazil-The tourism value chain in porto de galinhas Northeast Brazil", SOMO (Centre for research an Multinational corporations). (www.somo.nl/html/paginas/pdf/tourism_in_Brazil_oct_2006_En.pdf)

Sak, S., Baran, İ., (2001), " Research on the Turtle Population of Belek Beach", *TÜBİTAK*, 25, 361-367.

Seaton, A.V., Bennet, M.M., (1996), *Marketing Tourism Products: Concepts, Issues, Cases*, Thomson Business Pres, London.

Sönmez, S., Sirakaya, E., (2002), "Distorted Destination Image? The Case of Turkey", *Journal of Travel Research*, vol 41, no 2, 185-196.

Şenlier, N., (1996), *Sürdürülebilir Turizm Gelişimi İçin Alternatif Turizm Çözüm mü?, Türkiye'de 19. Dünya Şehircilik Günü Kolokyumu, Sürdürülebilir Turizm: Turizm Planlamasına Ekolojik Yaklaşım*, İstanbul.

Tosun, C., (2001), "Challenges of Sustainable Tourism Development in the Developing World: The Case of Turkey", *Tourism Management*, 22, 289-303.

Tapachai, N., Waryszak, R., (2000), "An Examination of the Role of Benefical İmage in Tourist Destination Selection", *Journal of Travel Research*, vol 19.

Turizm Bakanlığı Yatırımlar Genel Müdürlüğü, Planlama Dairesi Başkanlığı, 2001.

T.C. Turizm Bankası A.Ş. Fiziksel Grup Başkanlığı, (1987), *Antalya Kıyı Bandı Turizm Yatırım Alanları Yatak Kapasiteleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı Arşivi*, Ankara.

TİES (The International Ecotourism Society), (2004), *The Lay of The Land: Ecolabels and Other Tools for Sustainable Tourism*. (www.nrcse.washington.edu/ties)

UNEP&WTO, (2005), *Making Tourism More Sustainable, A Guide for Policy Makers*, Paris: United Nations Environment Programme, Madrid: World Tourism Organization.

UNWTO, (2006), Seminar on Policies, Strategies and Tools for Sustainable Tourism Development, Almaty-Kazakhstan.

UNEP/MAP/PAP-RAC, (1999), Coastal Area Management Programme (CAMP), Fuka-Matrouh-Egypt, Carrying Capacity Assessment for Tourism Development, Split.

UNEP/MAP/PAP-RAC,(1994), Guidelines for Integrated Management of Coastal and Marine Areas, Split.

The VISIT Initiative, Tourism Eco-Labeling in Europe-Moving The Market Towards Sustainability, 2001.

WTO (The World Tourism Organization) Yayını, (2001), Tourism in the Year.

WTO, (2004), Seminar on Sustainable Tourism Development and Poverty Alleviation Arusha-Tanzania.

Whitmore, C., (1990), Mediterranean Marine Turtles, Parakende Beach, Belek:Appraisal of Development Proposals, Wold Wild Fund for Nature, Project 3852, DHKD Coastal MAnagement Section.

İnternet Adresleri

www.antalyakulturturizm.gov.tr

www.strt.hacettepe.edu.tr/belek.htm

www.agaclar.net/forum/archive/index.php/t-1438.html

www.un.org/esa/sustdev/mgroups/success/tour3.htm;

www.akdeniz.edu.tr/muhfak/cevre/coastlearn-r/tourism/casestudies-belek.htm

www.ec.europa.eu/environment/iczm/pdf/tcca_en.pdf

www.ttra.com

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan8.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan9.pdf

www.metla.fi

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan7.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan1.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan2.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan3.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan4.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan5.pdf

www.ekutup.dpt.gov.tr/plan/plan6.pdf

www.aof.edu.tr/kitap/i01tp/2291/unite12.pdf erişim: 12.11.2007.

www.iacm.forth.gr

www.ttra.com/.../upload/perceived%20tourism%20destination%20image%20of%20western%20china.pdf

www.coastlearn.org, Bütünleşik Kıyı Yönetimi

www.rega.basbakanlik.gov.tr, Belek Turizm Merkezi Sınır Değişiklikleri

www.cedgm.gov.tr/scd/pilotproject_sea_report.pdf

www.kultur.gov.tr/Genel/text/eng/sartname/06_antalya_belek.pdf

<http://www.uicnmed.org/web2007/documentos/2007/06/LibyaProceedSustTourism.pdf>

www.un.org , CSD-7 Sustainable Development success Stories

EKLER

Ek 2 Turistik Tesis Tasarımcıları Anket Formu

Bu araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Bölümü doktora öğrencisi Ersin ACAR İNAM tarafından yürütülen “*Sürdürülebilir Turizm-Destinyasyon İmaj Modelinin Antalya-Belek Turizm Merkezi’nde Değerlendirilmesi*” isimli doktora tez çalışması kapsamında size sunulmaktadır. İlginiz için teşekkür ederim.

1- Belek Turizm Merkezi’nde projelendirdiğiniz tesislerin tasarımında size işveren tarafından hazır bir konsept verildi mi?

2- Hazır bir konsept verildiyse eğer, işveren yada işverenin görevlendirdiği disiplinler (psikologlar, reklamcılar, tur operatörleri, seyahat acenteleri vb) hangi düzeyde tasarıma yön verdi?

3- Hazır bir konsept verilmediyse eğer, tasarımınıza bir tema ile başlamayı istediniz mi?

4- Bir tema belirlediyseniz eğer, neden bu temayı uygun gördünüz?

5- Kurguladığınız temanın mimari yansımaları nasıl gelişti?

6- Bu temanın uygulanması için yerleşimde ne tür kararlar verildi?

7- Temel mimari kararlarda imajı destekleyecek ne tür kararlar verildi?

8- Tesisin mimari imajı ile destinyasyon imajı (bölge imajı) arasındaki ilişkiyi nasıl ele aldınız?

9- Sizce destinyasyon imajının oluşmasında mimarinin etkisi nedir? Kendi örneğinizde bunu ne şekilde değerlendirdiniz?

Ek 3 Yerel Halk Anket Formu

Bu araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Bölümü doktora öğrencisi Ersin ACAR İNAM tarafından yürütülen “*Sürdürülebilir Turizm-Destinasyon İmaj Modelinin Antalya-Belek Turizm Merkezi’nde Değerlendirilmesi*” isimli doktora tez çalışması kapsamında size sunulmaktadır. Araştırmaya katılımınız, araştırma sonucu için önemlidir. Lütfen tüm soruları kendinizi en doğru ve samimi tanımlayacak şekilde cevaplandırınız. Katılımınız için teşekkür ederim.

A- Turizmin Etkileri

Turizmin etkilerini ölçmeye yarayan aşağıdaki ifadeleri sizin düşüncenize göre [*Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Tamamen katılıyorum (5)*] şeklinde değerlendirir misiniz?

Ekonomik Boyut:

- 1- Turizm bölgede çok sayıda iş olanakları yaratmıştır.
 1 2 3 4 5
- 2- Turizm halkımızın gelirini arttırmıştır.
 1 2 3 4 5
- 3- Turizm sayesinde halkımızın yaşam standardı büyük ölçüde iyileşmiştir.
 1 2 3 4 5
- 4- Turizm bölgede mal ve hizmet fiyatlarının artışına neden olmuştur.
 1 2 3 4 5
- 5- Turizm bölgede arazi ve konut fiyatlarının artışına neden olmuştur.
 1 2 3 4 5
- 6- Sıradan insanlar turizmden kazanç sağlayamamaktadır.
 1 2 3 4 5
- 7- Turizm, yöremizin ekonomisine parasal kaynak sağladığı için, yarattığı bazı güçlüklerle katlanmak mecburiyetindeyiz.
 1 2 3 4 5
- 8- Turistlerin, turizm ve rekreasyon tesislerinden yararlanmaları için bizlerden daha çok para ödemeleri gerekmektedir.
 1 2 3 4 5

Sosyo-kültürel boyut:

Sosyal boyut

- 9- Turizm tesisleri yıl boyunca halkımıza hizmet etmektedir.
 1 2 3 4 5
- 10- Bölgeye gelen turistler yaşam biçimimize uyum sağlamaktadır.
 1 2 3 4 5
- 11- Turizm, halkımızın değer yargılarını ve geleneklerini olumlu yönde etkilemektedir.
 1 2 3 4 5
- 12- Farklı sosyal ve kültürel kökenli turistler, sosyal ve aile yapımızı olumsuz etkilemektedir.
 1 2 3 4 5
- 13- Turizm, bölgede içki kullanımı, kumar ve fahişelik gibi kötü alışkanlıkları arttırmıştır.
 1 2 3 4 5
- 14- Turizm bölgedeki suç işleme oranını arttırmıştır.
 1 2 3 4 5
- 15- Turistler halkımızın iyi niyetini istismar etmektedir.
 1 2 3 4 5
- 16- Turistlerin, yasalarımızı ve yaşam biçimimizi önemsemediklerini düşünüyorum.
 1 2 3 4 5

17-Halkımız turistlere karşı saygılı ve arkadaşça davranmaktadır.

- 1 2 3 4 5

Kültürel boyut

18- Farklı kültürlerden gelen turistlerle tanışmanın eğitici bir tecrübe olduğunu düşünmekteyim.

- 1 2 3 4 5

19- Turizm halkımız ve yabancılar arasında kültürel etkileşime neden olmaktadır.

- 1 2 3 4 5

20- Değişik ülkelerden gelen turistlerle tanışmak ve arkadaşlık kurmak isterim.

- 1 2 3 4 5

21-Turizm; halkımız tarafından gerçekleştirilen el sanatları, sanat ve müzik gibi geleneksel kültürel etkinliklerin sürdürülmesini teşvik etmektedir.

- 1 2 3 4 5

22- Turistlerin, halkımızın kültürel kimliği üzerinde olumlu etkileri vardır.

- 1 2 3 4 5

23-Turistlerin, sanat, edebiyat gibi alanlarda sağladığı kültürel ve sosyal yararlar, turizmin neden olduğu zararlardan daha fazladır.

- 1 2 3 4 5

Fiziksel-Ekolojik Boyut;

Fiziksel boyut

24- Turizm sayesinde bölgemiz daha temiz ve düzenli tutulmaktadır.

- 1 2 3 4 5

25- Turizm bölgede trafik sorunlarını arttırmıştır.

- 1 2 3 4 5

26- Turistler açık alan ve plaj tesislerinden yararlanma olanaklarımızı kısıtlamaktadır.

- 1 2 3 4 5

27- Bölgeye daha çok turist gelmesi için doğanın korunması gerekmektedir.

- 1 2 3 4 5

28- Bölgeye daha çok turist gelmesi için turistik tesis sayısı artırılmalıdır.

- 1 2 3 4 5

Ekolojik boyut

29- Turistler plajlarda, parklarda ve açık mekânlarda rahatsız edici kalabalıklara neden olmaktadır.

- 1 2 3 4 5

30-Turizm ve turizm tesisleri su, elektrik, kanalizasyon, çöp toplama, sağlık ve güvenlik gibi belediye hizmetlerinin sağlanmasında yerel yönetime yük olmaktadır.

- 1 2 3 4 5

31- Turizm çevredeki orman alanlarının tahrip olmasına neden olmaktadır.

- 1 2 3 4 5

32-Turizm bölgedeki caretta caretalara (deniz kaplumbağası) ve yaşam alanlarına zarar vermiştir.

- 1 2 3 4 5

33-Turizm tesisleri bölge kıyılarının doğal güzelliğini bozmaktadır.

- 1 2 3 4 5

B- Destinasyon imajı;

BİLİŞSEL İMAJ

Doğal kaynaklar:

34- Belek Turizm Merkezi'nin eşsiz manzaraya ve farklı doğal güzelliklere sahip olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

35- Belek Turizm Merkezi'nin eşsiz flora (hayvan çeşidi) ve fauna (bitki çeşidi) çeşitliliğine sahip olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

36- Belek Turizm Merkezi'nde hava koşullarının tatil için elverişli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

37- Belek Turizm Merkezi'nde kıyı koşullarının tatil yapmak için elverişli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

Sosyal Çevre ve Konfor:

38- Belek Turizm Merkezi'de yaşayan halkın dost canlısı ve sıcakkanlı olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

39- Belek Turizm Merkezi'nde yaşayan halkın ekonomik durumunun iyi olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

40- Belek Turizm Merkezi'nde turistlere yörenin geleneklerini öğrenmeleri için olanaklar sağlandığını düşünüyorum.

1 2 3 4 5

41- Belek Turizm Merkezi'nin ilgi çekici kültürel etkinliklere ev sahipliği yaptığını düşünüyorum.

1 2 3 4 5

Genel Altyapı:

42- Belek Turizm Merkezi'nin çevresindeki yolların kalitesinin iyi olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

43- Belek Turizm Merkezi'nde kamu ve özel ulaşım faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

44- Belek Turizm Merkezi'nde sağlık hizmetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

45- Belek Turizm Merkezi'ndeki ürünlerin fiyatının ucuz olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

46- Belek Turizm Merkezi'nin seyahat etmek için güvenli bir yer olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

Turistik Altyapı:

47- Belek Turizm Merkezi'nde konaklama olanaklarının elverişli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

48- Belek Turizm Merkezi'nde tesislerde temizlik ve hijyen standardı olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

49- Belek Turizm Merkezi'nde hızlı bir gece yaşantısı ve eğlence ortamının olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

DUYGUSAL İMAJ

50- Belek Turizm Merkezi'nde tatil yapmanın rahatlatıcı ve dinlendirici etkisi olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

51- Belek Turizm Merkezi'nde tatil yapmanın heyecan verici olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

52- Belek Turizm Merkezi'nde tatil yapmanın memnun edici olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

GENEL İMAJ

53- Belek Turizm Merkezi'nin tatil yapmak için güzel bir yer olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

C- Kişisel Bilgiler:

54- Kaç yaşındasınız?

.....

55-Cinsiyetiniz? Kadın Erkek

56- Medeni durumunuz? Bekar Evli Boşanmış Dul

57- Kaç yıldır Belek/Kadriye'de yaşıyorsunuz?

.....

58-Eğitim durumunuz nedir?

İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu

Yüksekokul/Üniversite mezunu Lisansüstü

59-Mesleğiniz nedir?

.....

60-Aylık geliriniz nedir?

- 0- 999 YTL
 1000- 1999 YTL
 2000- 2999 YTL
 3000- 3999 YTL
 4000- 4999 YTL
 5000 YTL'den fazla

61- Bölgedeki plaj alanlarını yılın hangi aylarında kullanıyorsunuz?

.....

62- Çevredeki turizm tesislerini yılda kaç gün kullanıyorsunuz?

.....

Ek 4 Yerli ve Yabancı Turist Anket Formu

Bu araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Bölümü doktora öğrencisi Ersin ACAR İNAM tarafından yürütülen “*Sürdürülebilir Turizm-Destinasyon İmaj Modelinin Antalya-Belek Turizm Merkezi’nde Değerlendirilmesi*” isimli doktora tez çalışması kapsamında size sunulmaktadır. Araştırmaya katılımınız, araştırma sonucu için önemlidir. Lütfen tüm soruları kendinizi en doğru ve samimi tanımlayacak şekilde cevaplandırınız. Katılımınız için teşekkür ederim.

A- Kişisel bilgiler:

1- Yaşınız?

2- Eğitim Durumunuz?

- İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu
 Üniversite mezunu Lisansüstü

3- Mesleğiniz?

4- Aylık ortalama geliriniz ne kadar?

- 0- 999 YTL
 1000- 1999 YTL
 2000- 2999 YTL
 3000- 3999 YTL
 4000- 4999 YTL
 5000 YTL’den fazla

5- Geldiğiniz ülke/şehir?

B- Bölgenin tercih nedenleri-yörenin ve toplumun değerlendirilmesi:

6- Tatil için bu bölgeyi tercih ediş nedeniniz nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Zengin doğal güzellikleri için
 Ucuz olduğu için
 Yerel halkı tanımak için
 Deniz-kum-güneşten yararlanmak için
 Deniz kaplumbağalarını görmek için
 Golf tesisleri için
 Alışveriş olanakları için
 Tarihi yöre ve kalıntılara yakın oluşu
 Diğer.....

7- Burayı daha önce ziyaret ettiniz mi?

- Evet Hayır

8- Nerede kalıyorsunuz? (Konaklama türünü belirtiniz?)

- Tatil köyü 4-5 yıldızlı otel Golf + konaklama tesisi Diğer.....

9- Burada ne kadar kalacaksınız?

10- Kaldığınız süre içerisinde Belek ve Kadriye yerleşimlerine ne sıklıkta gittiniz?

- Her gün Haftada bir Haftada iki Diğer.....

11- Belek ve Kadriye’ye gidiş amacımız nedir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Alışveriş Gezme Fuar-Festival
 Yerel kültürü tanıma Yemek Eğlence Diğer.....

12- Yöreyi aşağıdaki ifadelerle göre nasıl tanımlarsınız? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Bölgeye ulaşım kolay ve rahattır.
 Bölgede konaklama olanakları oldukça iyidir.
 Bölgede çok sayıda turistik aktivite vardır.
 Bölgenin teknik altyapısı çok iyi çözümlenmiştir.
 Bölgede kültürel ve doğal yaşam çok iyi korunmaktadır.
 Diğer.....

13- Toplumunu aşağıdaki ifadelerle göre nasıl değerlendirirsiniz? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Kaba Misafirperver
 Hoşgörüsüz Hoşgörülü
 Eğitimsiz Eğitilmiş
 Soğuk Cana yakın
 Tehlikeli Güvenilir
 Diğer.....

14- Size göre, turizmin yörede yarattığı çevresel problemler nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Yoğun yapılaşma
 Trafik sıkışıklığı
 Deniz kirliliği
 Doğal çevrenin tahribi
 Tarihi ve kültürel değerlerin tahribi
 Çöp sorunu
 Gürültü sorunu
 Diğer.....

15- Sizce yörenin turizm potansiyelini aşağıda sıralanan unsurlar ne derece etkiler?

	Çok fazla etkiler	Fazla etkiler	Az etkiler	Çok az etkiler
Kültürel çekicilikler	☐	☐	☐	☐
Doğal çekicilikler	☐	☐	☐	☐
Ulaşılabilirlik	☐	☐	☐	☐
Konaklama kapasitesi	☐	☐	☐	☐
Çevre	☐	☐	☐	☐
İklim	☐	☐	☐	☐
Flora (bitki çeşitliliği)	☐	☐	☐	☐
Fauna (hayvan çeşitliliği)	☐	☐	☐	☐
Deniz	☐	☐	☐	☐
Arazi yapısı	☐	☐	☐	☐
Sit alanları	☐	☐	☐	☐

C- Destinasyon imajının değerlendirilmesi:

16- Belek Turizm Merkezi'ni bir tatil destinasyonu olarak düşündüğünüzde aklınıza bölgenin hangi özellikleri gelmektedir?

a.....

b.....

c.....

17- Yalnızca Belek Turizm Merkezi'ne özgü olduğunu düşündüğünüz turistik özellikleri belirtebilir misiniz?

a.....

b.....

c.....

18- Belek Turizm Merkezi'ni daha önce turistik olarak ziyaret ettiniz mi? Ettinizse kaç defa?

.....

19- Belek Turizm Merkezi ile ilgili olarak hangi kaynaktan elde ettiğiniz bilgiler sizi bu seyahate yönlendirdi? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Seyahat acentesi
- Broşür- seyahat rehberleri
- Aile veya arkadaş çevresi
- Havayolları
- Reklamlar
- Kitaplar- filmler
- Haberler, makaleler
- Turizm fuarları
- İnternet
- Okuldan öğrenilen genel bilgiler
- Diğer.....

Lütfen aşağıdaki ifadelerin altında bulunan 1 ve 5 arası ölçeklerden [*Kesinlikle katılmıyorum (1), Katılmıyorum (2), Kararsızım (3), Katılıyorum (4), Tamamen katılıyorum (5)*] size en uygununu işaretleyiniz. Soruların doğru yada yanlış cevapları yoktur ve önemli olan size en uygun olan seçeneği işaretlemenizdir.

BİLİŞSEL İMAJ**Doğal Kaynaklar:**

20- Belek Turizm Merkezi'nin eşsiz manzaraya ve farklı doğal güzelliklere sahip olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

21- Belek Turizm Merkezi'nin eşsiz flora (hayvan çeşidi) ve fauna (bitki çeşidi) çeşitliliğine sahip olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

22- Belek Turizm Merkezi'nde hava koşullarının tatil için elverişli olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

23- Belek Turizm Merkezi'nde kıyı koşullarının tatil yapmak için elverişli olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

Sosyal Çevre ve Konfor:

24- Belek Turizm Merkezi'de yaşayan halkın dost canlısı ve sıcakkanlı olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

25- Belek Turizm Merkezi'nde yaşayan halkın ekonomik durumunun iyi olduğunu düşünüyorum.

- 1 2 3 4 5

26- Belek Turizm Merkezi'nde turistlere yöresel geleneklerini öğrenmeleri için olanaklar sağlandığını düşünüyorum.

1 2 3 4 5

27- Belek Turizm Merkezi'nde yaşayan insanların ilginç egzotik yaşam biçimleri ve gelenekleri olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

28- Belek Turizm Merkezi'nin ilgi çekici kültürel etkinliklere ev sahipliği yaptığını düşünüyorum.

1 2 3 4 5

29- Belek Turizm Merkezi'nin yöresel yemeklerinin lezzetli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

Genel Altyapı:

30- Belek Turizm Merkezi'nin çevresindeki yolların kalitesinin iyi olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

31- Belek Turizm Merkezi'nde kamu ve özel ulaşım faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

32- Belek Turizm Merkezi'nde sağlık hizmetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

33- Belek Turizm Merkezi'ndeki ürünlerin fiyatının ucuz olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

34- Belek Turizm Merkezi'nin seyahat etmek için güvenli bir yer olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

Turistik Altyapı:

35- Belek Turizm Merkezi'nde konaklama olanaklarının gayet elverişli olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

36- Belek Turizm Merkezi'nde tesislerde belli bir temizlik ve hijyen standardı olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

37- Belek Turizm Merkezi'nde hızlı bir gece yaşantısı ve eğlence ortamının olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

DUYGUSAL İMAJ

38- Belek Turizm Merkezi'nde tatil yapmanın rahatlatıcı ve dinlendirici bir etkisi olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

39- Belek Turizm Merkezi'nde tatil yapmanın heyecan verici olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

40- Belek Turizm Merkezi'nde tatil yapmanın memnun edici olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

GENEL İMAJ

41- Belek Turizm Merkezi'nin tatil yapmak için güzel bir yer olduğunu düşünüyorum.

1 2 3 4 5

D- Mimari imajın değerlendirilmesi:

42- Aşağıdakilerden hangisi veya hangileri size en uygun ifadedir?

Tatilimi geçireceğim tesisin servis olanakları yeterli ise tesisin biçim ve görünüşü benim için önemli değildir.

Tatilimi geçireceğim tesisin, Türkiye'de ve Akdeniz'de bulunduğumu hissettiren bir tatil mekanı olmasını tercih ederim.

Tatilimi geçireceğim tesisin, ilginç biçim ve görünüşü ile farklı bir çevre olmasını tercih ederim.

Diğer.....

43- Kaldığımız tesisin hangi mimari özellikleri zihninizde kalıcı bir etki yarattı? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Binalar arası oluşan açık alanlar (sokak, meydan düzenlemesi vb)
- Binaların dış görünüş özellikleri (kullanılan malzeme, doku, renk vb)
- İç mekan özellikleri
- Peyzaj düzenlemesi
- Diğer.....

44- Kaldığımız tesiste mimar özellikle neleri vurgulamak istemiştir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Düzen
- Sadelik
- Çevreye uyum
- Akdeniz kimliği
- Karmaşa
- Çeşitlilik
- Kendine özgülük

45- Kaldığımız tesisin zihninizde kalan imajı ne olacaktır? Ve niçin bu imajı çağrıştıracakını kısaca açıklayabilir misiniz?

.....

46- Kaldığımız tesisi tercih ediş nedenleriniz nelerdir? (Birden fazla seçeneği işaretleyebilirsiniz)

- Servis hizmetlerinin kalitesi
- Konfor koşullarının niteliği
- Aktivite olanakları
- Ortama ait nitelikler
- Prestij değerinin oluşu
- Ekonomik faktörler
- Diğer.....

47- Kaldığımız tesisi nasıl değerlendirirsiniz? (Karşılıklı tanımlamalardan birini seçiniz)

- İyi planlanmamış
- Çevresiyle uyumsuz
- Sıradan
- Çirkin
- Sıkıcı
- Kullanışsız
- Sağlıksız
- İyi planlanmış
- Çevresiyle uyumlu
- Özgün
- Güzel
- Hoş
- Kullanışlı
- Sağlıklı

Ek 5 Turizm İşletmeci Anket Formu

Bu araştırma, Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Mimarlık Bölümü doktora öğrencisi Ersin ACAR İNAM tarafından yürütülen “*Sürdürülebilir Turizm-Destinasyon İmaj Modelinin Antalya-Belek Turizm Merkezi’nde Değerlendirilmesi*” isimli doktora tez çalışması kapsamında size sunulmaktadır. Araştırmaya katılımınız, araştırma sonucu için önemlidir. Lütfen tüm soruları kendinizi en doğru ve samimi tanımlayacak şekilde cevaplandırınız. Katılımınız için teşekkür ederim.

1- Kaç yaşındasınız?

2- Cinsiyet?

Bay Bayan

3- Yıl boyunca Belek/Kadriye’de mi yaşıyorsunuz?

Evet Hayır (4.soruya gidiniz)

4- Nerede yaşıyorsunuz?

5- Eğitim durumunuz?

İlkokul mezunu Ortaokul mezunu Lise mezunu Yüksekokul/Üniversite mezunu

6- Bu kuruluşteki göreviniz nedir?

Mal sahibi Yönetici İşletmeci Diğer.....

7- İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

Yeni açıldı. Bir-İki ay Bir yıl 5 yıl 10 yıl 10 yıldan fazla

8- İşletmeniz yılda kaç ay faaliyet göstermektedir?

İki ay Dört ay Altı ay Sekiz ay On ay Oniki ay

9- İşletmenizde çalışan toplam personel sayısı nedir?

10- İşletmenizde çalışan personeller nerelidir?

Belek’li () kişi

Kadriye’li () kişi

Antalya merkez () kişi

Diğer () kişi

11- Konaklama tesisi türü ve niteliği nedir?

a- Konaklama

5 yıldız 4 yıldız 3 yıldız 2-1 yıldız Diğer.....

b- Konaklama + Golf

5 yıldız 4 yıldız 3 yıldız 2-1 yıldız Diğer.....

c- Golf

12- Konaklama tesisi kapasitesi(oda sayısı-yatak sayısı) nedir?

a- Oda sayısı.....

b- Yatak sayısı.....

13- İşletmenizin günlük ve haftalık ihtiyaçlarından hangilerini, nerden karşılıyorsunuz?

	Belek	Kadriye	Antalya	Diğer
Gıda	☐	☐	☐	☐
Temizlik malzemeleri	☐	☐	☐	☐
Tamirat	☐	☐	☐	☐
Ulaşım	☐	☐	☐	☐
Diğer	☐	☐	☐	☐

14- Tesisinizi kullanan turist profili nedir?

- Rus Alman Hollandalı İngiliz
 İsveç Fransız Avustralyalı Diğer.....

15- Tesisinizin 2007 ve 2008 yılı doluluk oranı nedir?

a- 2007 yılı doluluk oranı.....

b- 2008 yılı doluluk oranı.....

16- Yurtdışında bağlı olduğunuz seyahat acentesi var mı?

- Evet Hayır

17- İşletmenizde çevre-dostu uygulamalar (Ecotel, ISO 14000, ISO 9001, Mavi Bayrak vb) mevcut mu?

- Evet Hayır

18- İşletmenizde aşağıdaki çevre-dostu uygulamalardan hangisi dikkate alınmaktadır (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Çöplerin komposlanması veya hayvan yemine dönüştürülmesi
 Geri kazanılabilir malzemelerin (atık kağıtlar) ayıklanması
 Plastik kullanımının azaltılması
 Suyun tasarruflu kullanılması
 Elektriğin tasarruflu kullanılması
 Kimyasal maddelerin kullanımının azaltılması
 Diğer.....

19- İşletmenizde Çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) yapıldı mı?

.....

20- Konuklarınıza tüketici memnuniyeti anketi uyguluyor musunuz?

.....

21- Tesisin tasarım aşamasında ve şu an işletmenizin mimari imajında ne gibi etkileriniz oldu?

.....

22- İşletmenizin bölgenin imajını geliştirmek yönünde ne gibi çalışmaları vardır?

.....

1/25 000 ÖLÇEKLİ DOĞU ANTALYA ÇEVRE DÜZENİ PLANI (SERİK-MANAVGAT-ALANYA ÇEVRE DÜZENİ REVİZYON PLANI)

SINIRLAR

- ÇEVRE DÜZENİ PLANI ONAMA SINIRI
- BELEDİYE SINIRI
- MÜCAVİR SAHA SINIRI
- ONANLI İMAR PLANLARI SINIRI
- ONCELİKLE PLANLAMASI YAPILACAK ALAN SINIRI
- TURİZM MERKEZİ SINIRI
- KÖY SINIRLARI

KENTSEL ve KIRSAL YERLEŞME ALANLARI

KENTSEL MESHUN.GELİŞME KIRSAL MESHUN.GELİŞME

- ORTA YOĞUNLUK
- SEYREK YOĞUNLUK
- SEYREK YOĞUNLUK
- İKİ YERLEŞME ALANI
TAKS : 0.15
İAES : 0.30

TİCARET ve YÖNETİM MERKEZLERİ

- TİCARET MERKEZLERİ
- İDARİ TESİSLER
- SAĞLIK TESİSLERİ
- OTO TERMINALİ
- AKARYAKIT İSTASYONU
- OKUL

SANAYİ BÖLGELERİ

- SANAYİ BÖLGESİ

TURİZM ALANLARI

- TURİZM TESİS ALANI
- GÜNÜBİRLİK
- KAMPİNG
- TURİZM ve İKİNCİ KONUT YERLEŞME ALANLARI
- KAMU KURUMLARI EĞİTİM ALANLARI

- TURİSTİK TESİS HİZMET ALANI
- BELEDİYE SOSYAL HİZMET ALANI (E=0.20 h=2 kat)
- SOSYAL TURİZM TESİS ALANI (E=0.20 h=750)

BÜYÜK ve AÇIK ALAN KULLANIMLARI

- REKREASYON ALANLARI
- YEŞİL ALAN (Piknik, Mesire, Park alanları)
- FESTİVAL ALANI
- SPOR ALANI
- GOLF ALANLARI
- BÖLGE PARKI

TARIM ALANLARI

- TARIMSAL NİTELİĞİ KORUNACAK ÖZEL MAHSUL ALANI
- TARIMSAL NİTELİĞİ KORUNACAK DİĞER TARIM ALANLARI

ORMAN

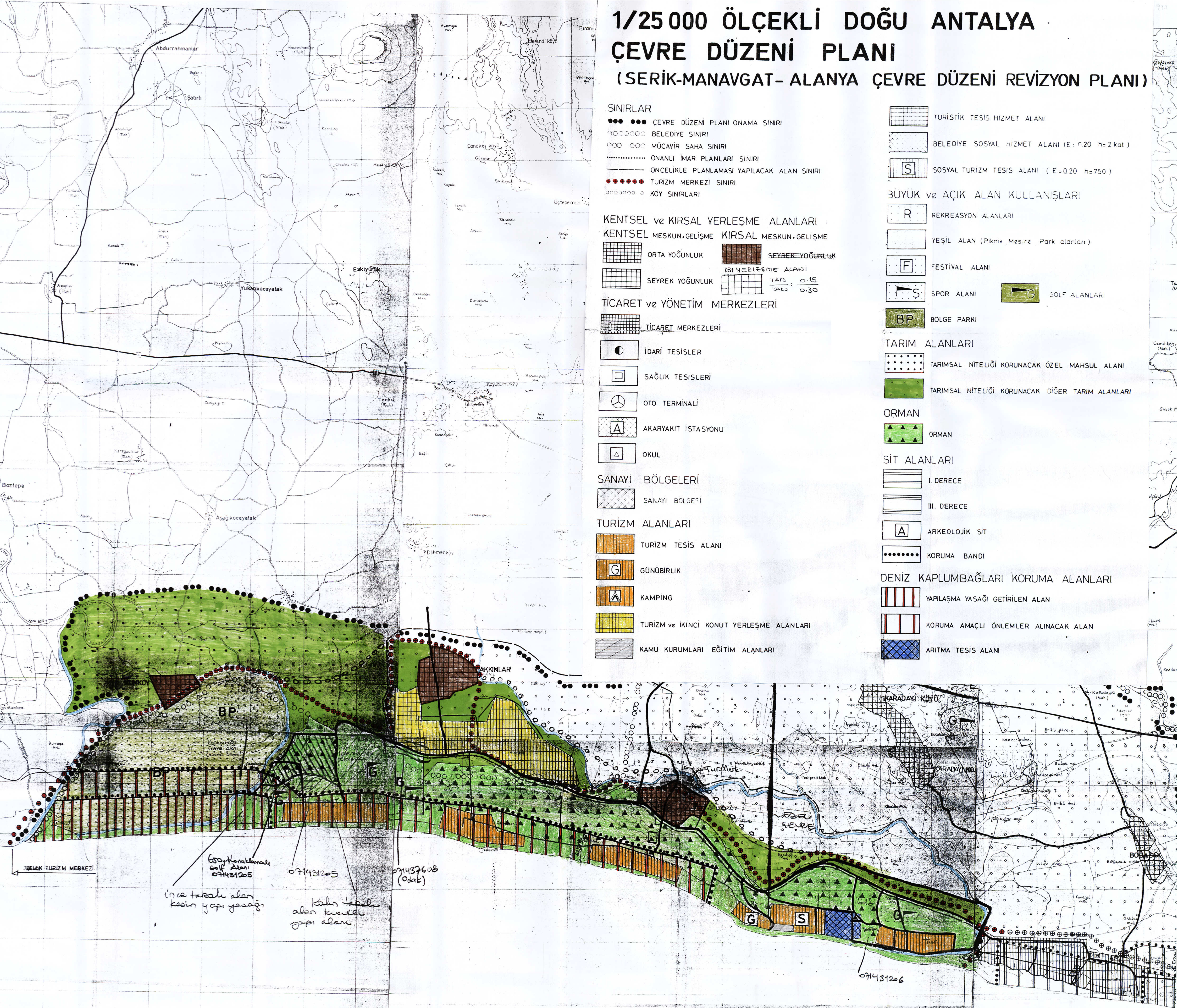
- ORMAN

SİT ALANLARI

- I. DERECE
- III. DERECE
- ARKEOLOJİK SİT
- KORUMA BANDI

DENİZ KAPLUMBAĞLARI KORUMA ALANLARI

- YAPILAMA YASAĞI GETİRİLEN ALAN
- KORUMA AMAÇLI ÖNLEMLER ALINACAK ALAN
- ARITMA TESİS ALANI

BELEK TURİZM MERKEZİ

650 m. karelik alan
Golf Alanı
091431205

071431205

071437608
(0 dak)

Kalıp tabanlı
alan kısıtlı
yapı alanı

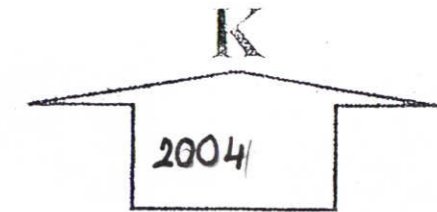
071431206

BELEK TURİZM MERKEZİ

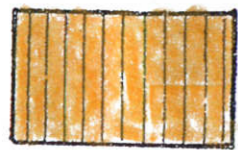
SERİK-MANAVGAT KIYI KESİMİ
TURİZM MERKEZİ

DOĞU ANTALYA (BELEK)
ÇEVRE DÜZENİ PLANI DEĞİŞİKLİĞİ
ÖLÇEK: 1/25000 PAFTA NO 26-a4

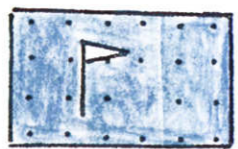
——— PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

TURİZM TESİSLERİ

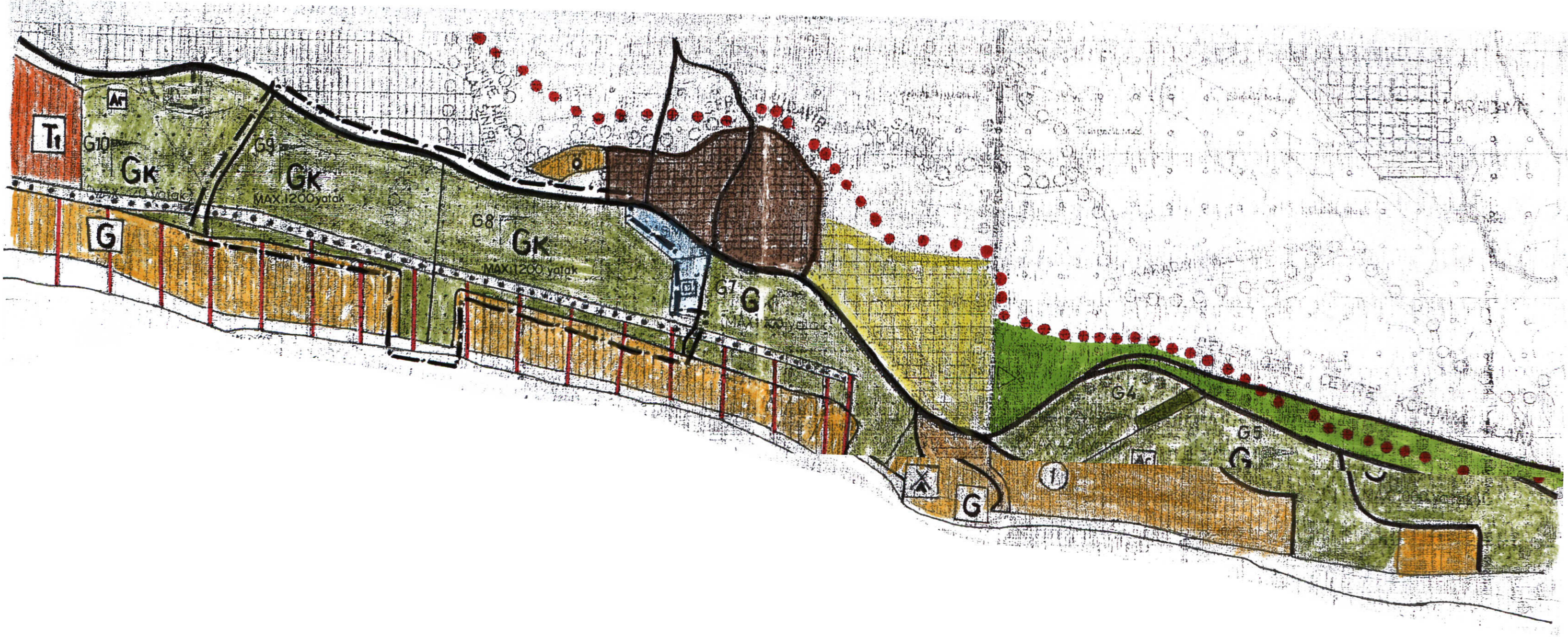
GOLF + KONAKLAMA ALANI

SPOR ALANI

PLAN NOTU:

- TURİZM TESİS ALANLARINDA; "TURİZM TESİSİ YÖNETMELİĞİ" NE UYULACAKTIR.
E=0.40
OTELLERDE ;max.KAT ADEDİ = 5 KAT
TATİL KÖYLERİNDE ;max KAT ADEDİ=2 KAT
MAKSİMUM YATAK KAPASİTESİ 1000 YATAK + PERSONEL YATAĞI.
- G7 GOLF + KONAKLAMA ALANINDA "TURİZM TESİSİ YÖNETMELİĞİ" NDEKİ GOLF TESİSLERİ HÜKÜMLERİNE UYULACAKTIR VE İLGİLİ YÖNETMELİKTEKİ KONAKLAMA TÜRÜNÜN EN ÜST SINIFININ ÖZELLİĞİNİ AŞAN, NİTELİKLİ TESİS YAPILMAK ÜZERE MAKSİMUM YATAK KAPASİTESİ 1000 YATAK + 200 PERSONEL YATAĞI.
- G8,G9,G10 GOLF + KONAKLAMA ALANLARINDA TURİZM TESİSLERİ YÖNETMELİĞİ "NDEKİ GOLF TESİSLERİ HÜKÜMLERİNE UYULACAKTIR VE İLGİLİ YÖNETMELİKTEKİ KONAKLAMA TÜRÜNÜN EN ÜST SINIFININ ÖZELLİĞİNİ AŞAN, NİTELİKLİ TESİS YAPILMAK ÜZERE MAKSİMUM YATAK KAPASİTESİ 420 Y.K + 100 PERSONEL YATAĞI.
- GOLF ALANI İÇİNDE AĞAÇ DOKUSUNUN (FİSTİĞİ) YOĞUN OLDUĞU YERLER KORUNARAK SEYREK OLDUĞU YERLERDE FUTBOL VE TENİS SAHALARI YAPILABİLİR.
- 1/25000 ÖLÇEKLİ DOĞU ANTALYA (BELEK) REVON ÇEVRE DÜZENİ PLANI HÜKÜMLERİ GEÇERLİDİR.

28 EKİM 2005

DOĞU ANTALYA (BELEK) ÇEVRE DÜZENİ PLANI DEĞİŞİKLİĞİ

1/25000

GÖSTERİM

PLAN DEĞİŞİKLİĞİ ONAMA SINIRI

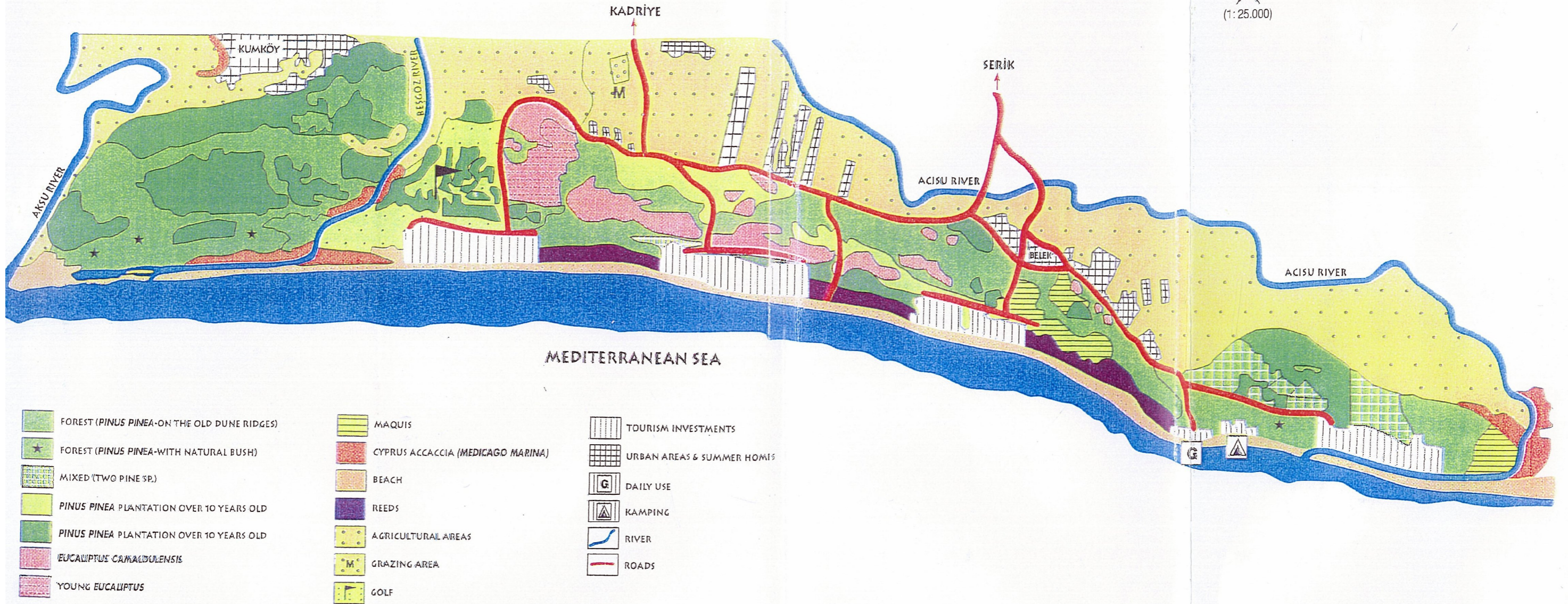

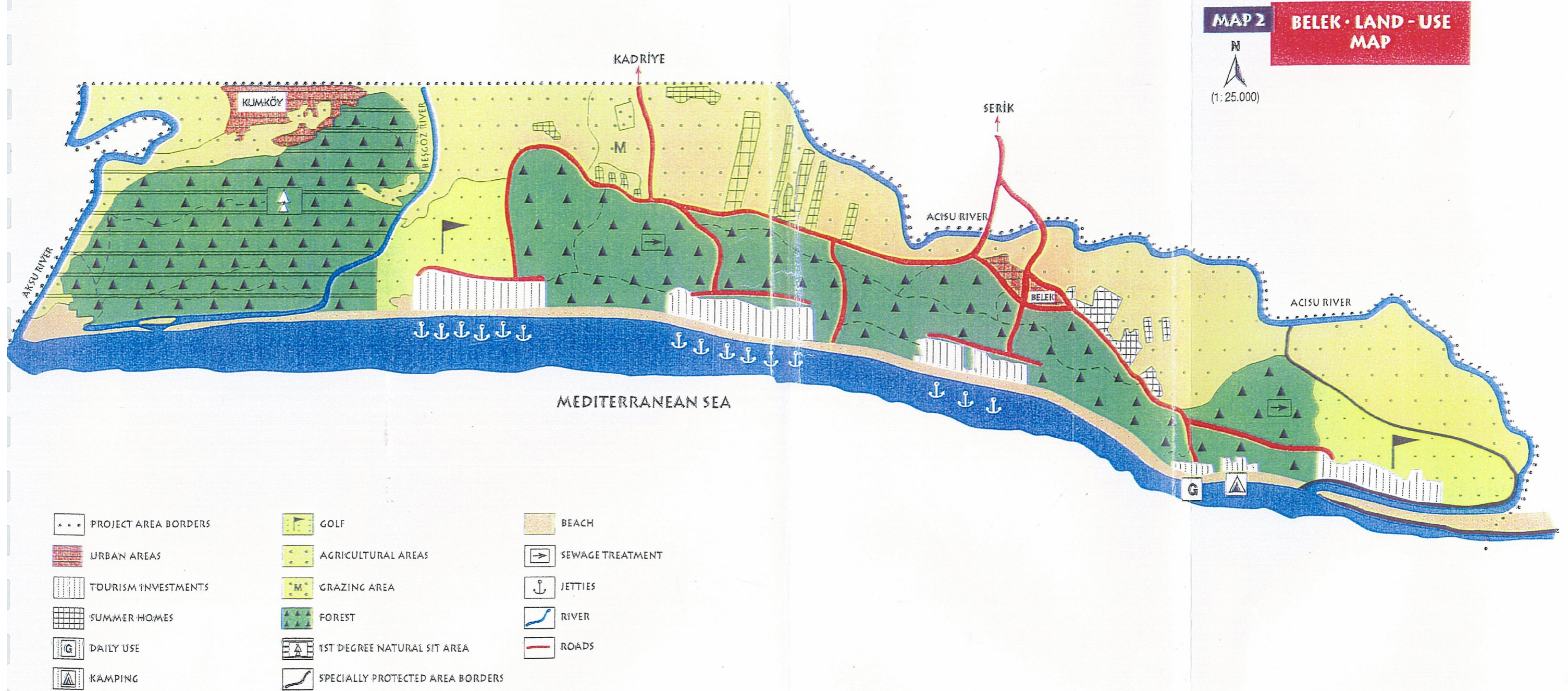
GOLF+KONAKLAMA ALANI

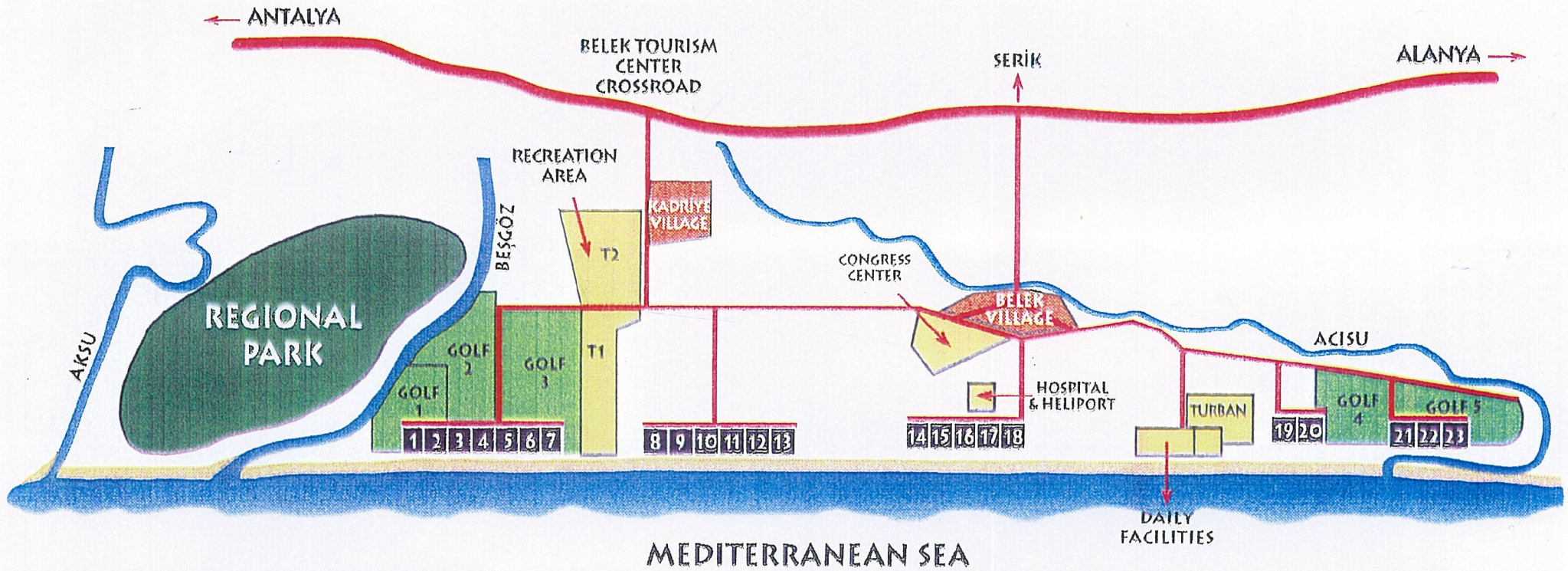
PLAN HÜKÜMLERİ

- 1- G8, G9 GOLF+KONAKLAMA ALANLARINDA " TURİZM TESİSLERİNİN BELGELENDİRİLMEME SİNİ VE NİTELİKLERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİĞİ" NDEKİ GOLF TESİSLERİ HÜKÜMLERİNE UYULACAKTIR VE İLGİLİ YÖNETMELİKTEKİ KONAKLAMA TÜRÜNÜN EN ÜST SINIFININ ÖZELLİĞİNİ AŞAN, NİTELİKLİ TESİS YAPILMAF ÜZERE MAKSİMUM YATAK KAPASİTESİ 1200 YATAKTIR.
- 2- 1/25000 ÖLÇEKLİ DOĞU ANTALYA (BELEK) REVİZYON ÇEVRE DÜZENİ PLANI HÜKÜMLERİ GEÇERLİDİR.

MAP 1 BELEK - VEGETATION MAP
 N
 (1:25.000)

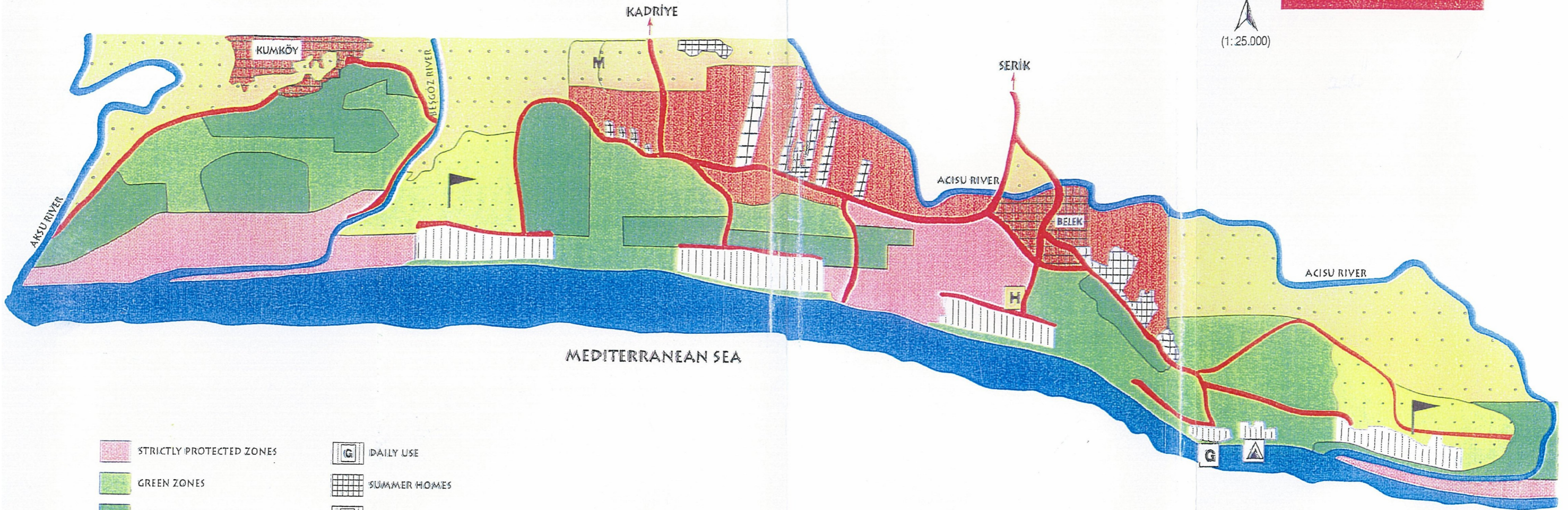

1. CLUB ASTERIA
2. CLUB MEGASARAY
3. ADORA GOLF RESORT HOTEL
4. PARADISE TATBEACH GOLF HOTEL
5. ANTBEL BELEK HOTEL
6. CLUB HOTEL SIRENE
7. BEYTUR A.Ş.
8. HOTEL SUN ZEYNEP
9. CLUB VARUNA HOLIDAY VILLAGE
10. ALTIS GOLF HOTEL
11. HOTEL SOOL BELVIL
12. TURTEL BELLIS RESORT HOTEL

13. ATTALEIA DELUXE HOLIDAY VILLAGE & GOLF CLUB
14. IBEROÖTEL BELPARK RESORT
15. BEELKÖY RESORT COMPLEX
16. MERIT ARCADIA HOTEL & RESORT
17. GRIDA VILLAGE
18. HERİS A.Ş.
19. ÇESARİS RESORT HOTEL
20. TUTİS A.Ş.
21. G4. ÖZALTIIN HOLIDAY VILLAGE
22. AYDINER RESORT HOTEL
23. G5 ETA A.Ş.

- T1. KAYA A.Ş. RECREATION ARE
- T2. BETAŞ RECREATION AREA
- G1. BELEK DUNES INT. GOLF CLUB
- G2. NATIONAL GOLF CLUB
- G3. NELSON

MAP 4 **BELEK · PROPOSED ZONING MAP**
N
(1:25.000)

STRICTLY PROTECTED ZONES	DAILY USE
GREEN ZONES	SUMMER HOMES
REHABILITATION ZONES	KAMPING
RECREATION ZONES	HOSPITAL & HELIPORT
AGRICULTURAL ZONES	GOLF
URBAN ZONES	ROADS
TOURISM INVESTMENT ZONES	RIVER

ÖZGEÇMİŞ

Doğum tarihi	18.07.1977	
Doğum yeri		Alanya
Lise	1990-1993	Manavgat Lisesi
Lisans	1995- 1999	Dicle Üniversitesi Müh.-Mim. Fakültesi Mimarlık Bölümü
Yüksek Lisans	1999-2002	Gazi Üniversitesi Müh.-Mim. Fakültesi Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Programı
Doktora	2003-2009	Yıldız Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Anabilim Dalı, Bina Araştırma ve PlanlamaProgramı
Çalıştığı kurumlar		
	2003-2006	Dicle Üniversitesi Müh.-Mim. Fak. Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Anabilim Dalı, Araştırma Görevlisi
	2006-	İller Bankası 1. Bölge (İstanbul) Müdürlüğü, Y.Mimar